

शुक्ल यजुर्वेद माध्यन्दिनीय संहिता

श्रीमहागणपतये नमः

ॐ

श्रीवेदपुरुषायनमः

शुक्लयजुर्वेदीय
माध्यन्दिनीयसंहिता ।

अथानुवाकसूत्रम् ॥ इषेत्त्वैका, वसोःपवित्त्रंतिस्रोऽग्नेव्रतपते सप्त, पवित्त्रेस्थो द्वे, शर्मासितिस्त्रो,
धृष्टिरसिशर्मासिद्विकौ, देवस्यत्त्वा तिस्रो, देवस्यत्त्वा पञ्च, प्रत्युष्टदृक्षस्ति- स्त्रो,
दशैकत्रिंशत् ॥ हरिःॐ ॥ इषेत्त्वा ॥ इषेत्त्वोर्जेत्त्वाव्वायवस्थदेवोवः सविताप्प्राप्पयतु
श्रेष्ठुतमायकर्मणऽआप्यायद्धमग्न्याऽइन्द्रायभागम्प्रजावतीरनमीवाऽअयक्षमामावस्तेन
ऽईशतमाघशंसोद्ध्रुवाऽअस्मिन्नोपतौस्यातबह्वीर्यजमानस्यपशून्पाहि ॥१॥

(१-१) व्वसोःपवित्त्रम् ॥ व्वसोःपवित्त्रमसिद्यौरसिपृथिव्यसिमातरिश्चनो घर्मासिद्वि

श्वधाऽसि ॥ परमेणधाम्नादृहस्वमाहवाम्मातेयज्ञपतिहवर्षीत् ॥२॥ वसोऽपवित्रम् ॥
 वसोऽपवित्रमसिशतधारं वसोऽपवित्रमसिसहस्रधारम् ॥ देवस्त्वासवितापुनातु वसोऽपवित्रेण
 शतधारेण सुप्वाकामधुक्षः ॥३॥ साविश्वायुः ॥ साविश्वायुःसाविश्वकर्माश्वधायाः ॥
 इन्द्रस्यत्वाभागदसोमेनातनच्चिम्बिष्णोहव्यदरक्ष ॥४॥ (३-२) अग्नेव्रतपते । व्रतश्च
 रिष्यामितच्छकेयन्तन्नमेराद्ध्यताम् ॥ इदमहनृतात्सत्यमुपैमि ॥५॥ कस्त्वा ॥ युनक्वित
 सत्वायुनक्वितकस्मैत्वायुनक्विततस्मैत्वायुनक्वित ॥ कर्मणेवांवेषायवाम् ॥६॥
 प्रत्युष्टदरक्षः ॥ प्रत्युष्टदरक्षःप्रत्युष्टाऽअरातयोनिष्टुप्सदरक्षोनिष्टुप्ताऽअरातयः ॥ उर्वन्तरिक्ष
 मणन्वेमि ॥७॥ धूरसि ॥ धूरसिधूर्वधूर्वन्तधूर्वतँय्योस्मान्धूर्वतितन्धूर्वयं वयन्धूर्वामः ॥
 देवानामसिब्वहिन्रतमदसस्निनतमम्पप्रितमज्जुष्टतमन्देवहूतमम् ॥८॥ अहुतमसि ।
 हविर्द्धानन्दृहस्वमाहवाम्मातेयज्ञपतिहवर्षीत् ॥ विष्णुस्त्वाक्रमतामुरुवाताँयापहतद
 रक्षोयच्छन्ताम्पश्च ॥९॥ देवस्यत्वा । सवितुःप्रसुवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्तांभ्याम् ॥
 अग्रयेजुष्टदृहणाम्यग्रीषोमांभ्याज्जुष्टदृहणामि ॥१०॥ भूतायत्वा ॥ भूतायत्वानारातये

स्वरभिविक्लव्येषन्दृहन्तान्दुर्यापृथिव्यामुर्वन्तरिक्षमन्वेमिपृथिव्यास्त्वानाभौसादयाम्म्य

दित्याऽउपस्थेग्नेहव्यहरक्ष ॥११॥ (७-३) पवित्रेस्थः ॥ पवित्रेस्थो

वैष्णव्यौसवितुर्वःप्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ देवीरापो

ऽअग्नेगुवोऽअग्नेपुवोग्रऽइममद्दयज्ञत्रयताग्नेयज्ञपतिःसुधातुयज्ञपतिन्देवयुवम् ॥१२॥

युष्माइन्द्रः ॥ युष्माऽइन्द्रोवृणीतवृत्रतूर्येयुयमिन्द्रमवृणीद्वृत्रतूर्येप्रोक्षितास्थ ॥

अग्रयेत्त्वाजुष्टुम्प्रोक्षाम्यग्नीषोमाभ्यान्त्वाजुष्टुम्प्रोक्षामि ॥ दैव्यायकर्मणेशुन्ध

द्वन्देवयज्ज्यायैयद्दोशुद्धापरजघ्नुरिदंवस्तच्छुन्धामि ॥१३॥ (२-४) शर्मासि ॥

शर्मास्यवधूतहरक्षोवधूताऽअरातयोदित्यास्त्वगसिप्रतित्वादितिर्वेत्तु ॥ अद्रिसिव्वान

स्पत्योग्रावासिपृथुबुध्नःप्रतित्वादित्यास्त्वग्वेत्तु ॥१४॥ अग्नेस्तनूः ॥ अग्नेस्तनूरसिवा

चोविसर्जनन्देववीतयेत्त्वागृह्णामिबृहद्ग्रावासिवास्तनूस्पत्यःसऽइन्देवेभ्योहविःशमीष्व

सुशमिशमीष्व ॥ हविष्कृदेहिविष्कृदेहि ॥१५॥ कुक्कुटोसि ॥ कुक्कुटोसिमधुजिह्वऽइष

मूर्जमावदत्त्वयाव्ययःसङ्घातहसङ्घातज्जेष्मव्वर्षवृद्धमसिप्रतित्वाव्वर्षवृद्धंवेत्तुपरापूतहरक्षः

परा॑पू॒ताऽअ॒रा॑त॒योप॒हत॒द॒र॒क्षो॑व्वा॒युर्वो॑व्वि॒वि॒न॒क्क॒तु॒दे॒वोव॑ः॒स॒वि॒ता॒हि॒र॒ण्य॒पा॒णि॒ःप्र॒ति॒गृ॒भ्णा॒त्त्व
 च्छि॑द्द्रेणपाणिनां ॥१६॥ (३-५) धृष्टि॑रसि ॥ धृष्टि॑रस्यपांग्रेऽअ॒ग्नि॒मा॒माद॑ज्ज
 हि॒नि॒ष्क्र॒व्याद॑द॒से॒धादे॑व॒यज॑व्वह ॥ ध्रु॒वम॑सिपृथि॒वीन्दृ॑ः ह॒ब्रह्म॑व॒नित्वा॑क्षत्र॒वनि॑सजा॒तव॒न्युप॑
 द॒धामि॑भ्रातृ॒व्यस्य॑व्व॒धाय॑ ॥१७॥ अ॒ग्ने॒व्रह्म॑ । गृ॒भ्णी॒ष्वध॒रुण॑मस्य॒न्तरि॑क्षन्दृः
 ह॒ब्रह्म॑व॒नित्वा॑क्षत्र॒वनि॑सजा॒तव॒न्युप॑द॒धामि॑भ्रातृ॒व्यस्य॑व्व॒धाय॑ ॥
 ध॒त्रम॑सि॒दिव॑न्दृह॒ब्रह्म॑व॒नित्वा॑क्षत्र॒वनि॑सजा॒तव॒न्युप॑द॒धामि॑भ्रातृ॒व्यस्य॑व्व॒धाय॑ ॥
 व्वि॒श्व्वा॑भ्य॒स्त्वाशा॑भ्य॒ऽउप॑द॒धामि॑चित॒स्तथो॑द्ध॒र्धचितो॑भृ॒गूणा॑मङ्गि॒रसान्त॑प॒सात॑प्यद्ध॒धम् ॥१८॥
 ॥ (२-६) श॒र्मा॑सि ॥ श॒र्मा॑स्यव॒धूत॑द॒र॒क्षोव॑धू॒ताऽअ॒रा॑त॒योदि॑त्या॒स्त्वग॑सि॒प्रति॑त्वादि॒तिर्वे॑त्तु ॥
 धि॒षणा॑सिप॒र्वती॑प्रति॒त्वादि॑त्या॒स्त्वग॑वे॒त्तुदि॒वस्क॑म्भनी॒रसि॑धि॒षणा॑सिपा॒र्वते॒यीप्र॑ति॒त्वाप॒र्वती॑
 व्वे॒त्तुधा॑न्न्य॒मसि॑ ॥१९॥ धा॒न्न्य॒मसि॑ । धि॒नुहि॑दे॒वान्प्रा॑णाय॒त्वोदा॑नाय॒त्वाव्या॑नाय॒त्वा ॥
 दी॒र्घा॑मनु॒प्रसि॑ति॒मायु॑षेधा॒न्दे॒वोव॑ः॒स॒वि॒ता॒हि॒र॒ण्य॒पा॒णि॒ःप्र॒ति॒गृ॒भ्णा॒त्त्वच्छि॑द्द्रेणपाणिना॒चक्षु॑षे
 त्त्वाम॒हीना॑म्पयो॒सि ॥२०॥ (२-७) दे॒वस्य॑त्वा ॥ स॒वि॒तुःप्र॑स॒व्वे॒श्विनो॑र्बा॒हुभ्या॑म्पू॒ष्णो

हस्ताब्ध्याम् ॥ संवंपामिसमापऽओषधीभिःसमोषधयोरसेन ॥ सहरेवतीर्जगतीभिःपृच्यन्ता ७
सम्मधुमतीर्मधुमतीभिःपृच्यन्ताम् ॥२१॥ जनयत्यैत्वा ॥ जनयत्यैत्वासँय्यौमीदमग्नेरिदमग्नी
षोमयोरिषेत्वाघम्मोसिविश्वायुरुप्रथाऽउरुप्रथस्वोरुतेयज्ञपतिःप्रथतामग्निष्टेत्त्वचम्माहिह
सीद्देवस्त्वासविताश्रपयतुव्वर्षिष्टेधिनाके ॥२२॥ माभेः ॥ माभेर्मासँव्विक्कथाऽअतमेरुय्य
ज्ञोतमेरुय्यजमानस्यप्रजाभूयात्त्रितायत्त्वाद्द्वितायत्त्वैकतायत्त्वा ॥२३॥ (३-८) देवस्यत्वा।
सवितुःप्रसव्रेशिवनोर्बाहुब्ध्याम्पूष्णोहस्ताब्ध्याम् ॥ आददेद्धरकृतन्देवेभ्यऽ इन्द्रस्यबाहुरसि
दक्षिणःसहस्रभृष्टिःशततेजा व्वायुरसितिग्मतेजाद्विषतोव्वधः ॥२४॥ पृथिविदेवयजनि ॥
पृथिविदेवयजन्योषद्ध्यस्तेमूलम्माहिहसिषँव्रजङ्गच्छगोष्टानँव्वर्षतुतेद्यौर्ब्वधानदेवसवितःपरम
स्याम्पृथिव्या ७शतेनपाशैर्योस्मान्द्वेष्टियञ्चव्वयन्द्विषमस्तमतोमामौक् ॥२५॥ अपाररुम् ॥
अपाररुम्पृथिव्यैदेवयजनाद्द्वद्ध्यसँव्रजङ्गच्छगोष्टानँव्वर्षतुतेद्यौर्ब्वधानदेवसवितःपरमस्याम्पृ
थिव्या ७शतेनपाशैर्योस्मान्द्वेष्टियञ्चव्वयन्द्विषमस्तमतोमामौक् ॥ अररोदिवम्पापप्तो
द्द्रप्सस्तेद्याम्मास्वकँन्व्रजङ्गच्छगोष्टानँव्वर्षतुतेद्यौर्ब्वधानदेवसवितःपरमस्याम्पृथिव्या ७शतेन

पाशैर्योस्मान्द्वेष्टियञ्चव्वयन्दिष्मस्तमतोमामौक् ॥२६॥ गायत्रेणत्वा ॥ गायत्रेणत्वाच्छन्द
 सापरिगृह्णामित्रैष्टुभेनत्वाच्छन्दसापरिगृह्णामिजागतेनत्वाच्छन्दसापरिगृह्णामि ॥ सुक्ष्मा
 चासिशिवाचासिस्योनाचासिसुषदाचास्युर्जस्वतीचासिपयस्वतीच ॥२७॥ पुराक्कूरस्य ॥
 व्विसृपोव्विरप्पिन्नुदादायपृथिवीञ्जीवदानुम् ॥ यामैरयँश्चन्द्रमसिस्वधाभिस्तामुधीरांसो
 ऽअनुदिश्ययजन्ते ॥ प्रोक्षणीरासादयद्द्विषतोव्वधोसि ॥२८॥ (५-९) प्रत्त्युष्टट्हरक्षः ॥
 प्रत्त्युष्टट्हरक्षःप्रत्त्युष्टाऽरातयोनिष्टुप्त्तट्हरक्षोनिष्टुप्त्ताऽअरातयः ॥ अनिशितोसिसपत्कनक्षिद्द्वा
 जिनन्त्वाव्वाजेद्व्यायैसम्माज्जिर्म ॥ प्रत्त्युष्टट्हरक्षःप्रत्त्युष्टाऽअरातयोनिष्टुप्त्तट्हरक्षोनिष्टुप्त्ता
 ऽअरातयः ॥ अनिशितासिसपत्कनक्षिद्द्वाजिनीन्त्वाव्वाजेद्व्यायै सम्माज्जिर्म ॥२९॥
 अदित्यैरास्नासिर्विण्णोर्वेष्योस्यूर्जेत्वादब्धेनत्वाचक्षुषावपश्यामि ॥ अग्नेर्जिह्वा
 सिसुहूर्देवेभ्योधाम्नेधाम्नेमेभवयजुषेयजुषे ॥३०॥ सवितुस्त्वा ॥ प्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्द्रेण
 पवित्रेणसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ सवितुर्वःघ्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्द्रेणपवित्रेणसूर्यस्यरश्मिभिः

॥ तेजो॑सि॒शु॒क्र॒म॒स्य॒मृत॑म॒सि॒धाम॒नामा॑सि॒प्रिय॒न्दे॒वाना॒मना॑धृष्ट॒न्दे॒व य॒ज॒न॒म॒सि॑ ॥३१॥ (३-१०)

इति॑श्रीवाजसनेयसंहितायां प्रथमो॒ध्यायः॑ ॥१॥

श्रीवेद॑पुरुषाय नमः। अनुवाकसूत्रम् ॥ कृष्णो॑सिषड, ग्नेवाज जित्ति॒स्रो, मयीद, मग्नी॑षोमयोः

पंच॑का, वग्नेद॒ब्धायो॑चतस्रः, संवर्च॑सापंचा, ग्नये॑कव्यवाहनायषट् सप्तचतु॒स्त्रिं॒शत् ॥ हरिः

ॐ ॥ कृष्णो॑सि। कृष्णो॑स्याखरे॒ष्टुो॒ग्नये॑त्त्वाजु॒ष्टुं॒प्रोक्षा॑मि॒व्वेदि॑रसि ब॒र्हिषे॑त्त्वाजु॒ष्टुम्प्रोक्षा॑मि

ब॒र्हि॑र॒सि॒सु॒ग्भ्य॑स्त्वाजु॒ष्टुम्प्रोक्षा॑म्यदि॒त्यै॒व्यु॒न्द॒नम् ॥१॥ अदि॒त्यै॒व्यु॒न्द॒न॒म॒सि॒व्विष्णो॑स्तु

पो॒स्यूर्ण॑म्प्रदसन्त्वास्तृणा॒मि॒स्वास॒स्थान्दे॒वे॒भ्यो॒भुव॑पतये॒स्वाहा॒भुव॑नपतये॒स्वाहा॑भू॒ताना॒म्पत॑ये

स्वाहा॑ ॥२॥ ग॒न्ध॒र्व्व॑स्त्वा। व्वि॒श्व॒वाव॑सु॒त्परि॑दधातु॒व्विश्व॑स्यारि॒ष्ट्यै॒यज॑मानस्यपरि॒धिर॑स्य॒ग्नि

रि॒ड॒ई॒डितः॑ ॥ इन्द्र॑स्यबा॒हुर॑सि॒दक्षि॑णो॒व्विश्व॑स्यारि॒ष्ट्यै॒यज॑मानस्यपरि॒धिर॑स्य॒ग्नि॒रि॒ड॒ई॒डितः॑ ॥

मि॒त्रा॒वरु॑णौत्त्वोत्तरतः॒परि॑धत्तान्ध्रु॒वेण॑ध॒र्म्म॑णा॒व्विश्व॑स्यारि॒ष्ट्यै॒यज॑मानस्यपरि॒धिर॑स्य॒ग्नि॒रि॒ड॒ई॒

डितः॑ ॥३॥ व्वी॒ति॒हो॑त्त्रन्त्वा। कवेद्यु॒मन्तः॑समि॒धी॒महि॑ ॥ अग्ने॑बृ॒हन्त॑म॒द्भुरे॑ ॥४॥ स॒मि॒द॒सि॑ ॥

समिदसिसूर्यस्त्वापुरस्तात्पातुकस्याश्चिदभिशस्त्यै ।। सवितुर्बाहूस्तथऽऊर्णमम्रदसन्त्वा
स्तृणामिस्वासस्तथन्देवेभ्यऽआत्वाव्वसवोरुद्राऽआदित्याऽसदन्तु ।।५।। घृताच्च्यसि ।
जुहूर्नाम्नासेदम्प्रियेणधाम्नाप्प्रियऽसदऽआसीदघृताच्च्यस्युपभृन्नाम्नासेदम्प्रियेणधाम्ना
प्प्रियऽसदऽआसीदघृताच्च्यसिद्धुवानाम्नासेदम्प्रियेणधाम्नाप्प्रियऽसदऽआसीदप्प्रियेण
धाम्नाप्प्रियऽसदऽआसीद । ध्रुवाऽअसदन्नृतस्ययोनौताव्विष्णो पाहिपाहियज्ञम्पाहियज्ञ
पतिंपाहिमाँय्यज्ञन्यम् ।।६।। (६-१) अग्नेव्वाजजित् ।। अग्नेव्वाज जिद्द्वजन्त्वासरिष्यन्तं
व्वाजजित्ऽसम्माज्जिर्म ।। नमोदेवेभ्यःस्वधापितृभ्यःसुयमेमेभूया स्तमस्वकन्नमद्य ।।७।।
अस्वकन्नमद्य । देवेभ्यऽआज्यऽसम्भ्रियासमङ्घ्रिणाव्विष्णोमात्त्वावक्क्रमिषंव्वसुमतीमग्ने
तेच्छायामुपस्तथेषंविष्णोस्तथानमसीतऽइन्द्रोव्वीर्यमकृणोदूर्द्धोद्धरऽआस्थात् ।।८।।
अग्नेव्वेः ।। अग्नेव्वेर्होत्रंव्वेर्द्वृत्यमवतान्त्वान्द्यावापृथिवीऽअवत्त्वन्द्यावापृथिवी
स्विष्टकृद्देवेभ्यऽइन्द्रऽआज्येनहविषाभूत्स्वाहासज्ज्योतिषाज्ज्योतिः ।।९।। (३-२) मयीदम् ।।

मयीदमिन्द्रऽइन्द्रियन्दधात्वस्मान्नायोमघवानसचन्ताम् ॥ अस्माकंसन्त्वाशिषःसत्यानः
 सन्त्वाशिषऽउपहूतापृथिवीमातोपमाम्पृथिवी माताहव्वयतामग्निराग्नीद्धात्स्वाहा ॥१०॥
 उपहूतोद्यौःषिपतोपमान्द्यौषिपताहव्वयतामग्निराग्नीद्धात्स्वाहा ॥ देवस्यत्वासवितुःप्रसवे
 श्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ प्रतिगृह्णाम्यग्नोष्ट्वास्येनप्राशन्नामि ॥११॥
 एतन्ते ॥ देवसवितर्यज्ञमप्राहुर्बृहस्पतयेब्रह्मणे ॥ तेनयज्ञमवतेनयज्ञपतिन्तेनमामव ॥१२॥
 मनोजूतिः ॥ मनोजूतिर्जुषतामाज्यस्यबृहस्पतिर्यज्ञमिन्तनोत्वरिष्ट्यज्ञसमिमन्दधातु ॥
 विश्वेदेवासऽइहमादयन्तामो ॥ इमप्रतिष्टु ॥१३॥ एषाते ॥ एषातेऽअग्नेसमित्तयाव्वर्द्धस्व
 चाचप्यायस्व ॥ ववर्द्धिषीमहिचव्वयमाचप्यासिषीमहि ॥ अग्नेव्वाजजिद्वाजन्त्वाससृवा
 संव्वाजजितसम्माज्जिर्म ॥१४॥ (५-३) अग्नीषोमयोरुज्जितिम् ॥ अग्नीषोमयोरुज्जिति
 मनूजेषंव्वाजस्यमाप्प्रसवेनप्प्रोहामि ॥ अग्नीषोमौतमपनुदताय्योस्मान्द्वेष्टियश्चव्वयन्द्विष्मो
 व्वाजस्यैनप्प्रसवेनापोहामि ॥ इन्द्राग्न्योरुज्जितिमनूजेषंव्वाजस्यमाप्प्रसवेनप्प्रोहामि ॥ इन्द्राग्नी

तमपनुदताँय्योस्मान्द्वेष्टियञ्चव्यन्द्विष्मोव्वाजस्यैनम्प्रसवेनापोहामि॥१५॥ व्वसुंभ्यस्त्वा।
 रुद्रेभ्यस्त्वादित्येभ्यस्त्वासञ्जानाथान्द्यावापृथिवीमित्रावरुणौत्वावृष्ट्यावताम्॥ व्यन्तु
 व्वयोक्कतःरिहाणामरुताम्पृषतीर्गच्छव्वशापृश्निर्भूत्वादिवङ्गच्छततो नोव्वृष्टिमावह॥ चक्षुष्पा
 ऽअग्नेसिचक्षुर्मैपाहि॥१६॥ यम्परिधिम्॥ यम्परिधिम्पर्यधत्थाऽअग्नेदेवपणिभिर्गु
 ह्यमानः॥ तन्तऽएतमनुजोषम्भराम्येषनेत्वदपचेतयाताऽअग्नेःप्रियम्पाथोपीतम्॥१७॥ स
 स्रवभागास्तथेषाबृहन्तःप्रस्तरेष्टापरिधेयाश्चदेवाः॥ इमांवाचमभिविश्वेगृणन्तऽआसद्या
 स्मिन्बर्हिषिमादयद्ब्रुस्वाहाव्वाद्॥१८॥ घृताचीस्तथः॥ घृताचीस्तथोधुर्योपातः
 सुम्नेस्तथःसुम्नेमाधत्तम्॥ यजनमश्चतऽउपचयज्ञस्यशिवेसन्तिष्टस्वस्विष्टेमेसन्तिष्टस्व
 ॥१९॥ (५-४) अग्नेदब्धायो॥ शीतमपाहिमादिद्यौःपाहिप्रसित्यैपाहिदुरिष्ट्यैपाहिदुरद्य
 मन्त्याऽअविषन्नःपितुङ्कृणुसुषदायोनौस्वाहाव्वाङ्गनयेसंवेशपतयेस्वाहासरस्वत्यैयशोभ
 गिन्त्यैस्वाहा॥२०॥ व्वेदोसि॥ व्वेदोसियेनत्तन्देवव्वेददेवेभ्योव्वेदोभवस्तेनमहयंव्वेदोभूयाः॥

देवा॑गा॒तु वि॒दो॒गा॒तुं॒व्वि॒त्त्वा॒गा॒तु॒मि॒त॑ ॥ म॒न॑स॒स्प॒तऽइ॒म॒न्दे॒व॒य॒ज्ञ॑ ७स्वा॒हा॒व्वा॒ते॒धा॑ ॥ २१ ॥
 सम्ब॒र्हिः ॥ सम्ब॒र्हि॑र॒ङ्क्ता॑ ७ह॒विषा॑घृ॒तेन॒स॒मा॒दि॒त्यै॒र्व्व॒सु॒भिः॒स॒म्म॒रु॒द्भिः ॥ स॒मि॒न्द्रो॑व्वि॒श्व
 दे॒वे॒भि॒र॒ङ्क्ता॑न्दि॒ व्य॒न्न॒भो॒ग॒च्छ॒तु॒य॒त्स्वा॒हा ॥ २२ ॥ क॒स्त्वा॑ ॥ क॒स्त्वा॒व्वि॒मु॒ञ्च॒ति॒स॒त्त्वा॒व्वि॒मु॒ञ्च॒ति
 क॒स्मै॑त्त्वा॒व्वि॒ मु॒ञ्च॒ति॒त॒स्मै॑त्त्वा॒व्वि॒मु॒ञ्च॒ति ॥ पोषा॑य॒रक्ष॑सा॒म्भा॒गो॒सि ॥ २३ ॥ (४) सं॒व्व॒र्च॑सा ॥
 सं॒व्व॒र्च॑सा॒पय॑ सा॒स॒न्त॒नू॒भि॒र॒ग॒न्म॒हि॒म॒न॑सा॒स॒दृ॒शि॒वे॒न ॥ त्वा॒सु॒द॒त्रो॒व्वि॒द॒धा॒तु॒रा॒यो॒नु॒मा॒र्षु॒त॒न्वो॒य
 द्वि॒लि॒ष्टु॒म् ॥ २४ ॥ दि॒वि॒व्वि॒ष्णु॑ः ॥ दि॒वि॒व्वि॒ष्णु॑व्व॒र्य॒क्क्र॑ ७स्त॒जा॒ग॒ते॒न॒च्छ॒न्द॑सा॒त॒तो॒नि॒र्भ
 क॒तो॒यो॒स्म॒ान्द्वे॒ष्टि॒य॒ञ्च॒व्व॒य॒न्दि॒ष्मो॒न्त॒रि॑क्षे॒व्वि॒ष्णु॑व्व॒र्य॒क्क्र॑ ७स्त॒त्रै॒ष्टु॒भे॒न॒च्छ॒न्द॑सा॒त॒तो॒नि॒र्भ॑क॒तो
 यो॒स्म॒ान्द्वे॒ष्टि॒य॒ञ्च॒व्व॒य॒न्दि॒ष्मो॒पृ॒थि॒व्यां॒व्वि॒ष्णु॑व्व॒र्य॒क्क्र॑ ७स्त॒गा॒य॒त्रे॒ण॒च्छ॒न्द॑सा॒त॒तो॒नि॒र्भ॑क॒तो॒यो
 स्म॒ान्द्वे॒ष्टि॒य॒ञ्च॒व्व॒य॒न्दि॒ष्मो॒स्म॒ाद॒न्ना॑द॒स्यै॒प्प्र॑ति॒ष्टा॒याऽअ॒ग॒न्म॒स्वुः स॒ज्ज्यो॑ति॒षा॒भूम ॥ २५ ॥
 स्व॒य॒म्भूर॑सि ॥ स्व॒य॒म्भूर॑सि॒श्रे॒ष्ठो॑र॒श्मि॒र्व्व॑र्चो॒दाऽअ॑सि॒व्व॒र्चो॑मे दे॒हि ॥ सूर्य॑स्या॒वृ॒त॒म॒न्वा॒व॑र्ते
 ॥ २६ ॥ अ॒ग्ने॑गृ॒ह॒प॒ते । सु॒गृ॒ह॒प॒ति॒स्त्वया॑ग॒ग्ने॒ह॒ङ्गृ॒ह॒प॒ति॒ना॒भू॒या॒सः सु॒गृ॒ह॒प॒ति॒स्त्व॒मया॑ग॒ग्ने॒गृ॒ह॒प॒ति॒ना

भूयाः॥ अ॒स्थू॒रिणौ॒गार्ह॑प॒त्यानि॒सन्तु॒शत॑ः॒हिमा॑ः॒सूर्य॑स्या॒वृत॑म॒न्वाव॑र्त्ते॥२७॥ अ॒ग्ने॑व्र॒तप॑ते।
 व्र॒तम॑चा॒रिष॑न्तद॒शक॑न्त॒न्नमे॑रा॒धीद॑म॒ह्य्यऽए॒वास्मि॑सो॒स्मि॑॥२८॥ (५) अ॒ग्ने॑क॒व्यवा॑ह॒नाय॑।
 स्वाहा॒सोमा॑य॒पितृ॑मते॒स्वाहा॑॥ अ॒प॒हता॑ऽअ॒सुरा॑र॒क्षा॑ऽसि॒व्वेदि॑षदः॒ ॥२९॥ ये॒रूपा॑णि।
 प्प्र॒तिमु॒ञ्चमा॑नाऽअ॒सुरा॑ऽसन्तः॒स्वधा॑य॒चर॑न्ति॥ प॒रापु॑रो॒निपु॑रो॒ये भ॑रन्त्य॒ग्निष्टु॑ल्लो॒कात्प्र॑णु
 दा॒त्यस्मा॑त्॥३०॥ अ॒त्र॒पि॒तर॑ः। अ॒त्र॒पि॒तरो॑मा॒दय॑द्ब्र॒ह्म॒यथा॑ भा॒गमा॑वृ॒षाय॑द्ब्र॒म्॥ अ॒मी॑म॒दन्त॑पि॒तरो॑
 यथा॒भा॒गमा॑वृ॒षायि॑षत॥३१॥ न॒मो॒व॒पि॒तरो॑र॒साय॑न॒मो॒व॒पि॒तरो॑ऽशो॒षाय॑न॒मो॒व॒पि॒तरो॑जी॒वाय॑न
 मो॒व॒पि॒तरो॑ऽस्व॒धायै॑न॒मो॒व॒पि॒तरो॑घो॒राय॑न॒मो॒व॒पि॒तरो॑म॒न्यवे॑न॒मो॒व॒पि॒तरो॑ऽपि॒तरो॑न॒मो॒वो॒गृहा॑न्तः
 पि॒तरो॑द॒त्तस॒तोवः॑पि॒त रो॑दे॒ष्मैतद्ब्र॑ःपि॒तरो॑व्वा॒सऽआ॑ध॒त्त॥३२॥ आ॑ध॒त्त। पि॒तरो॑ग॒र्भ॑द्
 कु॒मा॒रम्पु॑ष्क॒रस्र॑जम्॥ यथे॒हपु॑रु॒षोस॑त्॥३३॥ ऊ॒र्ज॑व्व॒हन्ती॑ः॥ ऊ॒र्ज॑व्व॒हन्ती॑र॒मृत॑ङ्घृ॒तम्प॑यः
 की॒ला॒लम्प॑रि॒स्रुत॑म्॥ स्व॒धा॒स्तथ॑त॒र्प्य॑तमे॒पितृ॑न्॥३४॥ (६) इति॒श्री॒वा॒ज॒सने॑यसं॒हिता॑यां
 द्वि॒तीयो॑ऽध्यायः॥२॥

श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्। समिधाग्निं, भूर्भुवःस्वश्चतुष्का, वग्निज्योतिर्द्वे,
 उपप्रयन्तोऽअध्वरःषडिवःशतिः, भूर्भुवःस्वश्चतस्रो, गृहामातिस्रः, प्रघासिनोहवामहे पञ्च,
 पूर्णादर्विद्वे,ऽअक्षन्नमीमदन्तषडे, षते सप्त, दश॥१०॥ त्रिषष्टिः॥६३॥ हरिः ॐ॥
 समिधाग्निम्॥ समिधाग्निन्दुवस्यतघृतैर्बो धयतातिथिम्॥ आस्मिन्हव्याजुहोतन॥१॥
 सुसमिद्धायशोचिषे। घृतन्तीव्रञ्जुहोतन॥ अग्नयेजातवेदसे॥२॥ तन्त्वा। समिद्धिरङ्गिरोघृतेन
 वर्द्धयामसि॥ बृहच्छोचायविष्ट्य॥३॥ उपत्वा। ग्नेहविष्मन्तीर्घृताचीर्यन्तुहर्यत॥
 जुषस्वसमिधोमम॥४॥ (४-१) भूर्भुवः॥ भूर्भुवस्वृद्यौरिवभूमनापृथिवीववरिम्णा॥
 तस्यास्तेपृथिविदेवयजनिपृष्टेग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे ॥५॥ आयम्॥ आयङ्गैःपृश्निरक्कमी
 दसदन्मातरम्पुरः। पितरश्चप्रयन्त्स्वः॥६॥ अन्तश्चरति। रोचनास्यप्राणादपानती॥
 व्यक्व्यन्महिषोदिवम्॥७॥ त्रिदशद्दामत्रिदशद्दामविराजतिव्वाक्कपतङ्गायधीयते॥
 प्रतिवस्तोरहद्युभिः॥८॥ (४-२) अग्निज्योतिः॥ अग्निज्योतिर्ज्योतिरग्निःस्वाहासूर्यो

ज्योतिर्ज्योतिःसूर्यस्वाहा॥ अग्निर्वर्चोर्ज्योतिर्वर्चस्वाहासूर्योर्वर्चोर्ज्योतिर्वर्चः
स्वाहा॥ ज्योतिःसूर्यःसूर्योर्ज्योतिःस्वाहा॥१॥ सजूर्द्रेवेन। सवित्त्रासजूरात्त्र्येन्द्रवत्या॥
जुषाणोऽअग्निर्वेतुस्वाहा॥ सजूर्द्रेवेनसवित्त्रासजूरुष सेन्द्रवत्या॥ जुषाणःसूर्योर्वेतुस्वाहा
॥१०॥ (२-३) उपप्रयन्तोऽअद्धरम्॥ उपप्रयन्तोऽअद्धरम्मन्त्रं०वोचेमागनये॥ आरेऽअस्मेचं
शृण्वते॥११॥ अग्निर्मूर्द्धा। दिवःककुत्पतिः पृथिव्याऽअयम्॥ अपाःरेताःसिजिन्वति
॥१२॥ उभावाम्॥ उभावामिन्द्राग्नीऽआहुवद्द्याः उभाराधसःसहमादयद्द्यै॥ उभादाताराविषा
ःरंयीणामुभावाजस्यसातयेहुवेवाम्॥१३॥ अयन्ते॥ अयन्तेयोनिर्ऋत्त्वियोयतोजातो
ऽअरोचथाः॥ तज्जानन्नग्नऽआरोहाथानोवर्द्धं यारयिम्॥१४॥ अयमिह।
प्रथमोधाधिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअद्धरेष्वीड्यः॥ यमप्पन्नं वानोभृगवोव्विरुचुर्वनेषुचित्रं
व्विभ्वंव्विशेविशे॥१५॥ अस्यप्प्रत्कनाम्॥ अस्यप्प्रत्कनामनुद्द्युतःशुक्क्रन्दुदुहेऽअहयः॥
पयःसहस्रसामृषिम्॥१६॥ तनूपाऽअग्ने। सितन्वम्मेपा

ह्यायुर्दाऽअग्नेस्यायुर्मदेहि व्वर्चोदाऽअग्नेसि व्वर्चोमेदेहि ॥ अग्नेयन्मेतन्वाऽऊनन्तन्मऽ
आपृण ॥ १७ ॥ इन्धानास्त्वा । शतः हिमाद्द्युमन्तः समिधीमहि ॥ व्वयस्वन्तो व्वयस्कृतः
सहस्वन्तः सहस्कृतम् ॥ अग्नेसपत्कदम्भनमदब्धासोऽअदाब्भ्यम् ॥ चित्रावसोस्वस्तिते पारम
शीय ॥ १८ ॥ सन्त्वम् ॥ सन्त्वमग्नेसूर्यस्य व्वर्चसागथाः समृषीणाः ७स्तुतेन ॥ सम्प्रियेण धाम्ना
समहमायुषा संव्वर्चसा सम्प्रजयासः रायस्पोषेण ग्मिषीय ॥ १९ ॥ अन्धस्थ ॥ अन्धस्थान्धोवो
भक्षीय महस्थमहोवो भक्षीयोर्जस्थोर्ज्वो भक्षीय रायस्पोषं स्थरायस्पोषं वो भक्षीय ॥ २० ॥
रेवतीरमद्भम् ॥ रेवतीरमद्भम् स्मिन्न्योनावस्मिन्नोष्ट्रेस्मिँल्लोकेस्मिन्नक्षये ॥
इहैवस्तमापगात ॥ २१ ॥ सदहितासि । विश्वरूप्यूर्जामा विशगौपत्येन ॥ उपत्वाग्नेदिवेदिवे
दोषावस्तर्द्धिया व्वयम् ॥ नमो भरन्तऽएमसि ॥ २२ ॥ राजन्तमद्भराणाम् ॥ राजन्तमद्भ
राणाङ्गोपामृतस्य दीदिविम् ॥ व्वर्द्धमानः ७स्वेदमे ॥ २३ ॥ सनः ॥ सनः पितेवसूनवेग्नेसूपायनो
भव ॥ सचस्वानस्वस्तये ॥ २४ ॥ अग्नेत्वम् ॥ अग्नेत्वन्नोऽअन्तमऽउतत्राताशिवो भवाव्व

रू॒तथ्यः॑ ॥ व्वसु॒रग्निर्व्वसु॑श्श्रवा॒ऽअच्छा॑नक्षिद्द्यु॒मत्त॑मः॒रयि॒न्दा॑ ॥२५॥ तन्त्वा॑ ॥ तन्त्वा॑शो
 चिष्टु॒दीदि॒वः सु॒म्नाय॑ नूनमी॒महे॒सखि॑ब्भ्यः ॥ स॒नो॑बोधिश्श्रु॒धीह॑वमु॒रुष्या॑णोऽअघाय॒तः
 स॒मस्मात् ॥२६॥ इड॑ऽएहि॑ ॥ इड॑ऽएहायदि॒त॒एहि॒काम्या॑ऽएत॑ ॥ मयि॒वः॒काम॑ध॒रण॑म्भूयात्
 ॥२७॥ सो॒मान॑ऽस्व॒रणं॑ ॥ कृ॒णु॒हि॒ब्र॒ह्म॒णस्प॑ते ॥ क॒क्षी॒वन्त॑य्यऽऔ॒शिजः॑ ॥२८॥ यो॒रेवा॑न् ॥
 यो॒रेवा॑न्त्योऽअमी॒वहा॑व्वसु॒वित्पु॑ष्टि॒वर्द्ध॑नः ॥ स॒नः॑सिषक्क॒तुय॑स्तुरः ॥२९॥ मा॒नः॑ ॥ मा॒नः॑शः
 सोऽअर॑रुषो॒धूर्तिः॑ऽप्प्रण॒ड्मर्त्य॑स्य ॥ रक्षा॑णो॒ब्रह्म॑णस्प॒ते ॥३०॥ म॒हि॒त्रि॒णाम् ॥ म॒हि॒त्रि॒णा
 मवो॑स्तुद्द्यु॒क्षमि॒त्रस्या॑र्य्य॒म्मणः॑ ॥ दुरा॑ध॒र्ष॒व्वरु॑णस्य ॥३१॥ न॒हि॒तेषा॑म् ॥ न॒हि॒तेषा॑म॒माच॑ननाद्द्
 सु॒व्वार॑णेषु ॥ ई॒शो॑रि॒पुर॑घ॒शः॑ ॥३२॥ ते॒हि ॥ पु॒त्रासो॑ऽअदि॒तेऽप्प्र॒जीव॑से॒मर्त्या॑य ॥
 ज्योति॑र्य्य॒च्छन्त्य॑ज॒स्रम् ॥३३॥ क॒दाच॑न ॥ स्त॒रीर॑सि॒नेन्द्र॑सश्च॒सिदा॑शुषे ॥ उ॒पोपे॑न्नु॒मघ॑व॒न्भूय॑
 ऽइ॒न्नुते॑दा॒नन्दे॒वस्य॑पृ॒च्यते ॥३४॥ तत्स॑वि॒तुः॑ ॥ तत्स॑वि॒तुर्व्वरे॑ण्य॒म्भगो॑दे॒वस्य॑धीमहि ॥
 धियो॒यो नः॑ऽप्प्रचो॒दया॑त् ॥३५॥ श॒तम् ॥१००॥ परि॑ते ॥ दू॒डभो॑रथो॒स्माँ २ ॥ ऽअ॑श्न्नोतु॒व्वि

श्वतः॥ येनरक्षसिदाशुषः॥३६॥ (२६-४) भूर्भुवः॥ भूर्भुवःस्वःसुप्रजाःप्रजाभिःस्या७
 सुवीरोव्वीरैःसुपोषःपोषैः॥ नर्यप्रजाम्मेपाहिश७स्यपशून्मेपाह्यथर्यपितुम्मेपाहि॥३७॥
 आगन्म। विश्ववेदसमस्मभ्यव्वसुवित्तमम्॥ अग्नेसम्प्राडभिद्द्युम्नमभिसहऽआयच्छस्व
 ॥३८॥ अयमग्निः॥ अयमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यःप्रजायाव्वसुवित्तमः॥ अग्नेर्गृहपते
 भिद्द्युम्नमभिसहऽआयच्छस्व॥३९॥ अयमग्निः॥ अयमग्निःपुरीष्योरयिमान्पुष्टिवर्द्धनः॥
 अग्नेः पुरीष्याभिद्द्युम्नमभिसहऽआयच्छस्व॥४०॥ (४-५) गृहामा। बिभीतमाव्वेपद्धमूर्ज
 म्बिभ्रतऽएमसि॥ ऊर्जम्बिभ्रद्धसुमनाः सुमेधागृहानैमिमनसामोदमानः॥४१॥ येषामद्धेति।
 प्रवसन्त्येषुसौमनसोबहुः॥ गृहानुपह्वयामहेतेनोजानन्तुजानतः॥४२॥ उपहृताऽइह। गावऽउ
 पहृताऽअजावयः॥ अथोऽअन्नस्यकीलालऽउपहृतोर्गृहेषुनः॥ क्षेमायवः शान्त्यैप्रपद्येशिवः
 शग्मःशय्योःशय्योः॥४३॥ (३-६) प्रघासिनोहवामहे। मरुतश्चरिशदसः॥
 करम्भेणसजोषसः॥४४॥ यद्ग्रामे॥ यद्ग्रामेयदरण्येयत्सभायाय्यदिन्द्रिये॥

यदेनश्चकृमाव्वयमिदन्त

दवयजामहेस्वाहा ॥४५॥

मोषूणः ॥

मोषूणः ऽइन्द्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहिष्मातेशुष्मिन्नवयाः ॥

महश्चिच्चद्दस्यमीदुषोयव्याहविष्मंतोमरुतोव्वन्दतेगीः ॥४६॥ अक्कन्नकम्मं । कम्मकृतः

सहव्वाचामयोभुवा ॥ देवेभ्यः कम्मकृत्त्वास्तम्प्रेतसचाभुवः ॥४७॥ अवभृथनिचुम्पुण । निचेरुं

सिनिचुम्पुणः ॥ अवदेवै द्रैवकृतमेनोयासिषमवमर्त्यैर्मर्त्यैकृतम्पुरावणोदेवरिषस्पाहि ॥४८॥

(५-७) पूण्णादर्व्वि ॥ पूण्णादर्व्विपरापतसुपूण्णापुनरापत । व्वस्नेवव्विक्रीणा वहाऽइषमूर्जः

शतक्कतो ॥४९॥ देहिमे ॥ देहिमेददामितेनिमेधेहिनितेदधे ॥ निहारश्चहरासिमेनिहारन्निहराणिते

स्वाहा ॥५०॥ (२-८) अक्षन्नमीमदन्त ॥ अक्षन्नमीमदन्तहायवप्प्रिया ऽअंधूषत ॥ अस्तोषतस्व

भानवोव्विप्पानविष्टयामतीयोजान्विन्द्रतेहरी ॥५१॥ सुसन्दृशन्त्वा ॥ सुसन्दृशन्त्वाव्वयम्म

घवन्वन्दिषीमहि ॥ प्रनूनम्पूण्णवन्धुरस्तुतोयासिव्वशाँ २ ॥ ऽअनुयोजान्विन्द्रतेहरी ॥५२॥

मनोनु ॥ मनोन्वाहव्वामहेनाराशः सेनस्तोमेन ॥ पितृणाश्चमन्मभिः ॥५३॥ आनः ॥ आनऽ

ए॒तु॒म॒न॒ः पु॒न॒ः क॒क्र॒त्वे॒द॒क्षा॒य॒जी॒व॒से॑ ॥ ज्यो॒क्क॒च॒सूर्य॑न्द्दृ॒शे ॥५४॥ पु॒न॒र्न॒ः॑ । पि॒त॒रो॒म॒नो॒द॒दा॒तु॑
 दै॒व्यो॒ज॒नः॑ ॥ जी॒व॒न्व्रा॒तः स॒चे॒म॒हि ॥५५॥ व्व॒यः सो॒म । व्व॒ते॒त॒व॒म॒न॒स्त॒नू॒षु॒बि॒भ्र॑तः ॥ प्र॒जा॒व॒न्तः॑
 स॒चे॒म॒हि ॥५६॥ (६-९) ए॒ष॒ते॑ । रु॒द्रे॒भा॒गः स॒ह॒स्व॒स्रा॒म्बि॒क॒ या॒त॒ञ्जु॑ष॒स्व॒स्वा॒है॒ष॒ते॑ रु॒द्रे॒भा॒गऽ
 आ॒खु॒स्ते॑ प॒शुः ॥५७॥ अ॒व॒रु॒द्रे॒म् ॥ अ॒व॒रु॒द्रे॒म॒दी॒म॒ह्य॒व॒दे॒व॒न्त्र्य॑म्ब॒क॒म् ॥ य॒था॒नो॒व्व॒स्य॑स॒स्व॒क॒र॒द्द॒द्य
 था॒नः श्र॑श्रे॒य॑स॒स्व॒क॒र॒द्द॒द्य॒था॒नो॒व्व्य॒व॒सा॒य॒या॒त् ॥५८॥ भे॒ष॒ज॒म॒सि॑ । भे॒ष॒ज॒ङ्ग॒वे॒श॒वा॒य॒पु॒रु॒षा॒य
 भे॒ष॒ज॒म् ॥ सु॒ख॒म्मे॒षा॒य॑मे॒ष्यै ॥५९॥ त्र्य॑म्ब॒कं॒य्य॒जा॒म॒हे॑ । सु॒ग॒न्धि॒म्पु॑ष्टि॒व॒द्द्व॒र्द्ध॒न॒म् ॥ उ॒र्व॒ा॒रु॒क
 मि॒व॒ब॒न्ध॑ना॒न्मृ॒त्यो॒र्मु॒क्षी॒य॒मा॒मृ॒ता॒त् ॥ त्र्य॑म्ब॒कं॒य्य॒जा॒म॒हे॑ सु॒ग॒न्धि॒म्प॒ति॒वे॒द॒न॒म् ॥ उ॒र्व॒ा॒रु॒क
 मि॒व॒ब॒न्ध॑ना॒दि॒तो॒मु॒क्षी॒य॒मा॒मु॒तः॑ ॥६०॥ ए॒त॒त्ते॑ । रु॒द्रो॒व॒स॒न्ते॒न॒प॒रो॒मू॒ज॒व॒तो॒ती॒हि ॥ अ॒व॒त॒त॒ध॒न्वा
 पि॒ना॒का॒व॒सः॒कृ॒त्ति॒वा॒साऽअ॒हि॒ः स॒न्नः॒शि॒वो॒ती॒हि ॥६१॥ त्र्या॒यु॒ष॒ञ्ज॒म॒द॒ग्ने॒ः क॒श्श॒य॒प॑स्य॒त्र्या
 यु॒ष॒म् ॥ य॒द्दे॒वेषु॑त्र्या॒यु॒ष॒न्त॒न्नो॑ऽअ॒स्तु॒त्र्या॒यु॒ष॒म् ॥६२॥ शि॒वो॒ना॒म॑ ॥ शि॒वो॒ना॒मा॑सि॒स्व
 धि॒ति॒स्ते॒पि॒ता॒न॒म॒स्तेऽअ॒स्तु॒मा॒मा॑हि॒ःसी॑ ॥ नि॒व॒र्त्त॒या॒म्या॒यु॒षे॒न्ना॒द्द्या॒य॒प्प्र॒ज॒न॒ना॒य॒रा॒य॒स्पो॒षा॒य

सुप्रजास्त्वायसुवीर्याय ॥६३॥ १० ॥ (७-१०) इति श्रीवाजसनेयसंहितायांतृतीयोऽध्यायः
 ॥३॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ एदं द्वे, महीनाम्पयश्चतस्र,
 आकूत्याऋक्सामयोर्द्विकौ, व्रतंकृणुतषडे, षाते चतस्रो, वस्व्यसितिस्त्र, एषतेद्वे, शुक्रंत्वाचतस्रो,
 ऽऽदित्यास्त्वगष्टौ, दश सप्तत्रिंशत् ॥१०॥ ३७ ॥ ४ ॥ हरिः ॐ ॥
 एदम् ॥ एदमंगन्मदेवयजनम्पृथिव्यायत्रदेवासोऽअजुषन्तव्विश्वे ॥ ऋक्सामाभ्यां
 सन्तरन्तोयजुर्भर्यायस्पोषेणसमिषामदेम ॥ इमाऽआपःशमुमेसन्तुदेवीरोषधेत्त्रायस्वस्वधिते
 मैनंहिसी ॥१॥ आपोऽअस्मान् ॥ आपोऽअस्मान्मातरःशुन्धयन्तुघृतेननोघृतप्वःपुनन्तु ॥
 व्विश्वदहिरिप्रप्रवहन्तिदेवीरुदिदाभ्यःशुचिरापूतऽमि ॥ दीक्षातपसोस्तनूरसितान्त्वाशिवा
 शग्गाम्परिदधेभद्वंववर्णांम्पुष्यन् ॥२॥ (२-१) महीनाम्पयः ॥ महीनाम्पयोसिक्वर्चोदा
 ऽअसिक्वर्चोमेदेहि ॥ वृत्रस्यासिकनीनकश्चक्षुर्दाऽअसिक्वर्चोमेदेहि ॥३॥ चित्पतिर्मा ॥
 चित्पतिर्मापुनातुव्वाक्पतिर्मापुनातुदेवोमासवितापुनात्त्वच्छिद्रेणपवित्त्रेणसूर्यस्यरश्मिभिः ॥

तस्यंतेपवित्त्रपतेपवित्त्रपूतस्ययत्कामपुनेतच्छकेयम्॥४॥ आवः॥ आवोदेवासऽईमहेव्वा
 मप्रयत्त्यद्दरे॥ आवोदेवासऽआशिषोयज्ञियांसोहवामहे॥५॥ स्वाहायज्ञम्॥ स्वाहा
 यज्ञम्मनसस्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहाद्द्यावापृथिवीभ्याः७स्वाहाव्वातादारभेस्वाहा॥६॥ (४-२)
 आकूत्त्यैप्रयुजे॥ आकूत्त्यैप्रयुजेग्नयेस्वाहामेधायैमनसेग्नयेस्वाहादीक्षायैतपसेग्नयेस्वाहासरं
 स्वत्यैपूष्णगेग्नयेस्वाहा॥ आपोदेवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवोद्द्यावापृथिवीऽअरोन्तरिक्ष॥
 बृहस्पतयेहविषांविधेमस्वाहा॥७॥ विश्वोदेवस्य॥ विश्वोदेवस्यनेतुर्मर्तोव्वुरीत
 सक्रयम्॥ विश्वोरायऽइषुद्व्यतिद्द्युम्नंवृणीतपुष्यसेस्वाहा॥८॥ (२-३)
 ऋक्कसामयोऽशिल्पे॥ ऋक्कसामयोऽशिल्पेस्तथस्तेवामारभेतेमापातमास्ययज्ञस्योदृचः॥
 शर्मांसिशर्ममेयच्छनमस्तेऽअस्तुमामाहिःसीः॥९॥ ऊर्गांसि॥ ऊर्गास्याङ्गिरस्यूर्णम्रदाऽ
 ऊर्जमयिधेहि॥ सोमस्यनीविरसिर्विष्णोःशर्मांसिशर्मयजमानस्येन्द्रस्ययोनिरसिसुसस्याः
 कृषीस्कृधि॥ उच्छ्रयस्वव्वनस्पतऽऊर्द्धोमापाह्यदहसऽआस्ययज्ञस्योदृचः॥१०॥ (२-४)

व्रतङ्कुणुत। व्रतङ्कुणुताग्निर्ब्रह्माग्निर्यज्ञोव्वनस्पतिर्यज्ञियः॥ दैवीन्धियम्मनामहेसुमृडी
 कामभिष्टृयेव्वर्चोधाँय्यज्ञवाहसःसुतीर्थानोऽसद्द्वशे॥ येदेवामनोजातामनोयुजोदक्षक्कतव
 स्तेनोवन्तुतेनःपान्तुतेभ्यस्वाहा॥११॥ श्वात्राऽपीताः॥ श्वात्राऽपीताभवतयूयमापो
 ऽअस्माकमन्तरुदरेसुशेवाः॥ ताऽअस्मिन्भ्यमयक्ष्माऽअनमीवाऽअनागसः
 स्वदन्तुदेवीरमृताऽऋतावृधः॥१२॥ इयन्ते। यज्ञियातनूरपोमुश्रामिनप्रजाम्॥ अहोमुचः
 स्वाहाकृताःपृथिवीमाविशतपृथिव्यासम्भव॥१३॥ अग्नेत्वम्॥ अग्नेत्वःसुजागृहिव्वयः
 सुमन्दिषीमहि॥ रक्षाणोऽअप्रयुच्छन्प्रबुधेनपुनस्कृधि॥१४॥ पुनर्मनः॥ पुनर्मनपुनरायुर्म
 ऽआगन्पुनःप्राणपुनरात्कमामऽआगन्पुनश्चक्षुपुनःश्रोत्रम्मऽआगन्॥ व्वैश्वानरोऽअदब्ध
 स्तनूपाऽअग्निर्नःपातुदुरितादवद्द्यात्॥१५॥ त्वमग्गे। व्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्येष्वा॥
 त्वँय्यज्ञेष्वीड्यः॥ रास्वेयत्सोमाभूयोभरदेवोनःसविताव्वसोर्दाताव्वस्वदात्॥१६॥ (६-५)
 एषाते। शुक्कतनूरेतद्द्वर्चस्तयासम्भवभ्राजङ्गच्छ॥ जूरसिधृतामनसाजुष्टाव्विष्णवे॥१७॥

तस्यास्ते । सत्त्यसंवसत्प्रसवेतन्वोयन्त्रमशीयस्वाहा ॥ शुक्क्रमसिचन्द्रमस्यमृतमसिर्वैश्व
 देवमसि ॥१८॥ चिदसि । मनासिधीरसिदक्षिणासिक्षत्रियासियज्ञियास्यदितिरस्युभयतः
 शीष्णर्णी ॥ सानत्सुप्प्राचीसुप्प्रतीच्चयेधिमित्रस्त्वापदिबन्धीताम्पूषाद्भ्रनस्पत्विन्द्रायाद्व्यक्षाय
 ॥१९॥ अनुत्वा । मातामन्न्यतामनुपितानुभ्रातासगर्भ्योनुसखासयूत्थ्यः ॥ सादेविदेव
 मच्छेहीन्द्रायसोमंरुद्रस्त्वावर्त्तयतुस्वस्तिसोमसखापुनरेहि ॥२०॥ (४-६) व्वस्व्यसि ॥
 व्वस्व्यस्यदितिरस्यादित्यासिरुद्रासिचन्द्रासि ॥ बृहस्पतिष्टूवासुम्नेरम्णातुरुद्रोव्वसुभिराचके
 ॥२१॥ अदित्यास्त्वा । मूर्द्धन्नाजिघर्म्मिदेवयजनेपृथिव्याऽइडायास्पदमसिघृतवत्स्वाहा ॥
 अस्मेरमस्वास्मेतेबन्धुस्त्वेरायोमेरायोमाव्वयःरायस्पपोषेणव्वियौष्मतोतोरायः ॥२२॥
 समंक्ख्ये । देव्याधियासन्दक्षिणयोरुचक्षसा ॥ मामऽआयुत्प्रमोषीम्मोऽअहन्तवव्वीरं
 व्विदेयतवदेविसन्दृशि ॥२३॥ (३-७) एषते । गायत्रोभागऽइतिमेसोमायव्व्रूतादेषतेत्रैष्टु
 भोभागऽइतिमेसोमायव्व्रूतादेषतेजागतोभागऽइतिमेसोमायव्व्रूताच्छन्दोनामानाऽसाम्प्राज्यङ्गच्छे

ति॒मे॒सो॒मा॒य॒ब्बू॒ता॒दा॒स्मा॒को॒सि॒शु॒क्र॒स्ते॒ग्र॒ह्यो॒व्वि॒चित॑स्त्वा॒व्वि॒चि॑न्वन्तु ॥२४॥ अ॒भित्य॑म् ॥
 अ॒भित्य॑न्दे॒वः॒स॒वि॒तार॑मो॒ण्योः॒क॒वि॒क्र॒तु॒म॒र्चा॑मि॒स॒त्य॑स॒वः॒रत्न॑धा॒मभि॑प्रि॒य॒म्म॒ति॒ङ्क॒वि॑म् ॥
 ऊ॒र्ध्वा॒य॒स्या॒म॒ति॒र्भाऽअ॒दि॒द्द्यु॒त॒त्स॒वी॑म॒नि॒हि॒र॒ण्य॑पा॒णिर॑मिमी॒त॒सु॒क्र॒तुः॒कृ॒पा॒स्वः॑ ॥
 प्र॒जा॒ब्ध्य॑स्त्वा॒प्प्र॒जा॒स्त्वानु॑प्प्रा॒णन्तु॑प्प्र॒जा॒स्त्वम॑नु॒प्प्रा॒णि॒हि॑ ॥२५॥ (२-८) शु॒क्र॒न्त्वा॑ ।
 शु॒क्रे॒ण॑क॒क्री॒णामि॑च॒न्द्र॒ञ्च॒न्द्रे॒णा॒मृ॒त॑म॒मृ॒ते॑न ॥ स॒ग्मे॒ते॒गो॒र॒स्मे॒ते॒च॒न्द्रा॑णित॒प॑स॒स्त॒नूर॑सि॒प्प्र॒जा॒प॑ते
 र्व॒र्णः॑प॒र॒मे॒ण॑प॒शु॒ना॑क॒क्री॒य॒से॒स॒ह॒स्र॑पो॒ष॒म्पु॑षे॒यम् ॥२६॥ मि॒त्रो॒नः॑ ॥ मि॒त्रो॒नऽअ॒हि॒सु॒मि॒त्र
 धऽअ॒न्द्र॑स्यो॒रु॒मा॒वि॒श॒द॒क्षि॒ण॒मु॒श॒न्नु॒श॒न्त॑स्यो॒न॒स्यो॒नम् ॥ स्वान॑ब्भ्राजाङ्घ्रि॒ब॒म्भ॒रि॒ह॒स्त॒सु॒ह॒स्त
 कृ॒शा॒न॒वे॒ते॒वः॒सो॒म॒क्र॒य॑णा॒स्तान्त्र॑क्ष॒द्ध॒म्मा॒वो॑द॒भन् ॥२७॥ परि॑मा । ग॒ने॒दु॒श्च॑रि॒ता॒द्बा॒ध॒स्वा॒मा॒सु
 च॑रि॒ते॒भ॒ज ॥ उ॒दा॒यु॑षा॒स्वा॒यु॒षो॒द॒स्थाम॑मृ॒ताँ॒ २ ॥२८॥ प्र॒ति॒प॒न्था॑म् ॥ प्र॒ति॒प॒न्था॑
 म॒प॒द्म॒हि॒स्व॒स्ति॒गा॒म॒ने॒ह॒स॑म् ॥ ये॒न॒व्वि॒श॒वा॒परि॑द्वि॒षो॒व्वृ॒ण॒क्वि॒त॑व्वि॒न्द॒ते॒व्व॒सु ॥२९॥ (४-९)
 अ॒दि॒त्या॒स्त्व॒क् ॥ अ॒दि॒त्या॒स्त्व॒ग॒स्य॑दि॒त्यै॒स॒दऽआ॑सी॒द ॥ अ॒स्त॑ब्भना॒द्द्यां॑व्वृ॒ष॒भोऽअ॒न्त॑रि॒क्ष॒म

मिमीतव्व रिमाणंमपृथिव्याः॥ आसीदद्विश्वाभुवनानिसम्प्राड्द्विश्वेत्तानिव्वरुणस्य
 व्रतानि॥३०॥ व्वनेषुवि॥ व्वनेषुव्यन्तरिक्षन्ततानव्वाजमर्वत्सुपयऽउस्रियासु॥
 हत्सुकक्रतुंव्वरुणोव्विक्क्ष्वग्निन्दिविसूर्यमदधात्सोममद्रौ॥३१॥ सूर्यस्यचक्षुः॥
 सूर्यस्यचक्षुरा रोहाग्नेरक्षणकनीनकम्॥ यत्रैतशेभिरीयसेब्भ्राजमानोव्विपश्चिता॥३२॥
 उस्रावेतम्॥ उस्रावेतन्धूर्षाहौयुज्येथामनश्श्रूऽअवीरहणौब्रह्मचोदनौ॥ स्वस्तियजमानस्यगृहान्न
 गच्छतम्॥३३॥ भद्रोमे॥ सिप्प्रच्चयवस्वभुवस्पतेव्विश्वान्नयभिधामानि॥
 मात्त्वापरिपरिणोव्विदन्मात्त्वापरिपन्थिनोव्विदन्मात्त्वाव्वृकाऽअघायवोव्विदन्॥ श्येनो
 भूत्वापरापतयजमानस्यगृहान्नाच्छतन्नौसँस्कृतम्॥३४॥ नमोमित्त्रस्य॥ नमोमित्त्रस्यव्व
 रुणस्यचक्षुसेमहोदेवायतदृतःसपर्यत॥ दूरेदृशेदेवजातायकेतवेदिवस्पुत्रायसूर्यायशःसत
 ॥३५॥ व्वरुणस्योत्तम्भनम्॥ व्वरुणस्योत्तम्भनमसिव्वरुणस्यस्वकम्भसर्जनीस्तथोव्वरुणस्य
 ऽऋतसदन्यसिव्वरुणस्यऽऋतसदनमसिव्वरुणस्यऽऋतसदनमासीद॥३६॥ याते॥ यातेधामा

निहविषायजन्तितातेव्विश्वापरिभूरस्तुयज्ञम् ॥ गयस्फानःप्रतरणसुवीरोवीरहाप्प्रचरासोम
 दुर्यान् ॥३७॥ (८-१०) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांचतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥
 अनुवाकसूत्रम् अग्नेस्तनू, रापतयेत्वाचतुष्कौ, तप्तायनीमेद्रे, इन्द्रघोषस्त्वास्तिस्रो,
 युंजतेमनाष्टौ, देवस्यत्वाचतस्रो, देवस्यत्वापंच, विभूरसिचतस्रो, ज्योतिरसि,
 षडुरुव्विष्णोतिस्रो, दश त्रिचत्वारिंशत् ॥ (अ.५ मं.४३-अनु.१०)
 हरिःॐ ॥ अग्नेस्तनू ॥ अग्नेस्तनूरसि व्विष्णवेत्त्वासोमस्यतनूरसि व्विष्णवेत्त्वातिथेरातित्थ्यमं
 सिव्विष्णवेत्त्वाशयेनायत्त्वासोमभृतेव्विष्णवेत्त्वाग्नयेत्त्वारायस्पोषदेव्विष्णवेत्त्वा ।
 १॥ अग्नेर्जनित्त्रम् ॥ अग्नेर्जनित्त्रमसि व्वृषणौस्थऽउर्व्वश्यस्यायुरसिपु रुरवाऽअसि ॥
 गायत्रेणत्वाच्छन्दसामन्था मित्त्रैष्टुभेनत्वाच्छन्दसामन्थामिजागतेनत्वाच्छन्दसामन्थामि ॥२॥
 भवतन्नः ॥ भवतन्नः समनसौसचेतसावरेपसौ ॥ मायज्ञहिंसिष्टृम्मायज्ञपतिज्जातवेदसौशिवौ
 भवतमद्घनः ॥३॥ अग्नावग्निः ॥ अग्नावग्निश्चरतिप्प्रविष्टुऽऋषीणाम्पुत्रो

ऽअभि॒शस्ति॒पावा॑ ॥ स॒नः॒स्यो॒नः॒ सु॒यजा॑य॒जेह॒दे॒वे॒भ्यो॒ह॒व्यः॒स॒द॒म॒प्र॒यु॒च्छ॒न्त्स्वा॒हा ॥४॥

(४-१) आ॒प॒त॒ये॒त्त्वा ॥ आ॒प॒त॒ये॒त्त्वा॒परि॑प॒त॒ये॒गृ॒ह्णा॒मि॒त॒नू॒न॒प्त्रै॑शा॒क्क्व॒रा॒य॒श॒क्क्व॒न॒

ऽओ॒जि॒ष्टा॒य ॥ अ॒ना॒धृ॒ष्ट॒म॒स्य॒ना॒धृ॒ष्य॒न्दे॒वा॒ना॒मो॒जो॒न॑भि॒श॒स्त्य॒भि॒श॒स्ति॒पा॒ऽअ॒न॑भि॒श॒स्ते॒न्य

म॒ज्ज॑सा॒स॒त्य॒मु॒प॒गो॒ष॑स्वि॒ते॒मा॑धा॒ः ॥५॥

अ॒ग्ने॑व्र॒त॒पा॑ः ॥ अ॒ग्ने॑व्र॒त॒पा॒स्त्वे॒व्र॒त॒पा॒या॒त॒व॒त॒नू॒रि॒यः॒साम॑यि॒यो॒म॒म॒त॒नू॒रे॒षा॒सा॒त्त्व॒यि ॥

स॒ह॒नो॑व्र॒त॒प॒ते॒व्र॒ता॒न्य॒नु॑मे॒दी॒क्षा॒न्दी॒क्षा॒प॒ति॒र्म॒न्य॑ता॒म॒नु॒त॒प॒स्त॒प॒स्प॒तिः ॥६॥ अ॒शु॒रः॒शु॒ष्टे ॥

दे॒व॒सो॒मा॒प्या॑य॒ता॒मि॒न्द्रा॑यै॒क॒ध॒न॒वि॒दे ॥ आ॒तु॒भ्य॒मि॒न्द्र॑प्या॒य॒ता॒मा॒त्त्व॒मि॒न्द्रा॑य॒प्या॒य॒स्व ॥

आ॒प्या॑य॒या॒स्म॒मा॒न्त॒स॒खी॑न्त॒स॒न्या॑मे॒ध॒या॑स्व॒स्ति॒ते॒दे॒व॒सो॒म॒सु॒त्या॑म॒शी॒य ॥ ए॒ष्टा॒रा॒य॒प्रे॒षे॒भगा॑

य॒ऽऋ॒त॒मृ॒त॒वा॒दि॒भ्यो॒न॒मो॒द्द्या॑वा॒पृथि॒वी॒भ्या॑म् ॥७॥ या॒ते ॥ या॒ते॑ऽअ॒ग्ने॒यः॒श॒या॒त॒नू॒र्व॒षि॒ष्टा

ग॒ह्व॒रे॒ष्टा ॥ उ॒ग्रं॒व्व॒चो॑ऽअ॒पा॒व॒धी॒त्त्वे॒षं॒व्व॒चो॑ऽअ॒पा॒व॒धी॒त्स्वा॒हा ॥ या॒ते॑ऽअ॒ग्ने॒र॒जः॒श॒या॒त॒नू

र्व॒षि॒ष्टा॒ग॒ह्व॒रे॒ष्टा ॥ उ॒ग्रं॒व्व॒चो॑ऽअ॒पा॒व॒धी॒त्त्वे॒षं॒व्व॒चो॑ऽअ॒पा॒व॒धी॒त्स्वा॒हा ॥ या॒ते॑ऽअ॒ग्ने॒ह॒रि॒श॒या॒त॒नू

वर्षिष्ठागह्वरेष्ठा ॥ उग्रं वचोऽपावधीत्त्वेषं वचोऽपावधीत्स्वाहा ॥ ८ ॥ (४-२)

तप्तायनीमे ॥ तप्तायनीमेसिवित्तायनीमेस्यवतान्मानाथितादवतान्माव्यथितात् ॥

विदेदग्निर्नभोनामाग्नेऽअङ्गिरऽआयुनानाम्नेहियोस्याम्पृथिव्यामसियत्तेनाधृष्टृन्नामयज्ञियन्ते

नत्वादधेविदेदग्निर्नभोनामाग्नेऽअङ्गिरऽआयुनानाम्नेहयोद्वितीयस्याम्पृथिव्यामसियत्तेना

धृष्टृन्नामयज्ञियन्तेनत्वादधेविदेदग्निर्नभोनामाग्नेऽअङ्गिरऽआयुनानाम्नेहियस्तृतीयस्याम्पृ

थिव्यामसियत्तेनाधृष्टृन्नामयज्ञियन्तेनत्वादधे ॥ अनुत्वादेववीतये ॥ ९ ॥ सि० ह्यसि ॥

सपत्नकसाहीदेवेभ्यः कल्पस्वसि० ह्यसिसपत्नकसाहीदेवेभ्यः शुन्धस्वसि० ह्यसिसपत्नकसा

हीदेवेभ्यः शुम्भस्व ॥ १० ॥ (२-३) इन्द्रघोषस्त्वा ॥ इन्द्रघोषस्त्वाव्वसुभिः

पुरस्तात्पातुप्प्रचेतास्त्वारुद्रैः पश्चात्पातुमनोजवास्त्वापितृभिर्दक्षिणतः पातुविश्वकर्मात्त्वादि

त्यैरुत्तरतः पात्विदमहन्तप्तंवावर्षिर्द्धायज्ञान्निःसृजामि ॥ ११ ॥ सि० ह्यसि ॥ सि० ह्यसिस्वाहा

सि० ह्यस्यादित्यवनिःस्वाहासि० ह्यसिब्रह्मवनिः क्षत्रवनिःस्वाहासि० ह्यसिसुप्रजावनीरायस्पो

षवनिःस्वाहासि७ह्रस्यावहदेवान्यजमानायस्वाहाभूतेभ्यस्त्वा॥१२॥

ध्रुवोसि।

पृथिवीन्दृहद्ध्रुव क्षिदस्यन्तरिक्षन्दृहाच्च्युतक्षिदसिदिवन्दृहाग्नेःपुरीषमसि॥१३॥ (३-४)

युञ्जतेमनः॥

युञ्जतेमनःउतयुञ्जतेधियोव्विप्प्राव्विप्प्रास्यबृहतोव्विपश्चितः॥

व्विहोत्रादधेव्वयुनाविदेक ऽइन्महीदेवस्यसवितुःपरिष्टृतिःस्वाहा॥१४॥ इदंव्विष्णुः॥

इदंव्विष्णुर्व्विचक्रमेत्त्रेधानिदधेपदम्॥ समूढमस्यपा७सुरेस्वाहा॥१५॥ इरावतीधेनुमती॥

इरावतीधेनुमतीहिभूतःसूयवसिनीमनवेदशस्या॥ व्व्यस्वकब्भनारोदसीव्विष्णणवेतेदाधर्त्थपृथिवी

मभितोमयूखैस्वाहा ॥१६॥ देवश्श्रुतौदेवेषु॥ देवश्श्रुतौदेवेष्वघोषतम्प्राचीप्प्रेतमद्भ्र

ङ्कल्पयन्तीऽऊर्द्धय्यज्ञन्नयतम्माजिह्वरतम्॥ स्वङ्गोष्टुमावदतन्देवीदुर्येऽआयुर्मानिर्व्वीदिष्टम्प्राजा

म्मानिर्व्वीदिष्टमत्त्रमेथांव्वष्मन्पृथिव्याः॥१७॥ व्विष्णोर्नु। कंवीर्याणिप्प्रवोच्यः

पार्थिवानिव्विममेरजा७सि॥ योऽअस्वकभायदुत्तरःसधस्थंव्विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो

व्विष्णणवेत्त्वा॥१८॥ दिवोवा। व्विष्णणऽउतवापृथिव्यामहोवाव्विष्णणऽउरोरन्तरिक्षात्॥

उभाहिहस्ताव्वसुनापृणस्वाप्प्रयच्छदक्षिणादोतसव्याद्विष्णवेत्त्वा ॥१९॥

प्रतत् ॥

प्रतद्विष्णुस्तवतेव्वीर्येणमृगोनभीमकुचरोगिरिष्ठा ॥ यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियन्ति
भुवनानिविश्वा ॥२०॥ विष्णोरराटम् ॥ विष्णोरराटमसिविष्णोश्न्नप्त्रेस्थोविष्णोः
स्यूरसिविष्णोर्द्धुवोसि ॥ व्वैष्णवमसिविष्णवेत्त्वा ॥२१॥ (८-५) देवस्यत्त्वा ॥

सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आददेनार्यसीदमहःरक्षसाङ्ग्रीवाऽपि
कृन्तामि ॥ बृहन्नसिबृहद्द्रवाबृहतीमिन्द्रायव्वाचंवद ॥२२॥ रक्षोहणंवलगहनम् ॥
रक्षोहणंवलगहनंव्वैष्णवीमिदमहन्तंवलगमुत्किरामियम्मे निष्टोयममात्त्योनिचखानेदमहन्तं
वलगमुत्किरामियम्मेसमानोयमसमानोनिचखानेदमहन्तंवलगमुत्किरामियम्मेसबन्धुर्यमसबन्धु
र्निचखानेदमहन्तंवलगमुत्किरामियम्मेसजातोयमसजातोनिचखानोक्तृत्त्याङ्किरामि ॥२३॥

स्वराडसि ।

सपत्नकहासत्रराडस्यभिमातिहाजनराडसिरक्षोहांसर्वराडस्यमित्त्रहा ॥२४॥

रक्षोहणोवः ॥ रक्षोहणोवोवलगहनत्प्रोक्षामिव्वैष्णवान्त्रक्षोहणोवोवलगहनोवनयामिव्वैष्ण

वान्क्षोहणोवोव्वलगहनोवस्तृणामिव्वैष्णवान्क्षोहणौवांव्वलगहनाऽउपदधामिव्वैष्णवीरक्षो
हणौवांव्वलगहनौपर्यूहामिव्वैष्णवीव्वैष्णवमसिव्वैष्णवास्थ॥२५॥ (४-६)

देवस्यत्त्वा । सवितुःप्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णणेहस्ताभ्याम् ॥ आददेनार्यसीदमहः
रक्षसाङ्ग्रीवाऽअपिकृन्तामि ॥ यवोसियवयास्मद्वेषोयवयारातीर्द्विवेत्त्वान्तरिक्षायत्त्वापृथिव्यैत्त्वा
शुन्धन्ताँल्लोकाःपितृषददनाःपितृषदनमसि ॥२६॥ उद्विवम् ॥ उद्विवंस्तभानान्तरिक्षम्पृणदृः
हस्वपृथिव्यान्द्युतानस्त्वामारुतोमिनोतुमित्त्रावरुणौद्ध्रुवेणधर्मणा ॥ ब्रह्मवनित्त्वाक्षत्र
वनिरायस्पपोषवनिपर्यूहामि ॥ ब्रह्मदृःहक्षत्रन्दृःहायुर्दृःहप्रजान्दृःह ॥२७॥ ध्रुवासि ॥
ध्रुवोयँयजमानोस्मिन्नायतनेप्रजयापशुभिर्भूयात् ॥ घृतेनद्द्यावापृथिवीपर्येथामिन्द्रस्यच्छदिर
सिव्विश्वजनस्यच्छाया ॥२८॥ परित्त्वा । गिर्व्वणोगिरिऽइमाभवन्तुव्विश्वतः ॥
वृद्धायुमनुवृद्धयोजुष्टाभवन्तुजुष्टयः ॥२९॥ इन्द्रस्यस्यूः ॥ इन्द्रस्यस्यूरसीन्द्रस्यद्ध्रुवोसि ॥
ऐन्द्रमसिव्वैश्वदेवमसि ॥३०॥ (५-७) व्विभूरसि ॥ प्रवाहणोव्वह्निरसिहव्यवाहनः ॥

श्वात्त्रोसिप्रचैतास्तुथोसिविश्ववैदाऽउशिगंसि॥३१॥ उशिगंसि। कविरङ्गारिरसिबम्भारिर
 वस्यूरसिदुवस्वाञ्छुन्ध्यूरसिमार्जालीयःसम्प्राडसिकृशानुःपरिषद्द्यौंसिपवमानोनभौंसिप्रत
 क्क्वामृष्टोसिहव्यसूदनऽऋतधामासिस्वज्योतिःसमुद्द्रोसि॥३२॥ समुद्द्रोसि।
 विश्वव्यचाऽअजोस्येकपादहिरसिबुध्न्योव्वागस्यैन्द्रमसिसदोस्यृतस्यद्द्वारौमामासन्ताप्त्तमद्भ
 नामद्भपतेप्रमातिरस्वस्तिमेस्मिन्पथिदेवयानेभूयान्मित्रस्यमा॥३३॥ मित्रस्यमा॥
 मित्रस्यमाचक्षुषेक्षद्भमग्नयःसगराःसगरास्तथसगरेणनाम्नारौद्रेणानीकेनपातमाग्नयः
 पिपृतमाग्नयोगोपायतमानमोवोस्तुमामाहिदसिष्ट॥३४॥
 (४-८) ज्योतिरसि। विश्वरूपंविश्ववैषान्देवानां७समित्॥ त्वदसोमतनूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्य
 कृतेभ्यऽउरुयन्तासिर्वरूथ७स्वाहाजुषाणोऽअप्पुराज्यस्यवेतुस्वाहा॥३५॥ शतम्॥२००॥
 अग्नेनय। सुपथारायेऽअस्मान्निश्वानिदेवव्युनानिर्विद्वान्॥ युयोद्भ्यस्मज्जुहुराणमेनो
 भूयिष्टान्तेनमऽउक्कितंविधेम॥३६॥ अयन्नः॥ अयन्नोऽअग्निर्वरिवस्कृणोत्वयम्मृधः

पुरऽएतुप्प्रभिन्दन् ॥ अयंवाजाञ्जयतुवाजसातावयदशत्रूञ्जयतुजर्हषाणस्वाहा ॥३७॥
 उरुव्विंणणे ॥ उरुव्विंणणोव्विक्कमस्वोरुक्षयायनस्कृधि ॥ घृड्घृतयोनेपिबप्प्रप्रयज्ञपतिन्तिर
 स्वाहा ॥३८॥ देवसवितः ॥ देवसवितरेषतेसोमस्तदरक्षस्वमात्त्वादभन् ॥ एतत्त्वन्दैवसोमदेवोदेवाँ
 २ ॥ ऽउपांगाऽइदमहम्मनुष्यान्त्सहरायस्पोषेणस्वाहानिर्व्वरुणस्यपाशान्मुच्ये ॥३९॥
 अग्नैव्रतपाः ॥ अग्नैव्रतपास्त्वेव्रतपायातवतनूर्म्मय्यभूदेषासात्त्वयियोममतनूस्त्वय्यभूदियः
 सामयि ॥ यथायथन्नौव्रतपतेव्रतान्यनुमेदीक्षान्दीक्षापतिरमस्तानुतपस्तपस्पतिः ॥४०॥
 (६-९) उरुव्विंणणे ॥ उरुव्विंणणोव्विक्कमस्वोरुक्षयायनस्कृधि ॥ घृतइघृतयोनेपिब
 प्प्रप्रयज्ञपतिन्तिरस्वाहा ॥४१॥ अत्यन्न्यान् ॥ अत्यन्न्याँ २ ॥ ऽअगान्नान्न्याँ २ ॥ ऽउपांगाम
 व्वाक्क्त्वापरेभ्योविदम्परोवरेभ्यः ॥ तन्त्वाजुषामहेदेवव्वनस्पतेदेवयज्यायैदेवास्त्वादेव
 यज्यायैजुषन्तांविंणणवेत्त्वा ॥ ओषधेत्रायस्वस्वधितेमैनःहिःसीः ॥४२॥ द्याम्मा ॥ द्याम्मा
 लेखीरन्तरिक्षम्माहिःसीःपृथिव्यासम्भव ॥ अयंःहित्वास्वधितिस्तेतिजानत्प्राणिनायमहते

सौभगाय ॥ अतस्त्वन्देवव्वनस्पतेशतवल्शोव्विरोहसहस्रवल्शाव्विवयःरुहेम ॥४३॥ (३-
 १०।) ॥ इति श्रीवाजसनेयसंहितायां पंचमोऽध्यायः ॥५॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥
 देवस्यत्त्वाषडु, पावीरसिपंच, माहिःषट्, संतेतिस्रः, समुद्रंगच्छ, हविष्मतीरिमाद्विकौ, हदेत्वापंच,
 देवस्यत्वाष्टौ, अष्टौ, सप्तत्रिंशत् ॥ (अ.६ मं. ३७ अनु. ८) हरिः ॐ ॥
 देवस्यत्त्वा । सवितुःप्रसवेष्विश्वनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताब्ध्याम् ॥ आददेनार्यसीदमहः
 रक्षसाङ्गीवाऽअपिकृन्तामि ॥ यवोसियवयास्मद्द्वेषोयवयारातीर्द्वित्वान्तरिक्षायत्त्वा
 पृथिव्यैत्वाशुन्धन्ताँल्लोकाःपितृषदनापितृषदनमसि ॥१॥ अग्नेणीरसि । स्वावेशऽउन्नेतृणा
 मेतस्यवित्तादधित्त्वास्थास्यतिदेवस्त्वासवितामद्भानक्तु सुपिप्पलाब्धयस्त्वौषधीभ्यः ॥
 द्यामग्नेणास्पृक्षऽआन्तरिक्षम्मद्भ्येनाप्राःपृथिवीमुपरेणादृही ॥२॥ यातेयातेधामान्युश्म
 सिगमद्भ्यैयत्रगावोभूरिशृङ्गाऽअयासः ॥ अत्राहतदुरुगायस्यव्विष्णोःपरमम्पदमवभारिभूरि ॥
 ब्रह्मवनित्त्वाक्षत्रवनिरायस्पपोषवनिपर्यूहामि ॥ ब्रह्मदृहक्षत्रन्दृहायुर्दृहप्रजान्दृह ॥३॥

विष्णोः कर्माणि । पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे ॥ इन्द्रस्य युज्यत्सखा ॥४॥ तार्द्विष्णोः ।
 परमम्पदः सदा पश्यन्ति सूरयः ॥ दिवी वचक्षुराततम् ॥५॥ परिवीरसि ॥ परिवीरसि परित्वा
 दैवीर्विशो व्ययन्ताम्परीमय्यजमानदरायो मनुष्याणाम् ॥ दिवःसूनुरस्येषते पृथिव्याँल्लोकऽ
 आरण्यस्ते पशुः ॥६॥ (६-१) उपावीरसि ॥ उपावीरस्युपदेवान्दैवीर्विशः प्रागुरुशिजोव्व
 हिनतमान् ॥ देवत्त्वष्टुर्वसुरमहव्याते स्वदन्ताम् ॥७॥ रेवतीरमद्भम् ॥ रेवतीरमद्भम्बृहस्पते
 धारयाव्वसूनि ॥ ऋतस्यत्वादेव हविःपाशेन प्रतिमुञ्चामि धर्षामानुषः ॥८॥ देवस्यत्वा ।
 सवितुः प्रसवेशि श्वनोर्बाहुभ्याम्पूष्णो हस्ताभ्याम् ॥ अग्नीषोमाभ्याञ्जुष्टन्नियुनज्मि ॥
 अद्भ्यस्त्वौषधीभ्योनुत्वामातामन्यतामनुपितानुभ्रातासगभ्योनुसखासयूत्थयः ॥ अग्नीषोमा
 भ्यान्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामि ॥९॥ अपाम्पेरुः ॥ अपाम्पेरुस्यापो देवीः स्वदन्तुस्वात्तश्चित्सद्देव हविः ॥
 सन्ते प्राणोव्वातेन गच्छताऽसमङ्गानियजत्रैः संय्यजपतिराशिषा ॥१०॥ घृतेनाक्वतौ ।
 पशून्त्रायेथाऽरेवतियजमाने प्रियन्धाऽआविश ॥ उरोरन्तरिक्षात्सजूर्देवेनव्वातेनास्य हविषस्त्वना

यजसमस्यतन्वाभव ॥ वर्षोवर्षीयसियज्ञेयज्ञपतिन्धास्वाहादेवेभ्योदेवेभ्यस्वाहा ॥११॥
 (५-२) माहिः ॥ माहिर्भूर्मापृदाकुर्नमस्तऽआतानानर्वाप्प्रेहि ॥ घृतस्यकुल्ल्याऽ
 उपऽऋतस्यपत्थ्याऽनु ॥१२॥ देवीरापः ॥ शुद्धाव्वोद्भवःसुपरिविष्टादेवेषुसुपरिविष्टाव्व
 यम्परिवेष्टारोभूयास्म ॥१३॥ व्वाचन्ते ॥ व्वाचन्तेशुन्धामिप्प्राणन्तेशुन्धामिचक्षुस्तेशुन्धामि
 श्रोत्रन्तेशुन्धामिनाभिन्तेशुन्धामिमेद्दन्तेशुन्धामिपायुन्तेशुन्धामिचरित्रांस्तेशुन्धामि ॥१४॥
 मनस्ते ॥ मनस्तऽआप्यायतांवाक्त्रऽआप्यायताम्प्राणस्तऽआप्यायताश्चक्षुस्तऽ
 आप्यायतांश्रोत्रन्तऽआप्यायताम् ॥ यत्तेक्कूर्य्यदास्तिथतन्तऽआप्यायतान्निष्ट्याय
 तान्तत्तेशुद्ध्यतुशमहोभ्यः ॥ ओषधेत्रायस्वस्वधितेमैर्हिःसीः ॥१५॥ रक्षसाम्भागः ॥
 रक्षसाम्भागोऽसिनिरस्तदरक्षऽइदमहरक्षऽइदमहरक्षोभितिष्टामीदमहरक्षोवबाधऽइदमहरक्षोध
 मन्तमोनयामि ॥ घृतेनद्द्यावापृथिवीप्पोणुवाथांवायोव्वेस्तोकानामग्निराज्यस्यव्वेतुस्वाहा
 स्वाहाकृतेऽऊर्द्धनभसम्मरुतङ्गच्छतम् ॥१६॥ इदमापः ॥ इदमापःप्रवहतावद्द्यश्चमलश्चयत् ॥

यच्चाभिदुद्धोहानृतय्यच्चशेपेऽअभीरुणम् ॥ आपोमातस्मादेनसपवमानश्चमुश्चतु ॥१७॥ (६-
 ३) सन्ते ॥ सन्तेमनोमनसासम्प्राणःप्राणेनगच्छताम् ॥ रेडस्यग्निष्ट्वाश्रीणात्त्वापस्त्वा
 समरिणन्वातस्यत्वाद्वाज्यैपूष्णोरहाऊष्मणोव्यथिषत्प्रयुतन्द्वेषः ॥१८॥ घृतङ्घृतपावानः
 घृतङ्घृतपावानःपिबतव्वसांव्वसापावानःपिबतान्तरिक्षस्यहविरसिस्वाहा ॥ दिशःप्रदिशः
 आदिशोव्विदिशःउदिशोदिग्भ्यः स्वाहा ॥१९॥ ऐन्द्रःप्राणः ॥ ऐन्द्रःप्राणोऽअङ्गेऽअङ्गे
 निदीद्व्यदैन्द्रऽउदानोऽअङ्गेऽअङ्गेनिधीतः ॥ देवत्वष्टृर्भूरितेसत्समेतुसलक्ष्मायद्विषुरूपम्भवाति ॥
 देवत्रायन्तमवसेसखायोनुत्वामातापितरोमदन्तु ॥२०॥ (३-४) समुद्रङ्गच्छ ॥
 समुद्रङ्गच्छस्वान्तरिक्षङ्गच्छस्वाहादेवसवितारङ्गच्छस्वाहामित्रावरुणौगच्छस्वाहाहोरात्रेगच्छ
 स्वाहाच्छन्दासिगच्छस्वाहाद्यावापृथिवीगच्छस्वाहायज्ञङ्गच्छस्वाहासोमङ्गच्छस्वाहादिव्यन्नभो
 गच्छस्वाहाग्निवैश्वानरङ्गच्छस्वाहामनोमेहार्दियच्छदिवन्तेधूमोगच्छतुस्वर्ज्योतिःपृथिवी
 म्भस्मनापृणस्वाहा ॥२१॥ मापः ॥ मापोमौषधीर्हिःसीर्द्धाम्नोधाम्नोराजस्तोव्वरुणनोमुश्च ॥

यदाहुरगध्याऽइतिव्वरुणेतिशपांमहेततोव्वरुणनोमुश्च ॥ सुमित्रियानऽआपऽओषधयत्सन्तु
 दुर्मित्रियास्तस्मैसन्तुयोस्मान्द्वेष्टियञ्चव्वयन्द्विष्मः ॥२२॥ (२-५) हविष्मतीरिमाः ॥
 हविष्मतीरिमाऽआपोहविष्माँ २ ॥ ॥ आविवासति । हविष्मान्देवोऽअद्भरोहविष्माँ २ ॥
 ॥ अस्तुसूर्यः ॥२३॥ अग्नेर्वः ॥ अग्नेर्वोपन्नगृहस्यसदसिसादयामीन्द्राग्न्योर्भागधेयीस्थ
 मित्रावरुणयोर्भागधेयीस्थव्विश्वेषान्देवानाम्भागधेयीस्थ ॥ अमूर्जाऽउपसूर्येयाभिर्वा
 सूर्यःसह ॥ तानोहिन्वन्त्वद्भरम् ॥२४॥ (२-६) हृदेत्वा ॥ हृदेत्वामनसेत्वादिवेत्वा
 सूर्यायत्वा ॥ ऊर्द्धमिममद्भरन्दिदेवेषुहोत्रायच्छ ॥२५॥ सोमराजन् ॥ सोमराज
 न्निवश्वास्त्वम्प्रजाऽउपावरोहव्विश्वास्त्वाँम्प्रजाऽउपावरोहन्तु ॥ शृणोत्वग्निःसमिधाहवम्मे
 शृण्वन्त्वापोधिषणाश्चदेवीः ॥ श्रोताग्रावाणोव्विदुषोनयज्ञःशृणोतुदेवःसविता हवम्मेस्वाहा
 ॥२६॥ देवीरापः ॥ देवीरापोऽअपान्नपाद्द्योवऽऊर्मिर्हीविष्यः ॥ इन्द्रियावान्नमदिन्तमः ॥
 तन्देवेभ्योदेवत्रादत्तशुक्क्रपेभ्योयेषाम्भागस्थस्वाहा ॥२७॥ कार्षिरसि ॥

कार्षि॑रसिसमु॒द्दस्य॑त्त्वाक्षि॑त्याऽउन्न॑यामि॥

समापो॑ऽअद्वि॑रगमतसमोष॑धीभिरोष॑धीः॥२८॥

यम॑ग्ने॥ यम॑ग्नेपृ॒त्सुम॑र्त्यमवा॒व्वाजे॑षुयञ्जुनाः॥ सयन्ता॑शश्व॒तीरिष॑स्वाहा॥२९॥ (५-७)

देव॑स्यत्त्वा॥

देव॑स्यत्त्वासवि॒तुःप्र॑सवे॒शिश्व॑नो॒र्बाहु॑भ्याम्पू॒ष्णणो॑हस्ता॒भ्याम्॥

आद॑दे॒रावा॑सिगभी॒रमि॑मम॒द्धर॑ङ्कु॒धीन्द्रा॑यसुषू॒तमम्॥

उ॒त्तमे॑न॒पवि॑नोर्ज॒स्वन्त॑म्मधु॒मन्त॑म्पय॒स्वन्तं

नि॒ग्रा॒भ्या॒स्थ॒देव॑श्श्रु॒तस्त॑र्प्य॒तमाम॑नो॒मे॥३०॥ मनो॑मे। त॒र्प्य॒त॒व्वाच॑म्मे॒तर्प्य॑त॒प्राण॑म्मे॒

त॒र्प्य॒त॒चक्षु॑र्मे॒तर्प्य॑त॒श्रो॒त्र॑म्मे॒तर्प्य॑त॒त्मान॑म्मे॒तर्प्य॑त॒प्रजा॑म्मे॒तर्प्य॑त॒पशू॑न्मे॒तर्प्य॑त॒गणा॑

न्मे॒तर्प्य॑त॒गणा॑मे॒माव्वि॑तृषन्॥३१॥ इन्द्रा॑यत्त्वा॥ इन्द्रा॑यत्त्वा॒व्वसु॑मतेरु॒द्वव॑तऽइन्द्रा॑यत्त्वादि॒त्यव॑तः

ऽइन्द्रा॑यत्त्वाभि॒माति॑ग्घ्ने॥

श्ये॒नाय॑त्त्वासो॒मभृ॑ते॒ग्नये॑त्त्वा॒राय॑स्प॒पोष॑दे॥३२॥

यत्ते॑।

सोम॑दि॒विज्यो॑तिर्य॒त्पृथि॑व्याँय्यदु॒राव॑न्तरि॒क्षे।

तेना॒स्मैय॑ज॒माना॑यो॒रुरा॑येकृ॒द्व्यधि॑दा॒त्रेव्वो॑चः

॥३३॥ श्वा॒त्रा॒स्थ॑॥

श्वा॒त्रा॒स्थ॑व्वृ॒त्रुरो॑रा॒धो॒गूर्ता॑ऽअ॒मृत॑स्य॒पत्नीः॥

तादे॑वीर्दे॒वत्रे॑

मँय्य॒ज्ञन्न॑य॒तोप॑हृता॒सोम॑स्यपि॒बत॥३४॥

माभेः॑॥

माभे॑र्मासं॒विक्क॑थाऽऊ॒र्जन॑ध॒त्स्वधि॑ष॒णोव्वी॑

इवीसतीव्वीडयेथामूर्जन्दधाथाम्॥

पाप्माहतोनसोमः॥३५॥

प्रागपाक्॥

प्रागपागुदगधराक्कसर्वतस्त्वादिशऽआधावन्तु॥ अम्बनिष्परसमरीर्विदाम्॥३६॥ त्वमङ्ग॥

त्वमङ्गप्रशःसिषोदेवःशविष्टुमर्त्यम्॥ नत्त्वदन्योमघवन्नस्तिमर्द्धितेन्द्रब्रवीमितेव्वचः॥३७॥

(८-८) इति श्रीवाजसनेयसंहितायां षष्ठोऽध्यायः॥६॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥

व्वाचस्पतयेत्रिवो, पयामगृहीतोसित्रिका, वायोद्विका, यंव्वांद्विको, यावामेका,

तंप्रत्नकथाचतस्रो, ऽयंव्वेनस्त्रिका, येदेवासस्त्रिका, इन्द्राय मूर्द्धानंद्विकौ, यस्तएका, प्राणायमे

तिस्रो, मधवऽएकेन्द्राग्नीऽआगतमेका, घैको, मासऽएका, विश्वेदेवासऽआगतऽएके,

न्द्रमरुत्वऽएका, मरुत्वन्तंवृषभमेका, मरुतान्त्वा, सजोषाऽइन्द्रऽएका, मरुत्वाँ२॥ ऽइन्द्रऽएका,

महाँ२॥ ऽइन्द्रऽएका, महाँ २॥ ऽइन्द्रऽएको, दुत्यमष्टौपंचविंशतिरष्टाचत्वारिंशत् (अ. ७ मं.

४८ अनु. २५) हरिः ॐ॥

व्वाचस्पतयेपवस्ववृष्णोऽअदृशुभ्याङ्गभस्तिपूतः॥ देवोदेवेभ्यःपवस्वयेषाम्भागोसि॥१॥

मधुमतीर्नः॥ मधुमतीर्नऽइषस्कृधियत्तेसोमादाब्ध्यन्नामजागृवितस्मैतेसोमसोमायस्वाहा
 स्वाहोर्वन्तरिक्षमन्वेमिस्वाङ्कृतोसि॥२॥ स्वाङ्कृतोसि। विश्वेभ्यऽइन्द्रियेभ्योदिव्येभ्यः
 पार्थिवेभ्योमनस्त्वाष्टुस्वाहात्वासुभवसूर्यायदेवेभ्यस्त्वामरीचिपेभ्योदेवाःशोयस्मैत्वेडेत्त
 सत्त्यमुपरिप्नुताभङ्गेनहतोसौफट्प्राणायत्वाव्यानायत्वा॥३॥ (३-१) उपयामगृहीतोसि॥
 उपयामगृहीतोस्यन्तर्यच्छमघवन्पाहिसोमम्॥ उरुष्यरायऽएषोयजस्व॥४॥ अन्तस्ते॥
 अन्तस्तेद्यावापृथिवीदधाम्यन्तर्दधाम्युर्वन्तरिक्षम्॥ सजूर्देवेभिरवरैःपरैश्चान्तर्या
 मेमघवन्मादयस्व॥५॥ स्वाङ्कृतोसि॥ स्वाङ्कृतोसि विश्वेभ्यऽइन्द्रियेभ्योदिव्येभ्यः
 पार्थिवेभ्योमनस्त्वाष्टुस्वाहात्वासुभवसूर्यायदेवेभ्यस्त्वामरीचिपेभ्यऽउदानायत्वा॥६॥
 (३-२) आवायो॥ आवायो भूषशुचिपाऽउपनःसहस्रन्तेनियुतो विश्ववारः॥ उपोतेऽअन्धो
 मद्यमयामियस्यदेवदधिषेपूर्वपेयंवायवेत्वा॥७॥ इन्द्रवायुऽइमे। सुताऽउपप्रयोभिरागतम्॥
 इन्द्रवोवामुशन्तिहि॥ उपयामगृहीतोसिवायवऽइन्द्रवायुभ्यान्त्वैषतेयोनिःसजोषोभ्यान्त्वा

॥८॥ (२-३) अयं॒व्वा॑म् ॥ अयं॒व्वा॑मि॒त्रावरु॑णासु॒तः सोम॑ऽऽक्र॒तावृ॑धा ॥ म मे॒दिह॑श्श्रु॒तः ह॒वम् ॥
 उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॒मि॒त्रा॒वरु॑णा॒भ्या॒न्त्वा ॥९॥ रा॒या॒व्व॒यम् ॥ रा॒या॒व्व॒यः स॒स॒वा॒ऽसो॑म॒दे॒म॒ह॒व्ये॒न
 दे॒वा॒य॒व॑से॒न॒गा॒वः ॥ ता॒न्धे॒नु॒मि॒त्रा॒वरु॑णा॒यु॒व॒न्नो॒व्वि॒श॒श्वा॒हा॒ध॒त्त॒म॒न॒प॒स्फु॒र॒न्ती॒मेष॑ते॒यो॒नि॒र्ऋ॒ता॒यु
 ॒भ्या॒न्त्वा ॥१०॥ (२-४) या॒वा॑म् ॥ या॒वा॒ङ्क॒शा॒म॒धु॒म॒त्य॒श्शिव॑ना॒सू॒नृ॒ता॒व॒ती ॥ त॒या॒य॒ज्ञ॒मि॒
 मि॒क्ष॒तम् ॥ उ॒प॒या॒गृ॒ही॒तो॒स्य॒श्शिव॑भ्या॒न्त्वै॒ष॒ते॒यो॒नि॒र्मा॒द॒द्धी॑भ्या॒न्त्वा ॥११॥ (१-५) त॒म्प्र॒त्न॒क॒था॑ ।
 पू॒र्व॒था॑व्वि॒श॒श्व॒थे॒म॒था॑ज्ये॒ष्ट॒ता॑ति॒म्ब॒र्हि॒ष॒द॑ऽस्व॒र्वि॒द॒म् ॥ प्र॒ती॒ची॒नं॒व्वृ॒ज॒न॒न्दो॒ह॒से॒धु॒नि॒मा॒शु॒ञ्ज
 य॒न्त॒म॒नु॒या॒सु॒व्व॒र्द्ध॑से ॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॒श॒ण्ण॒डो॒य॒त्त्वै॒ष॒ते॒यो॒नि॒र्वी॒र॒ता॑म्पा॒ह्य॒प॑मृष्टु॒ः श॒ण्ण॒डो॑दे॒वा
 स्त्वा॑शु॒क्र॒पा॑ऽप्प्र॒ण॒य॒न्त्वा॑ना॒धृ॒ष्टा॑सि ॥१२॥ सु॒वी॒रो॑व्वी॒रान् ॥ सु॒वी॒रो॑व्वी॒रान्प्र॑ज॒न॒य॒न्त्वा॑परी॒ह्य
 भि॒रा॒य॒स्पो॒षे॒ण॒य॒ज॑मानम् ॥ स॒ज्ज॒ग्मा॒नो॒दि॒वा॒पृ॒थि॒व्या॒शु॒क्र॑ऽशु॒क्र॑शो॒चि॒षा॒नि॒र॒स्तः॑ श॒ण्ण॒डः
 शु॒क्र॒स्या॑धि॒ष्टु॒न॑मसि ॥१३॥ अ॒च्छि॒न्न॒स्य॑ते । दे॒व॒सो॒म॒सु॒वी॒र्य॑स्य॒रा॒य॒स्पो॒षे॒स्य॑द॒दि॒तारः॑ स्याम ॥
 सा॒प्प्र॒थ॒मा॒सँ॒स्कृ॒ति॒र्वि॒श॒श्वा॒रा॒स॒प्प्र॒थ॒मो॒व्वरु॑णो॒मि॒त्रो॑ऽऽग्निः ॥१४॥ स॒प्प्र॒थ॒मः ॥

सप्रथमो बृहस्पतिश्च कित्वाँस्तस्माऽइन्द्राय सुतमा जुहोत स्वाहा ॥ तृम्पन्तु होत्रामद्धोयाः
 स्विष्टायाः सुप्रीताः सुहुताय त्स्वाहायाऽङ्गनीत् ॥ १५ ॥ (४-६) अयं व्वेनः ॥ अयं व्वेनः
 शच्चोदयत्पृश्निगर्भाज्ज्योतिर्जरायूरजसो व्विमाने ॥ इममपाऽसङ्गमेसूर्यस्य शिशुन्नव्विप्रामति
 भीरिहन्ति ॥ उपयामगृहीतोसिमक्कायत्वा ॥ १६ ॥ मनो न । येषु हवनेषु तिग्मं व्विपः
 शच्च्याव्वनुथो द्ववन्ता ॥ आयः शर्याभिस्तु विनुम्णोऽस्याश्रीणीतादिशङ्गभस्तावेषतेयोनिः
 प्रजाः पाह्यपमृष्टोमक्को देवास्त्वा मन्थिपाः प्रणयन्त्वनाधृष्टासि ॥ १७ ॥ सुप्रजाः । प्रजाः
 प्रजनयन्परीह्यभिरायस्पपोषेणयजमानम् ॥ सज्जग्मानो दिवापृथिव्या मन्थी मन्थि शोचि
 षानिरस्तोमक्को मन्थिनोधिष्टानमसि ॥ १८ ॥ (३-७) ये देवासः ॥ ये देवासो दिव्येकादशस्थ
 पृथिव्या मध्येकादशस्थ ॥ अप्सुक्षितो महिनैकादशस्थते देवासो यज्ञमिज्जुषद्धम् ॥ १९ ॥
 उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्याग्रयणोसि स्वाग्रयणपाहियज्ञम्पाहियज्ञपतिं
 व्विष्णुस्त्वामिन्द्रियेण पातु व्विष्णुन्त्वम्पाह्यभिसवनानि पाहि ॥ २० ॥ सोमः पवते ॥ सोमः पव

तेसोमः पवतेस्मै ब्रह्मणेस्मै क्षत्रायास्मै सुन्वते यजमानाय पवतऽइषऽऊर्जे पवतेद्भ्यऽओषधी
 भ्यः पवतेद्यावापृथिवीभ्याम्पवतेसुभूताय पवतेविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्विश्वे
 भ्यस्त्वादेवेभ्यः ॥२१॥ (३-८) उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वा बृहद्द्वतेव्यस्वतऽउक्क्थाव्य
 ङ्गृह्णामि ॥ यत्तऽइन्द्रबृहद्द्वयस्तस्मैत्वाविष्णवेत्त्वैषतेयोनिरुक्क्थेभ्यस्त्वादेवेभ्यस्त्वादेवा
 व्ययज्ञस्यायुषेगृह्णामिमित्रावरुणाभ्यान्त्वा ॥२२॥ मित्रावरुणाभ्यान्त्वा देवाव्यय
 ज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्रायत्वादेवाव्ययज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्राग्निभ्यान्त्वादेवाव्ययज्ञस्यायुषे
 गृह्णामीन्द्रावरुणाभ्यान्त्वादेवाव्ययज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्राबृहस्पतिभ्यान्त्वादेवाव्यय
 ज्ञस्यायुषेगृह्णामीन्द्राविष्णुभ्यान्त्वादेवाव्ययज्ञस्यायुषेगृह्णामि ॥२३॥ (२-९)
 मूर्द्धानन्दिवः ॥ मूर्द्धानन्दिवोऽअरतिम्पृथिव्यावैश्वानरमृतऽआजातमुग्निम् ॥ कविःसम्प्राजम
 तिथिञ्जनानामासन्नापात्रञ्जनयन्तदेवाः ॥२४॥ उपयामगृहीतोसि दधुवोसिदधुव
 क्षितिर्ध्रुवाणान्ध्रुवतमोच्च्युतानामच्च्युतक्षित्तमऽएषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा ॥ ध्रुवन्ध्रुवेण

मनसाव्वाचासोममवनयामि ।। अथानऽइन्द्रऽइद्विशोसपत्नाऽसमनसस्वकरत् ॥२५॥ (२-१०)

यस्तेद्वप्सस्वकन्दतियस्तेऽअदृशुर्ग्रावच्च्युतोधिषणयोरुपस्थात् ॥ अद्ध्योर्वापरिवायः

पवित्त्रात्तन्तेजुहोमिमनसाव्वषट्कृतऽस्वाहादेवानामुक्क्रमणमसि ॥२६॥ (१-११) प्राणायमे ।

व्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्वव्यानायमेव्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्वोदानायमेव्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्व

व्वाचमेव्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्वक्रतूदक्षाब्भ्याम्मेव्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्वश्रोत्रायमेव्वर्चो

दाव्वर्चसेपवस्वचक्षुब्भ्याम्मेव्वर्चोदसौव्वर्चसेपवेथमात्कमनेमे ॥२७॥ आत्कमनेमे ।

व्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्वौजसेमेव्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्वायुषेमेव्वर्चोदाव्वर्चसेपवस्वविश्वा

ब्भ्योमेप्प्रजाब्भ्योव्वर्चोदसौव्वर्चसेपवेथाम् ॥२८॥ कोसि । कतमोसिकस्यासिकोनामासि ॥

यस्यतेनामामन्महियन्त्वासोमेनातीतृपाम ॥ भूर्भुवःस्वःसुप्प्रजाःप्प्रजाभिःस्याऽसुवीरोव्वीरैः

सुपोषःपोषैः ॥२९॥ (३-१२) उपयामगृहीतोसिमध्वेत्वोपयामगृहीतोसिमाध्वायत्वोपयाम

गृहीतोसिशुक्त्रयत्वोपयामगृहीतोसिशुचयेत्वोपयामगृहीतोसिनभसेत्वोपयामगृहीतोसिनभस्या

यत्त्वोपयामगृहीतोसीषेत्त्वोपयामगृहीतोस्यूर्जेत्त्वोपयामगृहीतोसिसहसेत्त्वोपयामगृहीतोसिसह
स्यायत्त्वोपयामगृहीतोसितपसेत्त्वोपयामगृहीतोसितपस्यायत्त्वोपयामगृहीतोस्यःहसस्पतयेत्त्वा

॥३०॥ (१-१३) इन्द्राग्नीऽआगतम् ॥ इन्द्राग्नीऽआगतःसुतङ्गीर्भिर्न्नभोव्वरेण्यम् ॥ अस्य
पातन्धियेषिता ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्राग्निभ्यान्त्वैषतेयोनिरिन्द्राग्निभ्यान्त्वा ॥३१॥

(१-१४) आघ ॥ आघायेऽअग्निमिन्धतेस्तृणन्तिर्बर्हिरानुषक् ॥ येषामिन्द्रोयुवासखा ॥ उपयाम
गृहीतोस्यग्नीन्द्राभ्यान्त्वैषतेयोनिरग्नीन्द्राभ्यान्त्वा ॥३२॥ (१-१५) ओमांसश्चर्षणी धृतः ॥

ओमांसश्चर्षणीधृतोव्विश्वेदेवासऽआगत ॥ दाश्श्वाःसोदाशुषःसुतम् ॥ उपयाम
गृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यःऽएषतेयोनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः ॥३३॥ (१-१६)

व्विश्वेदेवासः ॥ व्विश्वेदेवासऽआगतशृणुतामऽइमःहवम् ॥ एदम्बर्हिर्निषीदत ॥ उपयाम
गृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यःऽएषतेयोनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः ॥३४॥ (१-१७)

इन्द्रमरुत्वः ॥ इन्द्रमरुत्वऽइहपाहिंसोमयथाशार्यातेऽअपिबत्सुतस्य ॥ तवप्प्रणीतीतव

शूरशर्मन्नाविवासन्तिकवयः सुयज्ञाः॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वामरुत्त्वतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्वा
 मरुत्त्वते॥३५॥ (१-१८) मरुत्त्वन्तं वृषभं। व्वावृधानमकवारिन्दिब्यःशासमिन्द्रम्॥ विवश्व
 साहमवसेनूतनायोग्रहसहोदामिहतःहुवेम॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वामरुत्त्वतऽएषतेयोनिरिन्द्रा
 यत्वामरुत्त्वते॥ (१-१९) उपयामगृहीतोसिमरुतान्त्वौजसे॥३६॥ (१-२०) सजोषाऽइन्द्र॥
 सजोषाऽइन्द्रसगणोमरुद्भिः सोमम्पिबव्वृत्रहाशूरव्विद्वान्॥ जहिशत्रूँ१॥ रपमृधोनुदस्वाथा
 भयङ्कुणुहिव्विश्वतोने॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वामरुत्त्वतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्वामरुत्त्वते
 ॥३७॥ (१-२१) मरुत्वाँ२॥ इन्द्र। वृषभोरणायपिबासोममनुष्वधम्मदाय॥ आसिश्चस्व
 जठरेमद्दुऽऊर्मिन्त्वःराजासिप्रतिपत्सुतानाम्॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वामरुत्त्वतऽएषतेयो
 निरिन्द्रायत्वामरुत्त्वते॥३८॥ (१-२२) महाँ२॥ इन्द्रः॥ महाँ२॥ इन्द्रो नृवदाचर्षणि
 प्राऽउतद्विबर्हाऽअमिनःसहोभिः॥ अस्मद्द्यग्वावृधेव्वीर्यायोरुःपृथुःसुकृतःकेर्तृभिर्भूत्॥
 उपयामगृहीतोसिमहेन्द्रायत्वैषतेयोनिर्महेन्द्रायत्वा॥३९॥ (१-२३) महाँ२॥ इन्द्रः॥ महाँ२॥

ऽइन्द्रोयऽओजसापर्जन्योव्वृष्टिमाँ२॥ ऽइव॥ स्तोमैर्व्वत्सस्यव्वावृधे॥ उपयामगृहीतोसिम
 हेन्द्रायत्त्वैषतेयोनिर्महेन्द्रायत्त्वा॥४०॥ (१-२४) उदुत्त्यम्॥ उदुत्त्यज्जातवेदसन्देवंव्वहन्तिके
 तवः॥ दृशेव्विश्शवायसूर्य्य७स्वाहा॥४१॥ चित्रन्देवानाम्॥ चित्रन्देवानामुदंगादनी
 कश्चक्षुर्मित्रस्यव्वरुणस्याग्नेः॥ आप्प्राद्द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षदसूर्य्यऽआत्कमाजगतस्त
 स्तथुषश्चस्वाहा॥४२॥ अग्नेनयं। सुपथारायेऽअस्मान्निवश्शवानिदेवव्वयुनानिव्विद्द्वान्॥
 युयोद्ध्युस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठान्तेनमऽउक्वितंविधेमस्वाहा॥४३॥ अयन्नः॥ अयन्नोऽ
 अग्निर्व्वरिवस्कृणोत्वयम्मृधःपुरऽएतुप्प्रभिन्दन्॥ अयंव्वाजाज्जयतुव्वाजसातावयद
 शत्रूँज्जयतुजर्हषाणस्वाहा॥४४॥ रूपेणवः॥ रूपेणवोरूपमब्ध्यागान्तुथोवोव्विश्शववेदाव्वि
 भजतु॥ ऋतस्यपथाप्प्रेतचन्द्रदक्षिणाव्विस्वत्पश्यव्व्यन्तरिक्षँयतस्वसदस्यैः॥४५॥
 ब्राह्मणमद्द्य। विदेयम्पितृमन्तम्पैतृमत्त्यमृषिमार्षेयदसुधातुदक्षिणम्॥ अस्मद्वातादेवत्रागच्छत
 प्प्रदातारमाविशत॥४६॥ अग्नयेत्त्वा॥ अग्नयेत्त्वामह्यंव्वरुणोददातुसोमृतत्वमशीयायुर्द्वात्र

ऽए॒धि॒म॒यो॒म॒ह्य॑म्प्रतिग्रही॒त्रे॒रु॒द्वा॒य॑त्त्वा॒म॒ह्यं॑व्वरु॒णो॑ददातु॒सो॒मृ॒त॒त्त्व॑म॒शी॒य॒प्प्रा॒णो॑दा॒त्रऽए॒धि॒व्व॒यो॒म॒ह्य॑म्प्रतिग्रही॒त्रे॒बृ॒ह॒स्प॒त॒ये॒त्त्वा॒म॒ह्यं॑व्वरु॒णो॑ददातु॒सो॒मृ॒त॒त्त्व॑म॒शी॒य॒त्त्व॑ग्दा॒त्रऽए॒धि॒म॒यो॒म॒ह्य॑म्प्रतिग्रही॒त्रे॒य॒मा॒य॑त्त्वा॒म॒ह्यं॑व्वरु॒णो॑ददातु॒सो॒मृ॒त॒त्त्व॑म॒शी॒य॒ह॒यो॑दा॒त्रऽए॒धि॒व्व॒यो॒म॒ह्य॑म्प्रतिग्रही॒त्रे ॥४७॥

को॑दात् ॥ को॑दा॒त्क॒स्म॒मा॑ऽउ॒दा॒त्का॒मो॑दा॒त्का॒मा॑यादात् ॥ का॒मो॑दा॒ता॒का॒मः॑ऽप्रतिग्रही॒ता॒का॒मै॒तत्ते॑ ॥४८॥ (८-२५) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांसप्तमोऽध्यायः ॥७॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥

अनुवाकसूत्रम् ॥ उपयामगृहीतोस्यादित्येभ्यः पंच, वाममद्यद्वे, सुशर्मास्येका, बृहस्पतिसुतस्यद्वे, हरिरसिचतस्रः, समिन्द्रेऽष्टौ, माहिः पंच, ऽएजतुदशमास्यः पंचा, तिष्ठैका, युक्ष्वाहोके, न्द्रमिदेका, यस्मान्द्वे, ऽग्नेपवस्वो, तिष्ठन्न, दृश्रमु, दुत्यमेकैका, जिघ्र द्वे, विनइन्द्र, वाचस्पतिं, विश्वकर्मन्नेकैका, गनयेत्वाचतस्र, इहरतिस्तिस्रः, परमेष्ठीदश, त्रयोविंशतिस्त्रिषष्टिः ॥ (अ. ८ मं. ६३ अनु. २३) हरिः ॐ ॥

उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॑ ॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒स्या॒दि॒त्ये॒भ्य॑स्त्वा ॥ वि॒ष्ण॑णं॒ऽउ॒रु॒गा॒यै॒ष॒ते॒सो॒म॒स्त॑द

रक्षस्वमात्त्वादभन् ॥१॥ कदाचन। स्तरीरसिनेन्द्रसश्चसिदाशुषे ॥ उपोपेन्नुमंघवन्नभूय
 ऽइन्नुतेदानन्देवस्यपृच्यतऽआदित्येभ्यस्त्वा ॥२॥ कदाचन। प्प्रयुच्छस्युभेनिपासिजन्मनी ॥
 तुरीयादित्यसवनन्तऽइन्द्रियमातस्तथावमृतन्दिव्यादित्येभ्यस्त्वा ॥३॥ यज्ञोदेवानाम् ॥
 यज्ञोदेवानाम्प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवतामृडयन्तः ॥ आवोर्वाचीसुमतिर्वृत्त्यादहोश्चिच्च
 द्द्यावरिवोवित्तरासदादित्येभ्यस्त्वा ॥४॥ विवस्वन्नादित्य ॥ विवस्वन्नादित्यैषतेसोमपीथ
 स्तस्मिन्मन्मत्स्व ॥ श्रदस्मैनरोव्वचसेदधातनयदाशीर्द्वादम्पतीव्वाममश्नुतः ॥ पुमान्पुत्रो जाय
 तेव्विन्दतेव्वस्वधाव्विश्वाहारपऽएधतेगृहे ॥५॥ (५-१) व्वाममद्द्य। संवितव्वाममुश्श्वो
 दिवेदिवेव्वाममस्मभ्यःसावीः ॥ व्वामस्यहिक्षयदेवभूरेरयाधियाव्वामभाजःस्याम ॥६॥
 उपयामगृहीतोसि। सावित्त्रोसिचनो धाश्चानोधाऽअसिचनोमयिधेहि ॥ जिन्वयज्ञज्जिन्वयज्ञ
 पतिम्भगायदेवायत्वासवित्त्रे ॥७॥ (२-२) शतम् ॥३००॥ उपयामगृहीतोसि।
 सुशर्मासिसुप्रतिष्ठानोबृहदुक्षायनमः ॥ विश्श्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्विश्वेभ्यस्त्वा

दे॒वे॒भ्यः॑ ॥८॥ (१-३) उ॒प॒या॒म गृ॒ही॒तो॒सि॒ ॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॒ बृ॒ह॒स्प॒ति॑सु॒त॒स्य॒दे॒व॒सो॒म॒तऽ
 इ॒न्दो॑रि॒न्द्रि॒या व॑त्प॒त्की॑व॒तो॒ग्र॒हो॑ ॥ ऽऋ॒द्ध्या॑सम् ॥ अ॒ह॒म्प॒र॒स्ता॑द॒ह॒म॒व॒स्ता॑द्द॒द्य॒द॒न्त॑रि॒क्षन्त॑
 दु॒मे॒पि॒ता॒भू॑त् ॥ अ॒ह॒द॒सूर्य॑मु॒भय॑तो॒द॒दर्शा॑ ह॒न्दे॒वा॒ना॑म्प॒र॒म॒ङ्गु॒हा॒य॑त् ॥९॥ अ॒ग्ना॑ ३ ॥ ऽइ॒प॒त्की॑वन् ॥
 अ॒ग्ना॑ ३ ॥ ऽइ॒प॒त्की॑वन्त्स॒जू॒र्ध्वे॒न॒त्त्व॒ष्ट्रा॑सो॒मं॒म्पि॒ब॒स्वाहा॑ ॥ प्र॒जा॒प॒ति॒र्वृ॒षा॑सि॒रे॒तो॒धा॒रे॒तो॒म॒यि॒धे॒हि
 प्र॒जा॒प॒ते॒स्ते॒वृ॒ष्णो॑रि॒तो॒ध॒सो॑रि॒तो॒धा॒मं॒शी॒य ॥१०॥ (२-४) उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॒ ॥ उ॒प॒या॒म
 गृ॒ही॒तो॒सि॒ हरि॑रि॒सि॒हा॒रि॒यो॒ज॒नो॒ हरि॑र्भ्यान्त्वा ॥ ह॒य्यो॑र्द्वा॒ना॒स्त॒थ॑स॒ह॒सो॑मा॒ऽइ॒न्द्रा॑य ॥११॥ य॒स्ते॑ ।
 ऽअ॒श्व॒स॒नि॒र्भ॒क्षो॒यो॒गो॒स॒नि॒स्त॒स्य॑तऽइ॒ष्ट्य॑जुषस्तु॒त॒स्तो॑म॒स्य॒श॒स्तो॒क्क्थ॑स्यो॒प॒हू॒त॒स्यो॒प॒हू॒तो॒भ॒क्ष॒या॒मि
 ॥१२॥ दे॒व॒कृ॒त॒स्यै॑न॒सः॑ ॥ दे॒व॒कृ॒त॒स्यै॑न॒सो॒व॒य॒ज॒न॒म॒सि॒म॒नु॒ष्य॒कृ॒त॒स्यै॑न॒सो॒व॒य॒ज॒न॒म॒सि॒पि॒तृ
 कृ॒त॒स्यै॑न॒सो॒व॒य॒ज॒न॒म॒स्या॒त्म॒कृ॒त॒स्यै॑न॒सो॒व॒य॒ज॒न॒म॒स्ये॑न॒सऽए॒न॒सो॒व॒य॒ज॒न॒म॒सि॑ ॥ य॒च्चा॒ह॒मे॒नो
 वि॒द्द्वाँ॑श्च॒का॒र॒य॒च्चा॒वि॒द्द्वाँ॑स्त॒स्य॒स॒र्व॒स्यै॑न॒सो॒व॒य॒ज॒न॒म॒सि॑ ॥१३॥ सं॒व्व॒र्चा॑सा ॥ सं॒व्व॒र्चा॑
 सा॒प॒य॑सा॒स॒न्त॒नू॒भि॒र॒ग॒न्म॒हि॒म॒न॑सा॒स॒दृ॒शि॒वे॒न॑ ॥ त्व॒ष्ट्रा॑सु॒द॒त्रो॒वि॒द॑धा॒तु॒रा॒यो॒नु॒मा॒र्ष्टु॑त॒न्वो

यद्द्विलिष्टम् ॥१४॥ (४-५) समिन्द्र। णोमनसानेषिगोभिःसहसूरिभिर्मघवन्त्स०स्वस्त्या॥
 सम्ब्रह्मणादेवकृतैय्यदस्ति सन्देवानां०सुमतौयज्ञियाना०स्वाहा॥१५॥ संवर्चसा॥
 संवर्चसापयसासन्तनूभिरगन्महिमनसासदशिवेन। त्वष्टासुदत्रोव्विदधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वो
 यद्द्विलिष्टम् ॥१६॥ धातारातिः। सवितेदज्जुषताम्प्रजापतिर्निधिपादेवोऽअग्निः॥
 त्वष्टाव्विष्णुःप्रजयासदराणायजमानायद्वविणन्दधातस्वाहा॥१७॥ सुगावः॥ सुगावोदेवाः
 सदनाऽअकर्मयऽआजग्मेदहसर्वनज्जुषाणाः॥ भरमाणाव्वहमानाहवी०ष्यस्मेधत्तव्वसवो
 व्वसूनिस्वाहा॥१८॥ याँ २॥ ऽआवहः॥ याँ२॥ ऽआवहऽउशतोदेवदेवाँस्तान्प्रेरयस्वेऽ
 अग्नेसधस्थे॥ जक्षिवा०सःपपिवा०सं श्चव्विश्वेसुङ्घर्म०स्वरातिष्टुतानु स्वाहा॥१९॥
 व्वयःहि। त्वाप्प्रयतियज्ञेऽअस्मिन्नग्नेहोतारमवृणीमहीह॥ ऋधंगयाऽऋधंगुताशमिष्टाः
 प्रजानन्यज्ञमुपयाहिव्विद्वान्त्स्वाहा॥२०॥ देवागातुविदः॥ देवागातुविदोगातुंव्वित्वागातु
 मित॥ मनसस्पतऽइमन्देवयज्ञ०स्वाहाव्वातेधाः॥२१॥ यज्ञयज्ञम्॥ यज्ञयज्ञं च्छयज्ञ

पतिङ्गच्छस्वाँय्योनिङ्गच्छस्वाहा॥ एषतेयज्ञोयज्ञपतेसहसूक्कतवाकं सर्ववीरस्तज्जुषस्व
 स्वाहा॥२२॥ (८-६) माहिःमाहिर्भूर्मापृदाकुं॥ उरुहिराजाव्वरुणश्चकारसूर्याय
 पन्थामन्वेतवाऽऊं॥ अपदेपादाप्रतिधातवेकरुतापवक्ताहृदयाव्विधंश्चिच्चत्॥ नमोव्वरुणा
 याभिष्टितोव्वरुणस्यपाशः॥२३॥ अग्नेरनीकम्॥ अग्नेरनीकमपऽआविवेशापान्न
 पात्प्रतिरक्षन्नसूर्यम्॥ दमैदमेसमिधँय्यक्ष्यग्नेप्रतितेजिह्वाघृतमुच्चरण्यत्स्वाहा॥२४॥
 समुद्रेतै॥ समुद्रेतेहृदयमप्स्वन्तःसन्त्वाव्विशन्त्वोषधीरुतापः॥ यज्ञस्यत्त्वायज्ञपते
 सूक्कतोक्कतौनमोवाकेव्विधेमयत्स्वाहा॥२५॥ देवीरापः॥ देवीरापऽएषवोगर्भस्तदसुप्पीतः
 सुभृतम्बिभृत॥ देवसोमैषतैलोकस्तस्मिञ्छञ्चव्वक्ष्वपरिचव्वक्ष्व॥२६॥ अवभृथनिचुम्पुण।
 निचेरुरसिनिचुम्पुणः॥ अवदेवैर्देवकृतमेनोयासिषमवमर्त्यैर्मर्त्यैकृतम्पुराव्वणोदेवरिषस्पाहि
 देवानाँसमिदसि॥२७॥ (५-७) एजंतुदशमास्यः॥ एजंतुदशमास्योगर्भोजरायुणासह॥
 यथायंव्वायुरेजंतियथासमुद्द्रऽएजति॥ एवायन्दशमास्योऽअस्रज्जरायुणासह॥२८॥ यस्यैते।

यज्ञियोगर्भोयस्यैयोनिर्हिरण्ययी॥

अङ्गान्यहुतायस्यतम्मात्रासमंजीगम७स्वाहा॥२९॥

पुरुदस्मोव्विषुरूपः॥ पुरुदस्मोव्विषुरूपऽइन्दुरन्तर्म्महिमानमानञ्जधीरः॥ एकपदीन्द्विपदीन्त्रि

पदीञ्चातुष्पदीमष्टापदीम्भुवनानुप्प्रथन्ता७स्वाहा॥३०॥ मरुतोयस्य॥ मरुतोयस्यहिक्षयेपाथा

दिवोव्विमहसः॥ ससुगोपातमोजनः॥३१॥ महीद्द्यौः॥ पृथिवीचानऽइमँय्यज्ञम्मिमिक्षताम्॥

पितृतान्नोभरीमभिः॥३२॥ (५-८) आतिष्ठ॥ वृत्रहन्त्रथँयुक्क्तातेव्व्रहम्मणाहरी॥

अव्वाचीनऽसुतेमनोग्रावाकृणोतुव्वग्नुना॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाषोडशिनऽएषतेयो

निरिन्द्रायत्त्वाषोडशिनै॥३३॥ (१-९) युक्क्क्ष्वाहि॥ केशिनाहरीव्वृषणाकक्क्ष्यप्प्रा॥

अथानऽइन्द्रसोमपागिरामुपँश्रुतिञ्चर॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाषोडशिनऽएषतेयोनिरिन्द्रा

यत्त्वाषोडशिनै॥३४॥ (१-१०) इन्द्रमित्॥ इन्द्रमिद्धरीव्वहतोप्प्रतिधृष्टृशवसम्॥ ऋषीणाञ्च

स्तुतीरुपयज्ञञ्चमानुषाणाम्॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाषोडशिनऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वा

षोडशिनै॥३५॥ (१-११) यस्मान्न॥ जातःपरौऽअन्योऽअस्तियऽआविवेशभुवना

नि॒व्वि॒श्श्वा॑ ॥ प्र॒जाप॑तिः प्र॒जया॑सः ष॒ररा॑णस्त्रीणि॒ज्योती॑ ७ षिस॒चते॑ स॒षोड॑शी ॥३६॥

इन्द्रै॑श्च । स॒म्प्रा॒ङ्ङ्वरु॑णश्च॒राजा॑तौतै॒भक्ष॑ञ्च॒क्रतु॑रग्रऽए॒तम् ॥ तयो॑र॒हम॑नु॒भक्ष॑म्भक्षयामि॒

व्वाग्दे॒वीजु॑षाणासोम॑स्यतृ॒प्यतु॑स॒ह॒प्रा॒णेन॒स्वाहा॑ ॥३७॥ (२-१२) अग्ने॒पव॑स्व ॥

अग्ने॒पव॑स्व॒स्वपा॑ऽअ॒स्मेव॑र्चः सु॒वीर्य॑म् ॥ दध॑द्द्र॒यिम्म॑यि॒पोष॑म! ॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्य॒ग्नये॑त्त्वा

व्वर्च॑सऽए॒षते॑योनि॒र॒ग्नये॑त्त्वाव्वर्च॑से ॥ अग्ने॑व्वर्च॑स्वि॒न्वर्च॑स्वाँस्त्व॒न्दे॒वेष्व॑सि॒व्वर्च॑स्वान

ह॒म्म॑नु॒ष्येषु॑भूयासम् ॥३८॥ (१-१३) उ॒त्ति॑ष्ठ॒ठन्नो॑ज॒सा ॥ उ॒त्ति॑ष्ठ॒ठन्नो॑ज॒सास॒हपी॑त्वी

शि॒प्प्रेऽअ॒वेप॑यः ॥ सोम॑मिन्द्र॒चमू॑सु॒तम् ॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य॒त्वौज॑सऽए॒षते॑यो

नि॒रिन्द्रा॑य॒त्वौज॑से ॥ इन्द्रौ॑जि॒ष्ठौ जि॑ष्ठ॒ठस्त्व॒न्दे॒वेष्व॑स्यो॒जिष्ठ॑ठो॒ह॒म्म॑नु॒ष्येषु॑भूयासम् ॥३९॥

(१-१४) अ॒दृश्श्र॑मस्य । के॒तवो॑व्वि॒रश्म॑यो॒जनाँ॑ २ ॥ऽअ॒नु ॥ भ्राज॑न्तोऽअ॒ग्नयो॑यथा ॥

उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सि॒सूर्या॑य॒त्वा ब॒भ्राजा॑यै॒षते॑योनि॒सूर्या॑य॒त्वा ब॒भ्राजा॑य ॥ सूर्य॑ब॒भ्राजि॑ष्ठ॒ठ

ब॒भ्राजि॑ष्ठ॒ठस्त्व॒न्दे॒वेष्व॑सि॒ब॒भ्राजि॑ष्ठ॒ठो ह॒म्म॑नु॒ष्येषु॑भूयासम् ॥४०॥ (१-१५) उ॒दु॒त्त्यम् ॥

उदुत्त्यञ्जातवेदसन्देवंवहन्तिकेतवः ॥ दृशेव्विश्वायसूर्यम् ॥ उपयामगृहीतो सिसूर्यायत्वा
 भ्राजायैषतेयोनिःसूर्यायत्वाभ्राजाय ॥४१॥ (१-१६) आजिग्घ ॥ आजिग्घकलशम्महात्वा
 व्विशन्त्विन्दवः ॥ पुनरूज्जानिवर्त्तस्वसानःसहस्रन्धुक्क्ष्वोरुधारापयस्वतीपुनर्म्मा
 विशताद्द्रयिः ॥४२॥ इडेरन्ते ॥ इडेरन्तेहव्येकाम्येचन्द्रेज्ज्योतेदितिसरस्वति महिव्विश्रुति ॥
 एतातेऽअघ्न्येनामानिदेवेभ्योमासुकृतम्ब्रूतात् ॥४३॥ (२-१७) व्विनः ॥ व्विनऽइन्द्र
 मृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः ॥ योऽअस्माँ २ ॥ ऽअभिदासत्त्यधरङ्गमयातमः ॥ उपयाम
 गृहीतोसीन्द्रायत्वाव्विमृधऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्वाव्विमृधे ॥४४॥ (१-१८) व्वाचस्पतिं ।
 व्विश्वकर्मणामृतयेमनोजुवंवाजेऽअद्द्याहुवेम ॥ सनोव्विश्वानिहवनानिजोषद्विश्वशम्भू
 रवसेसाधुकर्मणा ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वाव्विश्वकर्मणऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्वाव्विश्व
 कर्मणे ॥४५॥ (१-१९) व्विश्वकर्मन्हविषा ॥ व्विश्वकर्मन्हविषाव्वर्द्धनेनत्रातार
 मिन्द्रमकृणोरवह्यम् ॥ तस्मैव्विशःसमनमन्तपूर्वीरयमुग्रोव्विहव्योयथासत् ॥ उपयामगृहीतो

सीन्द्रायत्वाविश्वकर्मणऽण्तेयोनिरिन्द्रायत्वाविश्वकर्मणे ॥४६॥ (१-२०) उपयाम
 गृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्वागायत्रच्छन्दसङ्गृहणा मीन्द्रायत्वात्त्रिष्टुप्छन्द
 सङ्गृहणामिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजगच्छन्दसङ्गृहणा म्यनुष्टुप्तेभिगरः ॥४७॥
 व्वेशीनान्त्वा ॥ व्वेशीनान्त्वापत्क्मन्नाधूनोमिकुकूनानान्त्वापत्क्मन्नाधूनोमिभन्दनानान्त्वा
 पत्क्मन्नाधूनोमिमदिन्तमानान्त्वापत्क्मन्नाधूनोमिमधुन्तमानान्त्वापत्क्मन्नाधूनोमिशुक्क्रन्त्वा
 शुक्क्रऽआधूनोम्यह्नोरूपेसूर्यस्यरश्मिषु ॥४८॥ ककुभद्ररूपं । व्वृषभस्यरोचतेबृहच्छुक्क्रः
 शुक्क्रस्यपुरोगाऽसोमऽसोमस्यपुरोगाः ॥ यत्तेसोमादाभ्यन्नामजागृवितस्मैत्वागृहणामितस्मैते
 सोमसोमायस्वाहा ॥४९॥ उशिक्वत्वम् ॥ उशिक्वत्वन्देवसोमाग्नेऽप्रियम्पाथोपीहि
 शीत्त्वन्देव सोमेन्द्रस्यप्रियम्पाथोपीह्यस्मत्सखात्त्वन्देवसोमविश्वेषान्देवानाम्प्रियम्पाथोपीहि
 ॥५०॥ (४-२१) इहरतिः ॥ इहरतिरिहरमद्भिमिहधृतिरिहस्वधृतिस्वाहा ॥ उपसृजन्ध
 रुणाम्मात्रेधरुणोमातरन्धयन् ॥ रायस्पोषमस्मासुदीधरत्स्वाहा ॥५१॥ सत्रस्यऽऋद्धिः ॥

सत्रस्य ऽक्रहद्विरस्यगन्मज्ज्योतिरमृताऽअभूम ॥ दिवमृथिव्याऽअद्भ्यारुहामाविदामदेवान्स्व
ज्ज्योतिः ॥५२॥ युवन्तम् ॥ युवन्तमिन्द्रापर्वता
पुरोयुधायोनः पृतन्यादपतन्तमिद्धृतं वज्ज्रेण तन्तमिद्धृतम् ॥ दूरे चत्तायच्छन्तसद्ग्रहं नय्यदिनं
क्षत् ॥ अस्माकं शत्रून्परिशूरविश्वतोदर्मादधीष्टद्विश्वतः ॥ भूर्भुवः स्वः सुप्रजाः
प्रजाभिः स्यामसुवीराव्वीरैः सुपोषापोषैः ॥५३॥ (३-२२) परमेष्ठ्युभिधीतः । प्रजापति
र्वाचिव्याहतायामन्धोऽअच्छेतः सवितासन्त्यां विश्वकम्मादीक्षायां म्पूषासोमक्रयण्यामिन्द्र
श्च ॥५४॥ इन्द्रश्च । मरुतश्चक्रयायोपोत्थितोसुरः पण्यमानोमित्रः क्रीतोविष्णुः
शिपिविष्टऽऊरावासन्नोविष्णुर्नरन्धिषः प्रोह्यमाणः सोमः ॥५५॥ प्रोह्यमाणः सोमः ॥
प्रोह्यमाणः सोमऽआगतोव्वरुणऽआसन्द्यामासन्नोग्निराग्नीध्रऽइन्द्रोहविर्द्धानेथव्वोपावहिय
माणो विश्वेदेवाः ॥५६॥ विश्वेदेवाः ॥ विश्वेदेवाऽअशुषुन्युप्तोविष्णुराप्रीतपा
ऽआप्यायमानोयमः सूयमानोविष्णुः सम्भ्रयमाणोव्वायुः पूयमानः शुक्रः पूतः शुक्रः क्षीरश्श्री

म्मन्थीसंक्कतुश्श्रीर्विश्वेदेवाः ॥५७॥ विश्वेदेवाः ॥ विश्वेदेवाश्चामसेषूनीतोसुर्हो
 मायोद्द्यंतोरुद्रोहूयमानोव्वातोभ्यावृत्तोचक्षात्प्रतिख्यातोभक्षोभक्ष्यमाणः
 पितरोनाराशहसाःसन्नसिन्धुः ॥५८॥ सन्नसिन्धुः ॥ सन्नसिन्धुरवभृथायोद्द्यंतसमुद्रो
 भ्यवहियमाणसलिलप्रप्लुतोययोरोजसास्क्कभितारजाःसिर्वीर्येभिर्वीरतमाशविष्टा ॥
 यापत्येतेऽअप्रतीतासहोभिर्विष्णुःअगन्वरुणापूर्वहूतौ ॥५९॥ देवान्दिवम् ॥ देवान्दिवं
 मगन्यज्ञस्ततोमाद्द्रविणमष्टुमनुष्यान्तरिक्षमगन्यज्ञस्ततोमाद्द्रविणमष्टुपितृन्पृथिवीमगन्य
 ज्ञस्ततोमाद्द्रविणमष्टुयङ्गञ्जलोकमगन्यज्ञस्ततोमेभद्द्रमभूत् ॥६०॥ चतुस्त्रिंशत्तन्तवः ॥
 चतुस्त्रिंशत्तन्तवोयेवितत्किरेयऽइमंयज्ञस्वधयाददन्ते ॥ तेषाञ्छिन्नसम्भवेतद्दधामि
 स्वाहाघर्मोऽअप्येतुदेवान् ॥६१॥ यज्ञस्यदोहः ॥ यज्ञस्यदोहोविततःपुरुत्रासो
 ऽअष्टुधादिवमन्वाततान ॥ सयज्ञधुक्क्ष्व महिमेप्रजायाःरायस्पोषंविश्वमायुरशीयस्वाहा
 ॥६२॥ आपवस्व ॥ आपवस्वहिरण्यवदश्ववत्सोमवीरवत् ॥ व्वाजङ्गोमन्तमाभरस्वाहा

॥६३॥ (१०-२३)॥ इतिश्रीवाजसनेय संहितायामष्टमोऽध्यायः ॥८॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः॥

अनुवाकसूत्रम्॥ देवसवितश्चतस्र, इंद्रस्यवज्रः पंच, देवस्याहं दशा, पयेस्वाहातिस्रो,
वाजस्येममष्टा, वग्निरेकाक्षरेणचतुष्कौ, षतेचतुष्कौ, सवितात्वाद्द्वे, अष्टौचत्वारिदशत् (अ. ९
मं. ४० अनु. ८) हरिः ॐ॥

देवसवितः॥ देवसवितःप्रसुवयज्ञप्रसुवयज्ञपतिम्भगाय॥ दिव्योगन्धर्वकेतपूकेतन्नः
पुनातुव्वाचस्पतिर्वाजन्नस्वदतुस्वाहा॥१॥ ध्रुवसदन्त्वा। नृषदम्मनसदमुपयामगृहीतोसीन्द्रा
यत्त्वाजुष्टंगृहणाम्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्टृतमम्॥ अप्सुषदन्त्वाघृतसदंव्योमसदमुपया
मगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टृङ्गृहणाम्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्टृतमम्॥ पृथिविसदन्त्वान्तरिक्ष
सदन्दिविसदन्देवसदन्नाकसदमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टृङ्गृहणाम्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्ट
ृतमम्॥२॥ अपा७रसम्॥ अपा७रसमुद्द्वयसदसूर्यैसन्तदसमाहितम्॥ अपा७रसस्ययोरसस्तं
व्वोगृहणाम्युत्तममुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टृङ्गृहणाम्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्टृतमम्॥

३॥ ग्रहाऽऊर्जाहुतयः॥ ग्रहाऽऊर्जाहुतयोव्यन्तोव्विपचयमतिम्॥ तेषांव्विशिप्प्रियाणांव्वो
 हमिषमूर्जदसमग्रभमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टृङ्गृण्णाम्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्टृतमम् ॥
 सम्पृचौस्थःसम्माभद्रेणपृङ्क्तंव्विपृचौस्थोव्विमापाप्मनापृङ्क्तम्॥४॥ (४-१) इन्द्रस्य
 व्वज्रः॥ इन्द्रस्यव्वज्रोसिवाजसास्त्वयायंव्वाजदसेत्॥ व्वाजस्यनुप्प्रसवेमातरम्महीमदितिन्ना
 मव्वचसाकरामहे॥ यस्यामिदंव्विश्वम्भुवनमाविवेशतस्यान्नोदेवःसविताधर्मसाविषत्॥५॥
 अप्स्वन्तः॥ अप्स्वन्तरमृतमप्सुभेषजमपामुत्प्रशस्तिष्वशवाभवतव्वाजिनः॥ देवीरापो
 योवऽऊर्मिःप्प्रतूर्तिःककुन्मान्वाजसास्तेनायंव्वाजदसेत्॥६॥ व्वातोवा॥ व्वातोवामनोवा
 गन्धर्वाःसप्तविदशतिः॥ तेऽअग्रेश्वमयुज्जस्तेऽअस्मिज्जवमादधुः॥७॥ व्वातरदहाभव
 व्वाजिन्युज्यमानऽइन्द्रस्येवदक्षिणःशिश्रयैधि॥ युज्जन्तुत्वामरुतोव्विश्ववेदसऽआतेत्वष्ट्रा
 पत्सुजवन्दधातु॥८॥ जवोयः॥ जवोयस्तेव्वाजिनिहितोगुहायःशश्येनेपरीतोऽअचरच्च व्वाते॥
 तेननोव्वाजिन्बलवान्बलेनव्वाजजिच्चभवसमनेचपारयिष्णुः॥ व्वाजिनोव्वाजजितो

व्वाजं॑ ह॒सरि॒ष्यन्तो॒ बृ॒ह॒स्प॒ते॑र्भा॒ग॒म॒व॒जि॒घ्न॒त॥१॥ (५-२) दे॒व॒स्य॒ा॒ह॒म्॥ दे॒व॒स्य॒ा॒ह॒स॒वि॒तुः॑
 स॒वे॒स॒त्त्य॒स॒व॒सो॒ बृ॒ह॒स्प॒ते॑रु॒त्त॒म॒न्ना॒कं॑ ह॒रु॒हे॒य॒म्॥ दे॒व॒स्य॒ा॒ह॒स॒वि॒तुः॑ स॒वे॒स॒त्त्य॒स॒व॒स॒इ॒न्द्र॒स्यो॒त्त॒
 म॒न्ना॒कं॑ ह॒रु॒हे॒य॒म्॥ दे॒व॒स्य॒ा॒ह॒स॒वि॒तुः॑ स॒वे॒स॒त्त्य॒प्र॒स॒व॒सो॒ बृ॒ह॒स्प॒ते॑रु॒त्त॒म॒न्ना॒कं॑ म॒रु॒ह॒म्॥ दे॒व॒स्य॒ा॒ह॒
 स॒वि॒तुः॑ स॒वे॒स॒त्त्य॒प्र॒स॒व॒स॒इ॒न्द्र॒स्यो॒त्त॒म॒न्ना॒कं॑ म॒रु॒ह॒म्॥१०॥ बृ॒ह॒स्प॒ते॒व्वा॒ज॒म्॥ बृ॒ह॒स्प॒ते॒
 व्वा॒जं॑ अ॒ज॒य॒ बृ॒ह॒स्प॒त॑ये॒ व्वा॒चं॑ व्व॒द॒त॒ बृ॒ह॒स्प॒तिं॑ व्वा॒जं॑ अ॒जा॒प॒य॒त॥ इ॒न्द्र॒व्वा॒जं॑ अ॒ज॒ये॒न्द्रा॒य॒ व्वा॒चं॑ व्व
 द॒ते॒न्द्रं॑ व्वा॒जं॑ अ॒जा॒प॒य॒त॥११॥ ए॒षा॒वः॑॥ ए॒षा॒वः॑ सा॒स॒त्या॒सं॒ व्वा॒गं॑ भू॒द्द॒द्या॒ बृ॒ह॒स्प॒तिं॑
 व्वा॒ज॒म॒जी॒ज॒प॒ता॒जी॒ज॒प॒त॒ बृ॒ह॒स्प॒तिं॑ व्वा॒जं॑ व्व॒न॒स्प॒त॒यो॒ व्वि॒मु॒च्य॒द्ध॒व॒म्॥ ए॒षा॒वः॑ सा॒स॒त्या॒सं॒
 व्वा॒गं॑ भू॒द्द॒द्या॒ये॒न्द्रं॑ व्वा॒ज॒म॒जी॒ज॒प॒ता॒जी॒ज॒प॒ते॒न्द्रं॑ व्वा॒जं॑ व्व॒न॒स्प॒त॒यो॒ व्वि॒मु॒च्य॒द्ध॒व॒म्॥१२॥
 दे॒व॒स्य॒ा॒ह॒म्॥ दे॒व॒स्य॒ा॒ह॒स॒वि॒तुः॑ स॒वे॒स॒त्त्य॒प्र॒स॒व॒सो॒ बृ॒ह॒स्प॒ते॑र्वा॒ज॒जि॒तो॒ व्वा॒जं॑ अ॒ज॒ेष॒म्॥ व्वा॒जि॒नो
 व्वा॒ज॒जि॒तो॒ ध्व॒न॒स्क्क॒ब्धु॒व॒न्तो॒ यो॒ज॒ना॒मि॒मा॒ना॒ का॒ष्ठा॑ इ॒च्छ॒त॥१३॥ ए॒ष॒स्यः॑॥ ए॒ष॒स्य॒व्वा
 जी॒क्षि॑प॒णि॒न्तु॒र॒ण्य॒ति॒ग्री॒वा॒या॒म्ब॒द्धो॑ऽअ॒पि॒क॒क्षऽआ॒स॒नि॑॥ क्र॒तु॒न्द॒धि॒क्क्राऽअ॒नु॒स॒ह॒स॒नि॑ष्य

दत्पथामङ्गा७स्यन्वापनीफणत्स्वाहा॥१४॥ उतस्मम॥ उतस्ममास्यद्द्रवतस्तुरण्यतः
 पण्णन्नवेरनुवातिप्प्रगर्द्धिनः॥ श्येनस्येवद्ध्रजतोऽअङ्कसम्परिदधिकक्राव्णःसहोर्जातरित्त्रतः
 स्वाहा॥१५॥ शन्नः॥ शन्नोभवन्तुव्वाजिनोहवेषुदेवतातामितद्द्रवस्वकर्काः॥ जम्भयन्तोहिं
 व्वृकहरक्षा७सिसनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः॥१६॥ तेनः॥ तेनोऽअर्व्वन्तोहवनश्श्रुतोहवं
 विश्श्वेशृण्वन्तुव्वाजिनोमितद्द्रवः॥ सहस्रसामेधसातासनिष्यवोमहोयेधनःसमिथेषुजब्भ्ररे
 ॥१७॥ व्वाजेवाजेवत। व्वाजिनो नोधनेषुव्विचऽअमृताऽऋतज्ञाः॥ अस्यमद्ध्वःपिबत
 मादयद्ध्वन्तृप्तायातपथिभिर्देवयानैः॥१८॥ आमा॥ आमाव्वाजस्यप्प्रसवोजगम्यादेमेद्द्यावा
 पृथिवीव्विश्श्वरूपे॥ आमागन्ताम्पितरांमातराचामासोमोऽअमृतत्त्वेनगम्यात्॥ व्वाजिनो
 व्वाजजितोव्वाजःससृवा७सोबृहस्पतेर्भागमवजिग्घतनिमृजानाः॥१९॥ (१०-३) आपये
 स्वाहा। स्वापयेस्वाहापिजायस्वाहाकक्रतवेस्वाहाव्वसवेस्वाहाहर्षतयेस्वाहाहन्नेमुग्धायस्वा
 हांमुग्धायव्वैनःशिनायस्वाहाव्विनःशिनाऽआन्त्यायनायस्वाहान्त्यायभौवनायस्वाहाभुवनस्यपत

येस्वाहाधिपतयेस्वाहा ॥२०॥ आयुर्यज्ञेन । कल्पताम्प्राणोयज्ञेनकल्पताञ्चक्षुर्यज्ञेन
 कल्पताऽश्रोत्रयज्ञेनकल्पताम्पृष्ठयज्ञेनकल्पतायज्ञोयज्ञेनकल्पताम् ॥ प्रजापतेःप्रजा
 ऽअभूमस्वर्देवाऽअगन्मामृताऽअभूम ॥२१॥ अस्मेवः ॥ अस्मेवोऽअस्त्विन्द्रियम
 स्मेनृम्णमुतक्कतुरस्मेव्वर्चाऽसिसन्तुवः ॥ नमोमात्रेपृथिव्यैनमोमात्रेपृथिव्याऽइयन्ते
 राड्यन्तासियमनोद्धुवोसिधरुणः ॥ कृष्यैत्वाक्षेमायत्वारय्यैत्वापोषायत्वा ॥२२॥ (३-४)
 व्वाजस्येमम् ॥ व्वाजस्येमम्प्रसवःसुषुवेग्रेसोमदराजानमोषधीष्वप्सु ॥ ताऽअस्मभ्यम्मधुमती
 बर्भवन्तुव्वयदराष्ट्रेजागृयामपुरोहितास्वाहा ॥२३॥ व्वाजस्येमाम् ॥ व्वाजस्येमाम्प्रसवः
 शिश्रयेदिवमिमाचव्विश्श्वाभुवनानिसम्प्राद् ॥ अदित्सन्तन्दापयतिप्रजानन्त्सनोरयिद्
 सर्व्वीरन्नियच्छतुस्वाहा ॥२४॥ व्वाजस्येनु । प्रवसऽआबभूवेमाचव्विश्श्वाभुवनानिसर्व्वतः ॥
 सनेमिराजापरियातिव्विद्द्वान्प्रजाम्पुष्टिर्व्वर्द्धयमानोऽअस्मेस्वाहा ॥२५॥ सोमदराजानम् ।
 सोमदराजानमवसेग्निमन्वारभामहे ॥ आदित्यान्विष्णुदसूर्यम्ब्रह्माणञ्चबृहस्पतिः

स्वाहा ॥२६॥ अ॒र्य॒म॒ण॒म्बृ॒ह॒स्प॒ति॒म् ॥ अ॒र्य॒म॒ण॒म्बृ॒ह॒स्प॒ति॒मि॒न्द्र॒न्दा॒ना॒य॒चो॒द॒य ॥
 व्वा॒चं॒व्वि॒ष्णु॒ःस॒र॒स्व॒ती॒ऽस॒वि॒ता॒र॒ञ्च॒व्वा॒जि॒न॒ऽस्वा॒हा ॥२७॥ अ॒ग्ने॒ऽअ॒च्छ ॥ अ॒ग्ने॒ऽ
 अ॒च्छा॒व॒दे॒ह॒न॒ऽप्र॒ति॒न॒ऽसु॒म॒ना॒भ॒व ॥ प्र॒नो॒य॒च्छ॒स॒ह॒स्र॒जि॒त्त्व॒द॒हि॒ध॒न॒दा॒ऽअ॒सि॒स्वा॒हा ॥२८॥ प्र॒नः॑ ॥
 प्र॒नो॒य॒च्छ॒त्त्व॒र्य॒मा॒प्प्र॒पू॒षा॒प्प्र॒बृ॒ह॒स्प॒ति॑ ॥ प्र॒वा॒ग्दे॒वी॒द॒दा॒तु॒न॒ऽस्वा॒हा ॥२९॥ दे॒व॒स्य॒त्त्वा ॥
 स॒वि॒तु॒ऽप्प्र॒स॒व्रे॒श्व॒नो॒र्बा॒हु॒भ्या॑म्पू॒ष्णो॒ह॒स्ता॑भ्याम् ॥ स॒र॒स्व॒त्यै॒व्वा॒चो॒य॒न्तु॒र्य॒न्त्रि॒ये॒द॒धा॒मि
 बृ॒ह॒स्प॒ते॒ष्ट्वा॒सा॒म्प्रा॑ज्ये॒ना॒भि॒षि॑ञ्चाम्यसौ ॥३०॥ (८-५) अ॒ग्नि॒रे॒का॑क्ष॒रेण॑ । प॒च॒ण॒मु॒दं
 ज॒य॒त्त॒मु॒ज्जेष॑म॒श्व॒नो॒द्द्व्य॒क्ष॒रेण॑दि॒द्व॒प॒दो॑म॒नु॒ष्या॒नु॒दं॒ज॒य॒ता॒न्ता॒नु॒ज्जेषं॑व्वि॒ष्णु॒स्त्र्य॒क्ष॒रेण॑त्त्री॒ल्लो॒कानु॑
 दं॒ज॒य॒त्तानु॑ज्जेष॑ऽसो॒म॒श्च॒तु॒र॒क्ष॒रेण॑च॒तु॒ष्प॒द॒ऽप॒शू॒नु॒दं॒ज॒य॒त्तानु॑ज्जेष॑म्पू॒षा॒प॒ञ्चा॑क्ष॒रेण॑ ॥३१॥
 पू॒षा॒प॒ञ्चा॑क्ष॒रेण॑ ॥ पू॒षा॒प॒ञ्चा॑क्ष॒रेण॑प॒ञ्च॒दि॒श॒ऽउ॒दं॒ज॒य॒त्ता॒ऽउ॒ज्जेष॑ऽस॒वि॒ता॒ष॒डं॒क्ष॒रेण॑ष॒डु॒तू॒नु॒दं
 ज॒य॒त्तानु॑ज्जेष॑म्म॒रु॒तः॑स॒प्ता॑क्ष॒रेण॑स॒प्त॒ग्रा॒म्या॒न्प॒शू॒नु॒दं॒ज॒य॒स्तानु॑ज्जेष॑म्बृ॒ह॒स्प॒ति॒र॒ष्ट्वा॑क्ष॒रेण॑गा॒य
 त्री॒मु॒दं॒ज॒य॒त्ता॒मु॒ज्जेष॑मि॒त्रो॒न॒वा॑क्ष॒रेण॑ ॥३२॥ मि॒त्रो॒न॒वा॑क्ष॒रेण॑ । त्रि॒वृ॒त॒ऽस्तो॒म॒मु॒दं॒ज॒य॒त्त॒मु॒ज्जेषं॑

ववरुणोदशाक्षरेणविराजमुदजयत्तामुजेषमिन्द्रऽएकादशाक्षरेणत्रिष्टुभमुदजयत्तामुजेषंविश्वेदे
 वाद्द्वादशाक्षरेणजगतीमुदजयँस्तामुजेषंवसवस्त्रयोदशाक्षरेण ॥३३॥ वसवस्त्रयोदशाक्षरेण।
 त्रयोदशऽस्तोममुदजयँस्तमुजेषंरुद्राश्चतुर्दशाक्षरेणचतुर्दशऽस्तोममुदजयँस्तमुजेषमादित्याः
 पञ्चदशाक्षरेणपञ्चदशऽस्तोममुदजयँस्तमुजेषमदितिःषोडशाक्षरेणषोडशऽस्तोममुदजयत्तमु
 जेषम्प्रजापतिःसप्तदशाक्षरेणसप्तदशऽस्तोममुदजयत्तमुजेषम् ॥३४॥ (४-६) एषते।
 निरुतेभागस्तञ्जुषस्वस्वाहग्निनेत्रेभ्योदेवेभ्यःःपुरःसद्भ्यस्वाहायमनेत्रेभ्योदेवेभ्योदक्षिणा
 सद्भ्यस्वाहाविश्वदेवनेत्रेभ्योदेवेभ्यःःपश्चात्सद्भ्यस्वाहामित्रावरुणनेत्रेभ्योवामरुन्नेत्रे
 भ्योवादेवेभ्यःऽउत्तरासद्भ्यस्वाहासोमनेत्रेभ्योदेवेभ्यःऽउपरिसद्भ्योदुवस्वद्भ्यस्वाहा ॥३५॥
 ये देवाः ॥ येदेवाऽअग्निनेत्राःपुरःसदस्तेभ्यस्वाहायेदेवायमनेत्रादक्षिणासदस्तेभ्यस्वाहाये
 देवाविश्वदेवनेत्राःपश्चात्सदस्तेभ्यस्वाहायेदेवामित्रावरुणनेत्रावामरुन्नेत्रावोत्तरासदस्ते
 भ्यस्वाहायेदेवाःसोमनेत्राऽउपरिसदोदुवस्वन्तस्तेभ्यस्वाहा ॥३६॥ अग्नेसहस्व ॥ अग्ने सह

स्वपृतनाऽअभिमांतीरपांस्य ॥ दुष्टरस्तरन्नरांतीर्वर्चोर्धायज्ञवाहसि ॥३७॥ देवस्यत्वा । सवितुः
 प्रसवैश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ उपाशोर्वीर्येणजुहोमिहतदरक्षस्वाहारक्ष
 सान्त्वाव्वधायावधिष्मरक्षोवधिष्मामुमसौहतः ॥३८॥ (४-७) सवितात्वा । सवानां
 सुवतामग्निर्गृहपतीनां सोमोव्वनस्पतीनाम् ॥ बृहस्पतिर्वाचऽइन्द्रोज्ज्यैष्ठ्यायरुद्रः
 पशुभ्योमित्रः सत्योव्वरुणो धर्म्मपतीनाम् ॥३९॥ इमन्देवाः ॥ इमन्देवाऽअसपत्नक
 सुवद्धम्महतेक्षत्रमहतेज्ज्यैष्ठ्यायमहतेजानराज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय ॥ इमममुष्यपुत्रममुष्यैपुत्र
 मस्यैव्विशऽएषवोमीराजासोमोस्ममाकम्ब्राह्मणानां राजा ॥४०॥ (२-८) ॥ इतिश्रीवाजसनेय
 संहितायांनवमोऽध्यायः ॥१॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अपोदेवाश्चतस्रः,
 सोमस्यत्विषिः पञ्चा, वेष्टादन्दशूकाः सप्त, सोमस्यत्वाचतस्रः, इन्द्रस्यव्वज्रः पञ्च,
 स्योनासिचतस्रः, सविअप्रसवित्रैका, शिवभ्यांपच्यस्वचतस्रो, ष्टौचतुस्रिदशत् (अ.१० मं. ३४
 अनु. ८) हरिःॐ ॥ राष्ट

अपोदेवाः॥ अपोदेवामधुमतीरगृभ्णन्नूर्जस्वतीराजस्वुश्चिच्चतानाः॥ याभिर्मित्रावरुणाव
 ष्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्तरातीः॥ १॥ वृष्णऽऊर्मिः॥ वृष्णऽऊर्मिरसिराष्ट्र
 दाराष्ट्रम्मेदेहिस्वाहावृष्णऽऊर्मिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेहिवृषसेनोसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदे
 हिस्वाहावृषसेनोसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेहात्थेतस्थ॥२॥ अत्थेतस्थ। राष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्त
 स्वाहात्थेतस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तौजस्वतीस्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहौजस्वतीस्थरा
 ष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तापःपरिवाहिणीस्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहापःपरिवाहिणीस्थराष्ट्र
 दाराष्ट्रममुष्मैदत्तापाम्पतिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदेहिस्वाहापाम्पतिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मै
 देहापाङ्गर्भोसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदेहिस्वाहापाङ्गर्भोसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेहिसूर्यत्त्वचसस्थ
 ॥३॥ सूर्यत्त्वचसस्थ। राष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहासूर्यत्त्वचसस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्त
 सूर्यवर्चसस्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहासूर्यवर्चसस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तमान्दास्थ
 राष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहामान्दास्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तव्रजक्षितस्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्त

स्वाहा॑व्रज॒क्षित॑स्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममु॒ष्मैद॑त्त॒व्वाशा॑स्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममे॑दत्त॒स्वाहा॑व्रज॒क्षित॑स्त॒थ
 रा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममु॒ष्मैद॑त्त॒शवि॑ष्ठास्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममे॑दत्त॒स्वाहा॑शवि॑ष्ठास्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒म
 मु॒ष्मैद॑त्त॒शक्व॑रीस्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममे॑दत्त॒स्वाहा॑शक्व॑रीस्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममु॒ष्मैद॑त्त॒जन॑भृत॒स्तथ
 रा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममे॑दत्त॒स्वाहा॑जन॒भृत॑स्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममु॒ष्मैद॑त्त॒व्विश्व॑भृत॒स्तथरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममे॑
 दत्त॒स्वाहा॑व्विश्व॑भृत॒स्तथरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममु॒ष्मैद॑त्तापः॒ःस्वरा॑जस्त॒थरा॒ष्ट्रदारा॑ष्ट्र॒ममु॒ष्मैद॑त्त ॥
 मधु॑मती॒र्मधु॑मतीभिः॒पृच्य॑न्ता॒म्महि॑क्षत्र॒ङ्गत्रिया॑यव्वन्व॒ानाऽअना॑धृष्टा॒सीद॑तस॒हौज॑सो॒महि॑क्षत्र
 ङ्गत्रिया॑य॒दध॑तीः ॥४॥ (४-१) शतम् ॥४००॥

सोम॑स्य॒त्विषिः॑ ॥ सोम॑स्य॒त्विषि॑रसि॒तवे॑वमे॒त्विषि॑र्भूयात् ॥ अ॒ग्नये॑स्वाहा॒सोमा॑य॒स्वाहा॑सवि॒त्रे
 स्वाहा॑सर॒स्वत्यै॑स्वाहा॒पूष्णे॑स्वाहा॒बृह॑स्पत॒येस्वा॑हेन्द्रा॒यस्वाहा॑घोषा॒यस्वाहा॑श्लोका॒यस्वाहा॑
 शा॒यस्वाहा॑भगा॒यस्वाहा॑र्य॒म्मणे॑स्वाहा ॥५॥ प॒वित्रे॑स्त॒थः ॥ प॒वित्रे॑स्त॒थोव्वै॑ष्ण॒व्यौसवि॑तुर्वः
 पप्र॑सवऽउत्पु॒नाम्य॑च्छि॒द्द्रेण॑प॒वित्रे॑ण॒सूर्य॑स्य॒रश्मि॑भिः ॥ अनि॑भृष्ट॒मसि॒व्वाचो॑बन्धु॒स्तपो॑जाः

सोमस्यदात्रमसिस्वाहाराजस्वः॥६॥ सधमादोद्द्युम्निनी॥ सधमादोद्द्युम्निनीरापऽएताऽ
 अनाधृष्टाऽअपस्योव्वसाना॥ पस्त्यासुचक्रेव्वरुणसधस्थमपा७शिशुर्मातृतमास्वन्तः॥७॥
 क्षत्रस्योल्बम्॥ क्षत्रस्योल्बमसिक्षत्रस्यजरायवसिक्षत्रस्ययोनिरसिक्षत्रस्यनाभिरसीन्द्रस्य
 व्वात्र्गघ्नमसिमित्रस्यासिव्वरुणस्यासित्वयायंवृत्रंव्वधेत्॥ दृबासिरुजासिक्षुमासि॥
 पातैनम्वचम्पातैनम्वप्रत्यञ्चम्पातैनन्तिर्यञ्चन्दिग्भ्यःपात॥८॥ आविर्मर्याः॥
 आविर्मर्याऽआवित्तोऽअग्निर्गृहपतिरावित्तऽइन्द्रोव्वृद्धश्रवाऽआवित्तौमित्रावरुणौधृतव्रतावा
 वित्तःपूषाव्विश्ववेदाऽआवित्तेद्द्यावापृथिवीव्विश्वशम्भुवावावित्तादितिरुरुशर्मा॥९॥ (५-
 २) अवेष्टादन्दशूकाः॥ अवेष्टादन्दशूकाःपचचीमारोहगायत्रीत्वावतुरथन्तरःसामत्रिवृत्स्तोमो
 व्वसन्तऽऋतुव्वर्हम्मद्द्रविणन्दक्षिणामारोह॥१०॥ दक्षिणामारोहः त्रिष्टुप्त्वावतुव्वृहत्सामं
 पञ्चदशस्तोमोग्रीष्मऽऋतुःक्षत्रन्द्रविणम्वप्रतीचीमारोह॥११॥ प्रतीचीमारोहः जगतीत्वावतुव्वै
 रूपःसामसप्तदशस्तोमोव्वर्षाऽऋतुर्विड्द्रविणमुदीचीमारोह॥१२॥ उदीचीमारोहाः नुष्टु

प्त्वावतुव्वैराजदसामैकविदशस्तोमःशरदृतुफलन्द्रविणमूर्ध्वामारोह ॥१३॥ ऊर्ध्वामारोह।
 पङ्क्तिस्त्वावतुशाक्क्वरैवतेसामनीत्रिणवत्रयस्त्रिदशौस्तोमौहेमन्तशिशिरावृतूवर्चोद्द्रविण
 म्प्रत्यस्तन्नमुचेऽशिरः॥१४॥ सोमस्यत्विशिः॥ सोमस्यत्विषिरसितवेवमेत्विषिर्भूयात् ॥
 मृत्योःपाह्योजोसिसहोस्यमृतमसि॥१५॥ हिरण्यरूपाऽउषसः॥ हिरण्यरूपाऽउषसोऽविरोक
 ऽउभाविन्द्राऽउदिथःसूर्यश्च॥ आरोहतंवरुणमित्त्रगर्तन्तश्चक्षाथामदितिन्दितिञ्चमित्त्रोसि
 वरुणोसि॥१६॥ (७-३) सोमस्यत्वा। दद्युम्नेनाभिषिञ्चाम्यग्नेर्भ्राजसासूर्यस्य
 वर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेण॥ क्षणाङ्घ्रिपतिरेद्व्यतिदिद्यून्पाहि॥१७॥ इमन्देवाः॥ इमन्देवाऽ
 असपत्नकदसुवध्वम्महतेक्षत्रमहतेज्यैष्ठ्यायमहतेजानराज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय॥ इममुष्यपुत्र
 ममुष्यैपुत्रमस्यैविशऽएषवोमीराजासोमोस्माकम्ब्राह्मणानांराजा॥१८॥ प्रपर्वतस्य।
 वृषभस्यपृष्ठान्नावश्चरन्तिस्वसिचऽइयानाः॥ ताऽआववृत्रन्नधरागुदक्क्ताऽअहिम्बुध्न्यु
 मनुरीयमाणाः॥ विष्णोर्विक्क्रमणमसिविष्णोर्विक्क्रान्तमसिविष्णोर्विक्क्रान्तमसि

॥१९॥ प्रजापतेन। त्वदेतान्यन्नयोव्विश्श्वारूपाणिपरिता बभूव॥ यत्कांमास्तेजुहुमस्तन्नोऽ
अस्त्वयममुष्यपितासावस्यपिताव्वय७स्यामपतयोरयीणा७ स्वाहा॥ रुद्रयत्तेविक्रविपरन्ना
मतस्मिन्नुतमस्यमेष्ट्रमसिस्वाहा॥२०॥ (४-४)

इन्द्रस्यव्वज्रः॥ इन्द्रस्यव्वज्रोसिमित्रावरुणयोस्त्वाप्प्रशास्त्रोऽप्प्रशिषायुनज्जिम॥ अव्यथायै
त्वास्वथायैत्वारिष्टोऽअर्जुनोमरुताम्प्रसवेनजयापाममनं सासमिन्द्रियेण॥२१॥ माते॥
मातंऽइन्द्रतेव्वयन्तुराषाडयुक्क्तासोऽअब्बहम्मताव्विदंसाम॥ तिष्ठारथमधियंव्वज्रहस्तारश्मी
न्देवयमसेस्वश्वान्॥२२॥ अग्नयेगृहपतये॥ अग्नयेगृहपतयेस्वाहासोमायव्वनस्पतये
स्वाहामरुतामोजसेस्वाहेन्द्रस्येन्द्रियायस्वाहा॥ पृथिविमातर्मा माहिदसीम्मोऽअहन्त्वाम्॥२३॥
हृदसःशुचिषत्॥ हृदसःशुचिषद्द्वसुरन्तरिक्षसद्द्भोताव्वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्॥ नृषद्द्वरसदृत
सद्वयोमसदब्बजागोजाऽऋतजाऽअदिद्रजाऽऋतम्बृहत्॥२४॥ इयदसि॥ इयदस्यायुरस्यायुर्मयिधे
हियुङ्ङसि॥ व्वर्चोसि॥ व्वर्चोमयिधे॥ ह्यूर्गस्यूर्जम्मयिधेहि॥ इन्द्रस्यवांवीर्यकृतोबाहूऽअभ्युपाव

हरामि॥२५॥ (५-५) स्योनासि। सुषदासिक्षत्रस्ययोनिरसि॥ स्योनामासीदसुषदामासीदक्षत्रस्य
 योनिमासीद॥२६॥ निषसाद। धृतव्रतोव्वरुणपस्त्यास्वा॥ साम्प्राज्यायसुक्क्रतुः॥२७॥
 अभिभूरसि॥ अभिभूरस्येतास्तेपञ्चदिशःकल्पन्ताम्ब्रह्मँस्त्वम्ब्रह्मासिसवितासिसत्यप्प्रस
 वोव्वरुणोसिसत्यौजाऽइन्द्रोसिविशौजारुद्रोसिसुशेवः॥ बहुकारश्श्रेयस्स्वकरभूयस्स्वकरेन्द्रस्य
 व्वज्रोसितेनमेरुद्ध्या॥२८॥ अग्निःपृथुः॥ अग्निःपृथुर्द्धर्मणस्पतिर्जुषाणोऽअग्निः
 पृथुर्द्धर्मणस्पतिराज्यस्यवेतुस्वाहास्वाहाकृताःसूर्यस्य रश्मिभिर्यतद्धवदसजातानाम्मद्ध्य
 मेष्टुद्याय॥२९॥ (४-६) सवित्प्राप्प्रसवित्प्रा। सरस्वत्याव्वाचा
 त्वष्ट्रारूपैःपूष्णापशुभिरिन्द्रेणास्मेबृहस्पतिनाब्ब्रह्मणाव्वरुणेनौजसाग्निनातेजसासोमेनराज्ञा
 विष्णुनादशम्यादेवतयाप्प्रसूतःप्प्रसर्पामि॥३०॥ (१-७) अश्विष्वभ्याम्पच्यस्व॥
 अश्विष्वभ्याम्पच्यस्वसरस्वत्यैपच्यस्वेन्द्रायसुत्राम्पणेपच्यस्व॥ व्वायुःपूतःपवित्त्रेणप्प्रत्य
 इक्सोमोऽअतिसुतः॥ इन्द्रस्ययुज्यत्सखा॥३१॥ कुविदङ्ग। यवमन्तोयवञ्चिद्दद्यादान्त्यनु

पूर्ववियूयं ॥ इहेहैषाङ्कृणुहिभोजनानियेबर्हिषोनमऽउक्वित्तय्यजन्ति ॥ उपयामगृहीतोस्य
 शिश्वभ्यान्त्वासरस्वत्त्यैत्वेन्द्रायत्त्वासुत्राम्मणे ॥३२॥ युवत्सुरामम् ॥ युवत्सुराममशिश्वनान
 मुचावासुरेसचा ॥ विपिपानाशुभस्पतीऽइन्द्रङ्कर्मस्वावतम् ॥३३॥ पुत्रमिवपितरौ ॥ पुत्रमिव
 पितरावशिश्वनोभेन्द्रावथुत्काव्यैर्दृढसनाभिः ॥ यत्सुरामं व्यपिबत्शचीभिः सरस्वतीत्वाम
 घवन्नभिष्णक् ॥३४॥ (४-८) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांदशमोऽध्यायः ॥१०॥
 श्रीवेदपुरुषायनमः । अनुवाकसूत्रम् । युञ्जानएकादश, प्रतूर्त्वाजिन्षोडश, देवस्यत्वादशा,
 पोदेवीद्वादशा, पोहोकादशा, दितिष्ट्वापञ्चा, कृतिमग्निमष्टादश, सप्तत्र्यशीतिः ॥ (अ.११ मं.
 ८३ अनु. ७) ॥ हरिःॐ ॥ युञ्जानःप्रथमम् ॥ युञ्जानःप्रथमम्मनस्तत्त्वायसविताधियः ॥
 अग्नेज्योतिर्निचाय्यपृथिव्याऽअद्भ्याभरत् ॥१॥ युक्क्तेनमनसा ॥ व्यन्देवस्यसवितुःसवे ॥
 स्वर्ग्यायशक्क्त्या ॥२॥ युक्क्त्वायसविता ॥ देवान्त्स्वर्यतोधियादिवम् ॥ बृहज्योतिः
 करिष्यतःसविताप्रसुवातितान् ॥३॥ युञ्जतेमनः ॥ युञ्जतेमनःऽउतयुञ्जतेधियोव्विप्राव्वि

प्रस्यबृहतोव्विपश्चितः॥ विहोत्रादधेव्वयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यसवितुःपरिष्टुतिः॥४॥
 युजेवाम्॥ युजेवाम्ब्रह्मपूर्यन्नमोभिर्विश्लोकऽएतुपत्थ्येवसूरेः॥ शृण्वन्तुव्विश्वेऽअमृत
 स्यपुत्राऽआयेधामानिदिव्यानिस्तथुः॥५॥ यस्यंप्रयाणम्॥ यस्यंप्रयाणमन्वन्न्यऽ
 इद्द्ययुर्देवादेवस्यमहिमानमोजसा॥ यःपार्थिवानिविममेसऽएतशोरजाःसिदेवःसविता
 महित्वना॥६॥ देवसवितुः॥ देवसवितुःप्रसुवयज्ञप्रसुवयज्ञपतिम्भगाय॥ दिव्योगन्धर्वः
 केतपूःकेतन्नःपुनातुव्वाचस्पतिर्वाचन्नःस्वदतु॥७॥ इमन्नः॥ इमन्नोदेवसवितुर्यज्ञप्रणय
 देवाव्यदसखिविदःसत्राजितन्धनजितःस्वर्जितम्॥ ऋचास्तोमःसमर्द्धयगायत्रेण
 रथन्तरम्बृहद्रायत्रवर्त्तनिस्वाहा॥८॥ देवस्यत्त्वा। सवितुःप्रसवेःश्वनोर्बाहुभ्याम्पूष्णो
 हस्ताब्ध्याम्॥ आददेगायत्रेणच्छन्दसाङ्गिरस्वत्पृथिव्याःसधस्थादग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदा
 भरत्रैष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वत्॥९॥ अबिभ्ररसि॥ अबिभ्ररसिनार्यसित्वयाव्वयमग्निःशके
 मखनितुदसधस्थऽआ॥ जागतेनच्छन्दसाङ्गिरस्वत्॥१०॥ हस्तऽआधाय। सविताबिभ्रदबिभ्रद

हिरण्ययीम् ॥ अग्नेज्योतिर्निचाय्यपृथिव्याऽअद्भ्याभरदानुष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिर स्वत् ॥११॥
 (११-१) प्रतूर्त्वाजिन् ॥ प्रतूर्त्वाजिन्नाद्द्रव्वरिष्ट्ठामनुसंवतम् ॥ दिवितेजन्मपरम
 मन्तरिक्षेतवनाभिः पृथिव्यामधियोनिरित् ॥१२॥ युञ्जाथा७रासंभम् ॥ युञ्जाथा७रासंभय्युव
 मस्मिन्न्यामेवृषणवसू ॥ अग्निम्भरन्तमस्मयुम् ॥१३॥ योगेयोगेतवस्तरम् ॥ योगेयोगे तव
 स्तरंवाजेवाजेहवामहे ॥ सखायऽइन्द्रमूतये ॥१४॥ प्रतूर्व्वन्नेहि ॥ प्रतूर्व्वन्नेहावक्रामन्नशस्ती
 रुद्रस्यगाणपत्त्यम्मयोभूरेहि ॥ उर्व्वन्तरिक्षंवीहिस्वस्तिगव्यूतिरभयानिकृण्वन्नपूष्णासयुजा
 सह ॥१५॥ पृथिव्याऽसधस्थात् ॥ पृथिव्याऽसधस्थादग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभराग्नि
 म्पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमोग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भ्रिष्यामः ॥१६॥ अन्वग्निः ॥ अन्वग्निरुष
 सामग्रमक्ख्यदन्वहानिप्रथमोजातवेदाः ॥ अनुसूर्यस्यपुरुत्राचरश्मीननुद्द्यावापृथिवीऽ
 आततन्थ ॥१७॥ आगत्यवाजी ॥ आगत्यवाज्यद्ध्वानदसर्वामृधोव्विधूनुते ॥ अग्निदसधस्थे
 महतिचक्षुषानिचिकीषते ॥१८॥ आक्क्रम्यवाजिन् ॥ आक्क्रम्यवाजिन्नपृथिवीमग्निमिच्छ

रुचात्त्वम् ॥ भूम्यां वृत्त्वाय नो ब्रूहियत खने म तं व्वयम् ॥ १९ ॥ द्यौस्ते ॥ पृष्ठं पृथिवी सधस्त्वं
 मात्कमान्तरिक्षं स मुद्रोयोनिः ॥ विक्ख्याय च क्षुषात्त्वमभितिष्ठत्तन्यतः ॥ २० ॥ उत्क्राम ॥
 महते सौभगायास्ममादास्थानाद्द्रविणो दावाजिन् ॥ व्वयं स्याम सुमतौ पृथिव्याऽअग्निं नन्त
 ऽउपस्थेऽअस्याः ॥ २१ ॥ उदक्कमीत् ॥ उदक्कमीद्द्रविणो दावाज्यर्वाकः सुलोकः सुकृतं पृथि
 व्याम् ॥ ततः खने म सुप्रतीकं मग्निं स्वोरुहाणाऽअधिनाकं मुत्तमम् ॥ २२ ॥ आत्वा ॥ जिघर्मि मन
 साघृतेन प्रतिक्षियन्तं भुवनानि विश्वा ॥ पृथुन्ति रश्चाव्वयं सा बृहन्तं व्यचिष्ठं मनैरभसन्दृशा
 नम् ॥ २३ ॥ आविश्श्वतः ॥ प्रत्यञ्च जिघम्मर्य रक्षसामनसा तज्जुषेत ॥ मर्यं श्रीस्पृहयद्द्वर्णो
 ऽअग्निर्नाभि मृशैतन्वाजर्भुराणः ॥ २४ ॥ परिवाजपतिः ॥ परिवाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्यक्क
 मीत् ॥ दधद्द्रत्का निदाशुषे ॥ २५ ॥ परित्वा ॥ गनेपुरं व्वयं विप्रं स हस्यधीमहि ॥ धृषद्द्वर्णान्दिवे
 दिवे हन्तारं भङ्गुरावताम् ॥ २६ ॥ त्वमग्ने ॥ त्वमग्ने द्युभिस्त्वमांशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्व
 मश्मनस्पपरि ॥ त्वं व्वने भ्यस्त्व मोषधी भ्यस्त्वन्नृणान् नृपते जायसे शुचिः ॥ २७ ॥ (१६-२)

देवस्यत्त्वा । सवितुःप्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ पृथिव्याःसधस्तादग्नि
 म्पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामि ॥
 ज्योतिष्मन्तन्त्वाग्नेसुप्प्रतीकमजस्रेणभानुनादीद्द्यतम् ॥ शिवम्प्रजाभ्योहिंसन्तम्पृथिव्याः
 सधस्तादग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामः ॥२८॥ अपाम्पृष्ठम् ॥ अपाम्पृष्ठमसियोनिरग्नेः
 समुद्द्रमभितपिन्वमानम् ॥ वर्द्धमानोमहाँ २ ॥ ऽआचपुष्करेदिवोमात्रयाव्वरिम्णाप्प्रथस्व
 ॥२९॥ शर्मच ॥ शर्मचस्थोव्वर्मचस्थोच्छिद्रेबहुलेऽउभे ॥ व्यचस्वतीसंव्वसाथाम्भृत
 मग्निम्पुरीष्यम् ॥३०॥ संव्वसाथाम् ॥ संव्वसाथाऽस्वर्विदासमीचीऽउरसात्कमना ॥
 अग्निमन्तर्भरिष्यन्तीज्योतिष्मन्तमजस्रमित् ॥३१॥ पुरीष्योसि ॥ विश्वभराऽअथर्वत्वा
 प्रथमोनिरमन्थदग्ने ॥ त्वामग्नेपुष्करादद्ध्वयथर्वानिरमन्थत ॥ मूर्ध्नोर्विश्वस्यव्वाघतः
 ॥३२॥ तमुत्त्वा ॥ दद्ध्वयङ्ऋषिःपुत्रऽईधेऽअथर्वणः ॥ वृत्रहणम्पुरन्दरम् ॥३३॥ तमुत्त्वा ॥
 पात्थ्योव्वृषासमीधेदस्युहन्तमम् ॥ धनञ्जयदरणेरणे ॥३४॥ सीदहोतः ॥ सीदहोतस्वऽउलोके

चिकित्त्वान्त्सादयायज्ञसुकृतस्ययोनौ ॥ देवावीर्देवान्हविषायजास्यग्नेबृहद्दृजमानेव्वयोधाः
 ॥३५॥ निहोता। होतृषदनेव्विदानस्त्वेषोदीदिवाँ२॥ ऽअसदत्सुदक्षः॥ अदब्धव्रतप्प्रमतिव्व
 सिष्ठुत्सहस्रम्भरशुचिजिहव्वोऽअग्निः॥३६॥ सहसीदस्व। महौँ२॥ ऽअसिशोचस्वदेववीतमः
 ॥ व्विधूममग्नेऽअरुषम्मियेद्व्यसृजप्प्रशस्तदर्शतम्॥३७॥ (१०-३) अपोदेवीः॥ अपोदेवीरुप
 सृजमधुमतीरयक्ष्मायप्प्रजाब्भ्यः॥ तासामास्थानादुज्जिहतामोषधयत्सुपिप्पलाः॥३८॥ सन्ते।
 व्वायुर्मातरिश्श्वादधातूत्तानायाहृदयय्यद्विकस्तम्॥ योदेवानाञ्चरसिप्प्राणथेनकस्मैदेवव्व
 षडस्तुतुब्भ्यम्॥३९॥ सुजातो ज्योतिषा। सहशर्मव्वरूथमासदत्स्वः॥ व्वासोऽअग्नेव्विश्श्व
 रूपत्संव्वययस्वव्विभावसो॥४०॥ उदुतिष्ठु। स्वध्वरावानोदेव्व्याधिया॥ दृशेचभासाबृहता
 सुशुक्क्वनिराग्नेयाहिसुशस्तिभिः॥४१॥ ऊर्ध्वऽऊषुणः॥ ऊर्ध्वऽऊषुणऽऊतयेतिष्ठुदेवोन
 सविता॥ ऊर्ध्वोव्वाजस्यसनितायदज्जिभिर्वाघद्विर्व्विहव्वयामहे॥४२॥ सजातः॥ सजातो
 गर्भोऽअसिरोदस्योरग्नेचारुर्व्विभृतऽओषधीषु॥ चित्रशिशुत्परितमाँस्यक्क्तून्प्रमातृब्भ्योऽ

क्षयायजिन्वथ॥ आपोजनयथाचन॥५२॥ मित्रसहसृज्य॥ पृथिवीम्भूमिञ्चज्योतिषासह॥
 सुजातञ्जातवेदसमयक्ष्मायत्त्वासहसृजामिप्प्रजाभ्यः॥५३॥
 रुद्रासहसृज्य॥ पृथिवीम्बृहज्योतिस्समीधिरे॥ तेषाम्भानुरजस्रऽइच्छुक्क्रोदेवेषुरोचते॥५४॥
 सहसृष्टांवसुभिः॥ सहसृष्टांवसुभीरुद्रैर्द्धीरैर्कर्मण्युम्मृदम्॥ हस्ताभ्याम्मृद्द्वीड्कृत्वा
 सिनीवालीकृणोतुताम्॥५५॥ सिनीवालीसुकपर्दा॥ सुकुरीरास्वौपशा॥ सातुभ्यमदितेमहो
 खान्दधातुहस्तयोः॥५६॥ उखाङ्कृणोतु॥ उखाङ्कृणोतुशक्क्त्याबाहुभ्यामदितिर्द्धिया॥
 मातापुत्रयथोपस्थेसाग्निम्बिभर्तुगर्भऽआ॥ मखस्यशिरोसि॥५७॥ व्वसवस्त्वा॥
 कृण्वन्तुगायत्रेणच्छन्दसाङ्गिरस्वद्धुवासिपृथिव्यसिधारयामयिप्प्रजा७रायस्पोषङ्गौपत्यहसु
 वीर्य्यहसजातान्यजमानायरुद्रास्त्वाकृण्वन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वद्धुवास्यन्तरिक्षमसिधार
 यामयिप्प्रजा७रायस्पोषङ्गौपत्यहसुवीर्य्यहसजातान्यजमानायादित्यास्त्वाकृण्वन्तुजागतेन
 च्छन्दसाङ्गिरस्वद्धुवासिद्द्यौरसिधारयामयिप्प्रजा७रायस्पोषङ्गौपत्यहसुवीर्य्यसजातान्यजमा

नाय॒व्वि॒श्वे॒त्त्वा॒दे॒वा॒व्वै॒श्वान॒राः॑ कृ॒ण्वन्त्वा॒नु॒ष्टु॒भेन॒ च्छन्द॑साङ्गि॒र॒स्वद्भु॒वासि॒दिशो॑सि॒धार॒याम॒यि॑
 प्र॒जा॒राय॑स्प॒पोष॑ङ्गौप॒त्य॒दसु॒वीर्यं॑दस॒जा॒तान्य॑ज॒मानाय॑ ॥५८॥ अदि॒त्यैरा॒स्ना ॥
 अदि॒त्यैरा॒स्ना॒स्यदि॑ति॒ष्टे॒बिल॑ङ्ग॒भणा॑तु ॥ कृ॒त्वाय॒साम॒हीमु॒खाम्मृ॒न्मयी॑य्यो॒निम॒ग्नये॑ ॥
 पु॒त्रेभ्य॑त्प॒चय॑च्छ॒दिति॑ःश्र॒पया॒निति॑ ॥५९॥ व्वस॑व॒स्त्वा । धूप॑यन्तुगाय॒त्रेण॒ च्छन्द॑
 साङ्गि॒र॒स्वद्भु॒द्वास्त्वा॑धूप॒यन्तु॒त्रैष्टु॑भेन॒ च्छन्द॑साङ्गि॒र॒स्वदा॑दि॒त्यास्त्वा॑धूप॒यन्तु॒जाग॑तेन॒ च्छन्द॑साङ्गि॒र॒स्वदि॑
 द्व॒श्वे॒त्त्वा॒दे॒वा॒व्वै॒श्वान॒राधूप॑यन्त्वा॒नु॒ष्टु॒भेन॒ च्छन्द॑साङ्गि॒र॒स्वदि॒न्द्रस्त्वा॑धूप॒यतु॒व्वरु॑णस्त्वाधूप॒यतु॒वि
 व॒ष्णु॑स्त्वाधूप॒यतु॑ ॥६०॥ (११-५) अदि॑ति॒ष्टुवा॑ । दे॒वीव्वि॒श्वदे॑व्या॒वती॑पृथि॒व्याः
 स॒ध॒स्थेऽअङ्गि॒र॒स्वत्त्वन॑त्त्ववट॒दे॒वाना॑न्त्वा॒पत्की॑र्द्वि॒वीव्वि॒श्वदे॑व्या॒वती॑पृथि॒व्याः स॒ध॒स्थेऽअङ्गि॒
 र॒स्वद॑ध॒तूखे॑धि॒षणा॑स्त्वा॒दे॒वीव्वि॒श्वदे॑व्या॒वती॑पृथि॒व्याः स॒ध॒स्थेऽअङ्गि॒र॒स्वद॑भी॒न्धता॑मु॒खे
 व्वरु॑त्रि॒ष्टुवा॑दे॒वीव्वि॒श्वदे॑व्या॒वती॑पृथि॒व्याः स॒ध॒स्थेऽअङ्गि॒र॒स्वच्छ्र॑प॒यन्तू॒खेग॒नास्त्वा॑दे॒वीव्वि॒
 श्वदे॑व्या॒वती॑पृथि॒व्याः स॒ध॒स्थेऽअङ्गि॒र॒स्वत्प॑च॒न्तू॒खेज॒नय॑स्त्वा॒च्छि॑न्न॒पत्र॑च॒दे॒वीव्वि॒श्वदे॑व्या

वतीऽपृथिव्याऽसधस्थेऽअङ्गिरस्वत्पचन्तूखे ॥६१॥ मित्रस्यचर्षणीधृतः ॥ मित्रस्यचर्षणीधृतो
 वोदेवस्यसानसि ॥ द्युम्नश्चिश्रवस्तमम् ॥६२॥ देवस्त्वा । सवितोद्वपतुसुपाणिऽस्वङ्गुरिः
 सुबाहुरुतशक्कत्या ॥ अव्यथमानापृथिव्यामाशादिशऽआपृण ॥६३॥ उत्थायबृहती । भवोदुति
 ष्टुद्दधुद्धुवात्त्वम् ॥ मित्रैतान्तऽउखाम्परिददाम्यभित्याऽएषामाभेदि ॥६४॥ वसवस्त्वा ॥
 वसवस्त्वाचष्टन्दन्तुगायत्रेणचछन्दसाङ्गिरस्वद्दुद्वास्त्वाचष्टन्दन्तुत्रैष्टुभेनचछन्दसाङ्गिरस्वदादित्या
 स्त्वाचष्टन्दन्तुजागतेनचछन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वेत्त्वादेवावैश्वानराऽआचष्टन्दन्त्वानुष्टुभेनचछन्द
 साङ्गिरस्वत् ॥६५॥ (५-६) आकूतिमग्निम् ॥ आकूतिमग्निमप्रयुजऽस्वाहामनोमेधामग्नि
 मप्रयुजऽस्वाहाचित्तंविज्ञातमग्निमप्रयुजऽस्वाहाव्वाचोव्विधृतिमग्निमप्रयुजऽस्वाहाप्रजापत
 येमनवेस्वाहागनयेवैश्वानरायस्वाहा ॥६६॥ विश्वोदेवस्य । नेतुर्मर्तोव्वुरीतसक्ख्यम् ॥
 विश्वोरायऽइषुद्व्यतिद्युम्नंवृणीतपुष्यसेस्वाहा ॥६७॥ मासु । भित्थामासुरिषोम्बधृष्णु
 वीरयस्वसु ॥ अग्निश्चेदङ्गुरिष्यथः ॥६८॥ दृहस्वदेवि । पृथिविस्वस्तयऽआसुरीमाया

स्वधयाकृतासि॥ जुष्टन्देवेभ्यऽइदमस्तुहव्यमरिष्टात्त्वमुदिहियज्ञेऽअस्मिन्॥६९॥ द्व्रन्नः
 सर्पिरासुतिः। प्रत्नकोहोताव्वरेण्यः॥ सहसस्पुत्रोऽअद्भूतः॥७०॥ शतम्॥५००॥ परस्या
 ऽअधि। संवतोवराँ२॥ ऽअभ्यातर॥ यउहमस्मिताँ२॥ ऽअं॥७१॥ परमस्याः परावतः॥
 परमस्याःपरावतोरोहिदश्श्वऽइहागहि॥ पुरीष्यःपुरुप्रियोग्नेत्त्वन्तरामृधः॥७२॥ यदग्ने॥
 यदग्नेकानिकानिचिदातेदारूणिदध्मसि॥ सर्वन्तदस्तुतेघृतन्तज्जुषस्वय विष्ट्य॥७३॥
 यदत्ति॥ यदत्युपजिह्वंकायद्द्वम्प्रोऽअतिसर्पति॥ सर्वन्तदस्तुतेघृतन्तज्जुषस्वयविष्ट्य॥७४॥
 अहरहरप्रयावम्॥ अहरहरप्रयावम्भरन्तोश्शवायेवतिष्ठतेघासमस्मै॥ रायस्पोषेणसमिषाम
 दन्तोग्नेमातेप्रतिवेशारिषाम॥७५॥ नाभापृथिव्याः। समिधानेऽअग्नौरायस्पोषाय
 बृहतेह्वामहे॥ इरम्मदम्बृहदुक्कथँय्यजत्रज्जेतारमग्निम्पृतनासुसासहिम्॥७६॥ याःसेनाः॥
 याःसेनाऽअभीत्त्वरीराव्याधिनीरुगणाऽउत॥ येस्तेनायेचतस्क्करास्ताँस्तेऽअग्नेपिदधाम्यास्ये
 ॥७७॥ दष्ट्राभ्याम्मलिम्लून्॥ दष्ट्राभ्याम्मलिम्लूज्जाम्भ्यैस्तस्क्कराँ२॥ऽउत॥

हनु॑ब्भ्या॑स्ते॒नान्भ॑गव॒स्ताँस्त्व॑ङ्ङा॒दसु॑खादि॒तान् ॥७८॥ ये॒जने॑षु। म॒लि॒म्ल॑व॒स्तेना॑स॒स्तस्व॑वरा
 वने॑ ॥ ये॒कक्षे॑ष्वा॒यव॒स्ताँस्ते॑द॒धामि॑ज॒म्भयोः॑ ॥७९॥ योऽअ॒स्मभ्य॑म् ॥ योऽअ॒स्मभ्य॑म्
 राती॒याद्द॑द्यश्च॒नोद्द्वे॑ष॒तेज॑नः ॥ नि॒न्दा॒द्द्योऽअ॒स्मान्धि॑प्पसा॒च्चस॑र्व॒न्तम्म॑स्मसा॒कुरु॑ ॥८०॥
 स॒दृशि॑त॒म्मे ॥ स॒दृशि॑त॒म्मेब्र॑ह्म॒सदृशि॑तं॒व्वीर्य॑म्ब॒लम् ॥ स॒दृशि॑त॒ङ्गत्रि॑ज्जि॒ष्णुय॑स्या॒हमस्मि॑
 पुरो॒हितः॑ ॥८१॥ उ॒देषा॑म् ॥ उ॒देषा॑म्बा॒हूऽअ॒तिर॒मुद्द्व॑र्चोऽ॒थोब॑लम् ॥ क्षि॒णोमि॑ब्र॒ह्मणा॑
 मि॒त्रानु॑न्न॒यामि॑स्वाँ॒ ॥८२॥ अ॒न्नप॑ते॒न्नस्य॑ । नो॒हेह्य॑नमी॒वस्य॑शु॒ष्मिणः॑ ॥
 प्र॒प्प्रदा॑तार॒न्तारि॑ष॒ऽऊर्ज॑न्नो॒धेहि॑द्दि॒द्वप॑दे॒चतु॑ष्पदे ॥८३॥ (१८-७) इति॒श्रीवा॑ज॒सने॑यसं॒हिता॒याम्
 ए॒काद॑शोऽ॒ध्यायः॑ ॥११॥ श्री॒वेद॑पुरुषाय नमः ॥ अनु॒वाक॑सू॒त्रम् ॥ दृ॒शानः॑ स॒प्तद॑श,
 दि॒वस्परि॑द्वा॒दश, स॑मि॒धाग्नि॑पंच॒दशा । पे॒तस॑प्त॒दशा, सु॑न्व॒न्तम॑य॒जमा॑नं॒त्रयो॑दश, याऽअ॒ोष॑धीः
 स॒प्तवि॑दशति, मा॒माषो॑डश, स॒प्तस॑प्त॒दशद॑शतम् । (अ. १२ मं. ११७ अनु. ७) हरिः ॐ ॥
 दृ॒शा॒नो॒रुक्क॑म् ॥ दृ॒शा॒नो॒रुक्क॑म्ऽउ॒र्व्या॒व्यद्द्वौ॑हु॒र्मर्ष॑मायुः॒श्रिये॑रु॒चानः॑ ॥ अ॒ग्नि॒र॒मृतो॑ऽ

अभवद्द्वयोभिर्यदेनन्दौरजनयत्सुरेताः ॥१॥ नक्क्तोषासासमनसा ॥ नक्क्तोषासासमनसाव्विरूपे
 धापयेतेशिशुमेकसमीची ॥ द्यावाक्षामारुक्कमोऽअन्तर्विभातिदेवाऽअग्निन्धारयन्द्रविणोदाः
 ॥२॥ विश्श्वारूपाणि ॥ विश्श्वारूपाणिप्प्रतिमुश्चतेकविःप्रासावीद्ब्रह्मद्विपदेचतुष्पदे ॥
 विनाकमक्ख्यत्सविताव्वरेण्योनुप्प्रयाणमुषसोव्विराजति ॥३॥ सुपण्णोसि ॥ गरुत्माँस्त्रिवृत्ते
 शिरोगायत्रश्चक्षुर्बृहद्वथन्तरेपक्षौ ॥ स्तोमऽआत्माच्छन्दाऽस्यङ्गानियजूषिनाम ॥ सामतेतनूव्वाम
 देव्ययज्ञायज्ञियम्पुच्छन्धिष्णयाःशफाः ॥ सुपण्णोसिगरुत्मान्दिवङ्गच्छस्वःपत ॥४॥ विष्णो
 ळक्क्रमः ॥ विष्णोळक्क्रमोसिसपत्कहागायत्रञ्छन्दऽआरोहपृथिवीमनुविक्रमस्वविष्णोळक्क्रम
 मोस्यभिमातिहात्रैष्टुभञ्छन्दऽआरोहान्तरिक्षमनुविक्रमस्वविष्णोळक्क्रमोस्यरातीयतोहन्ताजागत
 ञ्छन्दऽआरोहदिवमनुविक्रमस्वविष्णोळक्क्रमोसिशत्रूयतोहन्तानुष्टुभञ्छन्दऽआरोहदिशोनु
 विक्रमस्व ॥५॥ अक्क्रन्ददग्नि ॥ अक्क्रन्ददग्निस्तनयन्निवद्द्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमज्जन् ॥
 सद्द्योजज्ञानोव्विहीमिद्धोऽअक्ख्यदारोदसीभानुनाभात्यन्तः ॥६॥ अग्नेभ्यावर्तिन् ॥ अग्नेभ्या

वर्त्तिन्नभिमानिवर्त्तस्वायुषाव्वर्चसाप्प्रजयाधनेन॥ सन्न्यामेधयारय्यापोषेण॥७॥ अग्नेऽ
 अङ्गिरः। शतन्तेसन्त्वावृतःसहस्रन्तऽउपावृतः॥ अथापोषस्यपोषेणपुनर्नो नष्टमाकृधि
 पुनर्नोरयिमाकृधि॥८॥ पुनरूर्जा। निवर्त्तस्वपुनरग्नेऽइषायुषा॥ पुनर्नत्पाह्यदहसः॥९॥
 सहरय्या। निवर्त्तस्वाग्नेपिन्वस्वधारया॥ विश्वप्स्न्याविश्वतस्परि॥१०॥ आत्वा।
 हार्षमन्तरभूद्धुवस्तिष्ठाविचाचलिः॥ विशस्त्वासर्वावाञ्छन्तुमात्त्वद्वाष्ट्रमधिभ्रशत्॥१॥
 उदुत्तमम्॥ उदुत्तमम्वरुणपाशमस्मदवाधमंविमद्भ्यमश्रथाय॥ अथाव्वयमादित्यव्रतेतवा
 नांगसोऽअदितयेस्याम॥१२॥ अग्नेबृहन्॥ अग्नेबृहन्नुषसामूद्ध्वोऽअस्थान्निर्जगन्वान्तमसो
 ज्योतिषागात्॥ अग्निर्भानुनारुशतास्वङ्गऽआजातोविश्वसद्द्वान्यप्राः॥१३॥ हृदसः
 शुचिषत्॥ हृदसःशुचिषद्द्वसुरन्तरिक्षसद्धोताव्वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्॥ नृषद्द्वरसदृतसद्द्वयोम
 सदब्जगोजाऽऋतजाऽअद्विजाऽऋतम्बृहत्॥१४॥ सीदत्वम्॥ सीदत्वम्मातुरस्याऽउपस्थेवि
 श्वान्यग्नेव्वयुनानिविद्द्वान्॥ मैनान्तपसामार्चिषाभिषोचीरन्तरस्याऽशुक्क्रज्योतिर्विर्वाहि

॥१५॥ अन्तरंग्णो । रुचात्त्वमुखायाःसदनेस्वे । तस्यास्त्वहंहरसातपञ्जातवेदःशिवोभव ॥१६॥

शिवोभूत्वा । महामग्नेऽअथोसीदशिवस्त्वम् ॥ शिवाःकृत्वादिशःसर्वाःस्वय्योनिमिहासदः

॥१७॥ (१७-१) दिवस्पपरि । प्रथमञ्जज्ञेऽअग्निरस्मद्द्वितीयम्परिजातवेदाः ॥ तृतीयम्

प्सुनृमणाऽअजस्रमिन्धानऽएनञ्जरतेस्वाधीः ॥१८॥ विद्द्घाते ॥ विद्द्घातेऽअग्नेत्रेधात्र

याणिःविद्द्घातेधामविभृतापुरुत्रा ॥ विद्द्घातेनामपरमङ्गुहायद्विद्द्घातमुत्सय्यतऽआजगन्थ

॥१९॥ समुद्वेत्त्वा । नृमणाऽअप्स्वन्तर्नृचक्षाऽईधेदिवोऽअग्निऽऊधन् ॥ तृतीयेत्वारजसितस्थिवाः

संपामुपस्थेमहिषाऽअवर्द्धन् ॥२०॥ अक्क्रन्ददग्निः ॥ अक्क्रन्ददग्निस्तनयन्निवद्घौः

क्षामारेरिहद्वीरुधःसमञ्जन् ॥ सद्घोजज्ञानोविहीमिद्धोऽअक्ख्यदारोदसीभानुनाभात्यन्तः

॥२१॥ श्रीणामुदारः ॥ श्रीणामुदारोधरुणोरथीणाम्मनीषाणाम्चर्षणःसोमगोपाः ॥ व्वसुःसूनुः

सहसोऽअप्सुराजाविभात्त्यग्रऽउषसामिधानः ॥२२॥ विवश्वस्यकेतुः ॥ विवश्वस्यकेतु

वर्भुवनस्यगवर्भऽआरोदसीऽअपृणाजायमानः ॥ वीडुश्चिदद्विमभिनत्परायञ्जनायदग्निमयजन्त

पञ्च ॥२३॥ उ॒शि॒क्क॒पा॒व॒कः॑ ॥ उ॒शि॒क्क॒पा॒व॒कोऽ॒र॒तिः॑ सु॒मे॒धा॒म॒र्त्ते॑ ष्व॒ग्नि॒र॒मृ॒तो॒नि॒धा॒यि॑ ॥
 इ॒य॒र्त्ति॒धू॒म॒म॒रु॒ष॒म्भ॒रि॑ ष्व॒दु॒च्छु॒क्क्रे॑ण॒शो॒चि॒षा॒द्द्या॒मि॒न॒क्षन्॑ ॥२४॥ दृ॒शा॒नो॒रु॒क्क॒मः॑ ॥ दृ॒शा॒नो॒रु॒क्क॒मः॑
 ऽउ॒र्व्या॒व्य॑द्द॒द्यौ॒र्दु॒र्म॒र्ष॒मा॒युः॑ ऽश्चि॒ये॒रु॒चा॒नः॑ ॥ अ॒ग्नि॒र॒मृ॒तोऽ॒भ॒व॒द्द्वयो॑ भि॒र्य॒दे॒न॒न्द्यौ॒र॒ज॒न॒
 यत्सु॒रे॒ताः॑ ॥२५॥ य॒स्ते॑ ॥ य॒स्ते॑ ऽअ॒द्द॒द्यकृ॑णवद्द॒द्द॒शो॒चे॒पू॒प॒न्दे॑व॒घृ॒त॒व॒न्त॒म॒ग्ने॑ ॥ प्र॒त॒न्न॒य॒प्प्र॒तरं॑
 व्व॒स्यो॒ऽअ॒च्छा॒भि॒सु॒म्न॒न्दे॒व॒भ॒क्क॒त॑य्यवि॒ष्टु॑ ॥२६॥ आ॒त॒म् ॥ आ॒त॒म्भ॑जसौश्च॒व॒से॒ष्व॒ग्नि॑
 ऽउ॒क्क॒थ॑ ऽउ॒क्क॒थ॑ ऽआ॒भ॑ज॒श॒स्य॒मा॒ने॑ ॥ प्प्रि॒यः॑ सू॒र्यो॑ ऽप्प्रि॒योऽ॒ग्ना॒भ॒वा॒त्त्यु॒जा॒ते॒न॒भि॒न॒द॒दु॒ज्ज॒नि॒त्त्वैः॑
 ॥२७॥ त्वा॒म॒ग्ने॑ ॥ त्वा॒म॒ग्ने॒य॒ज॒मा॒ना॒ऽअ॒नु॒द्द्यू॒न्वि॒श॒श्वा॒व्व॒सु॒द॒धि॒रे॒व्वा॒र्या॑णि ॥ त्वया॑स॒ह॒द्द्व
 वि॒ण॒मि॒च्छ॒मा॒ना॒व्व॒ज॒ङ्गो॒म॒न्त॒मु॒शि॒जो॒व्वि॒व॒व्वुः॑ ॥२८॥ अ॒स्ता॒व्य॒ग्निः॑ ॥ अ॒स्ता॒व्य॒ग्नि॒र्न॒रा॑
 सु॒शे॒वो॒व्वै॒श्वान॑रऽऋ॒षि॒भिः॑ सो॒म॒गो॒पाः॑ ॥ अ॒द्द्वे॒षे॒द्द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी॒हु॒वे॒म॒दे॒वा॒ध॒त्त॒र॒यि॒म॒स्मे॒सु॒वी॒र॒म्
 ॥२९॥ (१२-२) स॒मि॒धा॒ग्नि॒म् ॥ स॒मि॒धा॒ग्नि॒न्दु॒व॒स्य॒त॒घृ॒तै॒र्बो॒ध॒य॒ता॒ति॒थि॒म् ॥ आ॒स्मि॒न्ह
 व्वा॒जु॒हो॒त॒न ॥३०॥ उ॒दु॒त्त्वा॑ ॥ उ॒दु॒त्त्वा॒व्वि॒श॒श्वे॑दे॒वाऽ॒ग्ने॒भ॒र॒न्तु॒चि॒त्ति॒भिः॑ ॥ स॒नो॑भ॒व॒शि॒व॒स्त्व॒ह

सुप्रतीकोव्विभावंसु॥३१॥ प्रेत॥ प्रेदग्नेज्योतिष्मान्याहिशिवेभिरर्चिभिष्टुवम्॥
 बृहद्भिर्भानुभिर्भासन्माहिंसिस्तन्वाप्प्रजा॥३२॥ अक्क्रन्ददग्नि॥ अक्क्रन्ददग्निस्तन
 यन्निवद्द्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमञ्जन्॥ सद्द्योजज्ञानोव्विहीमिद्धोऽअक्ख्यदारोदसीभानुना
 भात्त्यन्त॥३३॥ प्रप्प्रायम्॥ प्रप्प्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वेव्वियत्सूर्योनरोचतेबृहद्द्वा॥
 अभियःपूरुम्पृतनासुतस्थौदीदायदैव्योऽअतिथिःशिवोनः॥३४॥ आपोदेवी॥ आपोदेवी
 प्रतिगृभणीतभस्मैतत्स्योनेकृणुध्वदसुरभाऽउलोके॥ तस्मैनमन्ताञ्जनयःसुपत्न्कीर्मातेव
 पुत्रम्बिभृताप्स्वेनत्॥३५॥ अप्स्वग्ने॥ अप्स्वग्नेसधिष्टुवसौषधीरनुरुद्धयसे॥
 गर्भेसज्जायसेपुनः॥३६॥ गर्भोऽअसि॥ गर्भोऽअस्योषधीनाङ्गर्भोव्वनस्पतीनाम्॥
 गर्भोव्विश्वस्यभूतस्याग्नेगर्भोऽअपामसि॥३७॥ प्रसद्द्यभस्मना॥ प्रसद्द्यभस्म
 नायोनिमपश्चपृथिवीमग्ने॥ सद्सृज्यमातृभिष्टुवज्योतिष्मान्पुनरासद॥३८॥
 पुनरासद्द्य॥ पुनरासद्द्यसदनमपश्चपृथिवीमग्ने॥ शेषेमातुर्यथोपस्थेन्तरस्याऽशिवतमः

॥३९॥ पुनरुर्जा॥ निवर्त्तस्वपुनरग्नऽइषायुषा॥ पुनर्नपाह्यदहसः॥४०॥ सहरय्या।
 निवर्त्तस्वाग्नेपिन्वस्वधारया॥ विश्वप्न्याविश्वतस्पपरि॥४१॥ बोधामे।
 ऽअस्यव्वचसोयविष्ठुमदहिष्ठुस्यप्रभृतस्यस्वधावः॥ पीयत्तित्वोऽअनुत्त्वोगृणातिव्वन्दारुष्टे
 तन्व्वन्देऽअग्ने॥४२॥ सबोधि। सूरिर्मघवाव्वसुपतेव्वसुदावन्॥ युयोद्ध्यस्मद्द्वेषां
 सिविश्वकर्मणेस्वाहा॥४३॥ पुनस्त्वा। दित्यारुद्वाव्वसवः समिन्धताम्पुनर्ब्रह्माणोव्व
 सुनीथयज्ञैः॥ घृतेनत्त्वन्तन्व्वव्वर्द्धयस्वसत्याःसन्तुयजमानस्यकामाः॥४४॥ (१५-३) अपेत॥
 अपेतव्वीतव्विचसर्पतातोयेत्रस्थपुराणायेचनूतनाः॥ अदाद्द्यमोवसानम्पृथिव्व्याऽअक्क्रन्नि
 मम्पितरोलोकमस्मै॥४५॥ सँज्ञानमसि। कामधरणम्मयितेकामधरणम्भूयात्॥ अग्नेर्भस्मा
 स्यग्नेःपुरीषमसिचितस्थपरिचितऽऊर्ध्वचितःश्रयद्ध्वम्॥४६॥ अयदसः॥ अयदसोऽ
 अग्निर्यस्मिन्सोमिन्द्रःसुतन्दधेजठरेव्वावशानः॥ सहस्रियंवाजमत्यन्नसपितदसस
 वान्तसन्तस्तूयसेजातवेदः॥४७॥ अग्नेयत्॥ अग्नेयत्तेदिविव्वर्चःपृथिव्व्याँय्यदोष

धीष्वाप्स्वायजत्र ॥ येनान्तरिक्षमुर्वीतन्थत्त्वेषःसभानुरर्णवो नृचक्ष्वाः ॥ ४८ ॥ अग्नेदिवः ॥
 अग्नेदिवोऽअर्णमच्छाजिगास्यच्छादेवाँ २ ॥ ऽऊचिषेधिष्ण्याये ॥ यारोचनेपरस्तात्सूर्यस्य
 याश्चावस्तादुपतिष्ठन्तऽआपः ॥ ४९ ॥ पुरीष्यासोऽअग्नयः ॥ प्रावणेभिःसजोषसः ॥
 जुषन्ताँयज्ञमद्बुहो नमीवाऽइषोमहीः ॥ ५० ॥ इडामग्ने ॥ पुरुददसं दसनिङ्गोःशश्वत्तमद
 हवमानायसाध ॥ स्यान्नःसूनुस्तनयोव्विजावाग्नेसातेसुमतिर्भूत्वस्मे ॥ ५१ ॥ अयन्ते ॥
 अयन्तेयोनिर्ऋत्त्वियोयतोजातोऽअरोचथाः ॥ तज्जानन्नग्नऽआरोहाथानोव्वर्द्धयारयिम् ॥ ५२ ॥
 चिदसि ॥ चिदसितयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीदपरिचिदसितयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद ॥ ५३ ॥
 लोकम्पृण ॥ चिद्धम्पृणाथोसीदद्ध्रुवात्वम् ॥ इन्द्राग्नीत्वाबृहस्पतिरस्मिन्नयोनावसीषदन्
 ॥ ५४ ॥ ताऽअस्य ॥ ताऽअस्यसूददोहसःसोमंश्रीणन्तिपृश्नयः ॥ जन्मन्देवानांविशस्त्रिष्वा
 रोचनेदिवः ॥ ५५ ॥ इन्द्रंविशश्वाः ॥ इन्द्रंविशश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्ध्व्यचसङ्गिरः ॥ रथीतमद
 रथीनांवाजानाँसत्यतिम्पतिम् ॥ ५६ ॥ समितम् ॥ समितदसङ्कल्पेथाँसमिप्रयौरोचिष्णू

सुमनस्यमानौ ॥ इषमूर्जमभिसंवसानौ ॥५७॥ संवाम् ॥ संवाम्मनां७सिसंव्रतासमुचित्तान्या
करम् ॥ अग्नेपुरीष्याधिपाभवत्त्वान् ५इषमूर्जयजमानायधेहि ॥५८॥ अग्नेत्वम् ॥
अग्नेत्वम्पुरीष्योरयिमान्पुष्टिमाँ२ ॥ ५असि ॥ शिवाःकृत्वादिशत्सर्वास्वय्योनिमिहासदं
॥५९॥ भवतन्नः ॥ भवतन्नःसमनसौसचेतसावरेपसौ ॥ मायज्ञद्विदसिष्टृम्मायज्ञपतिञ्जात
वेदसौशिवौभवतमद्द्यनः ॥६०॥ मातेवपुत्रम् ॥ मातेवपुत्रम्पृथिवीपुरीष्यमग्निं७
स्वेयोनावभारुखा ॥ तांविश्ववैर्देवैर्ऋतुभिःसंविदानंप्प्रजापतिर्विश्वकर्म्मविमुञ्चतु ॥६१॥
(१७-४) असुन्वन्तमयजमानम् ॥ असुन्वन्तमयजमानमिच्छस्तेनस्येत्यामन्निवहितस्वकरस्य ॥
अन्यमस्मदिच्छसातं ५इत्यानमोदेविनिर्ऋतेतुब्भ्यमस्तु ॥६२॥ नमःसुते ॥ नमःसुतेनिर्ऋतेतिग्म
तेजोयस्मयंविचृताबन्धमेतम् ॥ यमेनत्त्वय्यम्यासंविदानोत्तमेनाके ५अधिरोहयैनम् ॥६३॥
यस्यास्ते ॥ घोर ५आसञ्जुहोम्येषाम्बन्धानामवसर्जनाय ॥ यान्त्वाजनोभूमिरितिप्प्रमन्दते
निर्ऋतिन्त्वाहम्परिवेदविश्वतः ॥६४॥ यन्ते ॥ देवीनिर्ऋतिराबन्धपाशङ्ग्रीवास्वविचृत्यम् ॥

तन्ते॒व्वि॒ष्या॒म्यायु॑षो॒नम॒द्भ्या॒दथै॒तम्पि॒तुम॒द्भि॒प्प्रसू॑तः॥ नमो॒भूत्त्यै॒देद॒श्चकार॑॥६५॥ नि॒वेश॑नः
 स॒ङ्गम॑नः॥ नि॒वेश॑नः॒सङ्ग॑मनो॒व्वसू॑नां॒वि॒श॒श्वारू॒पाभि॑च॒ष्टेश॑चीभिः॥ दे॒वऽइ॑व॒सवि॒तास॒त्य
 ध॒र्म्म॑न्द्रो॒नत॑स्तथौ॒सम॑रेप॒थीना॑म्॥६६॥ सी॒रायु॑ञ्जन्ति। क॒वयो॑यु॒गाव्वि॑त॒न्वते॒पृथ॑क्॥
 धी॒रादे॒वेषु॑सु॒म्नया॑॥६७॥ यु॒नक्क॑त॒सीरा॑॥ यु॒नक्क॑त॒सीरा॑व्वि॒युगा॑त॒नुध्व॑ङ्क॒तेयो॑नौ॒व्वप॑ते॒हबी॑जम्॥
 गि॒राच॑श्श्रु॒ष्टिःस॑भ॒राऽअ॑स॒न्नोने॑दी॒यऽइ॑त्सृ॒ण्यः॒पक्व॑मेयात्॥६८॥ शु॒नद॑सु। फा॒लाव्वि॑कृ॒षन्तु
 भूमि॑द॒शुन॑ङ्गी॒नाशा॑ऽअ॒भिय॑न्तु॒व्वाहैः॑॥ शु॒नासी॑राह॒विषा॑तो॒शमा॑नासु॒पिप्प॒लाऽओष॑धी॒कर्त्त॑ना॒स्ममे
 ॥६९॥ घृ॒तेन॑सी॒ता॥ घृ॒तेन॑सी॒ताम॑धु॒नास॑म॒ज्यतां॑व्वि॒श॒श्वैर्द्वै॑रनु॒मता॑म॒रुद्भिः॑॥ ऊ॒र्ज॑स्वती
 प॒यसा॑पि॒न्वमा॑ना॒स्मान्त्सी॑ते॒पय॑सा॒भ्याव॑वृ॒त्स्व॥७०॥ ला॒ङ्गल॑म्प॒वीर॑वत्॥ ला॒ङ्गल॑म्प॒वीर॑वत्सु
 शे॒वद॑सोम॒पित्स॑रु॥ तदु॒द्धृ॑पति॒गाम॑वि॒म्प्र॒फ॒र्व्यश्च॑पी॒वरी॑म्प्र॒स्थाव॑द्द्व॒थवा॑ह॒णम्॥७१॥ का॑म॒ङ्गाम
 दु॒घे। धु॒क्क्ष॑वमि॒त्राय॑व्वरु॒णाय॑च॥ इ॒न्द्रा॒याश्शि॒वभ्या॑म्पू॒ष्णो॑प्प्र॒जाभ्य॑ऽओष॑धी॒भ्यः॑॥७२॥
 व्वि॒मु॒च्च्य॑द्ध्वम्॥ व्वि॒मु॒च्च्य॑द्ध्वम॒ग्न्या॑दे॒वया॑ना॒ऽअ॒ग॒न्म॒तम॑स॒ष्पा॒रम॑स्य॥ ज्योति॑रा॒पाम॥७३॥

सजूरब्दः॥ सजूरब्दोऽअयवोभिःसजूरुषाऽअरुणीभीः॥ सजोषसावश्श्वनादसोभिःसजूःसूरऽ
एतशेनसजूर्वैश्वानरऽइडयाघृतेनस्वाहा॥७४॥ (१३-५) याऽओषधीः॥ याऽओषधीः
पूर्वाजातादेवेभ्यस्त्रियुगम्पुरा॥ मनैनुबभ्रूणामहशतन्धामानिसप्तच॥७५॥ शतंवः॥
शतवोऽअम्बधामानिसहस्रमुतवोरुहः॥ अधाशतक्क्रत्वोयूयमिमम्मेऽअगदङ्कृत॥७६॥ ओषधीः
प्रति। मोदध्वम्पुष्पवतीःप्रसूवरीः॥ अश्वाऽइवसजित्त्वरीर्वीरुधःपारयिष्णवः॥७७॥
ओषधीरिति। मातरस्तद्द्वोदेवीरुपंब्रुवे॥ सनेयमश्श्वङ्गांवासाऽआत्कमानन्तवंपुरुष॥७८॥
अश्श्वत्थेवः॥ अश्श्वत्थेवोनिषदनम्पण्णेवोव्वसतिष्कृता॥ गोभाजऽइत्किलासथयत्सनवथ
पुरुषम्॥७९॥ यत्रौषधीः। समग्मतराजानःसमिताविव॥ विप्रःसऽउच्च्यतेभिषग्रक्षोहामीव
चातनः॥८०॥ अश्वावतीःसोमावतीम्॥ अश्वावतीःसोमावतीमूर्जयन्तीमुदोजसम्॥
आवित्सिसर्वाऽओषधीरस्माऽअरिष्टृतातये॥८१॥ उच्छुष्माः॥ उच्छुष्माऽओषधीनाङ्गा
वोगोष्ट्वादिवेरेते॥ धनःसनिष्पन्तीनामात्कमानन्तवंपुरुष॥८२॥ इष्कृतिर्नाम। वोमाताथोयूयः

स्थनिष्कृती॥ सीरापतत्रिणीस्थनयदामयतिनिष्कृथ॥८३॥ अतिविश्वाः। परिष्ठास्तेनऽ
 इवव्रजमक्रमु॥ ओषधीःप्राचुच्च्यवुर्यत्किञ्चतन्वोरपः॥८४॥ यदिमाः॥ यदिमाव्वाज
 यन्नहमोषधीर्हस्तऽआदधे॥ आत्कमायक्षमस्यनश्यतिपुराजीवगृभोयथा॥८५॥ यस्यौषधीः
 प्रसर्पथाङ्गमङ्गम्परुष्परु॥ ततोयक्षमंविबाधध्वऽउग्रोमद्भ्यमशीरिव॥८६॥ साक्यक्षम॥
 साक्यक्षमप्रपतचाषेणकिकिदीविना॥ साकंवातस्यद्घ्राज्यासाकन्नश्यनिहाकया॥८७॥
 अन्यावः॥ अन्यावोऽअन्यामवत्वन्यान्यस्याऽउपावत॥ ताःसर्वाःसंविदानाऽइदमप्रावता
 वचः॥८८॥ याःफलिनीः॥ याःफलिनिर्याऽअफलाऽअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः॥
 बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्वहंसः॥८९॥ मुञ्चन्तुमा। शपत्थ्यादथोव्वरुणयादुत॥
 अथोयमस्यपङ्डीवशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात्॥९०॥ अवपतन्तीरवदन्॥ अवपतन्तीर
 वदन्दिवऽओषधयस्परि॥ यज्जीवमश्नवामहैनसरिष्यातिपूरुषः॥९१॥ याऽओषधीः॥
 याऽओषधीःसोमराज्ञीर्बह्वीःशतविचक्षणाः॥ तासामसित्वमुत्तमारङ्कामायशहृदे॥९२॥

याऽओषधीः॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्विष्टिताःपृथिवीमनु॥ बृहस्पतिप्रसूताऽअस्यैसन्दत्त
 वीर्यम्॥१३॥ याश्च॥ याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्चदूरम्परागताः॥ सर्वाःसङ्गत्यवीरु
 धोस्यैसन्दत्तवीर्यम्॥१४॥ मावः॥ मावोरिषत्खनितायस्मैचाहङ्घनामिव॥ द्विपाच्च
 तुष्पादस्माकदसर्वमस्त्वनातुरम्॥१५॥ ओषधयस्म॥ ओषधयस्मवदन्तसोमेनसहराज्ञा॥
 यस्मैकृणोतिब्राह्मणस्तदराजन्नपारयामसि॥१६॥ नाशयित्रिबलासस्य॥ नाशयित्रि बला
 सस्यार्शसऽउपचितामसि॥ अथोशतस्ययक्ष्माणाम्पाकारोरसिनाशनी॥१७॥ त्वाङ्गन्धर्वाः॥
 त्वाङ्गन्धर्वाऽअखनंस्त्वामिन्द्रस्त्वाम्बृहस्पतिः॥ त्वामोषधेसोमोराजाविद्द्वान्यक्ष्मादमुच्च्यत
 ॥१८॥ सहस्वमे॥ सहस्वमेअरातीःसहस्वपृतनायतः॥ सहस्वसर्वपाप्मानदसहमानास्योषधे
 ॥१९॥ दीर्घायुस्ते॥ दीर्घायुस्तऽओषधेखनितायस्मैचत्वाखनाम्यहम्॥ अथोत्त्वन्दीर्घायु
 ष्वृत्त्वाशतवल्शाव्विरोहतात्॥१००॥ त्वमुत्तमा॥ स्योषधेतववृक्षाऽउपस्तय॥ उपस्तिरस्तु
 सोस्माक्योऽअस्माँ२॥ऽअभिदासति॥१०१॥ (२७-६) मामा॥ मामाहिदसीजनितायः

पृथिव्यायोवादिवत्सत्यधर्माव्यानद् ॥ यश्चापश्चन्द्राः प्रथमोजजानकस्मै देवाय हविषा
 विधेम ॥१०२॥ अब्यावर्त्तस्व । पृथिवियज्ञेनपयसासह ॥ व्वपान्तेऽअग्निरिषितोऽअरोहत्
 ॥१०३॥ अग्नेयत् ॥ अग्नेयत्ते शुक्रं यच्चन्द्रं यत्पूतं यच्चयज्ञियम् ॥ तद्देवेभ्यो भरामसि
 ॥१०४॥ इषमूर्जम् ॥ इषमूर्जमहमितऽआदमृतस्ययोनिम्महिषस्यधाराम् ॥ आमागोषु विशत्वा
 तनूषु जहामिसेदिमनिराममीवाम् ॥१०५॥ अग्नेतव ॥ अग्नेतवश्श्रवोव्वयोमहिष्भ्राजन्तेऽअर्च
 योव्विभावसो ॥ बृहद्द्धानोशवसाव्वाजमुक्कथ्युन्दधासिदाशुषेकवे ॥१०६॥ पावकवर्चाः शुक्र
 वर्चाः ॥ पावकवर्चाः शुक्रवर्चाऽअनूनवर्चाऽउदियर्षिभानुना ॥ पुत्रोमातराव्विचरन्नु
 पावसिपृणक्षिरोदसीऽउभे ॥१०७॥ ऊर्जोनपात् ॥ ऊर्जोनपाजातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्वधीति
 भिर्हितः ॥ त्वेऽइषः सन्दधुर्भूरिवर्षसश्चित्रोतयोव्वामजाताः ॥१०८॥ इरज्यन्नग्ने ।
 प्रथयस्वजन्तुभिरस्मेरायोऽअमर्त्य ॥ सदर्शतस्यव्वपुषोव्विराजसिपृणक्षिसानसिङ्कृतुम्
 ॥१०९॥ इष्वकर्त्तारमद्ध्वरस्य ॥ इष्वकर्त्तारमद्ध्वरस्यप्रचेतसङ्गयन्तः राधसोमहः ॥ रातिव्वामस्य

सु॒भगा॑म्म॒हीमि॒षन्द॒धासि॒सानसि॒दर॒यिम् ॥११०॥ ऋ॒तावा॑न॒म्महि॒षं । वि॒श्वद॑र्श॒तम॒ग्नि॒द
 सु॒म्नाय॑दधिरेपु॒रोज॑नाः ॥ श्रु॒त्कर्ण॑ण॒दस॒प्रथ॑स्त॒मन्त्वा॒गिरा॑दै॒व्य॒म्मानु॑षायु॒गा ॥१११॥ आ॒प्या
 यस्व ॥ आ॒प्याय॑स्व॒समे॑तु॒तेवि॒श्वतः॑ सो॒मवृ॑ष्ण॒ण्यम् ॥ भवा॑व्वा॒जस्य॑सङ्ग॒थे ॥११२॥ सन्ते॑ ॥
 सन्ते॒पया॑ऽसि॒समु॑यन्तु॒व्वाजा॑ऽसं॒वृष्ण॑यान्॒न्यभि॑माति॒षाहः॑ ॥ आ॒प्याय॑मानोऽ॒मृता॑य॒सोम॑दि॒वि
 श्रवा॑ऽस्यु॒त्तमा॑नि॒धिष्व ॥११३॥ आ॒प्याय॑स्व । मदि॒न्तम॒सोम॒विश्वे॑भि॒रदृ॒शुभिः॑ ॥ भवा॑नः
 स॒प्रथ॑स्त॒मस॒खावृ॑धे ॥११४॥ आ॒ते । व॒त्सोम॑नो॒यम॑त्प॒रमा॑च्चि॒त्सध॑स्थात् ॥ अ॒ग्नेत्वा॑ङ्गा
 मया॑गि॒रा ॥११५॥ तु॒भ्यन्ताः॑ ॥ तु॒भ्यन्ताऽअ॑ङ्गि॒रस्त॑म॒विश्व॑वाः सु॒क्षित॑य॒त्पृथ॑क् ॥
 अ॒ग्नेका॑मा॒यये॑मिरे ॥११६॥ अ॒ग्निःपि॒येषु॑ ॥ अ॒ग्निःपि॒येषु॑धा॒मसु॑का॒मोभू॑तस्य॒भव्य॑स्य ॥
 स॒म्प्राडे॑को॒विरा॑जति ॥११७॥ (१६-७) इति श्रीवाजसनेयसंहितायां द्वादशोऽध्यायः ॥१२॥
 श्रीवेदपुरुषाय नमः । अनुवाकसूत्रम् ॥ मयि गृह्णामि पंचदश, ध्रुवास्येकादश, मधुव्वाताऽ
 एकादश, सम्यक्स्त्रवंति नवे, मंमाषड, पांत्वैका, ऽयंपुरःपंच, सप्ताष्टापंचाशत् (अनु. ७ मं. ५८

अ. १३)॥ हरिः ॐ॥ मयि गृह्णामि॥ मयिगृह्णाम्यग्नेऽअग्निहरायस्पोषायसुप्रजास्त्वा
 यंसुवीर्याय॥ मामुदेवतासचन्ताम्॥१॥ अपाम्पृष्ठम्॥ अपाम्पृष्ठमसियोनिरग्नेः
 समुद्धमभितपिन्वमानम्॥ ववर्द्धमानोमहौ२॥॥॥आचपुष्करेदिवोमात्रयाव्वरिम्णाप्प्रथस्व
 ॥२॥ ब्रह्मयज्ञानम्॥ ब्रह्मयज्ञानमप्रथमपुरस्ताद्वद्विसीमतःसुरुचोव्वेनऽआवः॥ सबुध्याऽ
 उपमाऽअस्यव्विष्ठाःसतश्चयोनिमसतश्चव्विवः॥३॥ हिरण्यगर्भःसम्॥ हिरण्यगर्भः
 समवर्त्तताग्नेभूतस्यजातःपतिरेकऽआसीत्॥ सदाधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्गस्मैदेवायहविषा
 व्विधेम॥४॥ द्रप्सश्चस्वकन्द। पृथिवीमनुद्यामिमश्चयोनिमनुयश्चपूर्वः॥ समान्ययोनि
 मनुसश्चरन्तन्द्रप्सञ्जुहोम्यनुसप्तहोत्राः॥५॥ नमोस्तु। सर्पेभ्योयेवेचपृथिवीमनु॥
 येऽअन्तरिक्षेयेदिवितेभ्यःसर्पेभ्योनमः॥६॥ याऽइषवः॥ याऽइषवोयातुधानानान्येवा
 व्वनस्पती१॥ रनु। येवावटेषुशेरतेतेभ्यःसर्पेभ्योनमः॥७॥ येवा॥ येवामीरोचनेदिवोयेवा
 सूर्यस्मरश्मिषु॥ येषामप्सुसदस्कृतन्तेभ्यःसर्पेभ्योनमः॥८॥ कृणुष्वपाजः॥ कृणुष्वपाजः

प्रसितिन्नपृथ्वीय्याहिराजेवामवाँ२॥ऽइभेन॥ तृष्णीमनुप्रसितिन्द्रूणानोस्तासिर्विद्ध्यरक्षसस्त
 पिष्टैः॥१॥ तवभ्रमासः॥ तवभ्रमासऽआशुयापतन्त्यनुस्पृशधृषताशोशुचानः॥ तपू७
 ष्यग्नेजुह्वापतङ्गानसन्दितोविसृजविष्वगुल्काः॥१०॥ प्रतिस्पृशः॥ प्रतिस्पृशो
 विसृजतूष्णीतमोभवापायुर्विशोऽस्याऽअदब्धः॥ योनोदूरेऽअघशंसोयोऽअन्त्यग्नेमा
 किष्टेव्यथिरादधर्षीत्॥११॥ उदग्ने। तिष्ठुप्रत्यातनुष्वन्युमित्त्राँ२॥ऽओषतात्तिग्महेते॥
 योनोऽअरातिंसमिधानचक्रेनीचातन्धक्क्षयतसन्नशुष्कम्॥१२॥ ऊर्ध्वोभव॥ ऊर्ध्वोभव
 प्रतिविद्ध्याद्ध्यस्मदाविष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने॥ अवस्थिरातनुहियातुजूनाञ्जा
 मिमजामिप्रमृणीहिशत्रून्॥ अग्नोष्ट्रवातेजसासादयामि॥१३॥ अग्निर्मूर्द्धा॥ दिवः
 ककुत्पतिःपृथिव्याऽअयम्॥ अपा७रेता७सिजिन्वति॥ इन्द्रस्यत्वौजसासादयामि॥१४॥
 भुवोयज्ञस्य॥ भुवोयज्ञस्यरजसश्चनेतायत्रानियुद्धिसचसेशिवाभिः॥ दिविमूर्द्धानन्दधिषे
 स्वर्षाञ्जिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहम्॥१५॥ (१५-१) ध्रुवासि। धरुणास्तृताविश्श्व

कर्मणा॥ मात्त्वांसमुद्गऽउद्द्वधीन्मासुपण्णोव्यथमानापृथिवीन्दृह॥१६॥ प्रजापतिष्टट्वा।
 सादयत्वपाम्पृष्ठेसमुद्गस्येमन्॥ व्यचस्वतीम्प्रथस्वतीम्प्रथस्वपृथिव्यसि॥१७॥ भूरसि॥
 भूरसिभूमिरस्यदितिरसिविश्वधायाविश्वस्यभुवनस्यधर्त्री॥ पृथिवीव्यच्छपृथिवीन्दृह
 हपृथिवीम्माहिंसि॥१८॥ विश्वस्मैप्राणाय॥ विश्वस्मैप्राणायानायव्याना
 योदानायप्रतिष्ठायैचरित्राय॥ अग्निष्टट्वाभिपातुमहास्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेनतयादेवतया
 झिरस्वहुवासीद॥१९॥ काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती॥ काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीपरुषत्परुषस्पति॥
 एवानोदूर्वेप्प्रतनुसहस्रेणशतेनच॥२०॥ याशतेन। प्रतनोषिसहस्रेणविरोहसि॥
 तस्यास्तेदेवीष्टकेविवधेमहविषाव्यम्॥२१॥ यास्ते॥ यास्तेऽअग्नेसूर्येरुचोदिवमातन्वन्ति
 रश्मिभिः॥ ताभिर्नोऽअद्द्यसर्वाभीरुचेजनायनस्कृधि॥२२॥ यावः॥ यावोदेवाःसूर्येरुचो
 गोष्वश्वेषुयारुचः॥ इन्द्राग्नीताभिःसर्वाभीरुचन्नोधत्तबृहस्पते॥२३॥ विराड्ज्योतिः॥
 विराड्ज्योतिरधारयत्स्वराड्ज्योतिरधारयत्॥ प्रजापतिष्टट्वासादयतुपृष्ठेपृथिव्याज्योतिष्म

तीम्॥ विश्वस्मै प्राणाया पानाय व्यानाय विश्वज्योतिर्यच्छ॥ अग्निष्टेधिपतिस्तया
 देवतयाङ्गिरस्वद्धुवासीद॥२४॥ मधुश्च॥ मधुश्चमाध्वश्चव्वासन्तिकावृतूऽअग्नेरन्तः
 श्लेषोसिकल्पेताद्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्नयःपृथङ्मज्ज्यैष्ठ्यायस
 व्रताः॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्यावापृथिवीऽइमे॥ व्वासन्तिकावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्र
 मिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्धुवेसीदतम्॥२५॥ अषाढासि॥ अषाढासिसहमाना
 सहस्वारातीःसहस्वपृतनायतः॥ सहस्रवीर्यासिसामाजिन्व॥२६॥ (११-२) मधुव्वाताः॥
 मधुव्वाताऽऋतायतेमधुकक्षरन्तिसिन्धवः॥ माद्ध्वीर्नःसन्वोषधीः॥२७॥मधुनक्वतम्॥ मधुन
 क्वतमुतोषसोमधुमत्पात्थिवः॥ मधुद्द्वौरस्तुनःपिता॥२८॥ मधुमान्नः॥ मधुमान्नो
 वनस्पतिर्मधुमाँ२॥ऽअस्तुसूर्यः॥ माद्ध्वीर्गावोभवन्तुनः॥२९॥ अपाङ्गम्भन्
 अपाङ्गम्भन्त्सीदमात्वासूर्योभिताप्स्यीन्माग्निर्वैश्वानरः॥ अच्छिन्नपत्रात्प्रजाऽअनुवीकक्ष
 स्वानुत्वादिर्व्यावृष्टिःसचताम्॥३०॥ त्रीन्त्समुद्धान्॥ त्रीन्त्समुद्धान्त्समसृपत्स्वर्गान्पाम्पति

ॐ वृषभऽइष्टकानाम् ॥ पुरीषं॒वसानं॑ सुकृतस्य॒लोके॒ तत्र॒ गच्छ॒ यत्र॒ पूर्वो॒ परे॒ ताः ॥३१॥ म॒ही॒ द्यौः ।
 पृथि॒वीच॑नऽइ॒मं च॒ जग्मि॑मि॒कक्ष॑ताम् ॥ पि॒पृता॑न्नो॒भरी॑मभिः ॥३२॥ वि॒ष्णोः॒ कर्मा॑णि ।
 पश्य॑त॒ यतो॑व्र॒तानि॑प॒स्पशे॑ ॥ इन्द्र॑स्य॒ युज्य॑ सखा ॥३३॥ ध्रु॒वासि॑ ॥ ध॒रुणे॒ तो ज॑ज्ञे प्रथ॒ममे॒भ्यो
 योनि॑भ्योऽअधि॑जा॒तवे॑दाः ॥ सगा॑य॒ त्र्यात्त्रि॑ष्टु॒भानु॑ष्टु॒भाच॑ दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं॒ व्वह॑तु॒ प्रजा॑नन् ॥३४॥
 इ॒षे रा॒ये । र॑म॒स्वसा॑ह॒सेद्द्यु॑म्नऽऊ॒र्जेऽअ॑प॒त्याय॑ ॥ स॒म्राड॑सि॒स्वरा॑ड॒सिसा॑र॒स्वतौ॒ त्वोत्सो॑प्रा॒वता॑म्
 ॥३५॥ अ॒ग्ने॑यु॒कक्ष॑व ॥ अ॒ग्ने॑यु॒कक्ष॑वा॒हिये॑तवा॒श्वांसो॑ दे॒वसा॒धवः॑ ॥ अ॒रं॒व्वह॑न्ति॒मन्न्य॑वे ॥३६॥
 यु॒कक्ष॑वा॒हि । दे॒वहू॑त॒माँ॒ २ ॥ऽअ॑श्वाँ॒ २ ॥ऽअ॑ग्ने॒ रथी॑रि॒व ॥ नि॒होता॑पू॒र्व्यः॒ सदः॑ ॥३७॥ (११-३)
 स॒म्यक्प्र॑वन्ति । स॒रितो॑न॒धेना॑ऽअ॒न्तर्हृ॑दा॒मन॑सा॒पूय॑मानाः ॥ घृ॒तस्य॑धा॒राऽअ॒भिचा॑क॒शीमि॑हि॒रण्य
 यो॒व्वेत॑सो॒मद्भ्ये॑ऽअ॒ग्नेः ॥३८॥ ऋ॒चेत्त्वा॑ । रु॒चेत्त्वा॑भा॒सेत्त्वा॑ज्योति॒षेत्त्वा॑ ॥ अ॒भूदि॑दं॒व्विश्व॑स्य
 भु॒वन॑स्य॒व्वाजि॑न॒मग्ने॑व्वै॒श्वान॑रस्य॒ च ॥३९॥ अ॒ग्निज्यो॑ति॒षा ॥ अ॒ग्निज्यो॑ति॒षा
 ज्योति॑ष्म॒न्नुक्क॑मो॒व्वर्च॑सा॒व्वर्च॑स्वान् ॥ स॒हस्र॑दाऽअ॒सिस॑हस्रा॒यत्त्वा॑ ॥४०॥ आ॒दि॒त्यङ्ग

षर्भम् ॥ आदित्यङ्गर्भम्पयसासमंङ्घिसहस्रस्यप्रतिमांविश्वरूपम् ॥ परिवृङ्घिहरसामाभिमं
 स्थाशतायुषङ्घुणुहिचीयमानं ॥४१॥ व्वातस्यजूतिं ॥ व्वरुणस्यनाभिमश्श्वञ्जज्ञानदसरिरस्य
 मद्ध्ये ॥ शिशुन्नदीनांहरिमद्विबुध्नमग्नेमाहिंस्रीपरमेव्योमन् ॥४२॥ अजस्रमिन्दुम् ॥
 अजस्रमिन्दुमरुषम्भुरण्युमग्निमीडेपूर्वचित्तिन्नमोभिः ॥ सपर्वाभिर्ऋतुशकल्पमानोगाम्माहिं
 सीरदितिंविराजम् ॥४३॥ व्वरूत्रीन्त्वष्टुः ॥ व्वरूत्रीन्त्वष्टुर्व्वरुणस्यनाभिमविञ्जज्ञानां
 रजसपरस्मात् ॥ महीसाहस्रीमसुरस्यमायामग्नेमाहिंस्रीपरमेव्योमन् ॥४४॥ योऽअग्निः ॥
 योऽअग्निरग्नेरद्वाजायतशोकात्पृथिव्याऽउतवादिवस्पतिः ॥ येनप्रजाविश्वकर्माजजानत
 मग्नेहेडपरितैवृणक्वतु ॥४५॥ चित्रन्देवानाम् ॥ चित्रन्देवानामुदगादनीकश्चक्षुर्मित्रस्य
 व्वरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षदसूर्यऽआत्कमाजगतस्तस्तथुषश्च ॥४६॥
 (९-४) इमम्मा ॥ हिंस्रीर्द्विपादम्पशुदसहस्राकक्षोमेधायचीयमानं ॥ मयुम्पशुमेधमग्नेजुष
 स्वतेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद ॥ मयुन्तेशुगृच्छतुयन्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥४७॥ इमम्मा ॥

हि॑दसी॒रेक॑शफ॒म्पशु॑ङ्क॒निक्र॑दं॒वाजि॑नं॒वाजि॑नेषु॥ गौ॒रमा॑रण्यमनु॒तेदिशा॑मि॒तेन॑चि॒न्वान॒स्तन्वो॑
 निषी॑द॥ गौ॒रन्ते॒शुगृ॑च्छतु॒यन्दि॒व्ष्मस्त॑न्ते॒शुगृ॑च्छतु॥४८॥ इ॒मदसा॑हस्रम्॥ इ॒मदसा॑हस्रद
 श॒तधा॑र॒मुत्सं॑व्य॒च्च्यमा॑नदसरि॒रस्य॑मद्ध्ये॥ घृ॒तन्दु॑हाना॒मदि॑ति॒ञ्जना॒याग्ने॑माहि॑दसी॒परमे॑
 व्यो॑मन्॥ ग॒वय॑मा॒रण्यमनु॑तेदिशा॑मि॒तेन॑चि॒न्वान॒स्तन्वो॑निषदिः॥ ग॒वय॑न्ते॒शुगृ॑च्छतु॒यन्दि॒
 ष्मस्त॑न्ते॒शुगृ॑च्छतु॥४९॥ इ॒ममू॑र्णा॒युं॥ व्वरु॑णस्य॒नाभि॒न्त्वचं॑म्पशू॒नान्दि॒व्ष्मपदा॑श्चतु॒ष्पदाम्॥
 त्वष्टुः॑प्प्र॒जाना॑म्प्रथ॒मञ्ज॒नित्र॒मग्ने॑माहि॑दसी॒परमे॑व्यो॑मन्॥ उ॒ष्ट्रंमा॑रण्यमनु॒तेदिशा॑मि॒तेन॑
 चि॒न्वान॒स्तन्वो॑निषी॑द॥ उ॒ष्ट्रंन्ते॒शुगृ॑च्छतु॒यन्दि॒व्ष्मस्त॑न्ते॒शुगृ॑च्छतु॥५०॥ अ॒जोहि॑॥
 अ॒जोह्य॑ग्नेर॒जनि॑ष्टृशोका॒त्सोऽअ॑पश्य॒ज्जनि॑तार॒मग्ने॑॥ तेन॑दे॒वादे॒वता॑मग्रं॒मायँ॑स्तेन॒रोह॑मा॒यन्नु॑
 पमे॒द्भ्यास॑॥ श॒रभ॑मा॒रण्यमनु॑तेदिशा॑मि॒तेन॑चि॒न्वान॒स्तन्वो॑निषी॑द॥ श॒रभ॑न्ते॒शुगृ॑च्छतु॒यन्दि॒व्ष्म
 स्तन्ते॒शुगृ॑च्छतु॥५१॥ त्वँय्य॑विष्टु॥ दा॒शुषो॑नृ॒पाहि॑शृणु॒धीगिरं॑॥ र॒क्क्षा॑तो॒कमु॑त॒त्वमना॑॥५२॥
 (६-५) अ॒पान्त्वा॑॥ अ॒पान्त्वे॑मन्त्सादया॒म्यपान्त्वो॑द्द्वा॒न्त्सादया॑म्य॒पान्त्वा॑भ॒स्मन्त्सादया॑म्य॒

पान्त्वाज्ज्योतिषिसादयाम्यपान्त्वायनेसादयाम्यर्णवेत्त्वासदनेसादयामिसमुद्देत्त्वासदनेसादया
 मिसरिरेत्त्वासदनेसादयाम्यपान्त्वाकक्षयेसादयाम्यपान्त्वासधिषिसादयाम्यपान्त्वासदनेसाद
 याम्यपान्त्वासधस्तथेसादयाम्यपान्त्वायोनौसादयाम्यपान्त्वापुरीषिसादयाम्यपान्त्वापार्थसिसा
 दयामिगायत्रेणत्वाच्छन्दसासादयामित्रैष्टुभेनत्वाच्छन्दसासादयामिजागतेनत्वाच्छन्दसासादयाम्
 म्यानुष्टुभेनत्वाच्छन्दसासादयामिपाङ्क्तेनत्वाच्छन्दसासादयामि ॥५३॥ (१-६)

अयम्पुरः ॥ अयम्पुरोभुवस्तस्यप्राणोभौवायनोव्वसन्तःप्राणायनोगायत्रीव्वासन्तीगायत्र्यै
 गायत्रङ्गायत्रादुपा७शुरुपा७शोस्त्रिवृत्त्रिवृतोरथन्तरंव्वसिष्टुऽऋषिःप्रजापतिगृहीतयात्त्वया
 प्राणङ्गृह्णामिप्रजाभ्यः ॥५४॥ अयन्दक्षिणा ॥ व्विश्वकर्म्मस्यमनोव्वैश्वकर्म्मण
 इग्नीष्मोमानसस्त्रिष्टुब्गैष्मिन्त्रिष्टुभःस्वार७स्वारादन्तर्यामोन्तर्यामात्पञ्चदशःपञ्चदशाद्द्वहद्भर
 द्द्वान्ऽऋषिःप्रजापतिगृहीतयात्त्वयामनोगृह्णामिप्रजाभ्यः ॥५५॥ अयम्पश्चात् ॥ अय
 म्पश्चाद्द्विश्वव्यचास्तस्यचक्षुर्व्वैश्वव्यचसंव्वर्षाश्चाक्क्षुष्योजगतीव्वर्षीजगत्याऽऋक्

कसंममृक्कसंमाच्छुक्क्रःशुक्क्रात्संप्तदशःसंप्तदशाद्द्वैरूपञ्जमदग्निर्ऋषिःप्रजापतिगृहीतया
 त्वयाचक्षुर्गृह्णामिप्रजाभ्यः॥५६॥ इदमुत्तरात्॥ इदमुत्तरात्स्वस्तस्यश्रोत्रंदसौवद
 शरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप्शारद्द्यनुष्टुभःएडमैडान्मन्थीमन्थिनःएकविंशःएकविंशद्द्वैराजंविश्व
 मित्रःऋषिःप्रजापतिगृहीतयात्वयाश्रोत्रंङ्गृह्णामिप्रजाभ्यः॥५७॥ इयमुपरिमतिस्तस्यै
 वाङ्मात्स्याहेमन्तोवाच्यःपङ्क्तिर्हैमन्तीपङ्क्त्यैनिधनवन्निधनवतःआग्रयणःआग्रयणा
 त्त्रिणत्रयस्त्रिंशौत्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यांऽशाक्क्वरैवतेविश्वकर्मःऋषिःप्रजापतिगृहीत
 यात्वयावाचङ्गृह्णामिप्रजाभ्योलोकन्ताऽइन्द्रम्॥५८॥ (५-७) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायां
 त्रयोदशोऽध्यायः॥१३॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ ध्रुवक्षितिर्षट्, सजूर्ऋतुभिर्द्विका,
 मूर्ध्वाव्योद्विका, इन्द्राग्नीऽअव्यथमानाऽषडा, युर्मेषडा, शुस्त्रिवृदेकाग्नेर्भागासिचतुष्कै,
 कयाचतुष्का, ष्टावेकत्रिंशत् (अ. १४ मं. ३१ अनु. ८)॥ हरिः ॐ॥
 ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः॥ ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवासिर्ध्रुव्योनिर्मासीदसाधुया॥ उक्ख्यस्यवेतु

मप्रथमञ्जुषाणाश्शिवनाद्ध्वर्यूसौदयतामिहत्वा ॥१॥ कुलायिनीघृतवती ॥ कुलायिनीघृतवती
 पुरन्धिस्योनेसीदसदनेपृथिव्याः ॥ अभित्त्वारुद्वावसवोगृणन्विमाब्ब्रह्मपीपिहिसौभगाया
 शिवनाद्ध्वर्यूसौदयतामिहत्वा ॥२॥ स्वैर्दक्षैः ॥ स्वैर्दक्षैर्दक्षपितेहसीददेवानां सुम्नेबृहते
 रणाय ॥ पितेवैधिसूनवऽआसुशेवास्वावेशातन्वासंविशस्वाश्शिवनाद्ध्वर्यूसौदयतामिहत्वा ॥३॥
 पृथिव्याःपुरीषम् ॥ पृथिव्याःपुरीषमस्यप्सोनामतान्वाविश्वेऽअभिगृणन्तुदेवाः ॥ स्तोमं
 पृष्ठघृतवतीहसीदप्प्रजावदस्मेद्विणायजस्वाश्शिवनाद्ध्वर्यूसौदयतामिहत्वा ॥४॥ अदित्या
 स्त्वा ॥ पष्ठेसादयाम्यन्तरिक्षस्यधर्त्रींविष्टुम्भनीन्दिशामधिपत्कीम्भुवनानाम् ॥ ऊर्मिर्द्व
 प्सोऽअपामसिंविश्वकर्मात्ऽऋषिरश्शिवनाद्ध्वर्यूसौदयतामिहत्वा ॥५॥ शुक्क्रश्च ॥
 शुक्क्रश्चशुचिश्चगैष्मिवृतूऽग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओष
 धयःकल्पन्तामग्नयःपृथङ्मज्ज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्द्यावा
 पृथिवीऽइमे ॥ गैष्मिवृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्धु

वेसीदतम् ॥६॥ (६-१) सजूर्कृतुभिः। सजूर्विधाभिःसजूर्देवैःसजूर्देवैर्व्वयोनाधैरग्नयेत्त्वा
 व्वैश्वानरायाश्विनाद्ध्वर्यूसूसादयतामिहत्त्वासजूर्कृतुभिःसजूर्विधाभिःसजूर्व्वसुभिःसजूर्देवैर्व्वयो
 नाधैरग्नयेत्त्वाव्वैश्वानरायाश्विनाद्ध्वर्यूसूसादयतामिहत्त्वासजूर्कृतुभिःसजूर्विधाभिःसजूर्द्वैःस
 जूर्देवैर्व्वयोनाधैरग्नयेत्त्वाव्वैश्वानरायाश्विनाद्ध्वर्यूसूसादयतामिहत्त्वासजूर्कृतुभिःसजूर्विधाभिः
 सजूरादित्यैःसजूर्देवैर्व्वयोनाधैरग्नयेत्त्वाव्वैश्वानरायाश्विनाद्ध्वर्यूसूसादयतामिहत्त्वासजूर्कृतुभिः
 सजूर्विधाभिःसजूर्व्वैश्वैर्देवैःसजूर्देवैर्व्वयोनाधैरग्नयेत्त्वाव्वैश्वानरायाश्विनाद्ध्वर्यूसूसादय
 तामिहत्त्वा॥७॥ प्राणम्मे। पाहापानम्मेपाहिव्व्यानम्मेपाहिचक्षुर्ममऽउर्व्व्याव्विभाहिश्श्रोत्रम्मे
 श्लोकय॥ अपःपिन्वौषधीर्जिन्वद्विद्वापादवचतुष्पात्पाहिदिवोव्वृष्टिमेरय॥८॥ (२-२)
 मूर्द्धाव्वयः। ष्प्रजापतिश्छन्दःक्षत्रंव्वयोमयन्दञ्छन्दोव्विष्टुम्भोव्वयोधिपतिश्छन्दोव्विश्व
 कर्म्म व्वयःपरमेष्ठीच्छन्दोबस्तोव्वयोव्विवलञ्छन्दोव्वृष्णिणव्वयोव्विशालञ्छन्दःपुरुषोव्वयस्त
 न्द्रञ्छन्दोव्व्याग्ध्रोव्वयोनाधृष्टुञ्छन्दसिहोव्वयश्छदिश्छन्दःपष्ठुवाडुव्वयोबृहतीच्छन्दऽउक्क्षा

व्वयः ककुप्छन्दऽऋषभोव्वयः सतोबृहतीच्छन्दो नडुवान्वयः ॥१॥ अनडुवान्वयः । पङ्क्ति
 श्छन्दो धेनुर्वयोजगतीच्छन्दस्त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप्छन्दो दित्यवाडुवयो व्विराडूछन्दः पञ्चाविर्वयो
 गायत्रीच्छन्दस्त्रिवत्सोव्वयऽउष्णिणक्छन्दस्तुर्यवाडुवयो नुष्टुप्छन्दो लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥१०॥
 (२-३) इन्द्राग्नीऽअव्वयथमानाम् ॥ इन्द्राग्नीऽअव्वयथमानामिष्टुकान्दृहत्तय्युवम् ॥ पृष्ठेन
 दद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षश्चव्विबाधसे ॥११॥ व्विश्वकर्म्मत्त्वा । सादयत्त्वन्तरिक्षस्यपृष्ठेव्व्य
 चस्वतीम्प्रथस्वतीमन्तरिक्षय्यच्छान्तरिक्षन्दृहान्तरिक्षम्माहिदसी ॥ व्विश्वस्म्मैप्प्राणाय
 पानायव्व्यानायोदानायप्प्रतिष्ठायैचरित्राय ॥ व्वायुष्टुवाभिपातुमह्यास्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेन
 तयादेवतयाङ्गिरस्वद्धुवासीद ॥१२॥ शतम् ॥७००॥ राज्ञ्यसि ॥ राज्ञ्यसिप्प्राचीदिग्विराडसि
 दक्क्षिणादिक्कसम्प्राडसिप्प्रतीचीदिक्कस्वराडस्युदीचीदिगधिपत्क्यसिबृहतीदिक् ॥१३॥
 व्विश्वकर्म्मत्त्वा । सादयत्त्वन्तरिक्षस्यपृष्ठेज्योतिष्मतीम् ॥ व्विश्वस्म्मैप्प्राणायपानायव्व्या
 नायव्वायुष्टेधिपतिस्तयादेवतयाङ्गिरस्वद्धुवासीद ॥१४॥ नभश्च । नभस्यश्चव्वार्षिकावृतूऽ

अग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्नयःपृथङ्ङम
 ज्यैष्ठ्यायसव्रताः॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्द्यावापृथिवीऽइमे॥ वार्षिकावृतूऽअभिकल्प
 मानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्भ्रुवेसीदतम्॥१५॥ इषश्च॥
 इषश्चोर्जश्चशारदावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयः
 कल्पन्तामग्नयःपृथङ्ङमज्यैष्ठ्यायसव्रताः॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्द्यावापृथिवीऽइमे॥
 शारदावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्भ्रुवेसीदतम्॥१६॥
 (६-३) आयुर्मे। पाहिष्प्राणम्मेपाह्यपानम्मेपाहिष्यानम्मेपाहिचक्षुर्मेपाहिश्श्रोत्रम्मेपाहि
 वाचम्मेपिन्वमनोमेजिन्वात्कमानम्मेपाहिज्योतिर्मेयच्छ॥१७॥ माच्छन्दः। प्रमाच्छन्दः
 प्रतिमाच्छन्दोऽअस्रीवयश्छन्दःपङ्क्तिश्छन्दःउष्णिक्छन्दोबृहतीछन्दोनुष्टुप्छन्दोविराट्
 छन्दोगायत्रीछन्दस्त्रिष्टुप्छन्दोजगतीछन्दः॥१८॥ पृथिवीछन्दः॥ पृथिवीछन्दोन्त
 रिकक्ष्छन्दोद्द्यौश्छन्दःसमाश्छन्दोनक्षत्राणिछन्दोवाक्छन्दोमनश्छन्दःकृषिश्छन्दोहिर

णयञ्छन्दोगौश्छन्दोजाछन्दोश्श्वश्छन्दः॥१९॥ अग्निर्देवता॥ अग्निर्देवताव्वातोदेवता
 सूर्योदेवताचन्द्रमादेवताव्सवोदेवतारुद्रादेवतादित्यादेवतामरुतोदेवताविश्वेदेवादेवताबृहस्पति
 देवतेन्द्रोदेवताव्वरुणोदेवता॥२०॥ मूर्द्धासि॥ मूर्द्धासिराड्ध्रुवासिधरुणाधर्त्यसिधरणी॥ आयु
 षेत्वाव्वर्चसेत्वाकृष्यैत्वाक्षेमायत्वा॥२१॥ यन्त्रीराट्॥ यन्त्रीराड्यन्त्रियमनीध्रुवासिधरित्री॥
 इषेत्वोर्जेत्वारय्यैत्वापोषायत्वालोकाऽइन्द्रम्॥२२॥ (६-५) आशुस्त्रिवृत्॥ आशुस्त्रि
 वृद्भ्रान्तःपञ्चदशोव्योमासप्तदशोधरुणऽएकविंशःप्रतूर्तिरष्टादशस्तपोनवदशोभीवर्त्तःसविह
 शोव्वर्चोद्द्वविंशःसम्भरणस्त्रयोविंशोयोनिश्चतुर्विंशोगर्भाःपञ्चविंशऽओजस्त्रिणवः
 क्रतुरेकत्रिंशःप्रतिष्ठात्रयस्त्रिंशोब्रह्मस्यविष्टुपञ्चतुस्त्रिंशोनाकःषट्त्रिंशोव्वित्तोष्ठा
 चत्वारिंशोधर्त्त्रश्चतुष्टोमः॥२३॥ (१-६) अग्नेर्भागः॥ अग्नेर्भागोसिदीकक्षायाऽ
 आधिपत्यम्ब्रह्मस्पृतन्त्रिवृत्स्तोमऽइन्द्रस्यधभागोसिर्विष्णोराधिपत्यङ्गत्रःस्पृतम्पञ्चदशस्तोमोऽनृ
 चक्षसाम्भागोसिधातुराधिपत्यञ्जनित्त्रःस्पृतदसप्तदशस्तोमोऽमित्रस्यभागोसिर्वरुणस्याधिपत्य

न्दिवोव्वृष्टिर्व्वीतस्पृतऽएकविद्दशस्तोमोव्वसूनाम्भागः ॥२४॥ व्वसूनाम्भागः ॥ व्वसूनाम्भागो
 सिरुद्द्राणामाधिपत्यञ्चतुष्पात्स्पृतञ्चतुर्व्विद्दशस्तोमऽआदित्यानाम्भागोसिमरुतामाधिपत्यङ्गर्भा
 स्पृताःपञ्चविद्दशस्तोमोदित्यैभागोसिपूष्णऽआधिपत्यमोजस्पृतन्निणवस्तोमोदेवस्यसवितुर्भा
 गोसिबृहस्पतेराधिपत्यदसमीचीर्दिशस्पृताश्चतुष्टोमस्तोमोयवानाम्भागः ॥२५॥ यवानाम्भागः ॥
 यवानाम्भागोस्ययवानामाधिपत्यम्प्रजास्पृताश्चतुश्चत्वारिद्दशस्तोमऽऋभूणाम्भागोसिविश्वे
 षान्देवानामाधिपत्यम्भूतऽस्पृतन्त्रयस्त्रिद्दशस्तोमऽसहश्च ॥२६॥ सहश्च । सहस्यश्च हैमन्ति
 कावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्नयः
 पृथङ्ङ्मज्ज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्द्यावापृथिवीऽइमे ॥ हैमन्तिका
 वृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥२७॥
 (४-७) एकयास्तुवत । प्रजाऽअधीयन्तप्रजापतिरधिपतिरासीत्सृभिरस्तुवतब्रह्मासृज्यत
 ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत्प्रभिरस्तुवतभूतान्यसृज्यन्तभूतानाम्पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिर

स्तुवतसप्तऽऋषयोऽसृज्यन्तधाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत ॥२८॥ नवभिरस्तुवत। पितरो
 सृज्यन्तादितिरधिपत्न्यासीदेकादशभिरस्तुवतऽऋतवोऽसृज्यन्तार्त्तवाऽअधिपतयऽआसँस्त्रयोद्
 शभिरस्तुवतमासाऽअसृज्यन्तसंवत्सरोधिपतिरासीत्पञ्चदशभिरस्तुवतकक्षत्रमसृज्यतेन्द्रोधिपतिरा
 सीत्सप्तदशभिरस्तुवतग्राम्याऽपशवोऽसृज्यन्तबृहस्पतिरधिपतिरासीन्नवदशभिरस्तुवत ॥२९॥
 नवदशभिरस्तुवत। शूद्रार्यावसृज्येतामहोरात्रेऽअधिपत्कीऽआस्तामेकविंशत्यास्तुवतकशफाः
 पशवोऽसृज्यन्तव्वरुणोधिपतिरासीत्त्रयोविंशत्यास्तुवतकक्षुद्वाऽपशवोऽसृज्यन्तपूषाधिपतिरासीत्पञ्च
 विंशत्यास्तुवतारण्याऽपशवोऽसृज्यन्तव्वायुरधिपतिरासीत्सप्तविंशत्यास्तुवतद्द्यावापृथिवी
 व्व्यैताव्वसवोरुद्वाऽआदित्याऽअनुव्यायँस्तऽएवाधिपतयऽआसन्नवविंशत्यास्तुवत ॥३०॥
 नवविंशत्यास्तुवत ॥ नवविंशत्यास्तुवतव्वनस्पतयोऽसृज्यन्तसोमोधिपतिरासीदेकत्रिंशतास्तु
 वतप्रजाऽअसृज्यन्तयवाश्चायवाश्चाधिपतयऽआसँस्त्रयस्त्रिंशतास्तुवतभूतान्यशाम्यन्प्रजा
 पतिपरमेष्ठ्यधिपतिरासील्लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥३१॥ (४-८) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायां

चतुर्दशोऽध्यायः ॥१४॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक सूत्रम् ॥ अग्नेजातान्पञ्च,
रश्मिनासत्यायचतस्रो, राज्ञ्यसिपञ्चा, यंपुरः पञ्चा, ग्निर्मूर्द्ध्वैकोनत्रिंश, द्येनऽऋषयोष्टौ,
तपश्चचनव, सप्त पञ्चषष्टिः ॥ (अ. १५ मं. ६५ अनु. ७) ॥ हरिः ॐ ॥

अग्नेजातान् ॥ अग्नेजातान्प्रणुदानत्सपत्कान्प्रत्यजातान्नुदजातवेदः ॥ अधिनोब्रूहिसुमनाऽ
अहेडँस्तवस्यामशर्मैस्त्रिवरूथऽउद्ब्रौ ॥१॥ सहसाजातान् ॥ सहसाजातान्प्रणुदानत्सपत्कान्प्रत्य
जाताञ्जातवेदोनुदस्व ॥ अधिनोब्रूहिसुमनस्यमानोव्वयऽस्यामप्प्रणुदानत्सपत्कान् ॥२॥ षोडशी
स्तोमः ॥ षोडशीस्तोमऽओजोद्विविणश्चतुश्चत्वारिंशस्तोमोव्वर्चोद्विविणम् ॥ अग्नेऽपुरीषमस्य
प्सोनामतान्त्वाव्विश्वेऽअभिगृणन्तुदेवाः ॥ स्तोमपृष्ठघृतवतीहसीदप्प्रजावदस्ममेद्विविणाय
जस्व ॥३॥ एवश्छन्दः ॥ एवश्छन्दोव्वरिवश्छन्दःशम्भूश्छन्दःपरिभूश्छन्दऽआच्छच्छन्दो
मनश्छन्दोव्व्यचश्छन्दःसिन्धुश्छन्दःसमुद्गश्छन्दःसरिरञ्छन्दःककुप्छन्दस्त्रिककुप्छन्दः
काव्व्यञ्छन्दोऽअङ्कुपञ्छन्दोक्षरपङ्क्तिश्छन्दःपदपङ्क्तिश्छन्दोव्विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः

क्षुरो॒भ्रज॒श्च॒न्दऽआ॒च्छ॒च्छन्दः॑ प्र॒च्छ॒च्छन्दः॑ ॥४॥ आ॒च्छ॒च्छन्दः॑ प्र॒च्छ॒च्छन्दः॑ । सँय॒च्छन्दो॑
 वि॒य॒च्छन्दो॑ वृ॒ह॒च्छन्दो॑ रथ॒न्तर॒ञ्छन्दो॑ नि॒का॒य॒श्च॒न्दो॑ वि॒व॒ध॒श्च॒न्दो॑ गि॒र॒श्च॒न्दो॑ भ्र॒ज॒श्च॒न्दः॑ स॒
 स्तु॒प्छ॒न्दो॑ नु॒ष्टु॒प्छ॒न्दऽए॒व॒श्च॒न्दो॑ व॒रि॒व॒श्च॒न्दो॑ व॒य॒श्च॒न्दो॑ व॒य॒स्कृ॒च्छन्दो॑ वि॒ष्ण॒र्द्धा॒श्च॒न्दो॑
 वि॒शा॒ल॒ञ्छन्दः॑ श॒च्छ॒दि॒श्च॒न्दो॑ दू॒रो॒ह॒ण॒ञ्छन्दः॑ स्त॒न्द्र॒ञ्छन्दो॑ ऽअ॒ङ्का॒ङ्क॒ञ्छन्दः॑ ॥५॥ (५-१)
 र॒श्मि॒ना॒स॒त्याय॑ । स॒त्य॒ज्जि॒न्व॒प्प्रे॒ति॒ना॒ध॒र्म्म॑णा॒ध॒र्म्म॑ज्जि॒न्वा॒न्वि॒त्या॒दि॒वा॒दि॒व॑ज्जि॒न्व॒स॒न्धि॒ना॒न्त
 रि॒क्क्षे॒णा॒न्त॒रि॒क्क्ष॑ज्जि॒न्व॒प्प्र॒ति॒धि॒ना॑ पृ॒थि॒व्या॑ पृ॒थि॒वी॒ज्जि॒न्व॒वि॒ष्टु॒म्भे॒न॒वृ॒ष्ट्या॒वृ॒ष्टि॑ज्जि॒न्व॒प्प्र
 व॒या॒न्हा॒र्हि॒ज्जि॒न्वा॒नु॒या॒रा॒त्त्र्या॒रा॒त्री॑ज्जि॒न्वो॒शि॒जा॒व॒सु॑भ्यो॒व॒सू॑ज्जि॒न्व॒प्प्र॒के॒ते॒ना॑दि॒त्ये॒भ्यऽआ॒दि
 त्या॒ज्जि॒न्व॒त॒न्तु॑ना॒रा॒यः॑ ॥६॥ त॒न्तु॑ना॒रा॒यः॑ ॥ त॒न्तु॑ना॒रा॒य॒स्प॒पो॒षे॒ण॒रा॒य॒स्प॒पो॒ष॑ज्जि॒न्व॒स॒द॒स॒र्प्पे॒ण
 श्रु॒ता॒य॑ श्रु॒त॒ज्जि॒न्वै॒डे॒नौ॒ष॒धी॒भि॒रो॒ष॒धी॒र्जि॒न्वो॒त्त॒मे॒न॒त॒नू॒भि॒स्त॒नू॒र्जि॒न्व॒व॒यो॒ध॒सा॒धी॒ते॒ना॒धी॒त॒ज्जि॒न्वा
 भि॒जि॒ता॒ते॒ज॒सा॒ते॒जो॑जि॒न्व ॥७॥ प्र॒ति॒प॒द॑सि । प्र॒ति॒प॒दे॒त्वा॒नु॒प॒द॑स्य॒नु॒प॒दे॒त्वा॒स॒म्प॒द॑सि॒स॒म्प॒दे॒त्वा
 ते॒जो॑सि॒ते॒ज॒से॒त्वा॒त्रि॒वृ॒द॑सि ॥८॥ त्रि॒वृ॒द॑सि । त्रि॒वृ॒ते॒त्वा॒प्र॒वृ॒द॑सि॒प्र॒वृ॒ते॒त्वा॒वि॒वृ॒द॑सि॒वि॒वृ॒ते॒त्वा॒स

वृ॒द॒सि॒स॒वृ॒ते॒त्वा॒क्र॒मो॒स्या॒क्र॒मा॒य॒त्वा॒स॒ङ्क्र॒मो॒सि॒स॒ङ्क्र॒मा॒य॒त्वो॒त्क्र॒मो॒स्यु॒त्क्र॒मा॒य॒त्वो॒त्क्रा॑न्ति॒र॒स्यु॒
त्क्रा॑न्त्यै॒त्वाधि॑पति॒नो॒र्जो॒र्जो॒ज्जि॒न्व ॥१॥ (४-२)

रा॒ज्य॑सि॒ ॥ रा॒ज्य॑सि॒प्रा॒ची॒दि॒ग्ग्व॒स॒व॒स्ते॒दे॒वाऽअधि॑पतयो॒ग्नि॒हे॒ती॒नाम्प्र॑ति॒ध॒र्त्ता॑न्त्रि॒वृ॒त्त॒वा॒स्तोमः॑
पृ॒थि॒व्या॑ ७ श्र॒य॒त्त्वा॒ज्य॑मु॒क्कथ॑म॒व्य॑था॒यै॒स्त॒भ्ना॒तु॒रथ॑न्त॒र॒ह॒साम॒प्प्रति॑ष्ठि॒त्याऽअ॒न्तरि॑क्ष॒ऽऋष॑य
स्त्वा॒प्प्रथ॑म॒जा॒दे॒वेषु॑दि॒वो॒मा॒त्र॒या॒व्वरि॑म्णा॒प्प्रथ॑न्तु॒व्वि॒ध॒र्त्ता॑चा॒यमधि॑पति॒श्च॒ते॒त्वा॒स॒र्वे॑सं॒विदा॑
ना॒नाक॑स्य॒पृ॒ष्ठे॒स्व॒र्गे॒लो॒के॒यज॑मान॒श्च॒सा॒द॒यन्तु॑ ॥१०॥ व्वि॒रा॒ड॑सि॒ ॥ व्वि॒रा॒ड॑सि॒द॒क्षि॒णा॒दि॒ग्गु॒द्वा
स्ते॒दे॒वाऽअधि॑पत॒यऽइ॒न्द्रो॒हे॒ती॒नाम्प्र॑ति॒ध॒र्त्ता॑प॒ञ्च॒द॒श॒स्त्वा॒स्तोमः॑ पृ॒थि॒व्या॑ ७ श्र॒य॒तु॒प्प्रऽउ॒ग॒मु॒क्कथ॑म
व्य॑था॒यै॒स्त॒भ्ना॒तु॒बृ॒ह॒त्सा॒म॒प्प्रति॑ष्ठि॒त्याऽअ॒न्तरि॑क्ष॒ऽऋष॑य॒स्त्वा॒प्प्रथ॑म॒जा॒दे॒वेषु॑दि॒वो॒मा॒त्र॒या॒व्वरि॑
म्णा॒प्प्रथ॑न्तु॒व्वि॒ध॒र्त्ता॑चा॒यमधि॑पति॒श्च॒ते॒त्वा॒स॒र्वे॑सं॒विदा॑ना॒नाक॑स्य॒पृ॒ष्ठे॒स्व॒र्गे॒लो॒के॒यज॑मान॒श्च॒सा॒द
यन्तु॑ ॥११॥ स॒म्प्रा॒ड॑सि॒ ॥ प्प्र॒ती॒ची॒दि॒गा॒दि॒त्या॒स्ते॒दे॒वाऽअधि॑पतयो॒व्वरु॑णो॒हे॒ती॒नाम्प्र॑ति॒ध॒र्त्ता॑
सं॒प्प॒त॒द॒श॒स्त्वा॒स्तोमः॑ पृ॒थि॒व्या॑ ७ श्र॒य॒तु॒म॒रु॒त्त्व॒ती॒य॒मु॒क्कथ॑म॒व्य॑था॒यै॒स्त॒भ्ना॒तु॒व्वै॒रु॒प॒ह॒साम॒प्प्रति॑

ष्टित्याऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्प्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयाव्वरिम्णाप्प्रथन्तुव्विधर्ताचायमधि
 पतिश्चतेत्त्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानश्चासादयन्तु॥१२॥ स्वराडसि॥
 स्वराडस्युदीचीदिङ्ङुरुतस्तेदेवाऽअधिपतयत्सोमोहेतीनाम्प्रतिधर्तैकविदशस्त्वास्तोमःपृथि
 व्व्या७श्रयतुनिष्ककेवल्ल्यमुक्कथमव्व्यथायैस्तब्भनातुव्वैराजदसामप्प्रतिष्टित्याऽअन्तरिक्षऽऋष
 यस्त्वाप्प्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयाव्वरिम्णाप्प्रथन्तुव्विधर्ताचायमधिपतिश्चतेत्त्वासर्वेसंवि
 दानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानश्चासादयन्तु॥१३॥ अधिपत्क्यसि। बृहतीदिग्विश्वेते
 देवाऽअधिपतयोबृहस्पतिर्हेतीनाम्प्रतिधर्तात्रिणवत्रयस्त्रिदशौत्त्वास्तोमौपृथिव्व्या७श्रयतांव्वै
 श्वदेवाग्निमारुतेऽउक्कथेऽअव्व्यथायैस्तब्भनीता७शाक्वरैवतेसामनीप्प्रतिष्टित्याऽअन्तरिक्ष
 ऽऋषयस्त्वाप्प्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयाव्वरिम्णाप्प्रथन्तुव्विधर्ताचायमधिपतिश्चतेत्त्वासर्वेसं
 वदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानश्चासादयन्तु॥१४॥ (५-३) अयम्पुरः॥
 अयम्पुरोहरिकेशत्सूर्यैरश्मिस्तस्यरथगृत्सश्चरथौजाश्चसेनानीग्रामण्यौ॥ पुञ्जिक

स्तथलाचक्रतुस्तथलाचाप्सरसौदङ्क्षणवः पशवोहेतिः पौरुषेयोव्वधः प्रहेतिस्तेभ्योनमोऽअस्तु
 तेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥१५॥ अयन्दक्षिणा।
 विश्वकम्मातस्यरथस्वनश्चरथेचित्रश्चसेनानीग्रामण्यौ। मेनकाचसहजन्न्याचाप्सरयौ
 यातुधानाहेतीरक्षाः ७ सिप्रहेतिस्तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वे
 ष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥१६॥ अयम्पश्चात् ॥ अयम्पश्चादिद्विश्वव्यचास्तस्यरथ
 प्रोतश्चासंमरथश्चसेनानीग्रामण्यौ ॥ प्रम्लोचन्तीचानुम्लोचन्तीचाप्सरसौव्याघ्रा
 हेतिः सर्पाः प्रहेतिस्तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्ज
 म्भेदध्मः ॥१७॥ अयमुत्तरात् ॥ अयमुत्तरात्संय्यद्वसुस्तस्यताक्षर्यश्चारिष्टनेमिश्चसेनानी
 ग्रामण्यौ ॥ विश्वाचीचघृताचीचाप्सरसावापोहेतिर्वातः प्रहेतिस्तेभ्योनमोऽअस्तुतेनो
 वन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥१८॥ अयमुपरि।
 अयमुपर्यर्वाग्वसुस्तस्यसेनजिच्चसुषेणश्चसेनानीग्रामण्यौ ॥ उर्वशीचपूर्वचित्तिश्चा

प्पसरसाववस्फूर्जहेतिर्विद्द्युत्प्रहेतिस्तेभ्योनमोऽस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्दिष्मोयश्चनो
 द्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः॥१९॥ (५-४) अग्निर्मूर्द्धा। दिवःककुत्पतिःपृथिव्याऽअयम्॥
 अपा७रेता७सिजिन्वति॥२०॥ अयमग्निः॥ सहस्रिणोव्वाजस्यशतिनस्पतिः॥ मूर्द्धाकवीरं
 यीणाम्॥२१॥ त्वामग्ने॥ त्वामग्नेपुष्ककरादद्व्यथर्वानिरमन्थत॥ मूर्द्धनोर्विश्वस्य
 व्वाघतः॥२२॥ भुवोयज्ञस्य॥ भुवोयज्ञस्यरजसश्चनेतायत्रानियुद्धिःसचसेशिवाभिः॥
 दिविमूर्द्धानन्दधिषेस्वर्षाञ्जिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहम्॥२३॥ अबोद्व्यग्निः॥ समिधाजनाना
 म्प्रतिधेनुमिवायतीमुषासम्॥ यह्वाऽइवप्प्रवयामुजिहानात्प्रभानवःसिस्रतेनाकमच्छ॥२४॥
 अवोचामकवये॥अवोचामकवयेमेद्व्यायवचोवन्दारुवृषभायवृष्णणे॥ गविष्ठिरोनमसा
 स्तोममग्नौदिविरुक्कममुरुव्यश्मश्चेत्॥२५॥ अयमिह। प्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठो
 ऽअध्वरेष्वीड्युः॥ यमप्पनवानोभृगवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे॥२६॥ जनस्य
 गोपाः॥ जनस्यगोपाऽअजनिष्टृजागृविरग्निःसुदक्षःसुवितायनव्यसे॥ घृतप्रतीकोबृहता

दिविस्पृशाद्द्युमद्विभातिभरतेभ्यःशुचिः॥२७॥ त्वामग्ने॥ त्वामग्नेऽअङ्गिरसोगुहाहित
 मन्वविन्दञ्छिश्रियाणवन्नेवने॥ सजायसेमत्थ्यमानसहोमहत्त्वामाहुःसहसस्पुत्रमङ्गिरः
 ॥२८॥ सखायसम्॥ सखायसंवःसम्म्यश्मिषस्तोमश्चाग्नये॥ वर्षिष्ठायायविक्षतीना
 मूर्जोनप्त्रेसहस्वते॥२९॥ सदसमित्॥ सदसमिद्द्युवसेव्वृषन्नग्नेव्विश्वान्न्यर्यऽआ॥
 इडस्पदेसमिद्ध्यसेसनोव्वसून्याभर॥३०॥ त्वाश्चित्रश्चवस्तम॥ त्वाश्चित्रश्चवस्तमहवन्ते
 व्विकक्षुजन्तवः॥ शोचिष्वकेशम्पुरुप्रियाग्नेहव्यायव्वोढवे॥३१॥ एनावः॥ एना
 वोऽअग्निन्नमसोजोनपातमाहुवे॥ प्रियश्चेतिष्ठुमरतिस्वद्ध्वरंव्विश्वस्यदूतममृतम्॥३२॥
 व्विश्वस्यदूतम्॥ व्विश्वस्यदूतममृतंव्विश्वस्यदूतममृतम्॥ सयोजतेऽअरुषाव्विश्व
 भोजसासदुद्ववत्स्वाहुतः॥३३॥ सदुद्ववत्॥ सदुद्ववत्स्वाहुतःसदुद्ववत्स्वाहुतः॥ सुब्रह्मायज्ञः
 सुशमीव्वसूनान्देवद्वराधोजनानाम्॥३४॥ अग्नेव्वाजस्य॥ अग्नेव्वाजस्यगोमतर्इशानः
 सहसोयहो॥ अस्मेधेहिजातवेदोमहिश्चवः॥३५॥ सऽइधानः॥ सऽइधानोव्वसुष्वकविरग्नि

रीडेन्न्योगिरा ॥ रेवदस्मभ्यम्पुर्व्वणीकदीदिहि ॥३६॥ क्षपोराजन् ॥ क्षपोराजन्नुतत्कमनाग्ने
व्वस्तोरुतोषसः ॥ सतिग्मजम्भरक्षसोदहप्प्रति ॥३७॥ भद्दोनः ॥ भद्दोनोऽअग्निराहुतोभद्दा
रातिःसुभगभद्दोऽअध्वरः ॥ भद्राऽउतप्प्रशस्तयः ॥३८॥ भद्दाऽउत ॥ प्प्रशस्तयोभद्दम्मनःकृणुष्व
व्वृत्रतूर्य्ये ॥ येनासमत्सुसासहः ॥३९॥ येनासमत्सु ॥ सासहोवस्तिथिरातनुहिभूरिशर्द्धताम् ॥
व्वनेमातेऽअभिष्टिभिः ॥४०॥ अग्निन्तम् ॥ अग्निन्तम्मन्येयोव्वसुरस्तय्ययन्तिधेनवः ॥
अस्तमव्वन्तऽ आशवोस्तन्नित्यासोव्वाजिनऽइषःस्तोतृभ्यऽआभर ॥४१॥ सोऽअग्निः ॥
सोऽअग्निर्य्यो व्वसुर्गृणेसँय्यमायन्तिधेनवः ॥ समव्वन्तोरघुद्दुवत्सदसुजातासःसूरयऽइषःस्तोतृ
भ्यऽआभर ॥४२॥ उभेसुश्चन्द्र ॥ सर्पिषोदव्वीश्रीणीषऽआसनि ॥ उतोऽउत्पुपूर्याऽउक्कथे
षुशवसस्पतऽइषःस्तोतृभ्यऽआभर ॥४३॥ अग्नेतम् ॥ अग्नेतमद्द्याश्वन्नस्तोमैक्कतुन्नभद्द
हृदिस्पृशम् ॥ ऋद्ध्यामातऽओहैः ॥४४॥ अधाहि ॥ अधाह्यग्नेक्कतोर्भद्दस्यदक्क्षस्यसाधोः ॥
रथीऽऋतस्यबृहतोबभूथ ॥४५॥ एभिर्नः ॥ एभिर्नोऽअक्कैर्भवानोऽअव्वाड्स्वर्णज्योतिः ॥

अग्ने॒व्वि॒श्वे॒भिः॒सु॒मना॒ऽअ॒नी॒कैः॑ ॥४६॥ अ॒ग्नि॒हो॒ता॒रम् ॥ अ॒ग्नि॒हो॒ता॒र॒म॒न्ये॒दा॒स्व॒न्तं॒व्व॒सु॒ह
 सू॒नु॒ह॒सो॒जा॒त॒वे॒द॒सं॒व्वि॒प्र॒न्न॒जा॒त॒वे॒द॒सम् ॥ यऽऊ॒र्ध्व॒या॒स्व॒ध्व॒रो॒दे॒वो॒दे॒वा॒च्च्या॒कृ॒पा ॥ घृ॒त॒स्य॒
 व्वि॒भ्रा॑ष्टि॒मनु॑वष्टि॒शो॒चि॒षा॒जु॒ह्वान॑स्य॒सर्पि॑षः ॥४७॥ अग्ने॒त्वम् ॥ अग्ने॒त्व॒न्नो॒ऽअ॒न्त॑मऽ
 उ॒त॒त्रा॒ता॒शि॒वो॒भ॒वा॒व्व॒रू॒त्थ्यः॑ ॥ व्व॒सु॒र॒ग्नि॒र्व्व॒सु॑श्च॒वा॒ऽअ॒च्छा॑न॒क्वि॒क्षु॒म॒त्त॑म॒र॒यि॒न्दा॑ ॥
 त॒न्त्वा॑शो॒चि॒ष्ठु॒दी॒दिवः॑सु॒म्ना॒य॒नू॒न॒मी॒म॒हे॒स॒खि॑भ्यः ॥४८॥ (२९-५) ये॒न॒ऽऋ॒ष॒यः॑ ॥ ये॒न॒ऽऋ॒ष॒य॒
 स्त॒प॒सा॒स॒त्र॒मा॒य॒न्नि॒न्धा॒ना॒ऽअ॒ग्नि॑ऽस्व॒रा॒भ॒र॒न्तः॑ ॥ तस्मि॑न्न॒ह॒न्नि॒द॒धे॒ना॒के॑ऽअ॒ग्नि॑न्य॒मा॒हु॒र्म॒न॒व॒स्ती॒
 ण्ण॑र्ब॒र्हि॒षम् ॥४९॥ त॒म्प॒त्की॑भिः ॥ त॒म्प॒त्की॑भि॒रनु॑गच्छे॒म॒दे॒वाः॒पु॒त्रै॒र्भ्रा॑तृ॒भि॒रु॒त॒वा॒हि॒र॒ण॒ण्यैः॑ ॥
 ना॒क॒ङ्ग॒भ॒णा॒नाः॑सु॒कृ॒त॒स्य॒लो॒के॒तृ॒ती॒ये॒पृ॒ष्ठे॑ऽअ॒धि॒रो॒च॒ने॒दिवः॑ ॥५०॥ आ॒वा॒चः॑ ॥ आ॒वा॒चो॒म॒द्भ्य॑
 म॒रु॒ह॒द्दु॒र॒ण॒ण्यु॒र॒य॒म॒ग्निः॑स॒त्प॑ति॒श्चे॒कि॒तानः॑ ॥ पृ॒ष्ठे॒पृ॒थि॒व्या॒नि॒हि॒तो॒द॒वि॒द्द्यु॒त॒द॒स्प॒द॒ङ्गु॒ताँ॒य्ये
 पृ॒त॒न्य॒वः॑ ॥५१॥ अ॒य॒म॒ग्निः॑ ॥ अ॒य॒म॒ग्नि॒र्व्वी॒र॒त॑मो॒व्व॒यो॒धाः॑स॒ह॒स्रि॒यो॒द्द॒द्यो॒त॒ता॒म॒प्प्र॑युच्छन् ॥
 व्वि॒भ्रा॑ज॒मा॒नः॑स॒रि॒र॒स्य॒म॒द्भ्य॑ऽउ॒प॒प्र॒या॒हि॒दि॒व्या॒नि॒धा॒मः ॥५२॥ स॒म्प्र॑च्य॒व॒ध्व॒मु॒प॑ ॥

सप्रयाताग्नेपथोदेवयानान्कृणुध्वम्॥ पुनःकृण्वानापितरायुवानान्वातासीत्त्वयितन्तुमेतम्
॥५३॥ उद्बुद्धयस्व॥ उद्बुद्धयस्वाग्नेप्रतिजागृहित्वमिष्ट्वापूर्त्तेसत्सृजेथामयञ्च॥
अस्मिन्सधस्थेऽअद्भ्युत्तरस्मिन्निश्श्वेदेवायजमानश्चसीदत्॥५४॥ येनव्वहसि। सहस्रय्ये
नाग्नेसर्ववेदसम्॥ तेनेम्यज्ञन्नोनयस्वर्देवेषुगन्तवे॥५५॥ अयन्ते॥ अयन्तेयोनिऽर्कत्वियो
यतोजातोऽअरोचथाः॥ तज्जानन्नग्नऽआरोहाथानोव्वर्द्धयारयिम्॥५६॥ (८-६) तपश्च॥
तपश्चतपस्यश्चशैशिरावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्पेतान्द्रावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषध
यत्कल्पन्तामग्नयत्पृथङ्मज्ज्यैष्ठ्यायसव्रताः॥ येऽअग्नयत्समनसोन्तराद्द्रावापृथिवीऽइमे
॥ शैशिरावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदत्तम्
॥५७॥ परमेष्ठित्वा। सादयतुदिवस्पृष्टेज्योतिष्मतीम्॥ विश्वस्मैप्राणायापानाय
व्यानायविश्वज्योतिर्यच्छ॥ सूर्यस्तेधिपतिस्तयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद॥५८॥
लोकम्पृण। च्छिद्मपृणाथोसीदद्ध्रुवात्वम्॥ इन्द्राग्नीत्वाबृहस्पतिरस्मिन्न्योनावसीषदन्

॥५९॥ ताऽअस्य॥ ताऽअस्यसूददोहसत्सोमं७श्रीणन्तिपृश्नयः॥ जन्मन्देवानांविशस्त्रिष्व
 रोचनेदिवः॥६०॥ इन्द्रंविशश्वाः॥ इन्द्रंविशश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्व्यचसङ्गिरः॥ रथीतम
 रथीनांवाजाना७सत्पतिम्पतिम्॥६१॥ प्रोथदश्वः॥ प्रोथदश्वोनयवसेविष्यन्न्यदामहः
 संवरणाद्वास्थात्॥ आदस्यव्वातोऽअनुवातिशोचिरधस्मतेव्रजनङ्कुणमस्ति॥६२॥ आयो
 ष्ट्वा॥ आयोष्ट्वासदनेसादयाम्यवतश्छायाया७समुद्वस्यहृदये॥ रश्मीवतीम्भास्वतीमाया
 दद्याम्भास्यापृथिवीमोर्वन्तरिक्षम्॥६३॥ परमेष्टीत्वा॥ सादयतुदिवस्पृष्टेव्यचस्वती
 म्प्रथस्वतीन्दिव्यच्छदिवन्दृहदिवम्माहिदसीः॥ विश्वस्मैप्राणायानायव्यानायोदानाय
 प्रतिष्ठायैचरित्राय॥ सूर्यस्त्वाभिपातुमह्यास्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेनतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसी
 दतम्॥६४॥ सहस्रस्यप्रमासि॥ सहस्रस्यप्रतिमासिसहस्रस्योन्मासिसाहस्रोसिसहस्रायत्वा
 ॥६५॥ (९-७) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांपञ्चदशोऽध्यायः॥१५॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥
 अनुवाकसूत्रम्॥ नमस्तेषोडश, हिरण्यबाहव, उष्णीषिणे, तक्षभ्यो, ज्येष्ठायपञ्चकाः,

सुत्यायचतस्रः, शंभवायैका, पार्यायपञ्च, द्रापेऽअंधसोविदशति, नवषट्षष्टिः (अ. १६ मं. ६६
 अनु. ९) ॥ हरिं ॐ ॥ नमस्ते ॥ नमस्तेरुद्धमन्यवऽउतोतऽइषवेनमः ॥ बाहुभ्यामुततेनमः ॥१॥
 याते ॥ रुद्धशिवातनूरघोरापापकाशिनी ॥ तयानस्तन्वाशन्तमयागिरिशन्ताभिचाकशीहि ॥२॥
 यामिषुम् ॥ यामिषुङ्गिरिशन्तहस्तेबिभर्ष्यस्तवे ॥ शिवाङ्गिरित्रताङ्कुरुमाहिदसीःपुरुष
 ज्जगत् ॥३॥ शिवेनव्वचसा ॥ त्वागिरिशाच्छाव्वदामसि ॥ यथानःसर्वमिज्जगदयक्ष्मदसुमना
 ऽअसत् ॥४॥ अद्ध्यवोचत् ॥ अद्ध्यवोचदधिवक्कताप्प्रथमोदैव्योभिषक् ॥ अहीश्चव्सर्वा
 ज्जम्भयन्तसर्वाश्चयातुधान्नयोधराचीःपरासुव ॥५॥ असौयः ॥ असौयस्ताम्प्रोऽअरुणऽउतब
 ष्भुःसुमङ्गलः ॥ येचैनरुद्धाऽअभितोदिवक्षुश्चिताःसहस्रशोवैषाःहेडऽईमहे ॥६॥ असौयः
 असौयोवसर्पतिनीलग्रीवोव्विलोहितः ॥ उतैनङ्गोपाऽअदृश्रन्नदृश्रन्नुदहार्यःसदृष्टोमृडया
 तिनः ॥७॥ नमोस्तु ॥ नमोस्तुनीलग्रीवायसहस्रावक्षायमीदुषे ॥ अथोयेऽअस्यसत्त्वानोहन्ते
 ष्भयोकरन्नमः ॥८॥ प्रमुञ्च ॥ प्रमुञ्चधन्वनस्त्वमुभयोरात्क्योर्ज्याम् ॥ याश्चतेहस्तऽइषवः

पराताभगवोव्वप॥१॥ व्विज्यन्धनुःकपर्दिनोव्विशल्लयोबाणवाँ२॥उत॥ अनेशन्नस्ययाऽइषव
 ऽआभुरस्यनिषङ्गधिः॥१०॥ यातै। हेतिर्म्मिदुष्टमहस्तेबभूवतेधनुः॥ तथास्मान्निव्वश्वतस्त्व
 मयक्ष्मयापरिभुज॥११॥ परितै॥ परितैधन्वनोहेतिरस्मान्णक्कतुव्विश्वतः॥ अथोयऽ
 इषुधिस्तवारेऽअस्मन्निधेहितम्॥१२॥ अवतत्यधनुः॥ अवतत्यधनुष्ट्वहसहस्राकक्षशतुेषुधे ॥
 निशीर्यशल्ल्यानाम्मुखाशिवोनःसुमनाभव॥१३॥ नमस्ते॥ नमस्तेऽआयुधायानातताय
 धृष्णवे॥ उभाब्भ्यामुततेनमोबाहुब्भ्यान्तवधन्वने॥१४॥ मानः॥ मानोमहान्तमुतमानो
 ऽअर्भकम्मानऽउक्क्षन्तमुतमानऽउक्क्षितम्॥ मानोव्वधीपितरम्मोतमातरम्मानःप्रियास्तन्वो
 रुद्दरीरिषः॥१५॥ मानस्तोके। तनयेमानऽआयुषिमानोगोषुमानोऽअश्वेषुरीरिषः॥ मानोव्वीरा
 न्नुद्द्रभामिनोव्वधीर्हविष्मन्तःसदमित्त्वाहवामहे॥१६॥ (१६-१) शतम्॥८००॥ नमोहिरण्य
 बाहवे॥ सेनान्येदिशाश्चपतयेनमोनमोव्वृक्षेब्भ्योहरिकेशेब्भ्यःपशूनाम्पतयेनमोनमःशष्पिज्ज
 रायत्त्विषीमतेपथीनाम्पतयेनमोनमोहरिकेशायोपवीतिनेपुष्टानाम्पतयेनमोनमोबभ्लुशाय॥१७॥न

मो॒ब॒भ्लु॒शाय॑ । व॒व्या॒धि॒ने॒न्ना॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒भ॒व॒स्य॑हे॒त्यै॒ज॒ग॒ता॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒रु॒द्वा॒या॒त॒ता॒यि॒ने
 क्षे॒त्रा॒णा॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मः॑सू॒ता॒या॒ह॒न्त्यै॒व॒ना॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒रो॒हि॒ताय॑ ॥१८॥ न॒मो॒रो॒हि॒ताय॑ ।
 स्त॒थ॒प॒त॒ये॒वृ॒क्षा॒णा॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒भु॒व॒न्त॒ये॒व्वा॒रि॒व॒स्कृ॒ता॒यौ॒ष॒धी॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒म॒न्त्रि॒णो॒व्वा॒णि॒जा
 य॒क॒क्ष॒ाणा॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मः॑ऽउ॒च्चै॒र्घो॒षा॒या॒क्क्र॒न्द॒य॒ते॒प॒त्ती॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मः॑कृ॒त्प्रा॒य॒त॒या ॥१९॥
 न॒मः॑कृ॒त्प्रा॒य॒त॒या । धा॒व॒ते॒स॒त्त्व॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मः॑स॒ह॒मा॒ना॒य॒नि॒व्या॒धि॒नः॑ऽआ॒व्या॒धि॒नी॒ना॒म्प॒त॒ये॒न
 मो॒न॒मो॒नि॒ष॒ङ्गि॒णो॒क॒कु॒भा॒य॒स्ते॒ना॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒नि॒चे॒र॒वे॒परि॒च॒रा॒यार॑ण॒ण्या॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒व॒ञ्च॑ते ॥
 २०॥ न॒मो॒व॒ञ्च॑ते । परि॒व॒ञ्च॑ते॒स्ता॒यू॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒नि॒ष॒ङ्गि॒णो॑ऽइ॒षु॒धि॒म॒ते॒त॒स्क्क॑रा॒णा॒म्प॒त॒ये॒न
 मो॒न॒मः॑सृ॒का॒यि॒भ्यो॒जि॒घा॑ऽस॒द्भ्यो॒मु॒ष्ण॒ता॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मो॒सि॒म॒द्भ्यो॒न॒क्क॑त॒ञ्च॒र॒द्भ्यो॒व्वि
 कृ॒न्ता॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मः॑ ॥२१॥ (५-२) न॒मः॑ऽउ॒ष्ण॒णी॒षि॒णो॑ । गि॒रि॒च॒रा॒य॑ कु॒लु॒ञ्च॒ना॒म्प॒त॒ये॒न॒मो॒न॒मः॑ऽइ॒षु
 म॒द्भ्यो॑ध॒न्वा॒यि॒भ्य॑श्च॒वो॒न॒मो॒न॒मः॑ऽआ॒त॒न्वा॒ने॒भ्यः॑ऽप्र॒ति॒द॒धा॒ने॒भ्य॑श्च॒वो॒न॒मो॒न॒मः॑ऽआ॒य॒च्छ
 द्भ्यो॑स्य॒द्भ्य॑श्च॒वो॒न॒मो॒न॒मो॒व्वि॒सृ॒ज॒द्भ्यः॑ ॥२२॥ न॒मो॒व्वि॒सृ॒ज॒द्भ्यो॑ । व्वि॒द्भ्य॑द्भ्य॒श्च॒

वोनमोनमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वोनमोनमः शयानेभ्यः आसीनेभ्यश्च वोनमोनमस्तिष्ठं
 द्भ्यो धावद्भ्यश्च वोनमोनमः सभाभ्यः ॥२३॥ नमः सभाभ्यः । सभापतिभ्यः
 श्च वोनमोनमोश्श्वेभ्योश्श्वपतिभ्यश्च वोनमोनमः आव्याधिनीभ्यो विविद्भ्यन्तीभ्यश्च
 वोनमोनमः उगणाभ्यस्तृहतीभ्यश्च वोनमोनमो गणेभ्यः ॥२४॥ नमो गणेभ्यो । गणपति
 भ्यश्च वोनमोनमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वोनमोनमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वोन
 मोनमो व्विरूपेभ्यो व्विश्वरूपेभ्यश्च वोनमोनमः सेनाभ्यः ॥२५॥ नमः सेनाभ्यः । सेनानि
 भ्यश्च वोनमोनमो रथिभ्यो अरथेभ्यश्च वोनमोनमः क्षतृभ्यः सङ्ग्रहीतृभ्यश्च वोनमोनमो
 महद्भ्यो अर्भकेभ्यश्च वोनमोनमः ॥२६॥ (५-३) नमस्तक्ष्भ्यो । रथकारेभ्यश्च वोनमोनमः
 कुलालेभ्यः कर्मारेभ्यश्च वोनमोनमो निषादेभ्यः पुञ्जिष्ठेभ्यश्च वोनमोनमः श्वनिभ्यो मृ
 गयुभ्यश्च वोनमोनमः श्वभ्यः ॥२७॥ नमः श्वभ्यः । श्वपतिभ्यश्च वोनमोनमो भवा
 यचरुद्द्रायचनमः शर्वायचपशुपतयेचनमो नीलग्रीवायचशितिकण्ठायचनमः कपर्दिने ॥२८॥

नमःकपर्दिने। चव्युप्तकेशायचनमःसहस्राक्षायचशतधन्वनेचनमोगिरिशयायचशि
 पिविष्टायचनमोमीदुष्टमायचेषुमतेचनमोह्रस्वाय॥२९॥ नमोह्रस्वाय। चव्वामनायचनमोबृहते
 चव्वर्षीयसेचनमोवृद्धायचवृधेचनमोग्र्यायचप्रथमायचनमऽआशवे॥३०॥ नमऽआशवे।
 चाजिरायचनमःशीघ्र्यायचशीब्ध्यायचनमऽऊर्म्यायचावस्वन्यायचनमोनादेयायचद्वीप्यायच
 ॥३१॥ (५-४) नमोज्येष्ठाय। चकनिष्ठायचनमःपूर्वजायचापरजायचनमोमद्भ्यमाय
 चापगल्भायचनमोजघ्न्यायचबुध्न्यायचनमःसोभ्याय॥३२॥ नमःसोभ्याय। चप्रति
 सूर्यायचनमोयाम्यायचक्षेम्यायचनमःश्लोक्यायचावसान्यायचनमऽउर्वर्यायचख
 ल्यायचनमोव्वन्याय॥३३॥ नमोव्वन्याय। चकक्ष्यायचनमःश्रववायचप्रतिश्रवाय
 चनमऽआशुषेणायचाशुरथायचनमःशूरायचावभेदिनेचनमोबिल्मिने॥३४॥ नमोबिल्मिने।
 चकवचिनेचनमोव्वर्मिणेचव्वरूथिनेचनमःश्रुतायचश्रुतसेनायचनमोदुन्दुब्ध्यायचाहनन्यायच
 नमोधृष्णवे॥३५॥ नमोधृष्णवे। चप्रमृशायचनमोनिषङ्गिणेचेषुधिमतैचनमस्तीक्ष्णेष

वेचायुधिनेचनमःस्वायुधायचसुधन्वनेच॥३६॥ (५-५) नमःसुत्याय। चपत्थ्यायचनमःका
 द्यायचनीप्यायचनमःकुल्यायचसरस्यायचनमोनादेयायचवैशन्तायचनमःकूप्याय॥३७॥
 नमःकूप्याय। चावद्व्यायचनमोव्वीद्भ्यायचातप्यायचनमोमेघ्यायचव्विद्द्युत्यायचनमोव्वर्ष्या
 यचावर्ष्यायचनमोव्वात्याय॥३८॥ नमोव्वात्याय। चरेष्म्यायचनमोव्वास्तव्यायचव्वास्तु
 पायचनमःसोमायचरुद्वायचनमस्ताम्प्रायचारुणायचनमःशङ्खवे॥३९॥ नमःशङ्खवे। चपशुपत
 येचनमःऽउग्रायचभीमायचनमोग्रेवधायचदूरेवधायचनमोहन्त्रेचहनीयसेचनमोव्वृक्षेब्भ्योहरिकेशे
 ष्योनमस्ताराय॥४०॥ (४-६) नमःशम्भवाय। चमयोभवायचनमःशङ्करायचमयस्वकराय
 चनमःशिवायचशिवतरायच॥४१॥ (१-७) नमःपार्याय। चावाय्यायचनमःप्रतरणाय
 चोत्तरणायचनमस्तीर्थ्यायचकूल्यायचयमःशष्प्यायचफेन्यायचयमःसिकत्याय॥४२॥ नमः
 सिकत्याय। चप्रवाहायचनमःकिदशिलायचक्क्षयणायचनमःकपर्दिनेचपुलस्तयेचनमःऽइरिण्या
 यचप्रपत्थ्यायचनमोव्व्रज्याय॥४३॥ नमोव्व्रज्याय। चगोष्ठ्यायचनमस्तल्प्यायचगेहायचन

मोहदय्यायचनिवेष्ण्यायचनमकाट्यायचगह्वरेष्ठायचनमशुष्क्याय॥४४॥ नमःशुष्क्याय।
चहरित्यायचनमःपा७सव्यायचरजस्यायचनमोलोप्यायचोलप्यायचनमऽऊर्व्यायचसूर्व्याय
चनमःपण्णाय॥४५॥ नमःपण्णाय। चपण्णशदायचनमऽउद्गुरमाणायचाभिघ्नतेचनमऽ
आखिदतेचप्रखिदतेचनमऽइषुकृद्भ्योऽधनुष्कृद्भ्यश्चवोनमोनमोवः किरिकेभ्योदेवानाः
हृदयभ्योनमोव्विचिन्वत्केभ्योनमोव्विक्षिणत्केभ्योनमऽआनिर्हतेभ्यः॥४६॥ (५-८)
द्रापेऽअन्धसः॥ द्रापेऽअन्धसस्पतेदरिद्वनीललोहित॥ आसाम्प्रजानामेषाम्पशूनाम्माभेम्मरौद्धो
चनकिञ्चनाममत्त्॥४७॥ इमारुद्वाय। तवसेकपर्दिनेक्षयद्द्वीरायप्रभरामहेमती॥ यथाशम
सद्दिद्वपदेचतुष्पदेव्विश्वम्पुष्टुङ्ग्रामेऽअस्मिन्ननातुरम्॥४८॥ याते। रुद्धशिवातनूशिवाव्विश्वा
हाभेषजी॥ शिवारुतस्यभेषजीतयानोमृडजीवसे॥४९॥ परिनः॥ परिनोरुद्धस्यहेतिव्वृणक्क्तु
परित्वेषस्यदुर्मतिरघायो॥ अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीड्ढ्वस्तोकायतनयायमृड॥५०॥
मीदुष्टमशिवतम। शिवोनःसुमनाभव॥ परमेव्वृक्षऽआयुधन्निधायकृत्तिव्वसानऽआचरपिनाकम्बि

बभ्रदांगहि॥५१॥ व्विकिरिद्द्रव्विलोहित॥ व्विकिरिद्द्रव्विलोहितनमस्तेऽस्तुभगवः॥
 यास्तेसहस्रद्वेहेतयोन्न्यमस्मन्नवपन्तुताः॥५२॥ सहस्राणिसहस्रशः॥ सहस्राणिसहस्रशोबाह
 व्वोस्तवहेतयः॥ तासामीशानोभगवत्पराचीनामुखाकृधि॥५३॥ असङ्ख्यातासहस्राणि॥
 असङ्ख्यातासहस्राणियेरुद्वाऽअधिभूम्याम्॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥५४॥
 अस्मिन्नमहति॥ अस्मिन्नमहत्तुर्णवेन्तरिकक्षेभवाऽअधि॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वा
 नितन्मसि॥५५॥ नीलग्रीवाशितिकण्ठाः॥ नीलग्रीवाशितिकण्ठादिवदुरुद्वाऽउपश्रिताः॥
 तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥५६॥ नीलग्रीवाशितिकण्ठाः॥ शर्वाऽअधःक्षमाचराः
 ॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥५७॥ येव्वृक्षेषु॥ शष्पिञ्जरानीलग्रीवाव्विलोहिताः
 ॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥५८॥ येभूतानाम्॥ येभूतानामधिपतयोव्विशिखासः
 कपर्दिनः॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥५९॥ येपथाम्॥ येपथाम्पथिरक्क्षयऽऐल
 बृदाऽआयुर्युधः॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥६०॥ येतीर्थानि॥ प्प्रचरन्तिसृका

हस्तानिषङ्गिणः॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥६१॥ येन्येषु। विविद्ध्यन्तिपात्रेषु
पिबंतोजनान्॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥६२॥ यऽएतावन्तः॥ यऽएतावन्तश्च
भूयां७सश्चदिशोरुद्धावितस्थिरे॥ तेषां७सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥६३॥ नमोस्तु।
रुद्धेभ्योयेदिविषेषां७वर्षमिषवः॥ तेभ्योदशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्द्ध्वाः॥
तेभ्योनमोऽस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्दिष्मोयश्चनोर्द्ध्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः॥६४॥
नमोस्तु। रुद्धेभ्योयेन्तरिक्क्षेयेषां७वातऽइषवः॥ तेभ्योदशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशो
दीचीर्दशोर्द्ध्वाः॥ तेभ्योनमोऽस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्दिष्मोयश्चनोर्द्ध्वेष्टितमेषाञ्जम्भे
दध्मः॥६५॥ नमोस्तु। रुद्धेभ्योयेपृथिव्याँय्येषामन्नमिषवः॥ तेभ्योदशप्राचीर्दशदक्षिणा
दशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्द्ध्वाः॥ तेभ्योनमोऽस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्दिष्मोयश्चनो
र्द्ध्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः॥६६॥ (२०-९) इतिश्रीवजसनेयसंहितायांषोडशोऽध्यायः॥१६॥
श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ अश्मन्नूर्जदश, नमस्तेपञ्चा, ग्निस्तिग्मेननव,

चक्षुषःपिताष्टा, वाशुःशिशानःसप्तदशो, देनंक्रमध्वमग्निनापञ्चदशकौ, शुक्र ज्योतिश्चसप्ते,
म०स्तनंत्रयोदश, नवैकोनशतं (मं. ९९ अ. १७ अनु. ९)॥ हरिः ॐ॥

अश्मन्नूर्जम्॥ अश्मन्नूर्जम्पर्व्वतेशिश्रियाणामद्भ्यः॥ओषधीब्भ्योव्वनस्पतिब्भ्यो॥अधि
सम्भृतम्पयः॥ तान्न॥इषमूर्जन्धत्तमरुतःसहराणा॥अश्मन्स्तेक्क्षुन्मयित॥अर्ग्यन्दिष्मस्तन्तेशु
गृच्छतु॥१॥ इमामे॥ अग्न॥इष्टृकाधेनवःसन्त्वेकाचदशचदशचशतश्शतश्सहस्रश्सहस्रश्चा
यतश्चायुतश्चनियुतश्चनियुतश्चप्रयुतश्चाब्बुदश्चन्यब्बुदश्चसमुद्द्रश्चमद्भ्यश्चान्तश्चपराद्भ्यश्चैतामे
अग्न॥इष्टृकाधेनवःसन्त्वमुत्रामुष्मिल्लोके॥२॥ ऋतवस्तथ॥ ऋतावृधं॥ऋतुष्टास्तथ॥ऋता
वृधः॥ घृतश्च्युतोमधुश्च्युतोव्विराजोनामकामदुघा॥अक्क्षीयमाणा॥३॥ समुद्द्रस्यत्त्वा॥
समुद्द्रस्यत्त्वावकयाग्नेपरिव्वययामसि॥ पावको॥अश्मन्ब्भ्यं॥दशिवोभव॥४॥ हिमस्यत्त्वा॥
जरायुणाग्नेपरिव्वययामसि॥ पावको॥अश्मन्ब्भ्यं॥दशिवोभव॥५॥ उपज्मन्॥ उपज्मन्नुपवेत
सेवतरनदीष्वा॥ अग्नेपित्तमपामसिमण्डूकिताभिरागहिसेमन्नोयज्ञम्पावकवर्णं॥दशिवद्भुधि॥६॥

अपामिदम् ॥ अपामिदन्ययनदसमुद्रस्यनिवेशनम् ॥ अन्याँस्तेऽअस्मत्तपन्तुहेतयः पावकोऽअ
 स्मभ्यदृशिवोभव ॥७॥ अग्नेपावक । रोचिषामन्द्रयादेवजिह्वया ॥ आदेवान्क्विक्षयक्क्षच
 ॥८॥ सनः पावकदीदिवोग्नेदेवाँ ॥२॥ इहावह ॥ उपयज्ञदृहविश्चन ॥१॥ पावकयाय ॥
 पावकयायश्चितयन्त्याकृपाकक्षामन्नुचऽउषसोनभानुना ॥ तूर्वन्यामन्नेतशस्यनूरणऽआयो
 घृणेनततृषाणोऽअजरः ॥१०॥ (१०-१) नमस्ते ॥ नमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेऽअस्त्वर्चिषे ॥
 अन्याँस्तेऽअस्मत्तपन्तुहेतयः पावकोऽअस्मभ्यदृशिवोभव ॥११॥ नृषदेव्वेद ॥ नृषदेव्वेदप्प
 सुषदेव्वेडुर्बर्हिषदेव्वेडुर्वनसदेव्वेदस्वव्विदेव्वेद ॥१२॥ येदेवा ॥ येदेवादेवानाय्यज्ञियायज्ञि
 यांना संवत्सरीणमुपभागमासते ॥ अहुतादोहविषोयज्ञेऽअस्मिन्स्वयम्पिबन्तुमधुनोघृतस्य
 ॥१३॥ येदेवा ॥ येदेवादेवेष्वधिदेवत्वमायन्त्येब्रह्मणःपुरऽएतारोऽअस्य ॥ येभ्योनऽऋते
 पवतेधामकिञ्चननतेदिवोनपृथिव्याऽअधिस्नुषु ॥१४॥ प्राणदाऽअपानदा ॥ प्राणदाऽअपानदा
 व्यानदाव्वर्चोदाव्वरिवोदा ॥ अन्याँस्तेऽअस्मत्तपन्तुहेतयः पावकोऽअस्मभ्यदृशिवोभव

॥१५॥ (५-२) अग्निस्तिग्मेन। शोचिषायासद्विश्वन्युत्त्रिणम्॥ अग्निर्नोव्वनतेरयिम्
 ॥१६॥ यऽइमा। विश्वाभुवनानि जुह्वदृषिर्होतान्यसीदत्पितानः॥ सऽआशिषाद्द्रविण
 मिच्छमानत्प्रथमच्छदवराँ२॥ऽआविवेश॥१७॥ किँस्वित्॥ किँस्विदासीदधिष्ठानमार
 म्भणङ्कतमत्स्विक्कथासीत्॥ यतोभूमिञ्जनयन्विश्वकर्म्मविद्द्यामौर्णोन्महिनाविश्व
 चक्षुः॥१८॥ विश्वतश्चक्षुरुत। विश्वतोमुखो विश्वतोबाहुरुत विश्वतस्प्यात्॥
 सम्बाहुभ्यान्धमत्सिम्पतत्रैच्छर्द्यावाभूमीजनयन्देवऽएकः॥१९॥ किँस्वित्॥ किँस्विद्वनङ्क
 ऽउसव्वृक्षऽआसयतोद्द्यावापृथिवीनिष्टृतक्षुः॥ मनीषिणोमनसापृच्छतेदुतद्द्यदद्ध्यतिष्ठु
 द्भुवनानिधारयन्॥२०॥ याते॥ यातेधामानिपरमाणियावमायामद्ध्यमाविश्वकर्म्मन्नुतेमा॥
 शिक्शासखिभ्योहविषिस्वधावस्वयँय्यजस्वतन्वँवृधानः॥२१॥ विश्वकर्म्मन्हविषा।
 व्वावृधानःस्वयँय्यजस्वपृथिवीमुतद्द्याम्॥ मुहान्त्वन्त्येऽअभितःसपत्काऽइहास्माकम्मघवा
 सूरिरस्तु॥२२॥ व्वाचस्पतिम्॥ व्वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतयेमनोजुवंवाजेऽअद्द्याहुवेम॥

स॒नो॒व्वि॒श॒श्वा॒नि॒ह॒व॒ना॒नि॒जो॒ष॒द्दि॒द्वि॒श॒श॒म्भू॒र॒व॒से॒सा॒धु॒क॒र्मा॑ ॥२३॥   व्वि॒श॒श्व॑क॒र्म्म॒न्ह॒वि॒षा॑ ॥
 व्वि॒श॒श्व॑क॒र्म्म॒न्ह॒वि॒षा॒व्व॒र्द्ध॑ने॒न॒त्र॒तार॒मि॒न्द्र॑म॒कृ॒णो॒र॒व॒द्भ्य॑म् ॥ तस्मै॒व्वि॒श॒स॒म॒न॒म॒न्त॒पूर्वा॑र॒य॒मु॒ग्रो
 व्वि॒ह॒व्यो॒य॒था॒स॒न्त् ॥२४॥   (१-३) च॒क्षु॑ष॒पि॒ता॑ । म॒न॒सा॒हि॒धी॒रा॒घृ॒त॒मे॒नेऽअ॒ज॒न॒न्म॒न्माने॑ ॥
 य॒दे॒द॒न्ता॒ऽअ॒द॒दृ॒ह॒न्त॒पूर्व॑ऽआ॒दि॒द्द्या॒वा॑पृ॒थि॒वीऽअ॒प्प्र॒थे॒ताम् ॥२५॥   व्वि॒श॒श्व॑क॒र्म्म॒व्वि॒म॒ना॑ ॥
 व्वि॒श॒श्व॑क॒र्म्म॒व्वि॒म॒ना॒ऽआ॒दि॒द्वि॒हा॑या॒धा॒ता॒व्वि॒धा॒ता॒प॒र॒मो॒त॒स॒न्दृ॒क् ॥   तेषा॑मि॒ष्ट्वा॒नि॒स॒मि॒षा॑म॒द॒न्ति
 य॒त्रा॑स॒प्तऽऋ॒षी॒न्प॒र॒ऽए॒क॑मा॒हुः ॥२६॥
 यो॒नः॑ । पि॒ता॒ज॒नि॒ता॒यो॒व्वि॒धा॒ता॒धा॒मा॒नि॒व्वे॒द॒भु॒व॒ना॒नि॒व्वि॒श॒श्वा॑ ॥ यो॒दे॒वा॒ना॒न्ना॒म॒धा॒ऽए॒क॑ऽए॒व॒त॒ह
 स॒म्प्र॒श्न॒न्म॒भु॒व॒ना॒य॒न्त्य॒न्या ॥२७॥   तऽआ॒य॑ज॒न्त॒द्र॒वि॒ण॒स॒म॒स्मा॒ऽऋ॒षय॑ऽपूर्वे॑ज॒रि॒तारो॑न॒भू॒ना ॥
 अ॒सू॒र्त्ते॒सू॒र्ते॒र॒ज॒सि॒नि॒ष॒त्ते॒ये॒भू॒ता॒नि॒स॒म॒कृ॑ण॒व॒न्नि॒मा॒नि ॥२८॥   प॒रो॒दि॒वा॑ । प॒र॒ऽए॒ना॒पृ॒थि॒व्या॒प॒रो॒दे॒वे
 भि॒र॒सु॒रै॒र्य॒द॒स्ति ॥ क॑स्वि॒द्द्र॒र्भ॑म्प्र॒थ॒म॒न्द॒द्धऽआ॒पो॒य॒त्र॒दे॒वाः॒स॒म॒प॑श्श॒य॒न्त॒पूर्वे॑ ॥२९॥   त॒मि॒त् ॥
 ता॒मि॒द्द्र॒र्भ॑म्प्र॒थ॒म॒न्द॒द्धऽआ॒पो॒य॒त्र॒दे॒वाः॒स॒म॒ग॑च्छ॒न्त॒व्वि॒श॒श्वे॑ ॥   अ॒ज॒स्य॒ना॒भा॒व॒द्भ्ये॒क॒म॒र्षि॑त॒य्य

स्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुः॥३०॥ नतम्॥ नतंविदाथयऽइमाजजानान्यद्द्युष्मा
 कमन्तरम्बभूव॥ नीहारेणप्रावृताजल्प्याचासुतृपऽउक्थशासश्चरन्ति॥३१॥ विश्व
 कर्माहि॥ विश्वकर्माह्यजनिष्टदेवऽआदिद्रन्धर्वोऽअभवद्वितीयः॥ तृतीयःपिताजनि
 तौषधीनामपाङ्गर्भव्यदधात्पुरुत्रा॥३२॥ (८-४) आशुःशिशानः॥ आशुःशिशानोवृषभोन
 भीमोघनाघनःक्षोभणश्चर्षणीनाम्॥ सङ्क्रन्दनोनिमिषऽएकवीरःशतहसेनाऽअजयत्साकमिन्द्रः
 ॥३३॥ सङ्क्रन्दनेनानिमिषेण॥ जिष्णुनायुत्कारेणदुश्च्यवनेनधृष्णुना॥ तदिन्द्रेणजयततत्सह
 द्ध्वँय्युधोनऽइषुहस्तेनवृष्णना॥३४॥ सऽइषुहस्तैः॥ सऽइषुहस्तैःसनिषङ्गिभिर्व्वशीसऽस्रष्टास
 युधऽइन्द्रोऽगणेन॥ सऽस्रष्टृजित्सोमपाबाहुशङ्ख्युग्रधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता॥३५॥ बृहस्पतेपरि
 दीयारथेनरक्षोहामित्राँ२॥ऽअपबाधमानः॥ प्रभञ्जन्त्सेनाःप्रमृणोयुधाजयन्नस्माकमेद्ध्यवि
 तारथानाम्॥३६॥ बलविज्ञायस्थविरः॥ बलविज्ञायस्थविरःप्रवीरःसहस्वान्वाजीसहमान
 ऽउग्रः॥ अभिवीरोऽअभिसत्त्वासहोजाजैत्रमिन्द्ररथमा तिष्ठुगोवित्॥३७॥ गोत्रभिदङ्गोविदम्॥

गो॒त्रभि॒दङ्गो॒विदं॒व्वज्ज॑बाहु॒ज्जय॑न्त॒मज्ज॑म॒प्रमृ॑णन्त॒मोज॑सा ॥ इ॒मद॑स॒जाता॒ऽअनु॑वीरय॒ध्वमिन्द्र॑
 सखा॒योऽअनु॑स॒हर॑भ॒ध्वम् ॥३८॥ अ॒भिगो॒त्राणि॑ ॥ अ॒भिगो॒त्राणि॒सह॑सा॒गाह॑मानो॒दयो॑व्वीरः
 श॒तम॑न्यु॒रिन्द्रः॑ ॥ दु॒श्च॒व्यव॒नपृ॑तना॒षाड्यु॑द्ध्यो॒स्ममा॑क॒ऽसेना॑ऽअवतु॒प्प्रयु॑त्सु ॥३९॥ इन्द्र॑ऽआसाम्
 ॥ इन्द्र॑ऽआसान्ने॒ताबृ॑ह॒स्पति॑र्द्वि॒क्षणा॒यज्ञ॑पु॒रऽए॑तु॒सोमः॑ ॥ दे॒वसे॒नाना॑म॒भिभ॑ज्जतीना॒ज्जय॑न्तीना
 म्मरु॒तोय॑न्त्व॒ग्रम् ॥४०॥ इन्द्र॑स्य॒वृष्ण॑ः ॥ इन्द्र॑स्य॒वृष्णो॑व्वरु॒णस्य॑रा॒ज्ञऽआ॑दि॒त्याना॑म्मरु॒ता
 शर्द्ध॑ऽउ॒ग्रम् ॥ म॒हाम॑न॒साम्भु॑वन॒च्यवा॒नाङ्घो॑षो॒ दे॒वाना॑ज्जय॒तामु॑द॒स्थात् ॥४१॥ उ॒द्धर्ष॑य ।
 मघ॒वन्नायु॑धा॒न्युत्स॑त्त्व॒नाम्मा॑म॒काना॑म्मना॒सि ॥ उ॒द्धृत्र॑ह॒न्ववा॒जिना॑व्व॒जिनान्नु॑द्द्र॒थाना॑ज्ज
 य॒ताँय्य॑न्तु॒घोषा॑ः ॥४२॥ अ॒स्माक॑मिन्द्रः ॥ अ॒स्माक॑मिन्द्र॒समृ॑तेषु॒ध्वजे॑ष्व॒स्माकं॑य्याऽइ॒षव॑स्ता
 ज॒यन्तु॑ ॥ अ॒स्माकं॑व्वीराऽउ॒त्तरे॑भवन्त्व॒स्माँ २ ॥ऽउ॑दे॒वाऽअव॑ता॒हवेषु॑ ॥४३॥ अ॒मीषा॑श्चित्तम् ॥
 अ॒मीषा॑श्चित्त॒मप्र॑तिलो॒भय॑न्ती॒गृहा॑णाङ्गान्॒न्यप्वे॒परे॑हि ॥ अ॒भिप्प्रे॑हि॒निर्द्वि॑ह॒त्सुशो॑कै॒रन्धे॑ना॒मित्रा॑स्तमं
 सास॑चन्ताम् ॥४४॥ अ॒वसृ॑ष्ट्वा॒परा॑ । प॒तश॑र॒व्येव्व॑ह॒म्मस॑द॒शिते॑ ॥ ग॒च्छा॑मि॒त्रान्प्र॑प॒द्द्यस्व॑

मामीषाङ्कश्चनोच्छिषः॥४५॥ प्रेतं॥ प्रेताजयंतानरइन्द्रोवशर्म्यच्छतु॥ उग्रावःसन्तुबाहवोना
 धृष्यायथासथ॥४६॥ असौया॥ सेनामरुतःपरेषामभ्यैतिनओजसास्पृर्द्धमाना॥ ताङ्गूहतत
 मसापव्रतेनयथामीऽअन्नयोऽअन्न्यन्नजानन्॥४७॥
 यत्रबाणाः॥ सम्पतन्तिकुमाराव्विशिखाऽइव॥ तन्नऽइन्द्रोबृहस्पतिरदितिःशर्म्यच्छतुव्विश्वा
 हाशर्म्यच्छतु॥४८॥ मर्माणिते॥ मर्माणितेव्वर्मणाच्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुव
 स्ताम्॥ उरोर्वरीयोव्वरुणस्तेकृणोतुजयन्तन्त्वानुदेवामदन्तु॥४९॥ (१७-५) उदेनम्॥
 उदेनमुत्तरान्नयाग्नेघृतेनाहुत॥ रायस्पोषेणसदसृजप्प्रजयाचबहुङ्कृधि॥५०॥ शतम्॥१००॥
 इन्द्रेमम्॥ इन्द्रेमम्प्रतरान्नयसजातानामसद्द्वशी॥ समेनंवर्चसासृजदेवानाम्भागदाऽअसत्
 ॥५१॥ यस्यकुर्मः॥ यस्यकुर्मोऽगृहेहविस्तमग्नेव्वर्द्धयात्त्वम्॥ तस्मैदेवाऽअधिब्रवन्नयश्च
 ब्रह्मणस्पतिः॥५२॥ उदुत्वा॥ उदुत्वाव्विश्वेदेवाऽअग्नेभरन्तुचित्तिभिः॥ सनोभवशिव
 स्त्वदसुप्प्रतीकोव्विभावंसुः॥५३॥ पश्चदिशः॥ पश्चदिशोदैवीर्य्यज्ञमवन्तुदेवीरपामतिन्दुर्मतिम्बा

धमानाः॥ रायस्पोषेयज्ञपतिमाभजन्तीरायस्पोषेऽअधियज्ञोऽअस्थात्॥५४॥ समिद्धेऽअग्नौ
 ॥ समिद्धेऽअग्नावधिमामहानऽउक्कथपत्रऽईड्योगृभीतः॥ तप्तङ्गर्मपरिगृह्यायजन्तोर्जायद्द्य
 ज्ञमयजन्तदेवाः॥५५॥ दैव्यायधत्रे। जोष्ट्रेदेवश्रीःश्रीमनाःशतपयाः॥ परिगृह्यादेवायज्ञ
 मायन्देवादेवेभ्योऽअध्वर्यन्तोऽअस्थुः॥५६॥ वीतहविः। शमितशमितायजद्भ्यैतुरीयोयज्ञो
 यत्रहव्यमेति॥ ततोवाकाऽआशिषोनोजुषन्ताम्॥५७॥ सूर्यरश्मिहरिकेशः। पुरस्तात्सविता
 ज्योतिरुदयाँ२॥ऽअजस्रम्॥ तस्यपूषाप्प्रसवेयातिविद्वान्सम्पश्यन्विशवाभुवनानिगोपाः
 ॥५८॥ विमानऽएषः॥ विमानऽएषदिवोमद्भ्यऽआस्तऽआपप्प्रिवान्त्रोदसीऽअन्तरिक्षम्॥
 सविशवाचीरभिचष्टेघृताचीरन्तरापूर्वमपरश्चकेतुम्॥५९॥ उक्क्षासमुद्रः॥ उक्क्षासमुद्रोऽ
 अरुणःसुपर्णःपूर्वस्ययोनिमितुराविवेश॥ मद्भ्येदिवोनिहितःपृश्निरश्मिाव्विचक्रमेरजस
 स्पात्त्यन्तौ॥६०॥ इन्द्रंविशवाः॥ इन्द्रंविशवाऽअवीवृधन्समुद्रव्यचसङ्गिरः॥ रथीतमह
 रथीनांवाजानाःसत्पतिम्पतिम्॥६१॥ देवहूर्यज्ञः॥ देवहूर्यज्ञऽआचव्वक्क्षत्सुम्नहूर्यज्ञ

ऽआच॑व्व॒क्षत्॑ ॥ य॒क्षद॒ग्निर्दे॒वोदे॒वाँ॑ ॥ ऽआच॑व्व॒क्षत्॑ ॥ ६२ ॥ व्वाज॑स्य॒मा । प्प्रस॒वऽउ॑द्द्ग्रा॒
 भे॒णोद॑ग्र॒भीत् ॥ अ॒धास॑प॒त्कानि॒न्द्रोमे॑नि॒ग्राभे॒णाध॑राँ ॥ ऽअ॒क॑ ॥ ६३ ॥ उ॒द्द्ग्रा॒भञ्च॑ । नि॒ग्राभ॑ञ्च
 ब्र॒ह्म॑दे॒वाऽअ॑वीवृ॒धन् ॥ अ॒धास॑प॒त्कानि॒न्द्राग्नी॑मे॒विषू॒चीना॒न्व्यस्य॑ताम् ॥ ६४ ॥ (१५-६)
 क्र॒म॑द्द्व॒मग्नि॑ना ॥ क्र॒म॑द्द्व॒मग्नि॑ना॒नाक॑मु॒ख्यह॑स्तेषु॒बिभ्र॑तः ॥ दि॒वस्पृ॑ष्ठु॒स्वर्ग॑त्त्वामि॒श्रा
 दे॒वेभि॑राद्द्व॒मम् ॥ ६५ ॥ प्रा॒चीम॑नु । प्प्र॒दिश॑म्प्रेहि॒व्विद्वान॑ग्नेर॒ग्नेपुरो॑ऽअ॒ग्निर्भ॑वे॒ह ॥ व्वि॒श्वोऽ
 आ॒शादी॑द्द्या॒नोव्वि॒भाहू॑र्ज॒न्नोधे॑हि॒द्विप॑दे॒चतु॑ष्पदे ॥ ६६ ॥ पृ॒थि॒व्याऽअ॒हम् ॥ पृ॒थि॒व्याऽअ॒ह
 मुद॑न्तरि॒क्षमा॑रु॒हम॑न्तरि॒क्षाद्वि॒वमा॑रु॒हम् ॥ दि॒वोना॑क॒स्यपृ॑ष्ठु॒त्स्वज्यो॑तिर॒गाम॑हम् ॥ ६७ ॥
 स्व॒र्यन्तः॑ ॥ स्व॒र्यन्तो॑नापे॒क्षन्त॑ऽआ॒द्या॒रोह॑न्तिरो॒दसी॑ ॥ य॒ज्ञ्येव्वि॒श्वतो॑धार॒सुवि॑द्द्वा
 सो॒व्विते॑निरे ॥ ६८ ॥ अ॒ग्नेप्प्र॑ ॥ अ॒ग्नेप्प्रेहि॑प्प्रथ॒मोदे॒वय॑ताञ्च॒क्षुर्दे॒वाना॑मु॒तम॑र्त्या॒नाम् ॥ इ॒य॑क्ष
 मा॒णाभृ॑गु॒भिःस॒जोषा॑स्व॒र्यन्तु॑य॒जमा॑नास्व॒स्ति ॥ ६९ ॥ न॒क्वतो॑षासा ॥ न॒क्वतो॑षासा॒सम॑न
 सा॒व्विरू॑पे॒धाप॑ये॒तेशि॑शुमे॒क॑समी॒ची ॥ द्या॒वा॒क्षामा॑रु॒क्कमो॑ऽअ॒न्तर्वि॑भा॒तिदे॒वाऽअ॒ग्नि॑न्धा॒रय॑न्द्र

विणोदाः॥७०॥ अग्नेसहस्राकक्ष। शतमूर्द्धञ्छतन्तेप्राणाःसहस्रंव्यानाः॥ त्वत्साहस्रस्यराय
 ऽईशिषेतस्मैतेव्विधेमव्वाजायस्वाहा॥७१॥ सुपण्णोसि। गरुत्वमान्पृष्ठेपृथिव्याःसीद॥
 भासान्तरिक्षमापृणज्योतिषादिवमुत्तभानतेजसादिशऽउद्दृह॥७२॥
 आजुह्वानसुप्रतीकः॥ पुरस्तादग्नेस्वय्योनिमासीदसाधुया॥ अस्मिन्सधस्थेऽअद्भ्युत्तरस्मि
 न्निवश्वेदेवायजमानश्चसीदत॥७३॥ ताऽसवितुः॥ ताऽसवितुर्वरेण्यस्यचित्रामाहंवृणे
 सुमतिंविश्वजन्त्याम्॥ यामस्यकण्वोऽअदुहत्त्रपीनाऽसहस्रधारांमपयंसामहीङ्गाम्॥७४॥
 विधेमते॥ परमेजन्मन्नग्नेव्विधेमस्तोमैरवरेसधस्थे॥ यस्माद्द्योनेरुदारिथायजेतमप्रत्वेहवीऽ
 षिजुहुरेसमिद्धे॥७५॥ प्रेद्धोऽअग्ने॥ प्रेद्धोऽअग्नेदीदिहिपुरो नोजस्रयासूमर्यायविष्टु॥ त्वाऽश
 श्वन्तऽउपयन्तिव्वाजाः॥७६॥ अग्नेतम्॥ अग्नेतमद्द्याश्वन्नस्तोमैःऋतुन्नभद्द्रहदिस्पृशम्
 ॥ ऋद्भ्यामातऽओहैः॥७७॥ चित्तिञ्जुहोमि॥ चित्तिञ्जुहोमिमनसाघृतेनयथादेवाऽइहागमन्व्वीति
 होत्राऽऋतावृधः॥ पत्येव्विश्वस्यभूमनोजुहोमिविश्वकर्मणेव्विश्वाहादाभ्यहविः॥७८॥

सप॒प्तते॑ । ऽअग्ने॑स॒मिधः॑ स॒प॒प्तजि॒ह॒व्वाः स॒प॒प्तऽऋ॑ष॒यः स॒प॒प्तधा॑मं॒प्प्रिया॑णि ।। स॒प॒प्तहो॑त्रां॒ स॒प॒प्तधा॑
त्वा॒यज॑न्ति॒ स॒प॒प्तयो॑नी॒रापृ॑ण॒स्वघृ॑तेन॒ स्वाहा॑ ।। ७९ ।। (१५-७) शु॒क्रज्यो॑तिश्च॑ ।। चि॒त्रज्यो॑तिश्च॑
स॒त्यज्यो॑तिश्च॑ ज्योति॒ष्माँश्च॑ ।। शु॒क्रश्च॑ ऽऋ॒तपा॑श्चा॒त्य॒द्दहा॑ ।। ८० ।। ई॒दृङ् च॑ ।। ई॒दृङ्
चा॒न्या॒दृङ् च॑ स॒दृङ् च॑ प्र॒ति॒स॒दृङ् च॑ ।। मि॒तश्च॑ स॒मि॒तश्च॑ स॒भरा॑ ।। ८१ ।। ऋ॒तश्च॑ स॒त्य
श्च॑ द्धु॒वश्च॑ ध॒रुण॑श्च॑ ।। ध॒र्ता॑ च॒ वि॒ध॒र्ता॑ च॒ वि॒धा॒रयः॑ ।। ८२ ।। ऋ॒तजि॑च्च । स॒त्यजि॑च्च॒ सेन॑
जि॑च्च॒ सु॒षेण॑श्च॑ ।। अ॒न्ति॒मि॒त्रश्च॑ दू॒रे ऽअ॑मि॒त्रश्च॑ ग॒णः ।। ८३ ।। ई॒दृक्क्षा॑स॒ एता॑ दृ॒क्क्षा॑सः ।।
ई॒दृक्क्षा॑स॒ एता॑ दृ॒क्क्षा॑स॒ ऽऋ॒षुणः॑ स॒दृक्क्षा॑स॒ प्र॒ति॒स॒दृक्क्षा॑स॒ एत॑न ।। मि॒तास॑श्च॒ स॒मि॒तासो॑नो
ऽअ॒द्द्यस॑भ॒रसो॑म॒रुतो॑य॒ज्ञे ऽअ॑स्मिन् ।। ८४ ।। स्व॒त॒वाँश्च॑ । प्र॒घा॒सी॒च॑सा॒न्तप॑नश्च॒ गृ॒हमे॑धी॒च॑ ।।
क्री॒डी॒च॑शा॒की॒चो॑ ज्जे॒षी ।। ८५ ।। इ॒न्द्र॒दैवीः॑ ।। इ॒न्द्र॒दैवी॑ वि॒शो॑म॒रुतो॑नु॒वत्कर्मा॑नो॒ भव॑न्त्यथे॒न्द्र॒दैवी॑
वि॒शो॑म॒रुतो॑नु॒वत्कर्मा॑नो॒ भव॑न् ।। ए॒वमि॑मँ॒य्यज॑मान॒न्दैवी॑श्च॒ वि॒शो॑मा॒नु॒षी॑श्च॒ आनु॑वत्कर्मा॒नो भव॑न्तु
।। ८६ ।। (७-८) इ॒म॒स्तन॑म् ।। इ॒म॒स्तन॑मूर्ज॒स्वन्त॑न्धया॒ पाम्प्र॑पी॒नम॑ग्ने॒सरि॑र॒स्यम॑द्भ्ये ।।

उत्संज्जुषस्वमधुमन्तमर्वन्तसमुद्द्रियदसदनमाविशस्व ॥८७॥ घृतम्मिमिक्षे। घृतमस्ययोनिर्घृते
 शिश्रितोघृतं वस्यधाम ॥ अनुष्वधमावहमादयस्वस्वाहाकृतं वृषभव्विक्षहव्यम् ॥८८॥ समुद्रा
 दूर्म्मिः ॥ समुद्रादूर्म्मिर्मधुमाँ २ ॥ उदारदुपा ७ शुनासममृतत्वमानद् ॥ घृतस्यनामगुह्यय्यदस्ति
 जिह्वादेवानाममृतस्यनाभिः ॥८९॥ व्वयन्नाम ॥ व्वयन्नामप्रब्रवामाघृतस्यास्मिन्न्यज्ञेधार
 यामानमोभिः ॥ उपब्रह्माश्रृणवच्छस्यमानश्चतुःशृङ्गोवमीदृरैः १० ॥ चत्वारिशृङ्गा ॥
 चत्वारिशृङ्गात्रयोऽस्यपादाद्वेशीर्षेसप्तहस्तासोऽस्य ॥ त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवो
 मर्त्याँ २ ॥ आविवेश ॥९१॥ त्रिधाहितम् ॥ त्रिधाहितम्पणिभिर्गुह्यमानङ्गविदेवासोघृतमन्व
 विन्दन् ॥ इन्द्रऽएकसूर्यऽएकञ्जानव्वेनादेक ७ स्वधयानिष्टृतक्षुः ॥९२॥ एताऽअर्षन्ति ॥
 एताऽअर्षन्तिहृद्द्यात्समुद्रच्छतव्रजारिपुणानावचक्षे ॥ घृतस्यधाराऽअभिचाकशीमिहिरण्ययो
 व्वेतसोमद्वयऽआसाम् ॥९३॥ सम्यक्कस्रवन्ति। सरितोनधेनाऽअन्तर्हृदामनसापूयमानाः ॥
 एतेऽअर्षन्त्यूर्मयोघृतस्यमृगाऽइवक्षिपणोरीषमाणाः ॥९४॥ सिन्धोरिवप्राद्धवने। शूघनासोवात

प्रमियत्पतयन्तियह्वाः॥ घृतस्यधाराऽअरुषोनव्वाजीकाष्टाभिन्दन्नूर्मिभिःपिन्वमानः
 ॥१५॥ अभिप्रवन्त॥ अभिप्रवन्तसमनेवयोषाःकल्याण्युःस्मयमानासोऽअग्निम्॥ घृतस्य
 धाराःसमिधोनसन्तताजुषाणोह्यतिजातवेदाः॥१६॥ कन्याऽइवव्वहतुम्॥ कन्याऽइवव्वहतु
 मेतवाऽउऽअज्यज्जानाऽअभिचाकशीमि॥ यत्रसोमःसूयतेयत्रयज्ञोघृतस्यधाराऽअभितत्पवन्ते
 ॥१७॥ अब्यर्षत। सुष्टुतिङ्गव्यमाजिमस्मासुभद्राद्रविणानिधत्त॥ इम्यज्ञन्नयतदेवतानो
 घृतस्य धारामधुमत्पवन्ते॥१८॥ धामन्ते॥ धामन्तेव्विश्वम्भुवनमधिश्चितमन्तःसमुद्रे
 हृद्दन्तरायुषि॥ अपामनीकेसमिथेयऽआभृतस्तमश्श्याममधुमन्तन्तऽऊर्मिम्॥१९॥ (१३-९)
 इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांसप्तदशोऽध्यायः॥१७॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥
 वाजः, सत्त्य, मूर्कचतुष्का, अश्मा, ऽग्निस्त्रिका, वदशुः पशुः, काचतप्तो, व्वाजायद्वे,
 व्वाजस्यन्वष्टा, ऽक्रताषाद्रयोदशा, ग्निंयुनज्मिसप्त, यदाकूता, द्वात्रहत्यायदशकौ,
 त्रयोदशसप्तसप्ततिः॥ (अ. १८ मं. ७७ अनु. १३) हरिः ॐ॥ व्वाजश्च। मेप्प्रसवश्चमे

प्रयतिश्चमेप्प्रसितिश्चमेधीतिश्चमेकक्रतुश्चमेस्वरश्चमेश्लोकश्चमेश्रवश्चमेश्रुति
 श्चमेज्योतिश्चमेस्वश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥१॥ प्राणश्च। मेपानश्चमेव्यानश्चमेसु
 श्चमेचित्तश्चमऽआधीतश्चमेव्वाक्क्चमेमनश्चमेचक्षुश्चमेश्रोत्रश्चमेदक्षश्चमेबलश्चमेयज्ञे
 नकल्पन्ताम् ॥२॥ ओजश्च। मेसहश्चमऽआत्कमाचमेतनूश्चमेशर्मचमेवर्मचमेङ्गानिच
 मेस्थीनिचमेपरूषिचमेशरीराणिचमऽआयुश्चमेजराचमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥३॥ ज्यैष्ठ्यश्च।
 मऽआधिपत्यश्चमेमन्युश्चमेभामश्चमेमश्चमेम्भश्चमेजेमाचमेमहिमाचमेवरिमाचमेप्प्र
 थिमाचमेवर्षिमाचमेद्राधिमाचमेवृद्धश्चमेवृद्धिश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥४॥ (४-१)
 सत्यश्च। मेश्रद्धाचमेजगच्चमेधनश्चमेव्विश्वश्चमेमहश्चमेक्कीडाचमेमोदश्चमेजातश्चमेज
 निष्यमाणश्चमेसूक्क्तश्चमेसुकृतश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥५॥ ऋतश्च। मेमृतश्चमेयक्ष्मश्चमेनामयच्च
 मेजीवातुश्चमेदीर्घायुत्वश्चमेनमित्त्रश्चमेभयश्चमेसुखश्चमेशयनश्चमेसूषाश्चमेसुदिनश्चमेयज्ञेनकल्
 प्पन्ताम् ॥६॥ यन्ताच। मेधर्त्ताचमेकक्षेमश्चमेधृतिश्चमेव्विश्वश्चमेमहश्चमेसंविच्चमेज्ञा

त्रंश मेसूश्चमेप्प्रसूश्चमेसीरंशमेलयश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्॥७॥ शशं। मेमयश्च
 मेप्प्रियञ्जमेनुकामश्चमेकामश्चमेसौमनसश्चमेभगश्चमेद्द्रविणशमेभद्द्रशमेश्श्रेयश्चमे
 वसीयश्चमेयशश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्॥८॥ (४-२) ऊर्कच॥ ऊर्कचमेसूनृताचमेपयं
 श्चमेरसश्चमेघृतशमेमधुचमेसग्धिश्चमेसपीतिश्चमेकृषिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रंशमऽ
 औद्भिद्दद्यशमेयज्ञेनकल्पन्ताम्॥९॥ रयिश्च। मेरायश्चमेपुष्टशमेपुष्टिश्चमेव्विभुचमे
 प्प्रभुचमेपूर्णशमेपूर्णतरशमेकुयवशमेक्क्षितशमेन्नशमेक्क्षुचमेयज्ञेनकल्पन्ताम्॥१०॥
 व्वित्तशं। मेव्वेद्दशमेभूतशमेभविष्यचमेसुगशमेसुपत्थ्यशमऽक्रद्धशमऽक्रद्धिश्चमेक्कलृप्तशं
 मेक्कलृप्तिश्चमेमतिश्चमेसुमतिश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्॥११॥ व्वीहयश्च। मेयवाश्चमेमाषा
 श्चमेतिलाश्चमेमुद्द्राश्चमेखल्लवाश्चमेप्प्रियङ्गवश्चमेणवषचमेश्श्यामाकाश्चमेनी
 वाराश्चमेगोधूमाश्चमेमसूराश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्॥१२॥ (४-३) अश्म्माच। मेमृत्तिका
 चमेगिरयश्चमेपर्वताश्चमेसिकताश्चमेव्वनस्पतयश्चमेहिरण्यशमेयश्चमेश्श्यामशंमे

लो॒हश्च॑मे॒सीसं॑श्चमे॒त्रपुं॑चमे॒यज्ञेन॑कल्पन्ताम् ॥१३॥ अ॒ग्निश्च॑ । म॒ऽआप॑श्चमे॒व्वीरु॑धश्च
म॒ऽओष॑धयश्चमे॒कृष्टृ॑प॒च्च्याश्च॑मे॒कृष्टृ॑प॒च्च्याश्च॑मे॒ग्राम्या॑श्चमे॒पश॑व॒ऽआर॑ण्यश्चमे
व्वित्त॑श्चमे॒व्वित्ति॑श्चमे॒भूत॑श्चमे॒भूति॑श्चमे॒यज्ञेन॑कल्पन्ताम् ॥१४॥ व्वसु॑च । मे॒व्वस॑तिश्चमे
क॒र्मच॑ ॥ मेश॑क्वित॒श्चमे॒र्थाश्च॑म॒एम॑श्चम॒ऽइत्या॑चमे॒गति॑श्चमे॒यज्ञेन॑कल्पन्ताम् ॥१५॥
(३-४) अ॒ग्निश्च॑ । म॒इन्द्र॑श्चमे॒सोम॑श्चम॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒सवि॑ताच॒म॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒सर॑स्वतीच
म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒पूषा॑च॒म॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒बृह॑स्पति॒श्चम॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒यज्ञेन॑कल्पन्ताम् ॥१६॥ मि॒त्र
श्च । म॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒व्वरु॑णश्चम॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒धाता॑च॒म॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒त्वष्टा॑च॒म॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒मरु॑त
श्चम॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒व्विश॑वे॒चमे॒देवा॑ऽइन्द्र॑श्चमे॒यज्ञेन॑कल्पन्ताम् ॥१७॥ पृ॒थि॒वीच॑ । म॒ऽइन्द्र॑श्च
मे॒न्तरि॑क्षश्च॒मु॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒द्द्यौ॑श्च॒म॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒समा॑श्चम॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒नक्क्ष॑त्राणिच॒म॒ऽइन्द्र॑श्च
मे॒दिश॑श्चम॒ऽइन्द्र॑श्चमे॒यज्ञेन॑कल्पन्ताम् ॥१८॥ (३-५) अ॒द्दशु॑श्च । मे॒रश्मि॑श्चमे॒दा॑ब्ध्य
श्चमे॒धि॑पतिश्चम॒ऽउपा॑शुश्चमे॒न्तर्या॑मश्चम॒ऽऐन्द्र॑वा॒यव॑श्चमे॒मैत्रा॑वरुणश्चम॒ऽआशि॑व

नश्चमेप्रतिप्रस्थानश्चमेशुक्रश्चमेमन्थीचमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥१९॥ आग्रयणश्च ।
 मेवैश्वदेवश्चमेद्ध्रुवश्चमेवैश्वानरश्चमऽएन्द्राग्नश्चमेमहावैश्वदेवश्चमेमरुत्वतीया
 श्चमेनिष्केवल्ल्यश्चमेसावित्त्रश्चमेसारस्वतश्चमेपात्कीवतश्चमेहारियोजनश्चमेयज्ञेन
 वल्पन्ताम् ॥२०॥ सुचश्च । मेचमसाश्चमेव्वायव्यानिचमेद्रोणकलशश्चमेग्रावाण
 श्चमेधिषवणेचमेपूतभृच्चमऽआधवनीयश्चमेव्वेदिश्चमेबर्हिश्चमेवभृथश्चमेस्वगाकार
 श्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥२१॥ अग्निश्च । मेघर्मश्चमेर्कश्चमेसूर्यश्चमेप्राणश्च
 मेश्वमेधश्चमेपृथिवीचमेदितिश्चमेदितिश्चमेद्द्यौश्चमेङ्गलयश्चक्वरयोदिशश्चमेयज्ञेन
 कल्पन्ताम् ॥२२॥ व्रतञ्च । मऽऋतवश्चमेतपश्चमेतपश्चमेसंवत्सरश्चमेहोरात्रेऽऊर्वाष्ठी
 वेबृहद्द्रथन्तरेचमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥२३॥ (५-६) एकाच । मेतिस्रश्चमेतिस्रश्चमेपञ्चमे
 पञ्चमेसप्तचमेसप्तचमेनवचमेनवचमऽएकादशचमऽएकादशचमेत्रयोदशचमेत्रयोदशचमेपञ्च
 दशचमेपञ्चदशचमेसप्तदशचमेसप्तदशचमेनवदशचमेनवदशचमऽएकविंशतिश्चमऽएकविं

शतिश्चमेत्रयोविदशतिश्चमेत्रयोविदशतिश्चमेपञ्चविदशतिश्चमेपञ्चविदशतिश्चमेसप्त
 विदशतिश्चमेसप्तविदशतिश्चमेनवविदशतिश्चमेनवविदशतिश्चमऽएकत्रिदशच्चमऽएक
 त्रिदशच्चमेत्रयस्त्रिदशच्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥२४॥ चतस्रश्च । मेष्टौचमेष्टौचमेद्वादश
 चमेद्वादशचमेषोडशचमेषोडशचमेव्विदशतिश्चमेव्विदशतिश्चमेचतुर्विदशतिश्चमेचतुर्विद
 शतिश्चमेष्टाविदशतिश्चमेष्टाविदशतिश्चमेद्वात्रिदशच्चमेद्वात्रिदशच्चमेषट्त्रिदशच्चमे
 षट्त्रिदशच्चमेचत्वारिदशच्चमेचत्वारिदशच्चमेचतुश्चत्वारिदशच्चमेचतुश्चत्वारिदशच्चमेष्टा
 चत्वारिदशच्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥२५॥ त्र्यविश्च । मेत्र्यवीचमेदित्यवाट्चमेदित्यौहीचमेपञ्चा
 विश्चमेपञ्चावीचमेत्रिवत्सश्चमेत्रिवत्साचमेतुर्यवाट्चमेतुर्यौहीचमेयज्ञेनकल्पन्ताम्
 ॥२६॥ षष्ठुवाट्च ॥ षष्ठुवाट्चमेषष्टौहीचमऽउक्क्षा चमेव्वशाचमऽऋषभश्चमेव्वेहच्चमेन
 इड्वाँश्चमेधेनुश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥२७॥ (४-७)

व्वाजायस्वाहा । प्सवायस्वाहापिजायस्वाहाक्कतवेस्वाहाव्वसवेस्वाहाहर्षतयेस्वाहाहन्ने

मुग्धाय॒ स्वाहा॑ मुग्धाय॒ व्वैन॑ ढशिनाय॒ स्वाहा॑ व्विन॒ ढशिन॑ ऽअन्त्याय॒ नाय॒ स्वाहा॑ न्त्याय॒ भौव॒ नाय॒ स्वा
 हा॒ भुवन॑स्य॒ पतये॒ स्वाहा॑ धि॒ पतये॒ स्वाहा॑ प्र॒ जाप॑तये॒ स्वाहा॑ ॥ इ॒ यन्ते॒ राणि॑ म॒ त्राय॑ य॒ न्तासि॒ यम॑न॒ ऽऊर्जं
 त्वा॒ व्वृष्ट्यै॑ त्वा॒ प्र॒ जाना॑न्त्वा॒ धि॒ पत्या॑य ॥२८॥ आ॒यु॒र्यज्ञे॑न॒ । क॒ ल्प॒ ता॒ म्प्रा॒ णो॒ यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ श्च
 व॒ क्षु॒ र्यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ ७ श्रो॑त्र॒ र्यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ तां॒ व्वा॒ ग्य॒ ज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ म्म॒ नो॒ यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ मा॒ त्क॒ मा॒ यज्ञे॑न॒
 क॒ ल्प॒ ता॒ म्ब्र॒ ह्मा॒ यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ ञ्ज्यो॑ति॒ र्यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ ७ स्व॒ र्यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ म्पृ॑ष्ट्य॒ ज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ तां॑
 य॒ ज्ञो॒ यज्ञे॑न॒ क॒ ल्प॒ ता॒ म् । स्तो॑मं॒ श्च॒ य॒ जु॑श्च॒ ऽऋ॒क् च॒ सामं॑ च॒ बृ॒ह च॑ च॒ रथ॑न्त॒ रश्च॑ ॥ स्व॒ र्दे॒ वा॒ ऽअ॒ गन्मा॑
 मृ॒ता॑ ऽअ॒ भू॒ म॒ प्र॒ जा॒ प॑ते॒ ष्प्र॒ जा॑ ऽअ॒ भू॒ म॒ व्वे॒ द्स्वाहा॑ ॥२९॥ (२-८)
 व्वा॒ ज॑स्य॒ नु । प्र॒ स॒ वे॒ मा॒ तर॑ म्म॒ ही॒ म॒ दि॒ ति॒ न्ना॒ म॒ व्व॒ च॑ सा॒ कर॑म॒ हे । य॒ स्या॑ मि॒ दं॒ व्वि॒ श्श्व॑ म्भु॒ वन॑ मा॒ वि॒ वेश॑त
 स्या॑न्नो॒ दे॒ वः॒ स॒ वि॒ ता॒ ध॒ र्म॑ सा॒ वि॒ षत् ॥३०॥ व्वि॒ श्श्वे॑ ऽअ॒ द्द्य । म॒ रु॒ तो॒ व्वि॒ श्श्वं॑ ऽऊ॒ ती॒ व्वि॒ श्श्वे॑ भ॒ वन्त्व॑
 ग्न॒ य॒ त्स॒ मि॒ द्धा॑ ॥ व्वि॒ श्श्वे॑ नो॒ दे॒ वा॑ ऽअ॒ व॒ सा॒ ग॑ म॒ न्तु॒ व्वि॒ श्श्वं॑ म॒ स्तु॒ द्द्र॒ वि॒ णं॒ व्वा॒ जो॑ ऽअ॒ स्म॒ मे ॥३१॥
 व्वा॒ जो॑ न॒ ॥ स॒ प्त॒ प्र॒ दि॒ श॒ श्च॑ त॒ स्रो॒ वा॒ प॒ रा॒ व॒ तः ॥ व्वा॒ जो॑ नो॒ व्वि॒ श्श्वे॑ वै॒ वै॒ र्द्ध॑ न॒ सा॒ ता॒ वि॒ हा॒ व॒ तु ॥३२॥

व्वाजो नः ॥ व्वाजो नोऽअद्द्यप्प्रसुवातिदानं व्वाजो देवाँ २ ॥ऽऋतुभिः कल्पयति ॥ व्वाजो हिमा
 सर्व्वीरञ्जजानविश्वाऽआशा व्वाजपतिर्जयेयम् ॥ ३३ ॥ व्वाजः पुरस्तात् ॥ व्वाजः पुरस्ता
 दुतमद्भ्यतो नो व्वाजो देवान् हविषा व्वर्द्धयति ॥ व्वाजो हिमा सर्व्वीरश्चकार सर्वाऽआशा व्वाजपति
 र्भवेयम् ॥ ३४ ॥ सम्मा ॥ सृजामि पयसा पृथिव्याऽसम्मा सृजाम्यद्भिरोषधीभिः ॥ सोहं व्वाजं
 सनेयमग्ने ॥ ३५ ॥ पयः पृथिव्याम् ॥ पयः पृथिव्याम्पयऽओषधीषु पयो दिव्यन्तरि कक्षेपयो धाः ॥
 पयस्वतीऽप्रदिशः सन्तु मह्यम् ॥ ३६ ॥ देवस्य त्वा ॥ सवितुऽप्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णो हस्ता
 ष्याम् ॥ सरस्वत्यै व्वाचो यन्तुर्यन्त्रेणाग्नेऽसाम्प्राज्येनाभिषिञ्चामि ॥ ३७ ॥ (८-९) ऋताषाङ्कृत
 धामा ॥ ऋताषाङ्कृतधामाग्निर्गन्धर्व्वस्तस्यौषधयोप्सरसो मुदो नाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुत
 स्मैस्वाहा व्वाट्त्ताभ्यस्वाहा ॥ ३८ ॥ सऽहितो व्विश्वसामा ॥ सऽहितो व्विश्वसामा
 सूर्यो गन्धर्व्वस्तस्य मरीचयोप्सरसऽआयुवो नाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहा व्वाट्त्ता
 भ्यस्वाहा ॥ ३९ ॥ सुषुम्णऽसूर्यरश्मिः ॥ सुषुम्णऽसूर्यरश्मिश्चन्द्रमा गन्धर्व्वस्तस्य नक्षत्रा

ण्यप्सरसोभेकुरयोनाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहावाट्टताभ्यस्वाहा ॥४०॥

इषिरोविश्वव्यचा ॥ इषिरोविश्वव्यचावातोगन्धर्वस्तस्यापोऽअप्सरसऽऊर्जोनाम ॥

सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहावाट्टताभ्यस्वाहा ॥४१॥ भुज्युःसुपर्णा ॥ भुज्युः

सुपर्णोयज्ञोगन्धर्वस्तस्यदक्षिणाऽअप्सरसस्तावानाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहा

वाट्टताभ्यस्वाहा ॥४२॥ प्रजापतिर्विश्वकर्मा ॥ प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनोगन्धर्वस्तस्य

ऽऋक्कसामान्यप्सरसऽएष्टट्योनाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहावाट्टताभ्यस्वाहा

॥४३॥ सनः ॥ सनोभुवनस्यपतेप्रजापतेयस्यतऽउपरिगृहायस्यवेह ॥ अस्मैब्रह्मणेस्मै

क्षत्रायमहिशर्म्यच्छस्वाहा ॥४४॥ समुद्रोसि ॥ समुद्रोसिनभस्वानाद्द्रदानुःशम्भूर्मयोभूरभि

मावाहिस्वाहामारुतोसिमरुताङ्गणःशम्भूर्मयोभूरभिमावाहिस्वाहावस्यूरसिदुवस्वाञ्छम्भूर्मयो

भूरभिमावाहिस्वाहा ॥४५॥ यास्ते ॥ यास्तेऽअग्नेसूर्येरुचोदिवमातन्वन्तिरश्मिभिः ॥

ताभिर्नोऽअद्द्यसर्वाभीरुचेजनायनस्कृधि ॥४६॥ यावः ॥ यावोदेवाःसूर्येरुचोगोष्वश्वेषुया

रुचः॥ इन्द्राग्नीताभिःसर्वाभीरुचन्नोधत्तबृहस्पते॥४७॥ रुचन्नः॥ रुचन्नोधेहिब्राह्मणे
 पुरुचदराजसुनस्कृधि॥ रुचंविश्येषुशूद्रेषुमयिधेहिरुचारुचम्॥४८॥ तत्त्वा॥ यामिब्रह्मणा
 वन्दमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः॥ अहेडमानोवरुणेहबोद्धयुरुशदसमानऽआयुदप्प्रमोषीः
 ॥४९॥ स्वर्णं॥ स्वर्णघर्मःस्वाहास्वर्णाकर्कःस्वाहास्वर्णशुक्रःस्वाहास्वर्णज्योतिः
 स्वाहास्वर्णसूर्यःस्वाहा॥५०॥ (१३-१०) अग्निँयुनज्मि॥ अग्निँयुनज्मिशवसाघृतेन
 दिव्यदसुपण्णव्वयसाबृहन्तम्॥ तेनव्वयङ्गमेमब्रध्नस्यव्विष्टपुस्वोरुहाणाऽअधिनाकमुत्तमम्
 ॥५१॥ शतम्॥१०००॥ इमौते॥ पक्ष्वावजरौपतत्रिणौयाब्ध्याःरक्षाःस्यपहःस्यग्ने॥
 ताब्ध्याम्पतेमसुकृतामुलोकँयत्रऽऋषयोजग्मुःप्रथमजाःपुराणाः॥५२॥ इन्दुर्दक्षः॥ श्येनऽऋ
 तावाहिरण्यपक्षःशकुनोभुरण्युः॥ महान्तसधस्थेद्ध्रुवऽआनिषत्तो नमस्तेऽअस्तुमामाहिदसीः
 ॥५३॥ दिवोमूर्धा॥ सिपृथिव्यानाभिरूर्गपामोषधीनाम्॥ विश्वायुःशर्मसप्रथानमस्पथे
 ॥५४॥ विश्वस्यमूर्धन्॥ विश्वस्यमूर्धन्नधितिष्ठसिश्रितःसमुद्रेतेहृदयमप्स्वायुरपोदत्तो

दधिम्भिन्त॥ दिवस्पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नोव्वृष्ट्याव॥५५॥ इष्टोयज्ञः॥ इष्टो
 यज्ञोभृगुभिराशीर्द्वावसुभिः॥ तस्यनऽइष्टस्यप्रितस्यद्रविणेहागमेः॥५६॥ इष्टोऽअग्निः॥
 इष्टोऽअग्निराहुतःपिपर्तुनऽइष्टहविः॥ स्वगेदन्देवेभ्योनमः॥५७॥ (७-११) यदाकृतात्॥
 यदाकृतात्समसुप्तोद्भुदोवामनसोवासम्भृतश्चक्षुषोवा॥ तदनुप्रेतसुकृतामुलोकंयत्रऽऋषयोजग्मुः
 प्रथमजाःपुराणाः॥५८॥ एतदसंधस्थ॥ एतदसंधस्थपरितेददामियमावहाच्छेवधिज्जातवेदाः॥
 अन्वागन्तायज्ञपतिर्वोऽअत्रतऽस्ममजानीतपरमेव्योमन्॥५९॥ एतज्जानाथ॥ परमेव्यो
 मन्देवाःसंधस्थाव्विदरूपमस्य॥ यदागच्छात्पृथिभिर्देवानैरिष्टापूर्तेकृणवाथाविरस्मै॥६०॥
 उद्बुद्धयस्व॥ उद्बुद्धयस्वाग्नेप्रतिजागृहित्वमिष्टापूर्तेसहसृजेथामयश्च॥ अस्मिन्तसंधस्थे
 ऽअद्ध्युत्तरस्मिन्निवश्वेदेवायजमानश्चसीदत॥६१॥ येनव्वहसि॥ सहस्रय्येनाग्नेसर्ववेदसम्
 ॥ तेनेम्यज्ञन्नोनयस्वर्देवेषुगन्तवे॥६२॥ प्रस्तरेणपरिधिना॥ सुचाव्वेद्द्याचबर्हिषा॥ ऋचेम्य
 जन्नोनयस्वर्देवेषुगन्तवे॥६३॥ यदत्तम्॥ यदत्तय्यत्परादानय्यत्पूर्तय्याश्चदक्षिणाः॥ तदग्नि

व्वैश्वकर्मणः स्वर्देवेषु नोदधत् ॥६४॥ यत्र धाराः ॥ यत्र धाराऽअनपेतामधोर्घृतस्य चयाः ॥
 तदग्निर्व्वैश्वकर्मणः स्वर्देवेषु नोदधत् ॥६५॥ अग्निरस्मि ॥ अग्निरस्मि जन्मना जातवेदाघृत
 म्मेचक्शुरमृतम्मऽआसन् ॥ अक्कस्त्रिधातूरजसोव्विमानोजस्रोघम्मोहविरस्मिनाम ॥६६॥
 ऋचोनाम ॥ ऋचोनामास्मियजूषिनामास्मिसामानिनामास्मि ॥ येऽअग्नयः पाञ्चजन्या
 ऽअस्यामपृथिव्यामधि ॥ तेषामसित्वमुत्तमः प्रनोजीवातवेसुव ॥६७॥ (१०-१२) व्वार्त्रहत्या
 यशवसे पृतनाषाहायच ॥ इन्द्रत्वावर्त्तयामसि ॥६८॥ सहदानुम्पुरुहूत ॥ विक्षयन्तमहस्त
 मिन्द्रसम्पिणक्कुणारुम् ॥ अभिवृत्रं व्वर्द्धमानम्पियारुमपादमिन्द्रतवसाजघन्थ ॥६९॥ व्विनः ॥
 व्विनऽइन्द्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः ॥ योऽअस्माँ २ ॥ ऽअभिदासत्यधरङ्गमयातमः ॥७०॥
 मृगोन ॥ भीमः कुचरोगिरिष्ठाः परावतऽआजगन्थापरस्याः ॥ सृकदसदशायपविमिन्द्रतिग्मं व्वि
 शत्रून्तादिव्विमृधोनुदस्व ॥७१॥ व्वैश्वानरोनः ॥ व्वैश्वानरोनऽऊतयऽआप्प्रयातुपरावतः ॥
 अग्निर्नः सुष्टुतीरुप ॥७२॥ पृष्टोदिवि ॥ पृष्टोऽअग्निः पृथिव्यामपृष्टोव्विश्वाऽओषधीरा

विवेश ॥ व्वैश्वानरः सहसापृष्टोऽअग्निः सनो दिवा सरिषस्पातुनक्वतम् ॥७३॥ अशश्याम तम् ॥
 अशश्याम तङ्काममग्ने तवोतीऽअशश्याम रयिद्वरयिवः सुवीरम् ॥ अशश्याम व्वाजमभिवाजयन्तो
 शश्यामद्द्युम्नमजराजन्ते ॥७४॥ व्वयन्ते ॥ व्वयन्तेऽअद्द्वररिमाहिकाममुत्तानहस्तानमसोप
 सद्द्य ॥ यजिष्ठेन मनसायक्क्षिदेवानस्रेधतामन्मनाव्विप्रोऽअग्ने ॥७५॥ धामच्छदग्निः ॥
 धामच्छदग्निरिन्द्रो ब्रह्मा देवो बृहस्पतिः ॥ सचेतसो व्विशश्वो देवायज्ञम्प्रावन्तुनः शुभे ॥७६॥
 त्वय्यविष्टु ॥ दाशुषो नृपाहिशृणुधीगिरः ॥ रक्क्षातो कमुतत्कमना ॥७७॥ (१०-१३)
 इति श्रीवाजसनेयसंहितायामष्टादशोऽध्यायः १८ ॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥
 स्वाद्द्वीन्त्वैकादश, देवायज्ञं विदशतिः, सुरावन्तदसप्तदशो, दीरतान्त्रयोदशा, च्याजानुर्दश,
 सोमोराजाष्टौ, सीसेनतन्त्रदषोडश, सप्त पञ्चनवतिः ॥ (अ. १९ मं. ९५ अनु. ७) हरिः ॐ ॥
 स्वाद्द्वीन्त्वा ॥ स्वादुनातीव्रान्तीव्रेणामृतामृतेन ॥ मधुमतीम्मधुमतासृजामिसदसोमेन ॥
 सोमोस्यशिवभ्याम्पच्यस्वसरस्वत्तैपच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्मणोपच्यस्व ॥१॥ परीतः ॥

परीतोषिश्चतासुतःसोमोयऽउत्तमःहविः॥ दधन्वायो नर्योऽअप्स्वन्तरासुषावसोममद्विभिः॥२॥
 व्वायोःपूतः। पवित्रेणप्प्रत्यङ्क्सोमोऽअतिद्वुतः॥ इन्द्रस्ययुज्यःसखा॥ व्वायोःपूतःपवित्रेण
 प्राङ्क्सोमोऽअतिद्वुतः॥ इन्द्रस्ययुज्यःसखा॥३॥ पुनातिते। परिस्रुतःसोमःसूर्यस्यदुहिता॥
 व्वारेणशश्वतातना॥४॥ ब्रह्मक्षत्रम्॥ ब्रह्मक्षत्रम्पवतेतेजऽइन्द्रियःसुरयासोमः
 सुतऽआसुतोमदाय॥ शुक्क्रेणदेवदेवताःपिपृग्धिरसेनान्नयजमानायधेहि॥५॥
 कुविदङ्ग। यवमन्तोयवश्चिद्दद्यादान्त्यनुपूर्व्विव्वियूय॥ इहेहैषाङ्गुहिभोजनानियेबर्हिषोनमं
 ऽउक्कित्तय्यजन्ति॥ उपयामगृहीतोस्यशिवभ्यान्त्वासरस्वत्यैत्वेन्द्रायत्वासुत्राम्मणऽएषतेयो
 निस्तेजसेत्वाव्वीर्यायत्वाबलायत्वा॥६॥ नानाहि। वान्देवहितःसदस्कृतम्मासःसृक्षाथाम्परमे
 व्वयोमन्॥ सुरात्त्वमसिशुष्मिणीसोमऽएषमामाहिदसीःस्वाँय्योनिमाविशन्ती॥७॥
 उपयामगृहीतोसि॥ उपयामगृहीतोस्याशिवनन्तेजःसारस्वतंव्वीर्यमैन्द्रम्बलम्॥ एषतेयोनिम्मो
 दायत्वानन्दायत्त्वामहसेत्वा॥८॥ तेजोसि॥ तेजोसितेजोमयिधेहिव्वीर्यमसिव्वीर्यम्मयिधेहि

बलमसिबलम्मयिधेहोस्योजोमयिधेहिमन्युरसिमन्युम्मयिधेहिसहोसिसहोमयिधेहि॥९॥

याव्याग्धम्॥ याव्याग्धंविषूचिकोभौवृकश्चरक्षति॥ श्येनम्पतत्रिणंदसिदहद

सेमम्पात्त्वदहसः॥१०॥ यदापिपेष। मातरम्पुत्रःप्रमुदितोधयन्॥ एतत्तदग्नेऽनृणोभवाम्यह

तौपितरौमया॥ सम्पृचस्थसम्माभद्रेणपृङ्क्तविपृचस्थविमापाप्मनापृङ्क्त॥११॥ (११-

१) देवायज्ञम्॥ देवायज्ञमतन्वतभेषजम्भिषजाश्विना॥ व्वाचासरस्वतीभिषगिन्द्रायेन्द्रिया

णिदधतः॥१२॥ दीक्षायैरूपम्॥ दीक्षायैरूपदशष्पाणिप्रायणीयस्यतोक्कमानि॥

क्रयस्यरूपदसोमस्यलाजासोमाशवोमधु॥१३॥ आतितथ्यरूपम्मासरम्॥ आतितथ्यरूपम्मा

सरम्महावीरस्यनग्नहुः॥ रूपमुपसदामेतत्सिरोरात्रीसुरासुता॥१४॥ सोमस्यरूपम्॥

सोमस्यरूपङ्क्रीतस्यपरिसुत्परिषिच्यते॥ अश्विबभ्यान्दुग्धम्भेषजमिन्द्रायेन्द्रदसरस्वत्या

॥१५॥ आसन्दीरूपम्॥ आसन्दीरूपदराजासन्दैवेद्द्वैकुम्भीसुराधानी॥ अन्तरऽउत्तरवेद्दद्या

रूपङ्कारोतरोभिषक्॥१६॥ वेद्दद्यावेदिः॥ वेद्दद्यावेदिःसमाप्यतेबर्हिषाबर्हिरिन्द्रियम्॥

सवनमिन्द्रेणैन्द्रम्माद्भ्यन्दिनम्॥ व्वैश्वदेवदसरस्वत्यातृतीयमाप्त्तदसवनम्॥२६॥ व्वायव्यै
व्वायव्यानि॥ व्वायव्यैव्वायव्यान्न्याप्नोतिसतेनद्वोणकलशम्॥ कुम्भीभ्यामम्भृणौसुते
स्थालीभिस्तथालीराप्नोति॥२७॥ यजुर्भिराप्यन्ते॥ यजुर्भिराप्यन्तेग्रहाग्रहैस्तोमाश्च
विष्टुतीः॥ छन्दोभिरुक्कथाशस्त्राणिसाम्नावभृथऽआप्यते॥२८॥ इडाभिर्भक्क्षान्।
इडाभिर्भक्क्षानाप्नोतिसूक्कतवाकेनाशिषः॥ शँयुनापत्न्कीसँय्याजान्तसमिष्टयजुषास
स्थाम्॥२९॥ व्रतेनदीक्षाम्॥ व्रतेनदीक्षामाप्नोतिदीक्षयाप्नोतिदक्षिणाम्॥ दक्षिणा
श्रद्धामाप्नोतिश्रद्धयासत्यमाप्यते॥३०॥ एतावद्द्रूपम्॥ एतावद्द्रूपयज्ञस्ययद्देवैर्ब्रह्म
णाकृतम्॥ तदेतत्सर्वमाप्नोतियज्ञेसौत्रामणीसुते॥३१॥ (२०-२) सुरावन्तम्बर्हिषदम्॥
सुरावन्तम्बर्हिषददसुवीरँय्यज्ञदहिन्वन्तिमहिषानमोभिः॥ दधानाःसोमन्दिविदेवतासुमदेमेन्द्रँय्य
जमानाःस्वर्काः॥३२॥ यस्ते॥ यस्तेरसःसम्भृतऽओषधीषुसोमस्यशुष्मःसुरयासुतस्य॥
तेनजिन्वयजमानम्मदेनसरस्वतीमश्विनाविन्द्रमग्निम्॥३३॥ यमश्विना॥ यमश्विनानमुचे

रासुरादधिसरस्वात्त्यसुनोदिन्द्रियाय ॥ इमन्तदशुक्क्रमधुमन्तमिन्दुसोमदराजानमिहभक्क्षयामि
 ॥३४॥ यदत्र । रिप्त्तदरसिनः सुतस्ययदिन्द्रोऽपिबच्छचीभिः ॥ अहन्तदस्यमनसाशिवेनसोमद
 राजानमिहभक्क्षयामि ॥३५॥ पितृभ्यः स्वधायिभ्यः । स्वधानमः पितामहेभ्यः स्वधायि
 भ्यः स्वधानमत्प्रपितामहेभ्यस्वधायिभ्यः स्वधानमः ॥ अक्क्षन्पितरोमीमदन्तपितरोतीतृप
 न्तपितरपितरशुन्धदध्वम् ॥३६॥ पुनन्तुमा । पितरः सोम्यासः पुनन्तुमापितामहापुनन्तु
 प्रपितामहाः ॥ पवित्रेणशतायुषा ॥ पुनन्तुमापितामहापुनन्तुप्रपितामहाः ॥ पवित्रेणशतायु
 षाव्विश्वमायुर्व्यश्न्नवै ॥३७॥ अग्नेऽआयूषि । पवसऽआसुवोर्जमिषश्चनः ॥ आरेबाधस्व
 दुच्छुनाम् ॥३८॥ पुनन्तुमा । देवजनापुनन्तुमनसाधियः ॥ पुनन्तुव्विश्वाभूतानिजातवेदः
 पुनीहिमा ॥३९॥ पवित्रेणपुनीहि । माशुक्क्रेणदेवदीदद्यत् । अग्नेक्कत्त्वाक्कतूँ १ ॥ऽरनु ॥४०॥
 यत्ते । पवित्रमर्चिष्यग्नेव्विततमन्तरा ॥ ब्रह्मतेनपुनातुमा ॥४१॥ पवमानसः ॥ पवमानः
 सोऽअद्घनः पवित्रेणव्विचर्षणिः ॥ यत्पोतासपुनातुमा ॥४२॥ उभाभ्यान्देव । सवितपवि

त्रेणसवेनच॥ माम्पुनीहिव्विश्वतः॥४३॥ व्वैश्वदेवीपुनती। देव्यागाद्दद्यामिमाबह्व्य
 स्तन्वोव्वीतपृष्ठा॥ तयामदन्तःसधमादेषुव्वय७स्यामपतयोरयीणाम्॥४४॥ येसमानाः।
 समनसःपितरोयमराज्ये॥ तेषाल्लोकःस्वधानमोयज्ञोदेवेषुकल्पताम्॥४५॥ येसमानाः। समन
 सोजीवाजीवेषुमामकाः॥ तेषा७श्रीर्मयिकल्पतामस्मिँल्लोकेशतदसमाँ॥४६॥ द्वेसृती॥
 द्वेसृतीऽअशृणवम्पितृणामहन्देवानामुतमर्त्यानाम्॥ ताब्ध्यामिदंव्विश्वमेजत्समेतियदन्तरापितरं
 म्मातरंश्च॥४७॥ इददहविः॥ इददहविःप्रजननम्मेऽअस्तुदशवीरदसर्वगण७स्वस्तये॥
 आत्कमसनिप्रजासनिपशुसनिलोकसन्न्यभयसनि॥ अग्निःप्रजाम्बहुलाम्मेकरोत्त्वन्नम्पयोरेतोऽ
 अस्ममासुधत्त॥४८॥ (१७-३) उदीरताम्॥ उदीरतामवरऽउत्परांसऽउन्मद्भ्यमाःपितरः
 सोम्यासः॥ असुँध्यऽईयुरव्वृकाऽऋतज्ञास्तेनोवन्तुपितरोहवेषु॥४९॥ अङ्गिरसोनः। पितरो
 नवग्वाऽअथर्वानोभृगवःसोम्यासः॥ तेषाँव्वयदसुमतौयज्ञियानामपिभद्वेसौमनसेस्याम
 ॥५०॥ येनः॥ येनःपूव्वेपितरःसोम्यासोनूहिरेसोमपीथंव्वसिष्ठाः॥ तेभिर्यमःसदरराणो

हवी७ष्युशन्नुशदिद्धःप्रतिकाममन्तु॥५१॥ त्वदसोम॥ त्वदसोमप्रचिकितोमनीषात्त्वरजिष्ठु
मनुनेषिपन्थाम्॥ तवप्रणीतीपितरोनऽइन्दोदेवेषुरत्नकमभजन्तधीरां॥५२॥ त्वयाहि॥
त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वेकर्माणिचक्क्रुःपवमानधीरां॥ व्वन्नवन्नवातपरिधीं१॥ रपोर्णु
व्वीरेभिरश्श्वैर्मघवाभवान॥५३॥ त्वदसोम। पितृभिःसंविदानोनुद्द्यावापृथिवीऽआततन्थ॥
तस्मैतऽइन्दोहविषाव्विधेमव्वय७स्यामपतयोरयीणाम्॥५४॥ बर्हिषदःपितरः॥ बर्हिषदः
पितरऽऊत्यूर्वागिमावोहव्याचकृमाजुषद्ध्वम्॥ तऽआगतावसाशन्तमेनाथानःशय्योररपोदधात
॥५५॥ आहम्॥ आहम्पितृन्सुविदत्राँ२॥ऽअवित्सिनपातश्चव्विक्रमणश्चव्विष्णोः॥
बर्हिषदोयेस्वधयासुतस्यभजन्तपित्वस्तऽइहागमिष्ठा॥५६॥ उपहृताःपितरः। सोम्या
सोबर्हिष्येषुनिधिषुप्रियेषु॥ तऽआगमन्तुतऽइहश्श्रुवन्त्वधिब्रुवन्तुतेवन्त्वस्मान्॥५७॥
आयन्तु। नःपितरःसोम्यासोग्निष्वात्ताःपथिभिर्देवयानैः॥ अस्मिन्न्यज्ञेस्वधयामदन्तोधि
ब्रुवन्तुतेवन्त्वस्मान्॥५८॥ अग्निष्वात्ताःपितरः॥ अग्निष्वात्ताःपितरऽएहगच्छतसदः

सदत्सदतसुप्रणीतयः॥ अत्ताहवीषिप्रयंतानिबर्हिष्यथारयिदसर्व्वीरन्दधातन॥५९॥
येऽअग्निष्वात्ताः॥ येऽअग्निष्वात्तायेऽअनग्निष्वात्तामद्भ्योदिवःस्वधयामादयन्ते॥ तेभ्यः
स्वराडसुनीतिमेताय्यथावशन्तन्वङ्कल्पयाति॥६०॥ अग्निष्वात्तानृतुमतः॥ अग्निष्वात्ता
नृतुमतोहवामहेनाराशदसेसोमपीथय्यऽआशुः॥ तेनोव्विप्राससुहवाभावन्तुव्वयःस्यामपतयो
रयीणाम्॥६१॥ (१३-४) आच्याजानुं। दक्षिणतोनिषद्द्योमय्यज्ञमभिगृणीतव्विश्वे॥
माहिदसिष्टृपितरकेनचिन्नोयद्द्वऽआगःपुरुषताकराम॥६२॥ आसीनासोऽअरुणीनाम्॥
आसीनासोऽअरुणीनामुपस्थेरयिन्धत्तदाशुषेमर्त्याय॥ पुत्रेभ्यःपितरस्तस्यव्वस्वःप्रयच्छत
ऽइहोर्जन्दधात॥६३॥ यमग्ने। कव्यवाहनत्त्वञ्चिन्मन्यसेरयिम्॥ तन्नोगीर्भिःश्रवाय्यन्देव
त्रापनयायुजम्॥६४॥ योऽअग्निः। कव्यवाहनपितृन्त्यक्षदृतावृधः॥ प्रेदुहव्यानिव्वो
चतिदेवेभ्यश्चपितृभ्यऽआ॥६५॥ त्वमग्ने॥ त्वमग्नऽईडितःकव्यवाहनावाङ्कव्यानिःसुर
भीणिकृत्वी॥ प्रादापितृभ्यःस्वधयातेऽअक्षन्नद्धित्वन्देवप्रयताहवीषि॥६६॥ येच॥

येचेहपितरोयेचनेहयाँश्चव्विद्दयँ२॥ऽउचनप्प्रविद्द्वा॥ त्वंव्वेत्थयतितेजातवेदस्वधाभिर्य
 ज्जसुकृतञ्जुषस्व॥६७॥ इदम्पितृभ्यः॥ इदम्पितृभ्योनमोऽअस्त्वद्दद्येपूर्वांसोयऽउपरास
 ऽईयुः॥ येपात्थिँवेरजस्यानिषत्तायेवानूनदसुवृजनासुव्विक्क्षु॥६८॥ आधायथा। नपितरं
 परासत्प्रत्नकासोऽअग्ग्नऽऋतमाशुषाणाः॥ शुचीदयन्दीधितिमुक्कथशासत्क्षामाभिन्दन्तोऽ
 अरुणीरपव्वन्॥६९॥ उशन्तस्त्वा॥ उशन्तस्त्वानिधीमह्युशन्तस्समिधीमहि॥ उशन्नुशतऽ
 आवहपितृन्हविषेऽत्तवे॥७०॥ अपाम्फेनेन॥ अपाम्फेनेनमुचेत्शिरऽइन्द्रोदवर्त्तयत्॥
 व्विश्वायदजयस्पृधः॥७१॥ (१०-५) सोमोराजा॥ सोमोराजामृतदसुतऽऋजीषेणा
 जहान्मृत्युम्॥ ऋतेनसत्यमिन्द्रियंव्विपानदशुक्क्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु॥७२॥
 अद्भ्यःकक्षीरम्॥ अद्भ्यःकक्षीरंव्व्यपिबत्कुड्ङ्ङिरसोधिया॥ ऋतेनसत्यमिन्द्रियंव्विपानद
 शुक्क्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु॥७३॥ सोममद्भ्यः॥ सोममद्भ्योव्व्यपिबच्छन्द
 साहदसःशुचिषत्॥ ऋतेनसत्यमिन्द्रियंव्विपानदशुक्क्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु

॥७४॥ शतम् ॥११००॥ अन्नात्परिस्रुतः ॥ अन्नात्परिस्रुतो रसम्ब्रह्मणा व्यपिबत्क्षत्रम्पयः
 सोमम्प्रजापतिः ॥ ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं दृशुक्क्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयो मृतम्मधु
 ॥७५॥ रेतोमूत्रम् ॥ रेतोमूत्रं विजहातियोनिम्प्रविशदिन्द्रियम् ॥ गर्भोजरायुणा वृत उलब्बञ्ज
 हातिजन्मना ॥ ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं दृशुक्क्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयो मृतम्मधु ॥७६॥
 दृष्टद्वारूपे ॥ व्याकरोत्सत्यानृते प्रजापतिः ॥ अश्रद्धामनृते दधाच्छ्रद्धा सत्ये प्रजापतिः ॥
 ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं दृशुक्क्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयो मृतम्मधु ॥७७॥ वेदेन रूपे ॥
 व्यपिबत्सुतासुतौ प्रजापतिः ॥ ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं दृशुक्क्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयो
 मृतम्मधु ॥७८॥ दृष्टद्वारपरितस्रुतः ॥ दृष्टद्वारपरितस्रुतो रसं दृशुक्क्रेण शुक्कं व्यपिबत्पयः
 सोमम्प्रजापतिः ॥ ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं दृशुक्क्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयो मृतम्मधु
 ॥७९॥ (८-६) सीसेन तन्त्रम् ॥ सीसेन तन्त्रम्न सामनीषिणं उरुणा सूत्रेण कवयो व्यवन्ति ॥
 अश्विनायज्ञसंवितासरस्वतीन्द्रस्य रूपं वरुणो भिषज्यन् ॥८०॥ तदस्य ॥ रूपममृतदशची

भिस्ति॒स्रो॒दधु॒र्दे॒वता॑ः॒स॒हरा॒णाः॑ ॥ लो॒मा॒नि॒श॒ष्पै॒र्बहु॒धान॒तो॒क्क॒म॒भिस्त्व॒ग॒स्य॒मा॒स॒म॒भ॒वन्ना॒जाः॑
 ॥८१॥ तद॒श्वि॒ना॑ । भि॒ष॒जा॒रु॒द्व॒र्त्त॒नी॒सर॑स्वती॒व्यति॒पेशो॑ऽअन्तरम् ॥ अ॒स्ति॒थ॒म॒ज्जा॒न॒म्मा॒स॒रैः
 का॒रो॒त॒रेण॒दध॑तो॒गवा॑न्त्व॒चि ॥८२॥ सर॑स्वती॒मन॑सा । पे॒श॒लं॒व्व॒सु॒ना॒स॒त्या॒भ्यां॒व्यति॒दर्श॑तं॒व्वपुः॑
 ॥ र॒स॒म्प॒रि॒सु॒ता॒न॒रो॒हि॒त॒न्न॒ग्न॒हु॒र्द्धी॒र॒स्त॒सर॑न्न॒वेम॑ ॥८३॥ प॒य॑साशु॒क्क॒म॒मृ॒त॒ज्ज
 नि॒त्र॒द॒सु॒र॒या॒मू॒त्रा॑ज॒न॒य॒न्त॒रेतः॑ ॥ अ॒पा॒म॒ति॒न्दु॒र्म॒ति॒म्बा॒ध॒मा॒ना॒ऽऊ॒व॒द्ध्यं॒व्वा॒त॑द॒स॒र्व्व॒न्त॒दा॒रा॒त्
 ॥८४॥ इ॒न्द्रः॑सु॒त्रा॒मा॑ ॥ इ॒न्द्रः॑सु॒त्रा॒मा॒हृ॒द॒ये॒न॒स॒त्य॒म्पु॒रो॒डा॒शे॒न॒स॒वि॒ता॒ज॒जा॒न ॥ य॒कृ॑त्क्लो॒मानं॑
 व्वरु॑णो॒भिष॑ज्यन्म॒त॒स्ने॒व्वा॒य॒व्यै॒र्न॒मि॒ना॒ति॒पि॒त्त॒म् ॥८५॥ आ॒न्त्रा॒णि॒स्थाली॑ ॥ आ॒न्त्रा॒णि
 स्थाली॑र्म॒धु॒पि॒न्व॒मा॒ना॒गु॒दा॒त्पा॒त्रा॒णि॒सु॒दु॒घा॒न॒धे॒नुः ॥ श्ये॒न॒स्य॒प॒त्र॒न्न॒प्ली॒हा॒श॒ची॑भि॒रा॒स॒न्दी॒ना
 भि॒रु॒द॒र॒न्मा॒ता ॥८६॥ कु॒म्भो॒व्व॒नि॒ष्ठुः ॥ कु॒म्भो॒व्व॒नि॒ष्ठु॒र्जी॒नि॒ता॒श॒ची॑भि॒र्य॒स्मि॒न्न॒ग्रे॒यो॒न्या॒ङ्ग
 ष्भो॑ऽअ॒न्तः ॥ प्ला॒शि॒र्व्य॑क्क॒त॒श॒त॒धा॒र॒ऽउ॒त्सो॑दु॒हे॒न॒कु॒म्भी॒स्व॒धा॒म्पि॒तृ॒भ्यः ॥८७॥ मुख॑द॒स॒त् ॥
 मुख॑द॒स॒द॒स्य॒शि॒र॒ऽइ॒त्स॒ते॒न॒जि॒ह्वा॒प॒वि॒त्रं॒म॒श्वि॒ना॒स॒न्त॒सर॑स्वती ॥ च॒प्प॒न्न॒पा॒यु॒र्भि॒ष॒ग॒स्य॒व्वा

लो॒व्वस्ति॒र्नशे॒पो॒हर॑सा॒तर॒स्वी॥८८॥ अ॒श्वि॒व॒ब्भ्या॒श्र॒क॒क्षुः॑ । अ॒श्वि॒व॒ब्भ्या॒श्र॒क॒क्षुर॒मृ॒त॒ङ्ग्र॒हा॑
ब्भ्या॒ज्छा॒गे॒न॒ते॒जो॑ह॒विषा॑शृ॒तेन॑ ॥ प॒क्ष्मा॑णि॒गो॒धू॒मै॒कु॒व॒लै॒रु॒ता॒नि॒पे॒शो॒न॒शु॒क्र॒म॒सि॒तं॒व्व॒सा॒ते॥८९॥
अ॒वि॒र्न । मे॒षो॒न॒सि॒व्वी॒र्या॒य॒प्प्रा॒ण॒स्य॒प॒न्था॑ऽअ॒मृ॒तो॒ग्र॒हा॑ब्भ्याम् ॥ सर॑स्व॒त्यु॒प॒वा॒कै॒व्व्या॒न॒न्न
स्या॑नि॒ब॒र्हि॒र्ब॒दरै॑र्ज॒जान॑ ॥९०॥ इ॒न्द्र॒स्य॒रूप॑म् ॥ इ॒न्द्र॒स्य॒रूप॑मृ॒ष॒भो॒ब॒ला॒य॒क॒र्ण॑ब्भ्या॒श्रो॒त्र॑म
मृ॒त॒ङ्ग्र॒हा॑ब्भ्याम् ॥ य॒वा॒न॒ब॒र्हि॒र्भ्रु॒विके॑स॒रा॒णि॒क॒र्क॒न्धु॒ज॒जे॒म॒धु॒सा॒र॒घ॒म्मु॒खा॑त् ॥९१॥ आ॒त्क॒म॒न्नु
प॒स्त्ये॑ ॥ आ॒त्क॒म॒न्नु॒प॒स्त्ये॒न॒व्वृ॒क॒स्य॒लो॒म॒मु॒खे॒श्म॒श्रू॒णि॒न॒व्व्या॑ग॒घ्र॒लो॒म॑ ॥ के॒शा॒न॒शी॒र्ष॒न्य॒शं॒से॒श्रि
यै॒शि॒खा॑सि॒ह॒स्य॒लो॒म॒त्त्वि॒षि॑रि॒न्द्रि॒या॒णि॑ ॥९२॥ अ॒ङ्गान्या॑त्क॒मन् ॥ अ॒ङ्गान्या॑त्क॒मन्भि॒ष॒जा॒त॒द
श्वि॒व॒ना॒त्क॒मा॒न॒म॒ङ्गै॑स॒म॒धा॒त्स॒र॒स्व॒ती॑ ॥ इ॒न्द्र॒स्य॒रूप॑द॒श॒त॒मा॒न॒मा॒यु॑श्च॒न्द्रे॒ण॒ज्यो॒ति॒र॒मृ॒त॒न्द॒धा॒नाः
॥९३॥ सर॑स्व॒ती॒यो॒न्या॑म् ॥ सर॑स्व॒ती॒यो॒न्या॑ङ्ग॒र्भ॑म॒न्तर॑श्वि॒व॒ब्भ्या॒म्प॒त्की॒सु॒कृ॒त॒म्बि॒भर्त्ति॑ ॥
अ॒पा॒र॒से॒न॒व्वरु॑णो॒न॒सा॒म्ने॒न्द्र॑श्रि॒यै॒ज॒न॒य॒न्न॒प्सुरा॑जा ॥९४॥ ते॒जः॑प॒शू॒नाम् ॥ ते॒जः॑प॒शू॒ना
ह॒वि॒रि॒न्द्रि॒या॒व॒त्प॒रि॒स्रु॒ता॒प॒य॑सा॒सा॒र॒घ॒म्म॒धु॑ ॥ अ॒श्वि॒व॒ब्भ्या॑न्दु॒ग्ध॒म्भि॒ष॒जा॒सर॑स्व॒त्या॒सु॒ता॒सु॒ता॒ब्भ्या॑

म॒मृ॒त॒सो॒म॒ऽइ॒न्दुः॑ ॥१५॥ (१६-७) इति श्रीवाजसनेयसंहितायामेकोनविंशतितमोऽध्यायः
 ॥१९॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ क्षत्रस्ययोनिस्त्रयोदश, यद्देवादशा,
 भ्यादधाम्यष्टौ, योभूतानाञ्चतस्रः, समिद्धोऽइन्द्रोऽएकादश, ऽआयात्वष्टौ, समिद्धोऽग्निर्द्वादशा,
 श्शिवनाहविस्त्रयोदशा, श्शिवनातेजसैकादश, नव नवतिः॥ (अ. २० मं. ९० अ. ९) हरिः
 ॐ॥ क्ष॒त्र॒स्य॒यो॒निः॑॥ क्ष॒त्र॒स्य॒यो॒नि॑र॒सि॒क्ष॒त्र॒स्य॒ना॒भि॑र॒सि॒॥ मा॒त्त्वा॑हि॒द॒सी॒न्मा॑मा॒हि॒द॒सी॑॥१॥
 निष॑साद। धृ॒त॒व्र॑तो॒व्वरु॑ण॒त्प॒स्त्या॒स्वा॑॥ सा॒म्प्रा॑ज्यायसु॒क्क्र॑तुः॥ मृ॒त्योः॑पा॒हि॒व्वि॒द्द्यो॒त्पा॑हि
 ॥२॥ दे॒व॒स्य॑त्त्वा। स॒वि॒तुः॑प्प्र॒स॒वे॒श्शिव॑नो॒र्बा॒हु॒भ्या॑म्पू॒ष्ण॑णो॒ह॒स्ता॑भ्याम्॥ अ॒श्शिव॑नो॒र्भै॑ष॒ज्ये
 न॒ते॒ज॑से॒ब्र॒ह्म॑व॒र्च॒सा॒या॒भि॒षि॑श्चा॒मि॒स॒र॑स्व॒त्त्यै॒भै॑ष॒ज्ये॒न॒व्वी॒र्या॑या॒न्ना॒द्द्या॑या॒भि॒षि॑श्चा॒मी॒न्द्र॑स्येन्द्रि॒ये
 ण॒ब॒ला॑या॒श्श्रि॒यै॒य॑श॒से॒भि॒षि॑श्चा॒मि॒॥३॥ को॑सि। क॒त॒मो॑सि॒क॒स्मै॑त्त्वा॒का॒य॑त्त्वा॥ सु॒श॒लो॒क
 सु॒म॑ङ्ग॒ल॒स॒त्त्य॑राजन्॥४॥ शि॒रो॑मे॥ शि॒रो॑मेश्श्री॒र्य॑शो॒मुख॑न्त्विषि॒त्केशा॑श्च॒श्म॑श्श्रूणि॥
 राजा॑मे॒प्रा॒णो॑ऽअ॒मृ॒त॒स॒म्प्रा॑त्त्च॒क्षु॑र्वि॒रा॑त्त्श्रो॒त्रम्॥५॥ जि॒ह॒व्वा॑मे। भ॒द्रं॑व्वाङ्भ॒हो॑मनो

मन्युः स्वराट् भामः ॥ मोदाः प्रमोदाऽअङ्गुलीरङ्गानिमित्रम्मेसहः ॥६॥ बाहूमे ॥ बाहूमे बल
मिन्द्रियहस्तौ मे कर्मवीर्यम् ॥ आत्कमाक्षत्रमुरोमम् ॥७॥ पृष्टीर्मे ॥ राष्ट्रमुदरमसौ ग्रीवा
श्च श्रोणी ॥ उरूऽअरन्कीजानुनी विशोमेङ्गानिसर्वतः ॥८॥ नाभिर्मे ॥ चित्तं विज्ञानं म्पा
युर्मपंचितिर्भसत् ॥ आनन्दनन्दावाण्डौ मे भगसौ भाग्यम्पसः ॥ जङ्घाभ्याम्पद्भ्यान्धर्मोस्मि
विशिराजा प्रतिष्ठितः ॥९॥ प्रतिक्षत्रे ॥ प्रतिष्ठामिराष्ट्रे प्रत्यश्वेषु प्रतिष्ठामिगोषु
प्रत्यङ्गेषु प्रतिष्ठाम्यात्कमन्प्रतिप्राणेषु प्रतिष्ठामिपुष्टे प्रतिद्यावापृथिव्योऽप्रतिष्ठामि
मियज्ञे ॥१०॥ त्रया देवाः ॥ त्रया देवाऽएकादशत्रयस्त्रिंशाः सुरार्धसः ॥ बृहस्पतिपुरोहिता देवस्य
सवितुः सवे ॥ देवा देवैरवन्तुमा ॥११॥ प्रथमाद्वितीयैः ॥ प्रथमाद्वितीयैर्द्वितीयास्तृतीयै
स्तृतीयाः सत्येन सत्यं यज्ञेन यज्ञो यजुर्भिर्यजूषिसामभिः सामान्यृग्भिर्ऋचः पुरोनुवाक्क्याभिः पुर
ोनुवाक्क्यायाज्याभिर्याज्याव्वषट्कारैर्वषट्काराऽआहुतिभिराहुतयो मे कामान्त्समर्द्धय
न्तुभूः स्वाहा ॥१२॥ लोमानिप्रयतिः ॥ लोमानिप्रयतिर्ममत्त्वङ्ङऽआनतिरागतिः ॥ मासम्म

ऽउपनतिर्व्वस्वस्तिथमज्जामऽआनतिः॥१३॥ (१३-१) यद्देवाः॥ यद्देवादेवहेडनन्देवासश्च
 कृमाव्वयम्अग्निर्मातस्मादेनसोव्विश्वान्मुश्चत्त्वहसः॥१४॥ यदिदिवा॥ यदिदिवाय
 दिनक्वतमेना७सिचकृमाव्वयम्॥ व्वायुर्मातस्मादेनसोव्विश्वान्मुश्चत्त्वहसः॥१५॥ यदि
 जाग्रत्॥ यदिजाग्रद्द्वदिस्वप्नऽएना७सिचकृमाव्वयम्॥ सूर्योमातस्मादेनसोव्विश्वान्मुश्च
 त्वहसः॥१६॥ यद्द्ग्रामे॥ यद्द्ग्रामेयदरण्येयत्सभायाँयदिन्द्रिये॥ यच्छूद्वेयदर्येयदेनश्च
 कृमाव्वयँयदेकस्याधिधर्मणितस्याव्वयजनमसि॥१७॥ यदापः॥ यदापोऽअग्न्याऽइतिव्व
 रुणेतिशपामहेततोव्वरुणनोमुश्च॥ अवभृथनिचुम्पुणनिचेरुरसिनिचुम्पुणः॥ अवदेवैर्व्वकृत
 मेनोयक्क्षयवमर्त्यैर्मर्त्यैकृतम्पुराव्वणोदेवरिषस्पाहि॥१८॥ समुद्वेते॥ समुद्वेतेहृदयमप्स्वन्तः
 सन्त्वाव्विशन्त्वोषधीरुतापः॥ सुमित्रियानऽआपऽओषधयःसन्तुदुर्मित्रियास्तस्मैसन्तु
 योस्मान्द्वेष्टियश्चव्वयन्दिष्मः॥१९॥ द्रुपदादिवमुमुचानः॥ स्विन्नःस्नातोमलादिव॥ पूतम्प
 वित्त्रेणेवाज्यमापःशुन्धन्तुमैनसः॥२०॥ उद्द्वयम्॥ उद्द्वयन्तमसस्परिस्वःपश्यन्तऽउत्तरम्॥

दे॒व॒न्दे॒व॒त्रा॒सूर्य॑म॒ग॒न्म॒ज्योति॑रु॒त्त॒मम् ॥२१॥ अ॒पोऽअ॒द्द्य ॥ अ॒पोऽअ॒द्यान्व॑चा॒रिष॑र॒से॒न॒स॒मं
 सृ॒क्ष॒म॒हि ॥ प॒य॑स्वा॒न॒ग॒ग्नऽआ॒ग॒म॒न्त॒म्मा॒स॒द॒सृ॒ज॒व्व॒र्च॑सा॒प्प्र॒ज॒या॒च॒ध॒ने॒न॒च ॥२२॥ ए॒धो॑सि ॥
 ए॒धो॑स्ये॒धिषी॑म॒हि॒स॒मि॒द॒सि॒ते॒जो॑सि॒ते॒जो॑म॒यि॒धे॒हि ॥ स॒मा॒व॑व॒र्त्ति॒पृ॒थि॒वी॒स॒मु॒षाः॒स॒मु॒सूर्यः॑ ॥
 स॒मु॒व्वि॒श्व॑मि॒द॒ज्जा॒ग॒त् ॥ व्वै॒श्व॒ान॒र॒ज्यो॑ति॒र्भू॒या॒सं॒व्वि॒भू॒न्क॒मा॒न्व्य॒श्न॒वै॒भू॒स्वा॒हा ॥२३॥
 (१०-२) अ॒भ्या॒द॒धा॒मि॒ स॒मि॒ध॒म॒ग्ने॑व्र॒त॒प॒ते॒त्व॒यि ॥ व्र॒त॒ज्ज॑श्च॒द्वा॒श्रो॒पै॑मी॒न्धे॒त्वा॒दी॒क्क्षि॒तोऽ
 अ॒ह॒म् ॥२४॥ य॒त्र॒ब्र॒ह्म॑ च॒क्ष॒त्र॒श्च॑स॒म्य॒श्चौ॒च॒र॒त॑स॒ह ॥ तँ॒ल्लो॒क॒म्पु॒ण्य॒म्प्र॒ज्ञे॑षँ॒य्य॒त्र॑दे॒वाः
 स॒हा॒ग्नि॒ना ॥२५॥ य॒त्रे॒न्द्रः॑ ॥ य॒त्रे॒न्द्र॑श्च॒व्वा॒यु॑श्च॒स॒म्य॒श्चौ॒च॒र॒त॑स॒ह ॥ तँ॒ल्लो॒क॒म्पु॒ण्य॒म्प्र॒ज्ञे॑षँ
 य्य॒त्र॑से॒दि॒र्न्नि॒व्वि॒द्द्य॒ते ॥२६॥ अ॒दृ॒शु॒ना॒ते ॥ अ॒दृ॒शु॒ना॒तेऽअ॒दृ॒शुः॑पृ॒च्य॒ता॒म्प॒रु॑षा॒प॒रुः ॥ ग॒न्ध॒स्ते
 सो॒मं॒म॒व॒तु॒म॒दा॒य॒र॒सोऽअ॒च्यु॑तः ॥२७॥ सि॒ञ्च॒न्ति॒परि॑ ॥ षि॒ञ्च॒न्त्यु॒त्सि॒ञ्च॒न्ति॒पु॒न॒न्ति॑च ॥ सु॒रा॒यै
 ब॒भ्र॒वै॒म॒दे॒कि॒न्त्वो॒व्व॒द॒ति॒कि॒न्त्वः ॥२८॥ धा॒ना॒व॒न्त॒ङ्क॒र॒म्भि॒णाम् ॥ धा॒ना॒व॒न्त॒ङ्क॒र॒म्भि॒णाम्पू॒प॒व॒न्त
 मु॒क्कि॒थ॒न॒म् ॥ इ॒न्द्र॑प्प्रा॒त॒र्जु॑ष॒स्वनः॑ ॥२९॥ बृ॒ह॒दि॒न्द्रा॒य ॥ गा॒य॒त॒म॒रु॑तो॒व्वृ॒त्र॒ह॒न्त॑मम् ॥

येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधो देवन्देवाय जागृवि ॥३०॥ अद्ध्वय्योऽद्विभिः। सुतदसोमम्पवित्त्रऽ
 आनय ॥ पुनाहीन्द्राय पातवे ॥३१॥ (८-३) यो भूतानाम् ॥ यो भूतानामधिपतिर्यस्मिंमल्लोकाऽ
 अधिश्रिताः ॥ यऽईशेमहतोमहास्तेन गृह्णामित्त्वामहम्मयि गृह्णामित्त्वामहम् ॥३२॥ उपयाम
 गृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्य शिवभ्यान्त्वासरस्वत्यै त्वेन्द्राय त्वासुत्राम्मणऽएषते यो निरशिव
 भ्यान्त्वासरस्वत्यै त्वेन्द्राय त्वासुत्राम्मणे ॥३३॥ प्राणपामे ॥ प्राणपामेऽपानपाश्चक्क्षुष्पाः
 श्रोत्रपाश्चमे ॥ वाचोमे विश्वभेषजो मनसोसि विलायकः ॥३४॥ अशिवनकृतस्यते ॥
 अशिवनकृतस्यते सरस्वतिकृतस्येन्द्रेण सुत्राम्मणा कृतस्य ॥ उपहृतऽउपहृतस्य भक्क्षयामि ॥३५॥
 (४-४) समिद्धऽइन्द्रः ॥ समिद्धऽइन्द्रऽउषसामनीके पुरोरुचापूर्वकृद्वावृधानः ॥ त्रिभिर्देवैस्त्रिद
 शताव्वज्रबाहुर्जघान वृत्रं विदुरो व्ववार ॥३६॥ नराशदसः प्रति ॥ नराशदसः प्रति शूरो मिमान
 स्तनूनपात्प्रतियज्ञस्य धाम ॥ गोभिर्वपावान्मधुना समञ्जन्निहरण्यैश्चन्द्रीयं जतिप्प्रचेताः
 ॥३७॥ इडितो देवैः ॥ इडितो देवैर्हरिवाँ ॥ अभिष्टिरा जुह्वानो हविषा शर्द्धमानः ॥ पुरन्दरो

गोत्रभिद्द्वज्जबाहुरायातुयज्ञमुपनोजुषाणः॥३८॥ जुषाणोबर्हिः॥ जुषाणोबर्हिर्ह्रिवान्ऽइन्द्रः
 प्राचीनदसीदत्प्रदिशापृथिव्याः॥ उरुप्रथात्प्रथमानस्योनमादित्यैरक्वतं वसुभिःसजोषाः
 ॥३९॥ इन्द्रन्दुरः। कवण्योधावमानाव्वृषाणँय्यन्तुजनयसुपत्कीः॥ द्वारोदेवीरभितोव्विश्रं
 यन्तासुवीराव्वीरम्प्रथमानामहोभिः॥४०॥ उषासानक्वता। बृहतीबृहन्तम्पयस्वतीसुदुघे
 शूरमिन्द्रम्॥ तन्तुन्तम्पेशसासं वयन्तीदेवानान्देवँय्यजतसुरुक्वमे॥४१॥ दैव्यामिमाना॥
 दैव्यामिमानामनुषपुरुत्राहोताराविन्द्रप्रथमासुवाचा॥ मूर्द्धन्यज्ञस्यमधुनादधानाप्राचीन
 ज्योतिर्हविषाव्वृधातः॥४२॥ तिस्रोदेवीः॥ तिस्रोदेवीर्हविषाव्वर्द्धमानाऽइन्द्रज्जुषाणाजनयो
 पत्कीः॥ अच्छिन्नन्तन्तुम्पयसासरस्वतीडादेवीभारतीव्विश्वतूर्तिः॥४३॥ त्वष्ट्रादधत्॥
 त्वष्ट्रादधच्छुष्ममिन्द्रायव्वृष्णेपाकोचिष्टृटुर्यशसेपुरूणि॥ वृषायजन्ववृष्णम्भूरिरेतामूर्द्धन्य
 ज्ञस्यसमनक्वतुदेवान्॥४४॥ वनस्पतिरवसृष्टः॥ वनस्पतिरवसृष्टोनपाशैस्त्वन्यासमज्ज
 ज्जमितानदेवः॥ इन्द्रस्यहव्यैर्जठरम्पृणानस्वदातियज्ञम्मधुनाघृतेन॥४५॥ स्तोकाणामिन्दुम्॥

स्तो॒काना॒मिन्दु॒म्प्रति॒शूर॒ऽइन्द्रो॑वृषायमाणोवृषभस्तुराषाद् ॥ घृत॒प्पुषा॒मन॑सामोद॒माना॒स्वाहा॑
 दे॒वाऽअ॒मृता॑मादयन्ताम् ॥४६॥ (११-५) आया॑तु ॥ आया॒त्त्विन्द्रो॑वस॒ऽउप॑न॒ऽइह॒स्तुतः॑
 स॒ध॒माद॑स्तुशूरः ॥ व्वावृ॒धान॒स्तवि॑षीर्य्यस्य॒पूर्वी॑द्द्यौर्न॒क्क्षत्र॑म॒भिभू॑ति॒पुष्पा॑त् ॥४७॥ आनः॑ ॥
 आन॒ऽइन्द्रो॑दूरादान॒ऽआसा॑द॒भिष्टृ॑कृदवसेयासदुग्रः ॥ ओजि॑ष्ठेभिर्नृपतिर्वज्रबाहु॒सङ्गे॑स॒मत्सु॑तु
 र्व॒णिः॑पृ॒तन्नु॑न् ॥४८॥ आनः॑ ॥ आन॒ऽइन्द्रो॑हरि॒भिर्या॑त्त्वच्छा॒र्वाची॑नोवसेराधसेच ॥ तिष्ठ॑ति
 व्व॒ज्रीम॒घवा॑व्विर॒ष्णीमँ॒य्यज्ञ॑मनु॒नोव्वाज॑सातौ ॥४९॥ त्रा॒तार॒मिन्द्र॑म् ॥ त्रा॒तार॒मिन्द्र॑म॒वितार॑मिन्द्र॒ऽ
 हवे॑हवेसुहव॒ऽशूर॑मिन्द्रम् ॥ ह॒व्वया॑मिश॒क्क्रम्पु॑रुहू॒तमिन्द्र॑स्व॒स्तिनो॑म॒घवा॑धा॒त्त्विन्द्रः॑ ॥५०॥
 इन्द्रः॑ सु॒त्रामा॑ ॥ इन्द्रः॑ सु॒त्रामा॑स्ववाँ॒ऽ ॥ अ॒वोभि॑सु॒मृडी॑कोभवतुव्वि॒श्ववे॑दाः ॥ बा॒धता॑न्द्रेषो॒ऽ
 अ॒भय॑ङ्गुणोतुसु॒वीर्य्य॑स्यप॒तय॑स्याम ॥५१॥ तस्य॑व्वयम् ॥ तस्य॑व्वय॒ऽसु॒मतौ॑य॒ज्ञिय॑स्यापि॒भद्द्रे
 सौ॒मन॑सेस्याम ॥ ससु॒त्रामा॑स्ववाँ॒ऽइन्द्रो॑ऽअ॒स्ममे॑ऽआ॒राच्चि॑द्द्वेषः॒सनु॑तर्यु॒योतु॑ ॥५२॥ आ॒मन्द्रैः॑ ॥
 आ॒मन्द्रै॑रिन्द्र॒हरि॑भिर्या॒हिम॒यूर॑रोमभिः ॥ मा॒त्वाके॑चि॒न्निय॑म॒न्विन्न॑पा॒शिनो॑ति॒धन्वे॑वताँ॒ऽ ॥ इ॒हि

॥५३॥ एवेत् ॥ एवेदिन्द्रं वृषणं वज्रं बाहुं वसिष्ठं सोऽअभ्यर्चन्त्यर्कैः ॥ सनस्तुतो वीरवद्भ्रातु
 गोमद्द्यूयम्पातस्वस्तिभिः सदानः ॥५४॥ (८-६) समिद्धोऽअग्निः ॥ समिद्धोऽअग्निरश्विनात
 प्तो घर्मो विराट्सुतः ॥ दुहेधेनुः सरस्वती सोमं शुक्रमिहेन्द्रियम् ॥५५॥ तनूपाभिषजा
 सुतेश्विनो भासरस्वती ॥ मध्वारजाः सीन्द्रियमिन्द्राय पथिभिर्वहान् ॥५६॥ इन्द्रायेन्दुम् ॥
 इन्द्रायेन्दुः सरस्वती नराशंसेन नग्नहुम् ॥ अधातामश्विनामधुभेषजम्भिषजासुते ॥५७॥ आजु
 ह्वाना सरस्वती ॥ आजुह्वाना सरस्वतीन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यम् ॥ इडाभिरश्विना विषसमूर्ज
 षस हरयिन्दधुः ॥५८॥ अश्विनानमुचेः ॥ सुतसोमं शुक्रमपरिस्रुताः ॥ सरस्वती तमाभरद्द्वर्हिषेन्द्रा
 यपातवे ॥५९॥ कवष्योन ॥ व्यचस्वती रश्विबभ्यान्नदुरोदिशः ॥ इन्द्रो नरोदसीऽउभेदुहेका
 मान्त्सरस्वती ॥६०॥ उषासानक्वताम् ॥ उषासानक्वतामश्विनादिवेन्द्रं सायमिन्द्रियैः ॥ सञ्जा
 नानेसुपेशसासमञ्जाते सरस्वत्या ॥६१॥ पातन्नः ॥ पातन्नोऽअश्विनादिवापाहिनक्वतः
 सरस्वति ॥ दैव्या होताराभिषजापातमिन्द्रसचासुते ॥६२॥ तिस्रस्त्रेधा ॥ सरस्वत्यश्विना भारतीडा

॥ तीव्रम्परिस्रुतासोममिन्द्रायसुषुवुर्मदम् ॥६३॥ अश्विनाभेषजम् ॥ अश्विनाभेषजम्मधुभेष
 जन्नसरस्वती ॥ इन्द्रेत्वष्टायशश्रियरूपरूपमधुसुते ॥६४॥ ऋतुथेन्द्रः ॥ ऋतुथेन्द्रो
 व्वनस्पतिःशशमानपरिस्रुता ॥ कीलालमश्विबभ्याम्मधुदुहेधेनुसरस्वती ॥६५॥ गोभिर्न
 सोममश्विनामासरेणपरिस्रुता ॥ समधातसरस्वत्यास्वाहेन्द्रेसुतम्मधु ॥६६॥ (१२-७)
 अश्विनाहविः ॥ अश्विनाहविरिन्द्रियन्नमुचेर्द्धियासरस्वती ॥ आशुक्रमासुराद्वसुमघमिन्द्रा
 यजब्धिरे ॥६७॥ यमश्विना ॥ यमश्विनासरस्वतीहविषेन्द्रमवर्द्धयन् ॥ सविभेदव्वलम्मघन्न
 मुचावासुरेसचा ॥६८॥ तमिन्द्रम् ॥ तमिन्द्रम्पशवसचाश्विनोभासरस्वती ॥ दधानाऽअभ्य
 नूषत हविषायज्ञऽइन्द्रियैः ॥६९॥ यऽइन्द्रे ॥ यऽइन्द्रऽइन्द्रियन्दधुसविताव्वरुणोभगः ॥ ससुत्रा
 माहविष्पतिर्यजमानायसश्चत ॥७०॥ सविताव्वरुणः ॥ सविताव्वरुणोदधद्यजमानायदा
 शुषे ॥ आदत्तनमुचेर्वसुसुत्रामाबलमिन्द्रियम् ॥७१॥ व्वरुणक्क्षत्रम् ॥ व्वरुणक्क्षत्रमिन्द्रिय
 म्भगेनसविताश्रियम् ॥ सुत्रामायशसाबलन्दधानायज्ञमाशत ॥७२॥ अश्विनागोभिः ॥

अ॒श्वि॒ना॒गो॒भि॒रिन्द्रि॒यम॑श्श्वे॒भिर्वी॒र्यु॒म्बल॑म् ॥ ह॒वि॒षेन्द्र॑स॒रस्व॑ती॒यज॑मानमवर्द्धयन् ॥७३॥

तानास॑त्या । सु॒पेश॑सा॒हिर॑ण्यवर्त्तनी॒नरा॑ ॥ सर॑स्वतीह॒विष्म॑तीन्द्र॒कर्म॑सुनोवत ॥७४॥ ताभि॒षजा॑ ।

सु॒कर्म॑णा॒सासु॑दु॒घासर॑स्वती ॥ स॒व्वृ॒त्रहा॑श॒तक्र॑तुरिन्द्रा॒यदधु॑रिन्द्रि॒यम् ॥७५॥ यु॒वह॑सुरामम् ॥

यु॒वह॑सुराममश्वि॒नान॑मु॒चावा॑सुरेसचा ॥ वि॒पि॒पा॒नाःसर॑स्वतीन्द्र॒ङ्गर्म॑स्वावत ॥७६॥ पु॒त्रमि॑व

पि॒तरौ॑ ॥ पु॒त्रमि॑वपि॒तरा॑व॒श्विनो॒भेन्द्रा॑वथु॒काव्यै॑र्द॒सना॑भिः ॥ यत्सुरा॑मं॒व्यपि॑ब॒शची॑भिः

सर॑स्वतीत्वामघवन्नभिषणक् ॥७७॥ यस्मि॒न्नश्वा॑सः ॥ यस्मि॒न्नश्वा॑सऽऋषभासऽउ॒क्क्षणे॑

व॒शामे॑षाऽअ॒वसृ॑ष्टासऽआहु॒ताः ॥ की॒ला॒लपे॑सोमपृ॒ष्ठाय॑व्वे॒धसे॑ह॒दाम॑तिञ्ज॒नय॑चारु॒मग्नये॑

॥७८॥ अहा॑व्यग्ने । ह॒वि॒रा॒स्येते॑सु॒चीव॑घृ॒तश्च॑म्वी॒वसो॑मः ॥ व्वा॒ज॒सनि॑द॒रयि॑म॒स्ममे॑सु॒वीर॑

म्प्रश॑स्तन्धे॒हिय॑शस॒म्बृह॑न्तम् ॥७९॥ (१३-८) शतम् १२०० ॥ अ॒श्वि॒ना॒तेज॑सा ॥

अ॒श्वि॒ना॒तेज॑सा॒चक्क्षुः॑प्रा॒णेन॑सर॒स्वती॑व्वी॒र्यम् ॥ व्वा॒चेन्द्रो॑ब॒लेने॑न्द्रा॒यदधु॑रिन्द्रि॒यम् ॥८०॥

गोम॑दूषुणा॒सत्या॑ ॥ गोम॑दूषुणा॒सत्या॑श्शवा॒वद्द्या॑तमश्वि॒ना ॥ व्व॒र्तीरु॑द्धानृ॒पाय्य॑म् ॥८१॥ नयत् ॥

नय॑त्परो॒नान्तर॑ऽआ॒दध॑र्षद्दूषणवसू ॥ दुः॒श॒दसो॑म॒त्यो॑रि॒पुः ॥८२॥ तानः॑ ॥

तानऽआवोढमश्शिवनारयिम्पिशङ्गसन्दृशम् ॥ धिष्ण्याव्वरिवोविदम् ॥ ८३ ॥ पावकानः ॥
 पावकानः सरस्वतीव्वाजेभिर्वाजिनीवती ॥ यज्ञव्वष्टुधियावसु ॥ ८४ ॥ चोदयित्त्रीसूनृतांनम् ॥
 चोदयित्त्रीसूनृतांनाश्चेतन्तीसुमतीनाम् ॥ यज्ञन्दधेसरस्वती ॥ ८५ ॥ महोऽअर्णः ॥ महोऽअर्णः
 सरस्वतीप्प्रचेतयतिकेतुना ॥ धियोव्विश्वाव्विराजति ॥ ८६ ॥ इन्द्रायाहि ॥ चित्रभानोसुताऽ
 इमेत्वायवः ॥ अण्वीभिस्त्नापूतासः ॥ ८७ ॥ इन्द्रायाहि ॥ धियेषितोव्विप्प्रजूतः सुतावतः ॥
 उपब्रह्माणिव्वाघतः ॥ ८८ ॥ इन्द्रायाहि ॥ इन्द्रायाहितुतुजानऽऽउपब्रह्माणिहरिवः ॥
 सुतेदधिष्वनश्चनः ॥ ८९ ॥ अश्शिवनापिबताम् ॥ अश्शिवनापिबताम्मधुसरस्वत्यासजोषसा ॥
 इन्द्रः सुत्रामाव्वृत्रहाजुषताऽसोम्यम्मधु ॥ ९० ॥ (११-९) इति श्रीवाजसनेयसंहितायां विंशतित
 मोऽध्यायः ॥ २० ॥ पूर्वविंशतौ मंत्रसंख्या १२११ ॥

इति श्रीवाजसनेयसंहितायां पूर्वविंशतिः समाप्ता ॥

अथ श्रीवाजसनेयसंहितोत्तरविंशतिप्रारम्भः

॥श्रीगणेशायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ इमम्मे, समिद्धोऽग्निरेकादशकौ, व्वसन्तेनऽऋतुना षड्,
होतायक्षत्समिधाग्निन्द्रादशा, श्शिवनौछागस्य सप्त, देवम्बर्हिश्चतुर्दश, षडेक षष्टिः (अ. २१
मं. ६१ अनु. ६)॥ हरिः ॐ॥ इमम्मे। व्वरुणश्शुधीहवमद्द्याचमृडय॥ त्वामवस्युराचके॥१॥
तत्त्वा। यामिब्रह्ममणाव्वन्दमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः॥ अहेडमानोव्वरुणेहबोद्ध्युरुशद
समानऽआयुःप्रमोषी॥२॥ त्वन्नः॥ त्वन्नोऽअग्नेव्वरुणस्यव्विद्वान्देवस्यहेडोऽअवयासि
सीष्टा॥ यजिष्ठोव्वहिन्नतमशोशुचानोव्विश्वाद्द्वेषाँसिप्रमुमुग्ध्यस्मत्॥३॥ सत्त्वम्॥
सत्त्वन्नोऽअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोऽअस्याऽउषसोव्व्युष्टौ॥ अवयक्क्ष्वनोव्वरुणदरराणोव्वीहि
मृडीकदसुहवोनऽएधि॥४॥ महीमूषु। मातरदसुव्रतानामृतस्यपत्कीमवसेहुवेम॥ तुविक्क्षत्राम
जरन्तीमुरुचीँसुशर्माणमदितिदसुप्रणीतिम्॥५॥ सुत्रामाणम्पृथिवीम्॥ सुत्रामाणम्पृथिवी
न्द्यामनेहसदसुशर्माणमदितिदसुप्रणीतिम्॥ दैवीन्नावँस्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमास्व

स्तये ॥६॥ सुनावमारुहेयम् ॥ सुनावमारुहेयमस्रवन्तीमनागसम् ॥ शतारित्रा७स्वस्तये ॥७॥

आनः ॥ आनोमित्रावरुणाघृतैर्गव्यूतिमुक्क्षतम् ॥ मध्वारजा७सिसुक्क्रतू ॥८॥ प्रबाहवा ॥

सिसृतञ्जीवसेनानो गव्यूतिमुक्क्षतङ्घृतेन ॥ आमाजनेश्श्रवयतँयुवानाश्रुतम्मेमित्रावरुणा

हवेमा ॥९॥ शन्नः ॥ शन्नोभवन्तुव्वाजिनोहवेषुदेवतातामितद्वस्वकर्का ॥ जम्भयन्तोहिं

वृकदरक्षा७सिसनेम्यस्मद्द्युयवन्नमीवा ॥१०॥ व्वाजेवाजेवत ॥ व्वाजिनो नोधनेषुव्विप्पाऽ

अमृताऽऋतज्ञा ॥ अस्यमध्वःपिबतमादयध्वन्तृप्तायातपथिभिर्देवयानै ॥११॥ (११-१)

समिद्धोऽग्निः ॥ समिधासुसमिद्धोव्वरेण्य ॥ गायत्रीच्छन्दऽइन्द्रियन्त्र्यविर्गौर्वयोदधुः

॥१२॥ तनूनपाच्छुचिर्व्रत ॥ तनूनपाच्छुचिर्व्रतस्तनूपाश्चसरस्वती ॥ उष्णिहाच्छन्दऽ

इन्द्रियन्दित्यवाङ्गौर्वयोदधुः ॥१३॥ इडाभिरग्निः ॥ इडाभिरग्निरीड्यसोमोदेवोऽमर्त्यः ॥

अनुष्टुप्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चाविर्गौर्वयोदधुः ॥१४॥ सुबर्हिरग्निः ॥ पूषण्वान्स्तीर्णबर्हिरमर्त्यः

॥ बृहतीच्छन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्सोगौर्वयोदधुः ॥१५॥ दुरोदेवीः ॥ दुरोदेवीर्दिशोमहीर्ब्रह्ममादेवो

बृहस्पतिः॥ पङ्क्तिश्छन्दऽइहेन्द्रियन्तुर्यवाङ्गौर्वयोदधुः॥१६॥ उषेयह्वी॥ उषेयह्वी
 सुपेशसाव्विश्वेदेवाऽअमर्त्याः॥ त्रिष्टुप्छन्दऽइहेन्द्रियम्पण्डुवाङ्गौर्वयोदधुः॥१७॥ दैव्याहो
 तारा॥ भिषजेन्द्रेणसयुजायुजा॥ जगतीछन्दऽइन्द्रियमनड्ङ्वान्गौर्वयोदधुः॥१८॥ तिस्रऽइडा॥
 तिस्रऽइडासरस्वतीभारतीमरुतोविशः॥ विराट्छन्दऽइहेन्द्रियन्धेनुगौर्नवयोदधुः॥१९॥
 त्वष्टातुरीपः॥ त्वष्टातुरीपोऽअद्भुतऽइन्द्राग्नीपुष्टिवर्द्धना॥ द्विपदाछन्दऽन्द्रियमुक्क्षागौर्नव
 योदधुः॥२०॥ शमितानः॥ शमिनोव्वनस्पतिःसविताप्प्रसुव्रन्भगम्॥ ककुप्छन्दऽइहेन्द्रियं
 व्वशाव्वेहद्वयोदधुः॥२१॥ स्वाहायज्ञम्॥ स्वाहायज्ञंवरुणसुकक्षत्रोभेषजङ्करत्॥ अतिछन्दा
 ऽइन्द्रियंबृहदृषभोगौर्वयोदधुः॥२२॥ (११-२) व्वसन्तेनऽऋतुना॥ देवाव्वसवस्त्रिवृतास्तुताः॥
 रथन्तरेणतेजसाहविरिन्द्रेव्वयोदधुः॥२३॥ ग्रीष्मेणऽऋतुना॥ देवारुद्वापश्चदशेस्तुताः॥
 बृहतायशसाबलहविरिन्द्रेव्वयोदधुः॥२४॥ वर्षाभिर्ऋतुना॥ दित्यास्तोमेसप्तदशेस्तुताः॥
 व्वैरूपेणव्विशौजसाहविरिन्द्रेव्वयोदधुः॥२५॥ शारदेनऽऋतुना॥ देवाऽएकविंशऽऋभवस्तुताः॥

॥ व्वैराजेनश्श्रियाश्श्रयंहविरिन्द्रेव्वयोदधुः॥२६॥ हेमन्तेनऽऽक्रतुना। देवास्त्रिणवेमरुतस्तुताः
 ॥ बलेनशक्कवरीःसहोहविरिन्द्रेव्वयोदधुः॥२७॥ शैशिरेणऽऽक्रतुना। देवास्त्रयस्त्रिदशेमृतास्तुताः
 ॥ सत्त्येनरेवतीःकक्षत्रहविरिन्द्रेव्वयोदधुः॥२८॥ (६-३) होतायकक्षत्। होतायकक्षत्समिधाग्नि
 मिडस्पपदुेश्शिवनेन्द्रःसरस्वतीमजोधूम्रोनगोधूमैःकुवलैर्भेषजम्मधुशष्पैर्नतेजऽऽन्द्रियम्पयःसोमं
 ःपरिसुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यजं॥२९॥ होतायकक्षत्तनूनपात्सरस्वतीम्॥ होतायकक्ष
 त्तनूनपात्सरस्वतीमविर्मेषोनभेषजम्पथामधुमताभरन्नश्शिवनेन्द्रायव्वीर्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेष
 जन्तोककमभिःपयःसोमंःपरिसुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यजं॥३०॥ होतायकक्षन्नराशह
 सन्न। नग्नहुम्पतिःसुरयाभेषजम्पेषःसरस्वतीभिषग्रथोनचन्द्र्यश्शिवनोर्वपाऽऽन्द्रस्यव्वीर्यम्ब
 दरैरुपवाकाभिर्भेषजन्तोककमभिःपयःसोमंःपरिसुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यजं॥३१॥
 होतायकक्षदिडेडितः॥ होतायकक्षदिडेडितऽआजुहव्वानःसरस्वतीमिन्द्रम्बलेनव्वर्द्धयन्नृषभेणगवे
 न्द्रियमश्शिवनेन्द्रायभेषजय्यवैःकककन्धुभिर्मधुलाजैर्नमासरम्पयःसोमंःपरिसुताघृतम्मधुव्य

न्वाज्यस्य होतर्यजं ॥३२॥ होताय कक्षद्द्वर्हिरूण्णम्प्रदाः ॥ होताय कक्षद्द्वर्हिरूण्णम्प्रदाभिष
 इङ्नासत्याभिषजाश्विनाश्वशिंमतीभिषग्धेनुः सरस्वतीभिषग्दुहऽइन्द्राय भेषजम्पयः सोमः
 परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्य होतर्यजं ॥३३॥ होताय कक्षदुरोदिशः । कवण्योनव्यचस्वतीर
 श्विबभ्यान्नदुरोदिशऽइन्द्रो नरोदसीदुधेदुहेधेनुः सरस्वत्यश्विनेन्द्राय भेषजं शुकक्रन्नज्योतिरिन्द्रि
 यम्पयः सोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्य होतर्यजं ॥३४॥ होताय कक्षत्सुपेशसोषे । नक्कत
 न्दिवाश्विनासमञ्जाते सरस्वत्यात्विषिमिन्द्रेन भेषजं श्येनो नरजसाहृदाश्रियानमासरम्पयः
 सोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्य होतर्यजं ॥३५॥ होताय कक्षद्वैव्या होतारा । भिषजाश्वि
 नेन्द्रन्नजागृविदिवानक्कतन्न भेषजैः शूषः सरस्वतीभिषक्कसीसेनदुहऽइन्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुताघृ
 तम्मधुव्यन्त्वाज्यस्य होतर्यजं ॥३६॥ होताय कक्षत्तिस्रोदेवीः ॥ होताय कक्षत्तिस्रोदेवीर्न भेष
 जन्त्रयस्त्रिधातवोपसोरूपमिन्द्रे हिरण्ययमश्विनेडानभारतीवाचासरस्वतीमहऽइन्द्राय दुहऽइ
 न्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्य होतर्यजं ॥३७॥ होताय कक्षत्सुरेतसमृषभम् ॥

होतायकक्षत्सुरेतसमृषभन्नर्यापसन्त्वष्टारमिन्द्रमश्विनाभिषजन्नसरस्वतीमोजोनजूतिरिन्द्रियंवृ
 कोनरभसोभिषग्यशःसुरयाभेषज७श्रियानमासरम्पयःसोमःपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्य
 र्यज॥३८॥ होतायकक्षद्द्वनस्पतिदशमितारम्॥ होतायकक्षद्द्वनस्पतिदशमितारदशतक्रतु
 म्भीमन्नमन्न्युदराजानंव्याग्घन्नमसाश्विनाभामदसरस्वतीभिषगिन्द्रायदुहऽइन्द्रियम्पयःसोमः
 परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज॥३९॥ होतायकक्षदग्नि७स्वाहा॥ होतायकक्षदग्नि७
 स्वाहाज्यस्यस्तोकाना७स्वाहामेदसाम्पृथक्स्वाहाछागमश्विभ्या७स्वाहामेषदसरस्वत्यैस्वाहऽ
 ऋषभमिन्द्रायसिदहायसहसऽइन्द्रिय७स्वाहाग्निन्नभेषज७स्वाहासोममिन्द्रिय७स्वाहेन्द्रदसुत्रामा
 णदसवितारंवरुणभिषजाम्पति७स्वाहावनस्पतिप्रियम्पाथोनभेषज७स्वाहादेवाऽआज्य
 पाजुषाणोऽअग्निर्भेषजम्पयःसोमःपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज॥४०॥ (१२-४)
 होतायकक्षदश्विनौछागस्य। वपायामेदसोजुषेता७हविर्होतर्यज॥ होतायकक्षत्सरस्वतीम्मेष
 स्यवपायामेदसोजुषता७हविर्होतर्यज॥ होतायकक्षदिन्द्रमृषभस्यवपायामेदसोजुषता७हवि

होत॒र्य॒जं ॥४१॥   होता॑य॒क्षद॒श्विनो॑सर॒स्वती॑म् ॥   होता॑य॒क्षद॒श्विनो॑सर॒स्वती॑मिन्द्रं
 सु॒त्रामा॑णमि॒मेसो॑मा॒सुरामा॑णश्छा॒गैर्नमे॒षैर्ऋ॑ष॒भैः सु॒ताः श॒ष्पैर्न॒तोक्क॑म॒भिल्ला॑जै॒र्मह॑स्वन्तो॒मदा॑
 मा॒सरेण॑प॒रिष्कृ॑ता॒शुक्रा॑प॒यस्व॑न्तो॒मृता॑प्प्र॒स्थिता॑वो॒मधु॑श्च्यु॒तस्तान॑श्वि॒वना॒सर॑स्वतीन्द्रः॒सुत्रा॑
 मा॒वृत्र॑हा॒जुष॑न्ता॒सोम्य॑म्मधु॒पिब॑न्तु॒मद॑न्तु॒व्यन्तु॑होत॒र्य॒जं ॥४२॥   होता॑य॒क्षद॒श्विनो॑छा॒गस्य॑ ।
 ह॒विष॑ऽआ॒त्ताम॑द्द॒द्यम॑द्ध्य॒तोमे॑दऽउद्द्भृ॒तम्पु॒राद्द्वेषो॑ब्भ्यः॒पुरा॑पौरु॒षेय्या॑गृ॒भोघ॑स्तान्नु॒नङ्गा॑सेऽअ॒ज्जाणां॑
 य्य॒वस॑प्रथ॒माना॑सु॒मक्ष॑राणा॒शतरु॑द्वि॒याणा॑मग्नि॒ष्वात्ताना॑म्पी॒वोप॑वस॒नाना॑म्पाश्शर्व॒तःश्रो॑
 णि॒तःशि॑ता॒मतऽउ॑त्सा॒दतो॑ङ्गा॒दङ्गा॑द॒वत्ताना॑ङ्कर॒तऽए॒वाश्वि॑वना॒जुषे॑ता॒हवि॑र्होत॒र्य॒जं ॥४३॥
 होता॑य॒क्षत्सर॑स्वती॒मेष॑स्य । ह॒विष॑ऽआ॒वय॑द॒द्यम॑द्ध्य॒तोमे॑दऽउद्द्भृ॒तम्पु॒राद्द्वेषो॑ब्भ्यः॒पुरा॑पौरु॒षेय्या॑
 गृ॒भोघ॑सन्नु॒नङ्गा॑सेऽअ॒ज्जाणां॑य्य॒वस॑प्रथ॒माना॑सु॒मक्ष॑राणा॒शतरु॑द्वि॒याणा॑मग्नि॒ष्वात्ताना॑म्पी॒वो
 प॑वस॒नाना॑म्पाश्शर्व॒तःश्रो॑णि॒तःशि॑ता॒मतऽउ॑त्सा॒दतो॑ङ्गा॒दङ्गा॑द॒वत्ताना॑ङ्कर॒देव॑स॒रस्वती॑जुष॒ताह॑वि
 र्होत॒र्य॒जं ॥४४॥   होता॑य॒क्षदिन्द्र॑मृष॒भस्य॑ । ह॒विष॑ऽआ॒वय॑द॒द्यम॑द्ध्य॒तोमे॑दऽउद्द्भृ॒तम्पु॒राद्द्वेषो॑

बभ्यःपुरापौरुषेययागृभोघसन्नूनङ्गासेऽअञ्जाणाँय्यवसप्रथमानाँसुमत्क्षराणाँशतरुद्विद्रयां
 णामग्निष्वात्तानाम्पीवोपवसनानाम्पाश्शर्वतःश्रोणितःशितामतऽउत्सादतोङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करदेव
 मिन्द्रोऽजुषताँहविहोतर्यजं॥४५॥ होतायकक्षद्द्वनस्पतिमभि। हिपिष्टृतमयारभिष्टुयारश
 नयाधित। यत्राश्विनोश्छागस्यहविषःप्रियाधामानियत्रसरस्वत्यामेषस्यहविषःप्रियाधामा
 नियत्रेन्द्रस्यऽऋषभस्यहविषःप्रियाधामानियत्राग्नेःप्रियाधामानियत्रसोमस्यप्रियाधामानियत्रेन्द्र
 स्यसुत्राम्मणःप्रियाधामानियत्रसवितुःप्रियाधामानियत्रव्वरुणस्यप्रियाधामानियत्रव्वन
 स्पतिःप्रियापाथाँसियत्रदेवानांमाज्यपानाम्प्रियाधामानियत्राग्नेर्होतुःप्रियाधामानितत्रैता
 न्प्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रकक्षद्द्वभीयसऽइवकृत्वीकरदेवन्देवोव्वनस्पतिर्जुषताँहविहोतर्यजं।
 ॥४६॥ होतायकक्षदग्निँस्विष्टकृतम्॥ होतायकक्षदग्निँस्विष्टकृतमयाँडग्निरश्विनोश्छा
 गस्यहविषःप्रियाधामान्ययादत्सरस्वत्यामेषस्यहविषःप्रियाधामान्ययाडिन्द्रस्यऽऋषभस्यह
 विषःप्रियाधामान्ययाडग्नेःप्रियाधामान्ययादत्सोमस्यप्रियाधामान्ययाडिन्द्रस्यसुत्राम्मणः

प्रि॒या॒धा॒मा॒न्य॒या॒त्स॒वि॒तुः॑ प्रि॒या॒धा॒मा॒न्य॒या॒द्भ॒व॒रु॒ण॒स्य॑ प्रि॒या॒धा॒मा॒न्य॒या॒द्भ॒व॒न॒स्प॒तेः॑ प्रि॒
 या॒पा॒था॒स्य॒या॒द्भ॒दे॒वा॒ना॒मा॒ज्य॒पा॒ना॒म्पि॒या॒धा॒मा॒नि॒य॒क॒क्ष॒द॒ग्ने॒र्हो॒तुः॑ प्रि॒या॒धा॒मा॒नि॒य॒क॒क्ष॒त्स्व॒म्म॒हि॒
 मा॒न॒मा॒य॒ज॒ता॒मे॒ज्या॒ऽइ॒षः॑ कृ॒णो॒तु॒सो॒ऽअ॒ध्व॒रा॒जा॒त॒र्वे॒दा॒जु॒ष॒ता॑ ह॒वि॒र्हो॒त॒य्य॒र्ध॒ज॑ ॥४७॥ (७-५)
 दे॒व॒म्ब॒र्हिः॑ । सर॒स्व॒ती॒सु॒दे॒व॒मि॒न्द्रे॑ऽअ॒श्वि॒व॒ना॑ ॥ ते॒जो॒न॒च॒क्षु॒र॒क्ष॒यो॒र्ब॒र्हि॒षा॒दधु॒रि॒न्द्रि॒यं॒व्व॒सु॒वने॑ सु॒धे॒
 य॒स्य॒व्य॒न्तु॒य॒ज॑ ॥४८॥ दे॒वी॒द्द्वारिः॑ ॥ दे॒वी॒द्द्वारो॑ऽअ॒श्वि॒व॒ना॑भि॒ष॒जे॒न्द्रे॒सर॒स्व॒ती॑ ॥ प्रा॒ण॒न्
 वी॒र्य॒न्न॒सि॒द्द्वारो॑दधु॒रि॒न्द्रि॒यं॒व्व॒सु॒वने॑व्वसु॒धे॒य॒स्य॒व्य॒न्तु॒य॒ज॑ ॥४९॥ दे॒वी॒ऽउ॒षा॒सौ॑ ॥ दे॒वी॒ऽउ॒षा॒सा॑
 व॒श्वि॒व॒ना॑सु॒त्रा॒मे॒न्द्रे॒सर॒स्व॒ती॑ ॥ ब॒ल॒न्न॒व्वा॒च॒मा॒स्य॒ऽउ॒षा॒भ्या॒न्दधु॒रि॒न्द्रि॒यं॒व्व॒सु॒वने॑व्वसु॒धे॒य॒स्य॒
 व्य॒न्तु॒य॒ज॑ ॥५०॥ दे॒वी॒जो॒ष्ट्री॑ ॥ दे॒वी॒जो॒ष्ट्री॑सर॒स्व॒त्य॒श्वि॒व॒ने॒न्द्र॑मव॒र्द्ध॒यन् ॥ श्रो॒त्र॒न्न॒क॒र्ण॑यो
 र्य॒शो॒जो॒ष्ट्री॑भ्या॒न्दधु॒रि॒न्द्रि॒यं॒व्व॒सु॒वने॑व्वसु॒धे॒य॒स्य॒व्य॒न्तु॒य॒ज॑ ॥५१॥ दे॒वी॒ऽऊ॒र्जा॒हु॒ती॑ ॥ दे॒वी॒ऽ
 ऊ॒र्जा॒हु॒ती॒दु॒घे॒सु॒दु॒घे॒न्द्रे॒सर॒स्व॒त्य॒श्वि॒व॒ना॑भि॒ष॒जा॒व॒तः॑ ॥ शु॒क्र॒न्न॒ज्यो॒ति॒स्त॒न॒यो॒रा॒हु॒ती॒ध॒र॒त्त॒ऽइ॒न्द्रि॒यं
 व्व॒सु॒वने॑व्वसु॒धे॒य॒स्य॒व्य॒न्तु॒य॒ज॑ ॥५२॥ दे॒वा॒दे॒वा॒ना॑म् ॥ दे॒वा॒दे॒वा॒ना॑भि॒ष॒जा॒हो॒ता॒रा॒वि॒न्द्र॑म॒श्वि॒व॒ना॑

॥ वषट्कारैः सरस्वती त्विषिन्नहृदये मतिं होतृभ्यान्दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज
 ॥५३॥ देवीस्तिष्ठः॥ देवीस्तिष्ठस्तिष्ठो देवीराश्विने डासरस्वती ॥ शूषन्नमद्भ्येनाभ्यामिन्द्राय
 दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५४॥ देवऽइन्द्रः॥ देवऽइन्द्रो नराशंसस्त्रिवरूथः
 सरस्वत्याश्विभ्यामीयते रथः॥ रेतो न रूपममृतं जनित्रमिन्द्राय त्वष्ट्रादधदिन्द्रियाणि वसुवने
 वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५५॥ देवो देवैः॥ देवो देवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपण्णोऽअश्विभ्यां सर
 स्वत्यासुपिप्पलऽइन्द्राय पच्यते मधु ॥ ओजो न जूतिर्ऋषभो न भामं वनस्पतिर्नोदधदिन्द्रियाणि
 वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५६॥ देवम्बर्हिः॥ देवम्बर्हिर्वारितीनामध्वरे स्तीर्णमश्वि
 भ्यामूर्णमम्रदात्सरस्वत्यास्यो न मिन्द्रते सदः॥ ईशायै मन्युः राजानम्बर्हिषा दधुरिन्द्रियं वसुवने
 वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५७॥ देवोऽअग्निः॥ स्विष्टकृद्देवान्यवक्षद्द्यथा यथ होतारा विन्द्रम
 श्विना व्वाचा व्वाचत्सरस्वतीमग्निं सोमं ॥ स्विष्टकृत्स्विष्टऽइन्द्रः सुत्रामासविता ववरुणो भिषगि
 ष्टो देवो वनस्पतिस्विष्टा देवाऽआज्यपाः स्विष्टोऽअग्नि रग्निना होता होत्रे स्विष्टकृद्द्यशो न दध

दिन्द्रियमूर्जमपंचिति७स्वधां०वसुवने०वसुधेयस्य०व्यन्तुयज॥५८॥ अग्निमद्द्य। होतारमवृ
 णीतायँयजमान०पचन्नपक्वती०पचन्नपुरोडाशा०न्बद्धनन्नशिवभ्याञ्छाग०सरस्वत्यैमेषमिन्द्राय
 ऽऋषभ०सुन्वन्नशिवभ्या०सरस्वत्या०इन्द्रायसुत्राम्णोसुरासोमान्तसूपस्था०अद्द्य॥५९॥
 सूपस्था०अद्द्य। देवो०वनस्पतिरभवद्शिवभ्याञ्छागे०नसरस्वत्यैमेषेणेन्द्राय०ऋषभेणाक्क्षँस्ता
 न्मे०दस्त०प्रतिपचतागृभीषतावी०वृधन्तपुरोडाशैरपुरशिवना०सरस्वतीन्द्रः०सुत्रामासुरासोमाँस्त्वाम
 द्द्य॥६०॥ त्वामद्द्य॥ त्वामद्द्य०ऋष०ऽआर्षेय०ऋषीणान्नपादवृणीतायँयजमानोबहुभ्य०आ
 सङ्गतेभ्य०ऽएषमे०देवेषु०वसु०व्यार्याय०क्क्षयत०इति०ताया०देवा०देव०दाना०न्यदु०स्तान्य०स्ममा०आचशास्व
 चंगुरस्वेषितश्च०होतरसि०भद्वा०च्च्याय०प्रेषितो०मानुष०सूक्क्तवा०काय०सूक्क्ताब्ब्रूहि॥६१॥(१४-६)
 इतिश्रीवाजसनेयसंहितायामेकविंशोऽध्यायः॥२१॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥
 तेजोसिपंचा, गनय०एका, हिङ्कारायद्वे, तत्सवितुर्दश, विभूर्मात्रैका, कायद्वे, ०आब्रह्माँस्त्रयो
 दश, शेषादेकैको, नविदशतिश्चतुस्त्रिदशत् (अ. २२ मं. ३४ अनु. १९)॥ हरिः ॐ॥

तेजोसि॥ तेजोसिशुक्रममृतमायुष्पाऽआयुर्मपाहि॥ देवस्यत्वासवितुःप्रसवेऽश्विनोर्बाहु
 ष्याम्पूष्णोहस्ताऽभ्यामाददे॥१॥ इमामगृभ्णन्॥ इमामगृभ्णन्नामृतस्यपूर्वऽआयुषि
 विदथेषुकव्या॥ सानोऽअस्मिन्सुतऽआबभूवऽऋतस्यसामन्त्सरमारपन्ती॥२॥ अभिधाऽ
 असि॥ अभिधाऽअसिभुवनमसियन्तासिधर्ता॥ सत्त्वमग्निंवैश्वानरदसप्रथसङ्गच्छस्वाहाकृतः
 ॥३॥ स्वगात्वा॥ देवेभ्यःप्रजापतयेब्रह्मन्शश्वम्भन्त्स्यामिदेवेभ्यःप्रजापतयेतेनराद्भ्या
 सम्॥ तम्बधानदेवेभ्यःप्रजापतयेतेनराद्भुनुहि॥४॥ प्रजापतयेत्वा॥ प्रजापतयेत्वाजुष्टुम्प्रो
 क्क्षामीन्द्राग्निभ्यान्त्वाजुष्टुम्प्रोकक्षामिवायवेत्वाजुष्टुम्प्रोकक्षामिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यो
 जुष्टुम्प्रोकक्षामिसर्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजुष्टुम्प्रोकक्षामि॥ योऽअर्वन्तज्जिघांसतितमभ्यमीति
 ववरुणः॥ परोमर्तःपरश्वा॥५॥ (५-१)

अग्नयेस्वाहा॥ अग्नयेस्वाहासोमायस्वाहापाम्मोदायस्वाहासवित्रेस्वाहावायवेस्वाहाविष्णो
 वेस्वाहेन्द्रायस्वाहाबृहस्पतयेस्वाहामित्रायस्वाहावरुणायस्वाहा॥६॥ (१-२) हिङ्काराय

स्वाहा॥ हिङ्गारायस्वाहाहिङ्गुतायस्वाहाक्क्रन्दतेस्वाहाक्क्रन्दायस्वाहाप्प्रोथतेस्वाहाप्प्रोथाय
 स्वाहागन्धायस्वाहाग्घ्रातायस्वाहानिविष्टायस्वाहोपविष्टायस्वाहासन्दितायस्वाहाव्वल्गतेस्वाहा
 सीनायस्वाहाशयानायस्वाहास्वपतेस्वाहाजाग्रतेस्वाहाकूजतेस्वाहाप्प्रबुद्धायस्वाहाव्विजृम्भ
 माणायस्वाहाव्विचृतायस्वाहासहानायस्वाहोपस्थितायस्वाहायनायस्वाहाप्प्रायणायस्वाहा
 ॥७॥ यतेस्वाहा॥ यतेस्वाहाधावतेस्वाहोद्वावायस्वाहोद्दुतायस्वाहाशूकारायस्वाहाशूकृताय
 स्वाहानिषण्णायस्वाहोत्थितायस्वाहाजवायस्वाहाबलायस्वाहाव्विवर्त्तमानायस्वाहाव्विवृत्ताय
 स्वाहाव्विधून्वानायस्वाहाव्विधूतायस्वाहाशुश्रूषमाणायस्वाहाशृण्वतेस्वाहेक्क्षमाणायस्वाहे
 क्क्षितायस्वाहाव्वीक्क्षितायस्वाहानिमेषायस्वाहायदत्तितस्म्मैस्वाहायत्पिबतितस्म्मैस्वाहायन्मूत्र
 ङ्करोतितस्म्मैस्वाहाकुर्वतेस्वाहाकृतायस्वाहा॥८॥ (२-३) तत्संवितुः॥ तत्संवितुर्वरेण्य
 म्भर्गोदेवस्यधीमहि॥ धियोयोनःप्रचोदयात्॥९॥ हिरण्यपाणिमूतये। सवितारमुपह्वये॥
 सचेत्तादेवतापदम्॥१०॥ देवस्यचेततः॥ देवस्यचेततोमहीम्प्रसंवितुर्हवामहे॥ सुमतिदसत्य

रांधसम्॥११॥ सुष्टुतिदसुमतीवृधः॥ सुष्टुतिदसुमतीवृधोरातिदसवितुरीमहे॥ प्रदेवायमतीविदे
 ॥१२॥ रातिदसत्पतिम्॥ रातिदसत्पतिम्महेसवितारमुपह्वये॥ आसवन्देववीतये॥१३॥ देव
 स्यसवितुः॥ देवस्यसवितुर्मतिमासवंविश्वदेव्यम्॥ धियाभगम्मनामहे॥१४॥ अग्निस्तो
 मेन। बोधयसमिधानोऽमर्त्यम्॥ हव्यादेवेषुनोदधत्॥१५॥ सहव्यवाद्। सहव्यवाडमर्त्यऽ
 उशिग्दूततश्चनोहितः॥ अग्निर्द्वियासमृण्वति॥१६॥ अग्निन्दूतम्॥ अग्निन्दूपुरोदधे
 हव्यवाहमुपंब्रुवे॥ देवाँः॥१७॥ आसादयादिह॥१७॥ अजीजनोहि। पवमानसूर्य्यविधारेशक्कम
 नापायः॥ गोजीरयारहमाणपुरन्ध्या॥१८॥ (१०-४) विभूर्मात्रा। प्रभूपित्राशश्वोसिह
 योस्यत्योसिमयोस्यव्वासिप्तिरसिवाज्यसिष्वृषासिनृमणाऽअसि॥ ययुर्नामासिशिशुर्ना
 मास्यादित्यानाम्पत्वान्निहिदेवाऽआशापालाऽएतन्देवेभ्योशश्वम्मेधायप्रोक्क्षतदरक्षतेहरन्तिरि
 हरमतामिहधृतिरिहस्वधृतिस्वाहा॥१९॥ (१-५) कायस्वाहा॥ कायस्वाहाकस्मैस्वाहाक
 तमस्मैस्वाहास्वाहाधिमाधीतायस्वाहामनःप्रजापतयेस्वाहाचित्तंविज्ञातायादित्यैस्वाहादित्यै

मह्यौस्वाहादित्यैसुमृडीकायैस्वाहासरस्वत्यैस्वाहासरस्वत्यैपावकायैस्वाहासरस्वत्यैबृहत्त्यैस्वाहापूष
ण्णेस्वाहापूष्णणेप्प्रपत्थ्यायस्वाहापूष्णणेनरन्धिषायस्वाहात्त्वष्ट्रेस्वाहात्त्वष्ट्रेतुरीपायस्वाहात्त्वष्ट्रे
पुरुरूपायस्वाहाव्विष्णवेस्वाहाव्विष्णवेनिभूयपायस्वाहाव्विष्णवेशिपिविष्टायस्वाहा ॥२०॥
व्विश्वोदेवस्य। नेतुर्मर्तोव्वुरीतसकव्यम्।। व्विश्वोरायऽइषुद्धयतिद्द्युम्नंव्वृणीतपुष्प्यसे
स्वाहा॥२१॥ (२-६)

आब्रह्मन्।। आब्रह्मन्ब्राह्मणोब्रह्मवर्चसीजायतामाराष्ट्रेराजन्न्युःशूरऽइष
व्व्योतिव्व्याधीमहारथोजायतान्दोग्धीधेनुव्वोढान्इड्वानाशुःसपित्पुरन्धिर्योषाजिष्णूरथेष्टाः
सभेययुवास्ययजमानस्यव्वीरोजायतान्निकामेनिकामेनपर्जन्योव्वर्षतुफलवत्त्योनऽओषधयः
पच्यन्ताय्योगक्क्षेमोनःकल्पताम्॥२२॥ (१-७) प्राणायस्वाहा। पानायस्वाहाव्व्यानाय
स्वाहाचक्क्षुषेस्वाहाश्श्रोत्रायस्वाहावाचेस्वाहामनसेस्वाहा॥२३॥ (१-८) प्राच्यैदिशे। स्वाहा
व्वर्वाच्यैदिशेस्वाहादक्क्षिणायैदिशेस्वाहाव्वर्वाच्यैदिशेस्वाहाप्प्रतीच्यैदिशेस्वाहाव्वर्वाच्यैदिशे

स्वाहोदी'च्च्यैदिशेस्वाहा'र्वाच्च्यैदिशेस्वाहो'र्ध्वायैदिशेस्वाहा'र्वाच्च्यैदिशेस्वाहा'र्वाच्च्यैदिशेस्वाहा
 'र्वाच्च्यैदिशेस्वाहा॥२४॥ (१-९) अद्भ्यःस्वाहा। वा'र्भ्यःस्वाहो'दकायस्वाहा'तिष्ठन्ती
 'भ्यःस्वाहा'स्रवन्ती'भ्यःस्वाहा'स्यन्दमाना'भ्यःस्वाहा'कूप्या'भ्यःस्वाहा'सूद्या'भ्यःस्वाहा'धार्या
 'भ्यःस्वाहा'र्णवायस्वाहा'समुद्रायस्वाहा'सरिरायस्वाहा॥२५॥ (१-१०) वातायस्वाहा।
 धूमायस्वाहा'भ्रायस्वाहा'मेघायस्वाहा'विद्योतमानायस्वाहा'स्तनयतेस्वाहा'वस्पृर्जतेस्वाहा'वर्ष
 तेस्वाहा'वर्षतेस्वाहो'ग्रं'वर्षतेस्वाहा'शी'घ्रं'वर्षतेस्वाहो'द्दृष्टणतेस्वाहो'द्दृहीतायस्वाहा'प्पुष्णतेस्
 वाहा'शीकायतेस्वाहा'प्पुष्वा'भ्यःस्वाहा'हा'दुनी'भ्यःस्वाहा'नी'हारायस्वाहा॥२६॥ (१-११)
 अग्नयेस्वाहा॥ अग्नयेस्वाहा'सोमायस्वाहा'हेन्द्रायस्वाहा'पृथिव्यैस्वाहा'न्तरिक्षायस्वाहा'दिवे
 स्वाहा'दिग्भ्यःस्वाहा'शा'भ्यःस्वाहो'र्व्यैदिशेस्वाहा'र्वाच्च्यैदिशेस्वाहा॥२७॥ (१-१२)
 नक्षत्रे'भ्यःस्वाहा। नक्षत्रिये'भ्यःस्वाहा'होरात्रे'भ्यःस्वाहा'र्द्धमासे'भ्यःस्वाहा'मासे'भ्यःस्वाहा
 ऽऋतु'भ्यःस्वाहा'र्त्तवे'भ्यःस्वाहा'संवत्सरायस्वाहा'द्द्यावा'पृथिवी'भ्या'स्वाहा'चन्द्रायस्वाहा

सूर्याय॒ स्वाहा॑र॒श्मिभ्य॑स्वाहा॒ वसु॑भ्य॒ स्वाहा॑रु॒द्रेभ्य॑स्वाहा॒ दित्ये॑भ्य॒ स्वाहा॑म॒रुद्भ्य॑स्वाहा॒
 विश्वे॑भ्योदे॒वेभ्य॑स्वाहा॒ मूले॑भ्य॒ स्वाहा॑शाखा॒भ्य॑स्वाहा॒ वनस्प॑ति॒भ्य॑स्वाहा॒ पुष्पे॑भ्य॒
 स्वाहा॑फले॒भ्य॑स्वाहा॒ षधी॑भ्य॒ स्वाहा॑ ॥२८॥ (१-१३) १३०० शतम् ॥ पृथि॒व्यै॒ स्वाहा॑ ॥
 पृथि॒व्यै॒ स्वाहा॑न्तरि॒क्षाय॑स्वाहा॒ दिवे॑स्वाहा॒ सूर्याय॑स्वाहा॒ चन्द्राय॑स्वाहा॒ नक्ष॑त्रे॒भ्य॑स्वाहा॒ द्भ्य॑
 स्वाहा॑ष॒धीभ्य॑स्वाहा॒ वनस्प॑ति॒भ्य॑स्वाहा॒ परि॑प्ल॒वेभ्य॑स्वाहा॒ चरा॑चरे॒भ्य॑स्वाहा॒ सरी॑सृ॒पे
 भ्य॑स्वाहा॑ ॥२९॥ (१-१४) अस॒वे॒ स्वाहा॑ ॥ अस॒वे॒ स्वाहा॑ वस॒वे॒ स्वाहा॑ वि॒भुवे॑स्वाहा॒ वि॒वस्व॑ते
 स्वाहा॑ग॒णश्चि॑ये॒ स्वाहा॑ग॒णप॑तये॒ स्वाहा॑भि॒भुवे॑स्वाहा॒ धिप॑तये॒ स्वाहा॑शू॒षाय॑स्वाहा॒ स॒स्र्पाय॑स्वाहा॑
 चन्द्राय॑स्वाहा॒ ज्योति॑षे॒ स्वाहा॑म॒लि॒म्लु॒चाय॑स्वाहा॒ दिवा॑प॒तय॑ते॒ स्वाहा॑ ॥३०॥ (१-१५) म॒ध॒वे
 स्वाहा॑ ॥ म॒ध॒वे॒ स्वाहा॑मा॒ध॒वाय॑स्वाहा॒ शु॒क्राय॑स्वाहा॒ शु॒चये॑स्वाहा॒ नभ॑से॒ स्वाहा॑नभ॒स्याय॑स्वाहा॒ षाय॑
 स्वाहा॑र्जाय॑स्वाहा॒ स॒ह॒से॒ स्वाहा॑स॒ह॒स्याय॑स्वाहा॒ तप॑ये॒ स्वाहा॑तप॒स्याय॑स्वाहा॑ ७ स॒स्प॑तये॒ स्वाहा॑
 ॥३१॥ (१-१६) व्वाजा॑य॒ स्वाहा॑ ॥ प्र॒स॒वाय॑स्वाहा॑पि॒जाय॑स्वाहा॒ क॒क्रत॑वे॒ स्वाहा॑स्वः॒ स्वाहा॑मू॒र्ध्ने

स्वाहा॑व्य॒श्नु॒विने॒स्वाहा॑न्त्या॒य॒स्वाहा॑न्त्या॒य॒भौव॒नाय॒स्वाहा॑भु॒वन॒स्य॒पत॑ये॒स्वाहा॑धि॒पत॑ये॒स्वाहा॑
 प्र॒जाप॑तये॒स्वाहा॑ ॥३२॥ (१-१७) आ॒यु॒र्य॒ज्जे॒न॑ । क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑प्रा॒णो॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽ
 स्वाहा॑पा॒नो॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑व्या॒नो॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑दो॒नो॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑
 समा॒नो॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑च॒क्षु॒र्य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑श्रो॒त्रै॒र्य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑
 वा॒ग्य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑म॒नो॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑त्क॒मा॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑ब्र॒ह्मा॒य॒ज्जे॒न॑
 क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑ज्यो॒ति॒र्य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑स्व॒र्य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑पृ॒ष्ठै॒र्य॒ज्जे॒न॑
 क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑य॒ज्जो॒य॒ज्जे॒न॑क॒ल्प॒ता॒ऽस्वाहा॑ ॥३३॥ (१-१८) ए॒क॑स्मै॒स्वाहा॑ ॥ ए॒क॑स्मै॒स्वा
 हा॒द्द्वा॒भ्या॒ऽस्वाहा॑श॒ता॒य॒स्वाहा॑है॒क॑श॒ता॒य॒स्वाहा॑व्यु॒ष्ट्यै॒स्वाहा॑स्व॒र्गा॒य॒स्वाहा॑ ॥३४॥ (१-१९)
 इति॑श्रीवाजसनेयसंहितायां द्वाविंशोऽध्यायः ॥२२॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥
 हिरण्यगर्भो॒य॒ऽप्रा॒णतो॒द्विकौ॑, यु॒ज्जन्त्य॑ष्टौ, वा॒यु॒ष्ट॒द्वा॒प॒श्च, प्रा॒णाय॑ति॒स्र, उत्स॑क्क्थ्या द्वादश,
 गाय॑त्रीत्रि॒ष्टुप्, क॒स्त्वा॒षट्कौ॑, क॒स्वि॒द॒ष्टौ, का॒स्वि॒द॒श, सुभू॑स्वयंभू॒स्ति॒स्र, ए॒का॒द॒श

पञ्चषष्टिः॥ (अ. २३ मं. ६५ अनु. ११) हरिः ॐ। हिरण्यगर्भः॥ हिरण्यगर्भः
 समवर्त्तताग्नेभूतस्यजातःपतिरेकऽआसीत्॥ सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमाङ्गस्मैदेवायहविषाव्वि
 धेम॥१॥ उपयामगृहीतोसि। प्रजापतयेत्त्वाजुष्टुङ्गहणम्येषतेयोनिःसूर्यस्तेमहिमा॥
 यस्तेहन्तसंवत्सरेमहिमासम्बभूवयस्तेवायावन्तरिकक्षेमहिमासम्बभूवयस्तेदिविसूर्येमहिमासम्बभू
 वतस्मैतेमहिम्नेप्रजापतयेस्वाहादेवेभ्यः॥२॥ (२-१) यःप्राणतः। यःप्राणतोनिमिषतो
 महित्वैकऽइद्वाजाजगतोबभूव॥ यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मैदेवायहविषाव्विधेम
 ॥३॥ उपयामगृहीतोसि। प्रजापतयेत्त्वाजुष्टुङ्गहणम्येषतेयोनिश्चन्द्रमास्तेमहिमा॥
 यस्तेरात्रौसंवत्सरेमहिमासम्बभूवयस्तेपृथिव्यामग्नौमहिमासम्बभूवयस्तेनक्षत्रेषुचन्द्रमसिम
 हिमासम्बभूवतस्मैतेमहिम्नेप्रजापतयेदेवेभ्यःस्वाहा॥४॥ (२-२) युञ्जन्तिब्ब्रद्धनम्।
 युञ्जन्तिब्ब्रद्धनमरुषश्चरन्तम्परितस्तथुषः॥ रोचन्तेरोचनादिवि॥५॥ युञ्जन्त्यस्य॥ युञ्जन्त्य
 स्यकाम्याहरीव्विपकक्षसारथे॥ शोणाधृष्णनूवाहसा॥६॥ यद्द्वातः॥ यद्द्वातोऽअपोऽअग

नीगन्प्रियामिन्द्रस्यतन्वम् ॥ एत०स्तो०तरनेनपथापुनरश्शवमावर्त्तयासिनः ॥७॥ व्वसंवस्त्वा ।
 अजन्तुगायत्रेणच्छन्दसारुद्वास्त्वाअजन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्दसादित्यास्त्वाअजन्तुजागतेनच्छन्दसा ॥
 भूर्भुवस्वर्लाजी३ ॥ अष्टाची३ ॥ न्यव्येगव्यएतदन्नमत्तदेवाऽएतदन्नमद्विप्रजापते ॥८॥
 कःस्वित् ॥ कःस्विदेकाकीचरतिकऽउस्विजायतेपुनः ॥ कि०स्विद्विमस्यभेषजङ्किम्वावपनम्म
 हत् ॥९॥ सूर्यऽएकाकी । चरतिचन्द्रमाजायतेपुनः ॥ अग्निर्हिमस्यभेषजम्भूमिरावपनम्महत्
 ॥१०॥ कास्वित् ॥ कास्विदासीत्पूर्वचित्तिःकि०स्विदासीद्दृहद्वयः ॥ कास्विदासीत्पिलि
 प्पिलाकास्विदासीत्पिशङ्गिला ॥११॥ द्यौरासीत् ॥ द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्शवऽआसीद्दृहद्वयः
 ॥ अविरासीत्पिलिप्पिलारात्रिरासीत्पिशङ्गिला ॥१२॥ (८-३) व्वायुष्टदा ॥ पचतैरवत्त्व
 सितग्रीवश्छागैर्न्यग्रोधश्चमसैःशलम्मलिर्वृद्ध्या ॥ एषस्यरात्थ्योव्वृषापड्भिभश्चतुब्धिरे
 दगन्ब्रह्ममाकृष्णश्चनोवतुनमोग्नये ॥१३॥ सदशितोरश्मिना ॥ सदशितोरश्मिनारथःसद
 शितोरश्मिनाहयः ॥ सदशितोऽअप्स्वप्सुजाब्रह्ममासोमपुरोगवः ॥१४॥ स्वयंव्वाजिन् ॥

स्वयं॒वा॒जिं॒स्तन्व॒ङ्क॒ल्पय॒स्वस्वयँ॒य्य॒जस्वस्वय॒ञ्जुष॒स्व॥ म॒हि॒मा॒ते॒न्ये॒न॒स॒न्न॒शे॑॥१५॥ न॒वै॑॥
 न॒वाऽउ॑ऽए॒तन्मि॒त्रय॒से॒नरि॑ष्य॒सिदे॒वाँ॑२॥ऽइ॒दे॒षि॒पथि॑भिः॒सुगे॑भिः॥ यत्रा॒स॒ते॒सुकृ॑तो॒यत्र॒ते॒य॒युस्त॑त्र
 त्वादे॒वः॒स॒वि॒ताद॑धातु॥१६॥ अ॒ग्निः॒प॒शुः॥ अ॒ग्निः॒प॒शुरा॑सी॒त्तेना॑य॒जन्त॒सऽए॒तँ॒ल्लो॒कम॑ज
 यद्द॒द्यस्मि॑न्न॒ग्निः॒सते॑लो॒कोभ॑वि॒ष्यति॒तज्जे॑ष्य॒सिपि॒बैताऽअ॒पः॥ व्वा॒युः॒प॒शुरा॑सी॒त्तेना॑य॒जन्त॒स
 ऽए॒तँ॒ल्लो॒कम॑ज॒यद्द॒द्यस्मि॑न्वा॒युः॒सते॑लो॒कोभ॑वि॒ष्यति॒तज्जे॑ष्य॒सिपि॒बैताऽअ॒पः॥ सूर्यः॑ः॒प॒शु
 रा॑सी॒त्तेना॑य॒जन्त॒सऽए॒तँ॒ल्लो॒कम॑ज॒यद्द॒द्यस्मि॑न्सूर्यः॒सते॑लो॒कोभ॑वि॒ष्यति॒तज्जे॑ष्य॒सिपि॒बैताऽअ॒प
 ॥१७॥ (५-४) प्रा॒णाय॑स्वाहा॥ पा॒नाय॑स्वाहा॒व्या॒नाय॑स्वाहा॥ अ॒म्बेऽअ॒म्बि॒केम्बा॑लि॒केन॑
 मा॒नय॑ति॒कश्च॑न॥ स॒स॒स्त्यश्श॒वकः॑सु॒भ॒द्विका॑ङ्काम्पी॒लवा॑सिनीम्॥१८॥ ग॒णाना॑न्त्वा॥ ग॒णप॑ति॒ह
 ह॒वाम॑हे॒प्प्रि॒याणा॑न्त्वा॒प्प्रि॒यप॑ति॒ह॒वाम॑हे॒निधी॑ना॒न्त्वा॒निधि॑पति॒ह॒वाम॑हे॒व्वसो॑मम॥ आ॒हम॑जा
 नि॒गर्भ॑ध॒मात्त्वम॑जा॒सिग॑र्भ॒धम्॥१९॥ ताऽउ॒भौच॑तुरः॒पदः॑स॒म्प्रसा॑रया॒वस्वर्गे॑लो॒के प्प्रो॑र्णु॒वाथां
 वृ॒षा॒व्वा॒जीरे॑तो॒धारे॑तो॒दधा॑तु॥२०॥ (३-५) उ॒त्स॑क्थ्याऽअ॒व॑। गु॒दन्धे॑हि॒सम॑ज्जि॒श्रार॑या॒व्वृष॑न्॥

यस्त्रीणाञ्जीवभोजनं ॥२१॥ यकासकौ। शकुन्तिकाहलगितिव्वञ्चति। आहन्तिगभेपसो
 निगल्गलीतिधारका ॥२२॥ यकोसकौ। शकुन्तकऽआहलगितिव्वञ्चति ॥ विव्वक्षत
 ऽइवतेमुखध्वय्योमानस्त्वमभिभाषथा ॥२३॥ माताच। तेपिताचतेग्रंव्वृक्षस्यरोहतं ॥
 प्रतिलामीतितेपितागभेमुष्टिमंतदसयत् ॥२४॥ माताच। तेपिताचतेग्रेव्वृक्षस्यक्रीडतं ॥
 विव्वक्षतऽइवतेमुखम्ब्रह्मन्मात्त्वंव्वदोबहु ॥२५॥ ऊर्ध्वामेनाम्। ऊर्ध्वामेनामुच्छापय
 गिरौभारदहरन्निव ॥ अथास्यैमद्भ्यमेधताऽशीतेव्वातेपुनन्निव ॥२६॥ ऊर्ध्वमेनम् ॥ ऊर्ध्वमेन
 मुच्छ्रयतादिद्गिरौभारदहरन्निव ॥ अथास्यमद्भ्यमेजतुशीतेव्वातेपुनन्निव ॥२७॥ यदस्यां ॥
 यदस्याऽअदुभेद्द्यात्कृधुस्थलमुपातसत् ॥ मुष्काविदस्याऽएजतोगोशफेशकुलावि ॥२८॥
 यद्देवासः ॥ यद्देवासोलुलामगुम्प्रविष्टीमिनमाविषु ॥ सक्थनादेदिश्यतेनारीसत्त्यस्याविक्षभुवो
 यथा ॥२९॥ यद्धरिणः ॥ यद्धरिणोयवमत्तिनपुष्टम्पशुमन्यते ॥ शूद्रायदर्य्यैजारानपोषायधना
 यति ॥३०॥ यद्धरिणः ॥ यद्धरिणोयवमत्तिनपुष्टम्बहुमन्यते ॥ शूद्रोयदर्य्यैजारोनपोषमनु

मन्यते ॥३१॥ दधिक्रावणोऽअकारिषम् । दधिक्रावणोऽअकारिषज्जिष्णणोरश्वस्यव्वा
 जिनः ॥ सुरभिनोमुखाकरत्प्रणऽआयूषितारिषत् ॥३२॥ (१२-६) गायत्रीत्रिष्टुप् । गायत्री
 त्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुप्पङ्क्त्यासह ॥ बृहत्पुष्णिणहाककुप्सूचीभिःशम्यन्तुत्वा ॥३३॥ द्विपदायाः ॥
 द्विपदायाश्चतुष्पदास्त्रिपदायाश्चषट्पदाः ॥ विच्छन्दायाश्चसच्छन्दाःसूचीभिः
 शम्यन्तुत्वा ॥३४॥ महानामन्योरेवत्यः ॥ महानामन्योरेवत्योविश्वाऽआशाःप्रभूवरीः ॥
 मैधीर्विद्द्युतोव्वाचःसूचीभिःशम्यन्तुत्वा ॥३५॥ नार्यस्ते ॥ नार्यस्तेपत्कन्योलोम
 विचिन्वन्तुमनीषया ॥ देवानाम्पत्कन्योदिशःसूचीभिःशम्यन्तुत्वा ॥३६॥ रजताहरिणीः ॥
 रजताहरिणीःसीसायुजोयुज्यन्तेकर्मभिः ॥ अश्वस्यव्वाजिनस्त्वचिसिमाःशम्यन्तुशम्यन्तीः
 ॥३७॥ कुविदङ्ग । यवमन्तोयवश्चिद्द्यथादान्त्यनुपूर्व्ववियूय ॥ इहेहैपाङ्गुहिभोजनानिये
 बर्हिषोनमऽउक्वितंयजन्ति ॥३८॥ (६-७) कस्त्वा ॥ कस्त्वाच्छयतिकस्त्वाविशास्तिकस्ते
 गात्राणिशम्यति ॥ कऽउतेशमिताकविः ॥३९॥ ऋतवस्ते ॥ ऋतवस्तऽऋतुथापर्व्वशमितारो

व्विशासतु॥ संवत्सरस्यतेजसाशमीभिःशम्यन्तुत्वा॥४०॥ अर्द्धमासापरूषि। तेमासाऽ
 आच्छयन्तुशम्यन्तः॥ अहोरात्राणिमरुतोव्विलिष्टृदसूदयन्तुते॥४१॥ दैव्याऽअध्वर्यवः॥
 दैव्याऽअध्वर्यवस्त्वाच्छयन्तुव्विचशासतु॥ गात्राणिपर्वशस्तेसिमाकृण्वन्तुशम्यन्तीः
 ॥४२॥ द्यौस्ते। पृथिव्यन्तरिक्षंवायुश्छिद्रंपृणातुते॥ सूर्यस्तेनक्षत्रैःसहलोकङ्कणोतु
 साधुया॥४३॥ शन्ते॥ शन्तेपरेभ्योगात्रेभ्यःशमस्त्ववरेभ्यः॥ शमस्थभ्योमज्जभ्यः
 शम्वस्तुतन्वैतव॥४४॥ (६-८) कःस्वित्॥ कःस्विदेकाकीचरतिकऽउस्विजायतेपुनः।
 किःस्विद्धिमस्यभेषजङ्गिम्वावपनम्महत्॥४५॥ सूर्यऽएकाकी। चरतिचन्द्रमाजायतेपुनः॥
 अग्निर्हिमस्यभेषजम्भूमिरावपनम्महत्॥४६॥ किःस्वित्॥ किःस्वित्सूर्यसमज्ज्योतिःकिद
 समुद्रसमदसरः॥ किःस्वित्पृथिव्यैव्वर्षीयःकस्यमात्रानव्विदद्यते॥४७॥ ब्रह्मसूर्यसमम्॥
 ब्रह्मसूर्यसमज्ज्योतिर्द्वौःसमुद्रसमदसरः॥ इन्द्रःपृथिव्यैव्वर्षीयान्गोस्तुमात्रानव्विदद्यते
 ॥४८॥ पृच्छामित्वा। चितयेदेवसखयदित्त्वमत्रमनसाजगन्थ॥ येषुव्विष्णुस्त्रिषुपदेष्वेष्टृस्ते

षुव्विश्वम्भुवनमाविवेशा३॥४९॥ अपितेषु। त्रिषुपदेष्वस्मिन्मयेषुव्विश्वम्भुवनमाविवेश॥
 सद्द्यःपर्योमिपृथिवीमुतद्दामेकेनाङ्गेनदिवोऽस्यपृष्ठम्॥५०॥ केष्वन्तः। पुरुषऽआविवेशका
 न्यन्तःपुरुषेऽअर्पितानि॥ एतद्ब्रह्मन्नुपवल्हामसित्त्वाकिःस्विन्नःप्रतिवोचास्यत्र॥५१॥
 पञ्चस्वन्तः। पुरुषऽआविवेशतान्यन्तःपुरुषेऽअर्पितानि॥ एतत्त्वात्रप्रतिमन्वानोऽअस्मिन्
 माययाभवस्युत्तरोमत्॥५२॥ (८-९) कास्वित्॥ कास्विदासीत्पूर्वचित्तिकिःस्विदासीद्बृहद्
 द्वयः॥ कास्विदासीत्पिलिप्पिलाकास्विदासीत्पिशङ्गिला॥५३॥ द्यौरासीत्॥ द्यौरासीत्पूर्व
 चित्तिरश्वऽआसीद्बृहद्द्वयः॥ अविरासीत्पिलिप्पिलारात्रिरासीत्पिशङ्गिला॥५४॥ काऽईम्॥
 काऽईमरेपिशङ्गिलाकाऽईङ्कुरुपिशङ्गिला॥ कऽईमास्वकन्दमर्षतिकऽईम्पन्थांविसर्पति॥५५॥
 अजारे। पिशङ्गिलाश्वावित्कुरुपिशङ्गिला॥ शशऽआस्वकन्दमर्षत्यहिःपन्थांविसर्पति॥५६॥
 कत्यस्य। विष्टाःकत्यक्षराणिकतिहोमासःकतिधासमिद्धः॥ यज्जस्यत्वाव्विदथापृच्छमत्रक
 तिहोतारऽऋतुशोयजन्ति॥५७॥ षडस्य। विष्टाःशतमक्षराण्यशीतिहोमाःसमिधोहतिस्त्रः॥

यज्जस्यते विदथा प्रब्रवीमि सप्त्तहोतारऽऋतुशोयंजन्ति ॥५८॥ कोऽस्य । वेदभुवनस्यना
 भिङ्कोद्द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षम् ॥ कः सूर्यस्य वेदबृहतोजनित्रङ्को वेदचन्द्रमसँय्यतो जाः
 ॥५९॥ वेदाहम् ॥ वेदाहमस्य भुवनस्यनाभिः वेदद्द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षम् ॥ वेदसूर्यस्य
 बृहतोजनित्रमथो वेदचन्द्रमसँय्यतो जाः ॥६०॥ पृच्छामित्वा ॥ पृच्छामित्वा परमन्तम्पृथिव्याः
 पृच्छामियत्र भुवनस्यनाभिः ॥ पृच्छामित्वा वृष्णोऽअश्वस्यरेतः पृच्छामिवाचः परमं वयोम
 ॥६१॥ इयं वेदिः ॥ इयं वेदिः परोऽअन्तः पृथिव्याऽअयँयज्जो भुवनस्यनाभिः ॥ अयँसोमो
 वृष्णोऽअश्वस्यरेतो ब्रह्मायं वाचः परमं वयोम ॥६२॥ (१०-१०) सुभूः स्वयम्भूः ।
 प्रथमोन्तर्म्महत्पुणवे ॥ दधेहगर्भमृत्वि यँय्यतो जातः प्रजापतिः ॥६३॥ होतायकक्षत् ॥
 होतायकक्षत्प्रजापतिः सोमस्य महिम्नः ॥ जुषताम्पिबतुसोमः होतर्यज ॥६४॥ प्रजापतेन ।
 त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिता बभूव ॥ यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नोऽअस्तु वय ७
 स्यामपतयोरयीणाम् ॥६५॥ (३-११) इति श्रीवाजसनेयसंहितायां त्रयोविंशोऽध्यायः ॥२३॥

श्रीवेदपुरुषाय नमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ अश्वस्तूपरो, धूम्रान्वसन्ताय, समुद्रायशिशुमारान्,
 मयुःप्राजापत्योदशका, श्चत्वारश्चत्वारिदशत् (अ. २४ मं. ४० अनु. ४)॥ हरिः ॐ॥
 अश्वस्तूपरः॥ अश्वस्तूपरोगोमृगस्तेप्राजापत्याकृष्णग्रीवऽआग्नेयोरराटेपुरस्तात्सारस्व
 तीमेष्यधस्ताद्धन्वोराश्विनावधोरांमौबाहवोःसौमापौष्णःश्यामोनाभ्याःसौर्यायमौश्वेतश्च
 चकृष्णश्चपाशर्वयोस्त्वाष्ट्रौलोमशसक्थौसक्थोर्वीयव्यःश्वेतःपुच्छऽइन्द्रायस्वप
 स्यायव्वेहद्वैष्णवोव्वांमनः॥१॥ रोहितोधूम्ररोहितः। कर्कन्धुरोहितस्तेसौम्याबभ्रुरुण
 बभ्रुःशुकबभ्रुस्तेव्वारुणाःशितिरन्ध्रोन्यतःशितिरन्ध्रःसमन्तशितिरन्ध्रस्तेसावित्त्राःशितिबाहुर
 न्यतःशितिबाहुःसमन्तशितिबाहुस्तेबार्हस्पत्याःपृषतीक्षुद्रपृषतीस्थूलपृषतीतामैत्रावरुण्यः
 ॥२॥ शुद्धवालःसर्वशुद्धवालः॥ शुद्धवालःसर्वशुद्धवालोमणिवालस्तऽआश्विनाःश्वेतः
 श्वेताक्षोरुणस्तेरुद्रायपशुपतयेकर्णायामाऽअवलिप्तारौद्रानभोरूपाःपार्जन्याः॥३॥
 पृश्निस्तिरश्चीनपृश्निः॥ पृश्निस्तिरश्चीनपृश्निरूर्ध्वपृश्निस्तेमारुताःफल्गूल्लोहितोर्णा

पलकक्षीताः सारस्वत्यः प्लीहाकर्णः शुण्ठाकर्णोऽध्यालोहकर्णस्तेत्वाष्ट्राः कृष्णग्रीवः

शिति ककक्षोऽजिसक्थस्तऽएन्द्राग्नाः कृष्णाज्जिरल्पांज्जिर्महाज्जिस्तऽउषस्याः ॥४॥

शिल्पाव्वैश्वदेव्यः ॥ शिल्पाव्वैश्वदेव्योरोहिण्यस्त्यवयोव्वाचेविज्जाताऽअदित्यैस

रूपाधात्रेवत्सतर्योदेवानाम्पत्कीभ्यः ॥५॥ कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाः शितिभ्रवोव्वसूनाः

रोहितारुद्राणां श्वेताऽअवरोकिणऽआदित्यानान्नभोरूपाः पार्जन्याः ॥६॥ उन्नतऽऋषभः ॥

उन्नतऽऋषभोव्वा मनस्तऽएन्द्रावैष्णवाऽउन्नतः शितिबाहुः शितिपृष्ठस्तऽएन्द्राबार्हस्पत्याः शुकूरु

पाव्वाजिनाः कल्माषाऽआग्निमारुताः श्यामाः पौष्णाः ॥७॥ एताऽएन्द्राग्नाः ॥ एताऽएन्द्राग्ना

द्विरूपाऽअग्नीषोमीयाव्वामनाऽअनड्वाहऽआग्नावैष्णवाव्वशामैत्रावरुण्योन्यतऽएन्योमै

त्यः ॥८॥ कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाः ॥ कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाव्वभ्रवः सौम्याः श्वेताव्वा

यव्याऽअविज्जाताऽअदित्यैसरूपाधात्रेवत्सतर्योदेवानाम्पत्कीभ्यः ॥९॥ कृष्णाभौमाः ॥

कृष्णाभौमाधूम्राऽआन्तरिक्षावृहन्तोदिव्याः शबलाव्वैद्युताः सिद्धमास्तारकाः ॥१०॥

(१०-१) धूम्रान्वसन्ताय ॥ धूम्रान्वसन्ताया लभते श्वेतान्ग्रीष्माय कृष्णान्वर्षाभ्योरुणा
 ज्छरदे पृषतो हेमन्ताय पिशङ्गाञ्छिराय ॥११॥ अथ यो गायत्र्यै । पञ्चावयस्त्रिष्टुभेदित्यवा होज
 गत्त्यै त्रिवत्साऽअनुष्टुभेतुर्यवाहऽउष्णिणहे ॥१२॥ पष्ठुवाहो विराजे ॥ पष्ठुवाहो विराजऽउक्क्षा
 णो बृहत्याऽऋषभाः कुभे नड्वाहः पङ्क्त्यै धेनवो तिच्छन्दसे ॥१३॥ कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाः ॥
 कृष्णग्रीवाऽआग्नेया बभ्रवः सौम्याऽउपध्वस्ताः सावित्त्रावत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः
 पौष्णाः पृश्नयो मारुता बहुरूपावैश्वदेवावशाद्द्यावापृथिवीयाः ॥१४॥ उक्ताः सञ्चराः ॥
 उक्ताः सञ्चराऽएताऽऐन्द्राग्नाः कृष्णाव्वारुणाः पृश्नयो मारुताः कायास्तूपराः ॥१५॥ अग्नये
 नीकवते । प्रथमजाना लभते मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यः सवात्यान्मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यो बषिकहात्र
 मरुद्भ्यः क्क्रीडिभ्यः सऽसृष्टान्मरुद्भ्यस्वतवद्भ्यो नुसृष्टान् ॥१६॥ उक्ताः सञ्चराः ॥
 उक्ताः सञ्चराऽएताऽऐन्द्राग्नाः प्राशृङ्गामाहेन्द्रा बहुरूपावैश्वकर्म्मणाः ॥१७॥ धूम्रा बभ्रुनी
 काशाः । पितृणां सोमवताम्बभ्रवो धूम्रनीकाशाः पितृणां बर्हिषदाङ्कृष्णा बभ्रुनीकाशाः पितृणा

मग्निष्वात्तानाङ्कुष्णाःपृषन्तस्त्रैयम्बकाः॥१८॥ उक्क्ताःसञ्चराः॥ उक्क्ताःसञ्चराऽएताःशुना
सीरीयाःश्वेताव्वायव्याःश्वेताःसौर्याः॥१९॥ व्वसन्तायकपिञ्जलान्॥ व्वसन्तायकपिञ्ज
लानालभतेग्रीष्मायकलविङ्कान्वर्षाभ्यस्तित्तिरीञ्छरदेव्वर्तिकाहेमन्तायककराञ्छशिरायव्वि
ककरान्॥२०॥ (१०-२) समुद्रायशिशुमारान्॥ समुद्रायशिशुमारानालभतेपर्जन्यायमण्डू
कानद्भ्योमत्स्यान्मित्त्रायकुलीपयान्वरुणायनाक्कान्॥२१॥
सोमायहृत्सान्॥ सोमायहृत्सानालभतेव्वायवेबलाकाऽइन्द्रिग्निभ्याङ्कुशान्मित्त्रायमददुन्व
रुणायचक्क्रवाकान्॥२२॥ अग्नयेकुटरून्॥ अग्नयेकुटरूनालभतेव्वनस्पतिभ्यऽउलूका
नग्नीषोमाभ्याश्चाषान्शिवभ्याम्मयूरांन्मित्त्रावरुणाभ्याङ्कुपोतान्॥२३॥ सोमायलबान्॥
सोमायलबानालभतेत्वष्ट्रेकौलीकान्गोषादीर्देवानाम्पत्क्नीभ्यःकुलीकादेवजामिभ्योग्नयेगृह
पंतयेपारुष्णान्॥२४॥ अहन्नेपारावतान्॥ अहन्नेपारावतानालभतेरात्र्यैसीचापूरहोरात्रयोः
सन्धिभ्योजतूर्मासेभ्योदात्यौहान्तसंवत्सरायमहतःसुपण्णान्॥२५॥ भूम्याऽआखून्॥ भूम्याऽ

आखूनालभतेन्तरिकक्षायपाङ्ङत्रान्दिवेकशान्दिग्भ्योनकुलान्बभ्रुकानवान्तरदिशाभ्यः॥२६॥

व्वसुभ्यऽक्रश्यान्॥ व्वसुभ्यऽक्रश्यानालभतेरुद्रेभ्योरुरूनादित्येभ्योन्न्यङ्ङन्विश्वेभ्यो

देवेभ्यःपृषतान्त्साङ्ङ्येभ्यःकुलुङ्गान्॥२७॥ ईशानायपरस्वतः॥ ईशानायपरस्वतऽआलभते

मित्रायगौरान्वरुणायमहिषान्बृहस्पतयेगवयाँस्त्वष्ट्रऽउष्ट्रान्॥२८॥ प्रजापतयेपुरुषान्॥

प्रजापतयेपुरुषान्हस्तिनऽआलभतेव्वाचेप्लुषीँश्चक्षुषेमशकाञ्छ्रोत्रायभृङ्गाः॥२९॥

शतम्॥१४००॥ प्रजापतयेच। व्वायवेचगोमृगोव्वरुणायारण्योमेषोयमायकृष्णोमनुष्य

राजायमर्कटःशार्दूलायरोहिदृषभायगवयीक्क्षिप्रशयेनायव्वर्तिकानीलङ्गोक्किमिःसमुद्राय

शिशुमारोहिमवतेहस्ती॥३०॥ (१०-३) मयुःप्राजापत्यः॥ मयुःप्राजापत्यऽउलोहलिकक्षणो

व्वृषददशस्तेधात्रेदिशाङ्ङ्ङोधुङ्गाग्नेयीकलविङ्गोलोहिताहिःपुष्करसादस्तेत्वाष्ट्राव्वाचेक्कुशः

॥३१॥ सोमायकुलुङ्गः॥ सोमायकुलुङ्गऽआरण्योजोनकुलःशकातेपौष्णाःक्क्रोष्टामायोरिन्द्र

स्यगौरमृगःपिद्द्वोन्न्यङ्ङःकक्कटस्तेनुमत्यैप्रतिश्रुत्कायैचक्क्रवाकः॥३२॥ सौरीबलाका।

शा॒र्गा॑सृ॒जय॑श॒याण॑डं॒कस्ते॑मै॒त्रा॑स॒रस्व॑त्त्यैशा॒रिः॑पुरु॒षवा॑क्क्श्वा॒विद्द्भौ॑मीशा॒र्दूलो॑व्वृ॒क॑पृ॒दाकु॑
 स्तेम॒न्यवे॑सर॒स्वते॑शुकः॒पुरु॑षवाक् ॥३३॥ सु॒प॒र्णा॑पा॒र्जन्य॑ ॥ सु॒प॒र्णा॑पा॒र्जन्य॑ऽआ॒ति॒र्वा
 ह॒सोद॑र्वि॒दाते॑व्वा॒यवे॑बृ॒हस्प॑त॒येव्वा॒चस्प॑त॒येपै॑ङ्ग॒राजो॑ल॒जऽआ॑न्तरि॒क्क्ष॑प्ल॒वोम॑द्दु॒र्मत्स्य॑स्तेन॒दी
 प॒तये॑द्द्यावापृथि॒वीयः॑कूर्मः ॥३४॥ पु॒रु॒षमृ॑गश्च॒न्द्रम॑सः ॥ पु॒रु॒षमृ॑गश्च॒न्द्रम॑सो॒गोधा
 का॒ल॑का॒दाव्वा॑घा॒टस्ते॑व्वन॒स्पती॑नाङ्क॒वाकुः॑सा॒वि॒त्रोह॑सो॒व्वात॑स्यना॒क्क्रो॑म॒कर॑कु॒लीप॑य॒स्तेकू
 पा॒रस्य॑हि॒यैश॑ल्ल्य॒कः ॥३५॥ ए॒ण्य॒हन्नः॑ ॥ ए॒ण्य॒हन्नो॑म॒ण्डूको॑मूषि॒काति॑त्तिरि॒स्तेस॒र्पाणा॑ल्लो
 पा॒शऽआ॑शि॒श्वन॑कृ॒ष्णो॒रात्र्या॑ऽऋ॒क्क्षो॑ज॒तू॒सुषि॑ली॒कात॑ऽइ॒तर॑ज॒नाना॑ज्ज॒हका॑व्वैष्ण॒वी ॥३६॥
 अ॒न्यवा॑पो॒र्द्धमा॑साना॒म् ॥ अ॒न्यवा॑पो॒र्द्धमा॑साना॒मृश्यो॑म॒यूरः॑सु॒प॒र्णास्ते॑ग॒न्धर्वा॑णा॒मपा॑मु॒द्रोमा॑
 साङ्क॑श्यपो॒रोहि॑त्कु॒ण्डूणा॑ची॒गो॒लत्ति॑का॒तेप्प॑सर॒साम्मृ॑त्यवे॒सितः॑ ॥३७॥ व्व॒र्षा॒हू॒र्त्तूना॑म् ॥ व्व॒र्षा॒हू॒
 र्त्तूना॑मा॒खु॑क॒शो॑मा॒न्थाल॑स्तेपि॒तृणा॑म्ब॒लाया॑ज॒रोव्व॑सू॒नाङ्क॑पि॒ज्जल॑क॒पोत॑ऽउ॒लूक॑श॒शस्ते॑नि॒र्त्तू
 त्यैव्व॑रु॒णाया॑र॒ण्योमे॑षः ॥३८॥ श्वि॒त्रऽआ॑दि॒त्याना॑म् ॥ श्वि॒त्रऽआ॑दि॒त्याना॑मु॒ष्ट्रो॒घृणी॑वान्वा॒र्धी

नसस्तेमत्याऽअरण्यायसूमरोरुरौद्रःक्ववयिःकुटरुर्दात्यौहस्तेव्वाजिनाङ्कामायपिकः ॥३९॥

खड्गोवैश्वदेवः। श्वाकृष्णःकण्णोर्गर्दभस्तरक्क्षुस्तेरक्क्षसामिन्द्रायसूकरःसिंहोमारुतः

कृकलासःपिप्पकाशकुनिस्तेशरव्यायैविश्वेषान्देवानाम्पृषतः ॥४०॥ (१०-४) इति

श्रीवाजसनेयसंहितायां चतुर्विंशोऽध्यायः ॥२४॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः। अनुवाकसूत्रम् ॥

शादन्दिद्धिर्नवैकैका, हिरण्यगर्भश्चतस्र, ऽआनोदश, मानोमित्रो, यदश्वस्याष्टकौ,

यत्तेषडि, मानुकंद्रे, पञ्चदशसप्तचत्वारिंशत् ॥ (अ. २५ मं. ४७ अनु. १५) हरिः ॐ ॥

शादन्दिद्धिः ॥ शादन्दिद्धिरवकान्दन्तमूलैर्मृदम्बस्वैस्तेगान्दष्ट्राभ्याःसरस्वत्याऽअग्रजिह्व

व्वज्जिह्वायाऽउत्सादमवक्रन्देनतालुव्वाजहनुभ्यामपऽआस्येनवृषणमाण्डाभ्यामादित्याँ

श्मश्रुभिःपन्थानम्भूभ्यान्द्यावापृथिवीव्वर्तोभ्याँव्विद्युतङ्कनीनकाभ्याःशुक्लायस्वाहाकृष्

णायस्वाहापार्य्याणिपक्ष्माण्यवार्य्याऽइक्क्षवोवार्य्याणिपक्ष्माण्यपार्य्याऽइक्क्षवः ॥१॥ (१-१)

व्वातम्प्राणेन ॥ व्वातम्प्राणेनापानेननासिकेऽउपयाममधरेणौष्ठेनसदुत्तरेणप्रकाशेनान्तरमनूका

शेनबाह्यानिवेष्पम्मूद्धानास्तनयित्कनुन्निर्बाधेनाशनिम्मस्तिष्ककेणव्विद्द्युतङ्कनीनकाब्ध्याङ्कणां
 ष्या७श्रोत्र७श्रोत्राब्ध्याङ्कणांतेदनीमधरकण्ठेनापशुष्ककण्ठेनचित्तम्मन्याभिरदितिदशी
 ष्णानिर्ऋतिनिर्जर्जल्लयेनशीष्णासङ्क्रोशैःप्राणान्त्रेष्माणं७स्तुपेन॥२॥ (१-२)
 मशकान्केशैः॥ मशकान्केशैरिन्द्र७स्वपसाव्वहेनबृहस्पतिदशकुनिसादेनकूर्माञ्छफैराक्क्रमण७
 स्थूराब्ध्यामृक्क्षलाभिःकपिञ्जलाञ्जवञ्जङ्गाब्ध्यामध्वानम्बाहुब्ध्याञ्जाम्बीलेनारण्यमग्नि
 मतिरुग्भ्याम्पूषणन्दोर्भ्यामश्विनावदसाब्ध्या७रुद्रदरोराब्ध्याम्॥३॥ (१-३) अग्नेः
 पक्क्षतिः॥ अग्नेःपक्क्षतिर्वायोर्निपक्क्षतिरिन्द्रस्यतृतीयासोमस्यचतुर्थ्यदित्यैपञ्चमीन्द्राण्यै
 षष्ठीमरुता७सप्तमीबृहस्पतेरष्टम्यर्यम्णोनवमीधातुर्दशमीन्द्रस्यैकादशीव्वरुणस्यद्वादशीयम
 स्यत्रयोदशी॥४॥ (१-४) इन्द्राग्न्योःपक्क्षतिः। सरस्वत्यैनिपक्क्षतिर्मित्रस्यतृतीयापाञ्च
 तुर्थीनिर्ऋत्यैपञ्चम्यग्नीषोमयोःषष्ठीसर्पाणां७सप्तमीव्विष्णोरष्टमीपूष्णोनवमीत्वष्टुर्दश
 मीन्द्रस्यैकादशीव्वरुणस्यद्वादशीयम्यैत्रयोदशीद्वावापृथिव्योर्दक्षिणम्पाश्वर्वीव्विश्वेषान्देवा

नामुत्तरम् ॥५॥ (१-५) मरुतां॑स्वकन्धाः॑ । मरुतां॑स्वकन्धा॑विश्वेषान्देवानां॑प्रथमाकीकं
 सारुद्राणां॑द्वितीया॑दित्यानां॑न्तृतीया॑व्वायोः॑पुच्छं॑मग्नीषोमयो॑र्भासदौ॑क्कुश्रौ॑श्रोणि॑भ्यामिन्द्रा
 बृहस्पती॑ऽऊरु॑भ्यामि॒मित्रा॑वरु॒णाव॒ल्गा॑भ्यामा॒क्रम॑ण॒स्थूरा॑भ्याम्बल॒ङ्कुष्ठा॑भ्याम् ॥६॥
 (१-६) पू॒षणं॑वनि॒ष्ठुना॑ । न्धा॒हीन्त्स्थूल॑गु॒दया॑स॒र्पान्नुदा॑भिर्वि॒हुतं॑ऽआ॒न्त्रैर॒पोव॑स्तिना॒वृष॑ण
 मा॒ण्डा॑भ्यां॒वाजिन॑द॒शेपे॑न॒प्रजा॑रेत॒साचा॑षान्पि॒त्तेन॑प्र॒दरान्पा॑युना॒कूश्मा॑ञ्छक॒पिण्डैः॑ ॥७॥
 (१-७) इन्द्र॑स्यक्क्रोडः॑ । इन्द्र॑स्यक्क्रोडो॒दित्यै॑पाज॒स्यन्दि॒शाञ्ज॒त्रवो॑दित्यै॒भस॑जी॒मूता॑न्हृदयौ
 प॒शेना॑न्तरि॒क्षम्पुरी॑त॒तानभ॑ऽउ॒दर्ये॑णचक्क्रवा॒कौमत॑स्ना॒भ्यान्दि॒वंवृ॑क्का॒भ्याङ्गि॒रीन्प्ला॑शिभि
 रु॒प॒लान्प्ली॒हन्नाव॑ल्मीका॒न्क्लो॒मभि॑ग्लौ॒भिर्गु॑ल्मा॒न्नि॒हरा॑भिः॒स्रव॑न्ती॒र्हदान्कु॑क्षि॒भ्यांस
 मु॒द्रमु॒दरे॑णवैश्वान॒भर॑म्भ॒स्मना॑ ॥८॥ (१-८) वि॒धृति॑न्ना॒भ्याम् । घृ॒तद॑रसे॒नापो॑यू॒ष्णाम॑रीचि
 वि॒ष्पुड्ङ्भि॑र्नी॒हार॑मू॒ष्मणा॑शी॒नं॒वस॑या॒प्पुष्वा॑ऽअ॒श्रुभि॑र्हर्हा॒दुनी॑र्दू॒षीका॑भिर॒स्नार॑क्षा॒सिचि
 त्रा॒ण्यङ्गै॑र्न॒क्षत्रा॑णिरू॒पेण॑पृथि॒वीन्त्व॒चाजु॑म्ब॒काय॑स्वाहा ॥९॥ (१-९) हि॒रण्य॑ग॒र्भस॑म् ॥

हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकऽआसीत् ॥ सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमाङ्गस्मै देवा
 यं हविषां विधेम ॥ १० ॥ यः प्राणतः ॥ यः प्राणतो निमिषतो महित्वैकऽइन्द्राजगतो बभूव ॥
 यऽईशेऽअस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषां विधेम ॥ ११ ॥ यस्ये मे हिमवन्तो महित्वा
 यस्य समुद्ररसया सहाहुः ॥ यस्ये माः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषां विधेम ॥ १२ ॥
 यऽआत्कमदाः ॥ यऽआत्कमदा बलदायस्य विश्वऽउपासते प्रशिष्यस्य देवाः ॥ यस्य छाया
 मृत्युस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषां विधेम ॥ १३ ॥ (४-१०) आनः ॥ आनो भद्राः कक्रतवो यन्तु
 विश्वतो दब्धासोऽपरीतासऽउद्भिद्दः ॥ देवानो यथा सदमिद्बुधेऽअसन्नप्रायुवोरक्षितारो दिवे
 दिवे ॥ १४ ॥ देवानां भद्राः ॥ देवानां भद्रासु मतिर्ऋजूयतान् देवानां रातिरभिनो निवर्त्तताम् ॥
 देवानां सख्यमुपसेदिमाव्वयन् देवानऽआयुः प्रतिरन्तु जीवसे ॥ १५ ॥ तान् पूर्वया निविदाहू महे
 व्वयम्भगाम्मित्रमदितिन्दक्षमसिधम् ॥ अर्यमणं ववरुणं सोमं शिवनासरस्वतीनः सुभगामयं
 स्वकरत् ॥ १६ ॥ तन्नः ॥ तन्नो व्वातो मयो भुव्वातु भेषजन्तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः ॥ तद्द्रा

वा॒ण॒ः सो॒म॒सु॒तो॒म॒यो॒ भु॒व॒स्त॒द॒श्शिव॒ना॒शृ॒णु॒त॒न्धि॒ष्ण॒ण॒या॒यु॒व॒म् ॥१७॥ त॒मी॒शा॒न॒म् ॥ त॒मी॒शा॒न॒
 ञ्ज॒ग॒त॒स्त॒स्तु॒ष॒स्प॒ति॒न्धिय॒ञ्जि॒न्व॒म॒व॒से॒हू॒म॒हे॒व्व॒य॒म् ॥ पू॒षा॒नो॒य॒था॒व्वे॒द॒सा॒म॒स॒द्दृ॒धे॒र॒क्वि॒क्ष॒ता॒पा॒यु॒
 र॒द॒ब्ध॒ः स्व॒स्त॒ये ॥१८॥ स्व॒स्ति॒नः॑ ॥ स्व॒स्ति॒न॒ऽइ॒न्द्रो॒व्वृ॒द्ध॒श्श्र॒वा॒ः स्व॒स्ति॒नः॑ पू॒षा॒व्वि॒श्व॒वे॒दाः ॥
 स्व॒स्ति॒न॒स्ता॒क॒क्ष्यो॑ऽअ॒रि॒ष्ट॒ने॒मि॒ः स्व॒स्ति॒नो॒बृ॒ह॒स्प॒ति॒र्द॒धा॒तु ॥१९॥ पू॒ष॒द॒श्व॒म॒रु॒तः॑ ॥ पू॒ष॒द॒श्व॒वा॒
 म॒रु॒त॒ः पृ॒श्नि॒मा॒त॒र॒ः शु॒भ॑ँ॒य्या॒वा॒नो॒व्वि॒द॒थे॑षु॒ज॒ग्म॑यः ॥ अ॒ग्नि॒जि॒ह॒व्वा॒म॒न॒व॒ः सू॒र॑च॒क॒क्ष॒सो॒व्वि॒श्व॒वे॒नो॒
 दे॒वाऽअ॒व॒सा॒ग॑म॒न्नि॒ह ॥२०॥ भ॒द्र॒ङ्क॒र्णो॑भिः ॥ शृ॒णु॒या॒म॒दे॒वा॒भ॒द्र॒म्प॑श्श॒ये॒मा॒क॒क्ष॒भि॒र्य॒ज॒त्राः ॥
 स्थि॒रै॒रङ्गै॑स्तु॒ष्टु॒वा॒ऽस॒स्त॒नू॒भिर्व्य॑शे॒म॒हि॒दे॒व॒हि॒त॑य्य॒दा॒युः ॥२१॥ श॒त॒मि॒त् ॥ श॒त॒मि॒न्नु॒श॒र॒दो॒ऽअ॒न्ति॑
 दे॒वा॒य॒त्रा॒न॒श्च॒क्रा॒ज॒र॒स॒न्त॒नू॒ना॒म् ॥ पु॒त्रा॒सो॒य॒त्र॑पि॒त॒रो॒भ॒व॒न्ति॒मा॒नो॑म॒द्भ्य॑री॒रि॒ष॒ता॒यु॒र्ग॒न्तोः ॥२२॥
 अ॒दि॒ति॒द्द्यौः ॥ अ॒दि॒ति॒द्द्यौ॑र॒दि॒ति॒र॒न्त॒रि॒क॒क्ष॒म॒दि॒ति॒र्मा॒ता॒स॒पि॒ता॒स॒पु॒त्रः ॥ व्वि॒श्व॒वे॒दे॒वाऽअ॒दि॒तिः॑
 प॒ञ्च॒ज॒नाऽअ॒दि॒ति॒र्जा॒त॒म॒दि॒ति॒र्ज॒नि॒त्त्व॒म् ॥२३॥ (१०-११) मा॒नः॑ ॥ मा॒नो॑मि॒त्रो॒व्वरु॑णोऽअ॒र्य॑मा॒यु॒
 रि॒न्द्र॑ऽऋ॒भु॒क॒क्षा॒म॒रु॒त॒ः प॒रि॒क॒ख्य॒न् ॥ यद्द्वा॒जि॒नो॑दे॒व॒जा॒त॒स्य॒स॒प्ते॑ऽप॒प्र॒व॒क॒क्ष्या॒मो॒व्वि॒द॒थे॑व्वी॒र्या॑णि

शयद्द्वस्वरौस्वधितौरिप्यतमस्ति॥ यद्धस्तयोःशमितुर्यन्नखेषुसर्वातातेऽपिदेवेष्वस्तु॥३२॥
 यद्वद्व्यम्॥ यद्वद्व्यमुदरस्यापवातियऽआमस्यक्कविषोऽगन्धोऽस्ति॥ सुकृतातच्छमितारः
 कृण्वन्तूनमधःशृतपाकम्पचन्तु॥३३॥ यत्ते॥ यत्तेगात्रादग्निनापच्यमानादभिशूलन्निहत
 स्यावधावति॥ मातद्भूम्यामाश्रिषन्मातृणेषुदेवेभ्यस्तदुशद्भ्योरातमस्तु॥३४॥ येव्वा
 जिनम्॥ येव्वाजिनम्परिपश्यन्तिपक्कव्ययऽईमाहुःसुरभिर्निर्हीरति॥ येचाव्वतोमाऽसभिवक्षा
 मुपासन्तऽउतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु॥३५॥ यन्नीकक्षणम्॥ यन्नीकक्षणम्माँस्पचन्याऽउखा
 यायापात्राणियूष्णऽआसेचनानि॥ उष्मण्यपिधानाचरूणामङ्गाऽसूनाऽपरिभूषन्त्यश्श्वम्
 ॥३६॥ मात्वा॥ मात्वाग्निद्ध्वनयीद्धूमगन्धिर्मोखाब्भ्राजन्त्यभिविक्कतजग्धिः॥
 इष्टुंवीतमभिगूर्त्तव्वषट्कृतन्तन्देवासऽप्रतिगृभ्णन्त्यश्श्वम्॥३७॥ निक्क्रमणन्निषदनम्॥
 निक्क्रमणन्निषदनंविवर्त्तन्यच्चपड्डीवीशमव्वतः॥ यच्चपपौयच्चघासिज्जघाससर्वातातेऽ
 अपिदेवेष्वस्तु॥३८॥ यदश्शवाय॥ यदश्शवायव्वासऽउपस्तृणन्त्यधीवासँय्याहिरण्यान्यस्मै॥

सन्दानमर्व्वन्तम्पड्डीशम्प्रियादेवेष्वायामयन्ति॥३९॥ (८-१२) यत्ते। सादेमहंसाशूकृतस्य
पाष्ण्यावाकशयाव्वातुताद॥ सुचेवताहविषोऽअद्ध्वरेषुसर्वातातेब्रह्मणासूदयामि॥४०॥
चतुस्त्रिदशद्वाजिनः॥ चतुस्त्रिदशद्वाजिनोदेवबन्धोर्व्वङ्क्रीरश्वस्यस्वधितिःसमेति॥
अच्छिद्द्रागात्राव्युनाकृणोतपरुष्परुरुनुघुष्याव्विशस्त॥४१॥ एकस्त्वष्टुः॥ एकस्त्वष्टु
रश्वस्याव्विशस्ताद्वायन्ताराभवतस्तथऽऋतुः॥ यातेगात्राणामृतुथाकृणोमितातापिण्डाना
म्प्रजुहोम्यग्नौ॥४२॥ मात्वा। तपत्प्रियऽआत्कमापियन्तम्मास्वधितिस्तन्वऽआतिष्ठिपत्ते॥
मातेगृध्नुरविशस्तातिहायच्छिद्द्रागात्राण्यसिनामिथूकः॥४३॥ नवै॥ नवाऽउऽएतन्मिप्रयसेन
रिष्यसिदेवाँ२॥ ऽइदेषिपथिभिःसुगेभिः॥ हरीतेयुज्जापृषतीऽअभूतामुपास्तथाद्वाजीधुरिरासं
भस्य॥४४॥ सुगव्यन्नः॥ सुगव्यन्नोव्वाजीस्वश्व्यम्पुहसःपुत्राँ२॥ ऽउतविश्ववापुषद
रयिम्॥ अनागास्त्वन्नोऽअदितिःकृणोतुक्क्षत्रन्नोऽअश्वोवनताहविष्मान्॥४५॥ (६-१३)
इमानु। कम्भुवनासीषधामेन्द्रश्चव्विश्वेचदेवाः॥ आदित्यैरिन्द्रसगणोमरुद्भिरम्मभ्यम्भेष

जाकरत् ॥ यज्जश्नस्तन्वश्प्रजाश्रादित्यैरिन्द्रः सहसीषधाति ॥४६॥ अग्नेत्वम् ॥ अग्नेत्वन्नो
 ऽअन्तमऽउतत्राताशिवोभवाव्वरूत्थ्यः ॥ व्वसुरग्निर्व्वसुश्श्रवाऽअच्छानक्क्षिद्द्युमत्तमद्वरिन्दाः
 ॥ तन्त्वाशोचिष्ठुदीदिवःसुम्नायनूनमीमहेसखिबभ्यः ॥४७॥ (२-१४) इतिश्रीवाजसनेय
 संहितायां पञ्चविंशोऽध्यायः ॥२५॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अग्निश्चपंचदशो,
 च्चातऽएकादश, द्वौ षड्विंशतिः (अ. २६ मं. २६ अनु. २) ॥ हरिः ॐ ॥
 अग्निश्च । पृथिवीचसन्नतेतेमेसन्नमतामदोव्वायुश्चान्तरिक्क्षश्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदऽआदि
 त्यश्चद्द्यौश्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदऽआपश्चव्वरुणश्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदः ॥ सप्त
 सदसदोऽअष्टमीभूतसाधनी ॥ सकामाँ२ ॥ऽअद्ध्वनस्वकुरुसँज्ञानमस्तुमेमुना ॥१॥ यथेमाम् ॥
 यथेमाँव्वाचङ्कल्ल्याणीमावदानिजनेबभ्यः ॥ ब्रह्ममराजन्याभ्याँशूद्रायचार्याचस्वाय
 चारणायच ॥ प्रियोदेवानान्दक्क्षिणायैदातुरिहभूयासमयम्मेकामःसमृद्धयतामुपमादोनमतु ॥२॥
 बृहस्पतेऽअति ॥ बृहस्पतेऽअतियदर्योऽअर्हाद्द्युमद्विद्भ्रातिक्क्रतुमज्जनेषु ॥ यद्दीदयच्छवसऽ

ऋतप्रजाततदस्ममासुद्रविणन्धेहिचित्रम् ॥ उपयामगृहीतोसिबृहस्पतयेत्वैषतेयोनिर्बृहस्पतयेत्वा
 ॥३॥ इन्द्रगोमन् ॥ इन्द्रगोमन्निहायाहिपिबासोमंशतक्कतो ॥ विद्द्यद्दिद्ग्रवांभिःसुतम् ॥
 उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वागोमंतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्वागोमते ॥४॥ इन्द्रायाहि ॥ इन्द्रायाहिव्वृत्र
 हन्पिबासोमंशतक्कतो ॥ गोमद्दिद्ग्रवांभिःसुतम् ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वागोमंतऽएषते
 योनिरिन्द्रायत्वागोमते ॥५॥ ऋतावानंवैश्वानरम् ॥ ऋतावानंवैश्वानरमृतस्यज्योतिष
 स्पतिम् ॥ अजस्रङ्गर्ममीमहे ॥ उपयामगृहीतोसिव्वैश्वानरायत्त्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा
 ॥६॥ वैश्वानरस्यसुमतौ ॥ स्यामराजाहिकम्भुवनानामभिश्श्रीः ॥ इतोजातोव्विश्वमिदं
 व्विचष्टेव्वैश्वानरोयततेसूर्येण ॥ उपयामगृहीतोसिव्वैश्वानरायत्त्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा
 ॥७॥ वैश्वानरोनः ॥ वैश्वानरोनऽऊतयऽआप्प्रयातुपरावतः ॥ अग्निरुक्कत्थेनव्वाहसा ॥
 उपयामगृहीतोसिव्वैश्वानरायत्त्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा ॥८॥ अग्निर्ऋषिः ॥ अग्निर्ऋषिः
 पवमानत्पाञ्चजन्यत्पुरोहितः ॥ तमीमहेमहागयम् ॥ उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्वाव्वर्चसऽएष

ते॒योनि॑रि॒ग्नये॑त्त्वा॒व्वर्च॑से ॥१॥ म॒हाँ॑२ ॥ऽइन्द्रः॑ ॥ म॒हाँ॑२ ॥ऽइन्द्रो॒व्वज्र॑हस्त॒षोड॒शीश॑र्म्यच्छतु
 ॥ ह॒न्तु॑पा॒प्मानँ॑द्यो॒स्मान्द्वेष्टि॑ ॥ उ॒पया॑म॒गृही॑तोसिमहेन्द्राय॒त्त्वैष॑ते॒योनि॑र्महेन्द्राय॒त्त्वा ॥१०॥
 तं॒व्वः॑ ॥ तं॒व्वो॑द॒स्ममृ॑ती॒षहं॑व्वसो॒र्मन्दा॑नमन्ध॒सः ॥ अ॒भिव॑त्सन्नस्वसरेषु॒धेन॑व॒ऽइन्द्र॑ङ्गी॒र्भिर्न॑न्वा
 महे ॥११॥ यद्द्व॒ाहि॑ष्ठुम् ॥ यद्द्व॒ाहि॑ष्ठुन्तद॒ग्नये॑बृहद॒र्चव्वि॑भावसो ॥ म॒हिषी॑व॒त्त्वद्द्र॒यिस्त्व
 द्द्व॒ाजा॑ऽउदी॒रते ॥१२॥ ए॒हि ॥ ए॒ह्युषु॑व्ववा॒णिते॑ग्नऽइ॒त्थेतरा॑गिरः ॥ ए॒भिर्व्व॑र्द्धास॒ऽइन्दु॑भिः
 ॥१३॥ ऋ॒तव॑स्ते ॥ ऋ॒तव॑स्तेय॒ज्जं॑व्वित॒न्वन्तु॑मासा॒रक्क्ष॑न्तु॒तेह॑विः ॥ सं॒व्वत्स॑रस्तेय॒ज्जन्द॑धातुनः
 प्प्र॒जाञ्च॑परि॒पातु॑नः ॥१४॥ उ॒पह॑व्वे॒रेगि॑रीणाम् ॥ उ॒पह॑व्वे॒रेगि॑रीणा॒सङ्ग॑मे॒चन॑दीनाम् ॥ धि॒याव्वि
 प्प्रो॑ऽअजायत ॥१५॥ (१५-१) उ॒च्चा॑ते ॥ उ॒च्चा॑ते॒जात॑मन्ध॒सोदि॑विसद्ब्रू॒म्याद॑दे ॥ उ॒ग्र॑ऽश॒र्म
 म॒हिश्श्र॑वः ॥१६॥ स॒नः ॥ स॒नऽइन्द्रा॑यय॒ज्यवे॑व्वरु॒णाय॑म॒रुद्ब्रू॑यः ॥ व्व॒रि॒वो॒वित्प॑रि॒स्रव ॥१७॥
 ए॒नाव्वि॑श्श्वानि ॥ ए॒नाव्वि॑श्श्वान्य॒र्यऽआ॑द्दृ॒मुम्नानि॑मानु॒षाणाम् ॥ सि॒षास॑न्तोव्वनामहे ॥१८॥
 अ॒नु॒वी॒रैः ॥ अ॒नु॒वी॒रैर॑नु॒पुष्या॑स्म॒गोभि॑रन्व॒श्वैर॑नु॒सर्व्वे॑णपुष्टैः ॥ अ॒नु॒द्वि॒प॒दानु॑चतु॒ष्पदा॑व्वय॒न्दे

वानो॑य॒ज्ज॒मृ॒तु॒थान॑यन्तु ॥१९॥ अ॒ग्ने॒प॒त्न्की॑ ॥ अ॒ग्ने॒प॒त्न्की॑रि॒हाव॑ह॒दे॒वाना॑मु॒श॒ती॒रुप॑ ॥ त्वष्टा॑र॒द
 सोम॑पी॒तये ॥२०॥ अ॒भिय॑ज्ज॒म् ॥ अ॒भिय॑ज्ज॒ङ्गी॒हि॒नो॒ग्ना॒वो॒नेष्ट॑ः पिब॒ऽक्र॒तुना॑ ॥ त्वद॑हि॒र॒त्क्न॒धा
 ऽअ॒सि॑ ॥२१॥ द्र॒वि॒णो॒दा॒पि॑पी॒षति॑ ॥ जु॒हो॒त॒प्प्र॒च॒ति॒ष्ठुत॑ ॥ नेष्ट॑द्रा॒दृ॒तु॒भि॒रि॒ष्यत॑ ॥२२॥
 तवा॑य॒म् ॥ तवा॑य॒द॒सो॒म॒स्त्वमे॒ह्य॒र्वा॒ङ्श॑श्श॒व॒त्त॒म॒द॒सु॒मना॑ऽअ॒स्य॒पा॒हि॑ ॥ अ॒स्मि॒न्त्य॒ज्जे॒ब॒र्हि॒ष्या
 नि॒ष॒द्द्या॑दधि॒ष्वे॒म॒ञ्ज॒ठर॑ऽइ॒न्दु॑मि॒न्द्र ॥२३॥ अ॒मे॒व॒नः॑ ॥ अ॒मे॒व॒नः॑सु॒हवा॑ऽआ॒हि॒ग॒न्त॑न॒नि॒ब॒र्हि॒षि॑स॒दत॑
 ना॒रि॒णि॑ष्टु॒न ॥ अथा॑म॒न्द॒स्व॒जु॒षा॒णो॑ऽअ॒न्ध॑स॒स्त्वष्टृ॑र्दे॒वे॒भि॒र्ज॒नि॒भिः॑सु॒म॒द्र॒णः॑ ॥२४॥ स्वादि॑ष्टु
 या॒मदि॑ष्टु॒या ॥ स्वादि॑ष्टु॒या॒मदि॑ष्टु॒या॒पव॑स्व॒सो॒म॒धा॒र॒या ॥ इन्द्रा॑य॒पा॒त॒वे॒सु॒तः॑ ॥२५॥ र॒क्क्षो॑हा
 व्वि॒श्व॑च॒र्ष॒णि॒र॒भियो॑नि॒मयो॑हते ॥ द्रो॒णे॑स॒ध॒स्थ॒मा॑स॒दत् ॥२६॥ (११-२) ॥२॥ इति
 श्री॒वा॒ज॒स॒ने॒य॒सं॒हि॒तायां॑ षड्विंश॒तित॑मोऽध्यायः ॥२६॥ श्री॒वे॒द॒पु॒रु॒षाय॑ नमः ॥ अनु॒वा॒क॒सू॒त्रम् ॥
 समा॑स्त्वा॒दशो॑, द्वा॒ऽअ॒स्य॑, पी॒वो॑ऽअ॒न्ना॒द्वा॒दश॑का, व॒भि॒त्त्वै॒का॒दश॑, च॒त्वारः॑ पंच॒चत्वारि॑दशत्
 (अ. २७ मं. ४५ अनु. ४) ॥ हरिः ॐ ॥ समा॑स्त्वा ॥

समास्त्वाग्नऽऋतवोर्व्वर्द्धयन्तुसंवत्सराऽऋषयोयानिसत्या ॥ सन्दिव्येनदीदिहिरोचनेनव्वि
शश्वाऽआभाहिप्प्रदिशश्चतस्रः ॥१॥ सञ्च ॥ सञ्चेद्भ्यस्वाग्नेप्प्रचबोधयैनमुच्चतिष्ठमहतेसौभ
गाय ॥ माचरिषदुपसत्तातेऽअग्नेब्रह्ममाणस्तेयशसःसन्तुमान्ये ॥२॥ त्वामग्ने ॥ त्वामग्ने
वृणतेब्राह्मणाऽइमेशिवोऽअग्नेसंवरणेभवानः ॥ सपत्नहानोऽअभिमातिजिच्चस्वेगयेजागृहा
प्रयुच्छन् ॥३॥ इहैव ॥ इहैवाग्नेऽअधिधारयारयिम्मात्त्वानिक्रन्नपूर्व चितोनिकारिणः ॥
क्षत्रमग्नेसुयममस्तुतुभ्यमुपसत्ताव्वर्द्धतान्तेअनिष्टृतः ॥४॥ क्षत्रेणाग्ने ॥ क्षत्रेणाग्नेस्वायुत्सदर
भस्वमित्रेणाग्नेमित्रधेयेयतस्व ॥ सजातानाम्मद्भ्यमस्थाऽएधिराज्जामग्नेव्विहव्योदीदिहीह
॥५॥ अतिनिहः ॥ अतिनिहोऽअतिप्रिधोत्त्यचित्तिमत्तरातिमग्ने ॥ व्विश्वाह्वाग्नेदुरिता
सहस्वाथास्मभ्यःसहवीराऽरयिन्दाः ॥६॥ अनाधृष्योजातवेदाः ॥ अनाधृष्योजातवेदाऽ
अनिष्टृतोव्विराडग्नेकक्षत्रभृद्दीदिहीह ॥ व्विश्वाऽआशाऽप्प्रमुञ्चन्मानुषीभिर्यःशिवेभिरद्दद्यपरि
पाहिनोव्वृधे ॥७॥ बृहस्पतेसवितः ॥ बृहस्पतेसवितव्वोर्धयैनदसदशितश्चित्सन्तराऽ

सदृशिशाधि॥ व्वर्द्धयैनम्महतेसौभगायव्विश्वंऽएनमनुमदन्तुदेवाः॥८॥ अमुत्रभूयादध॥
अमुत्रभूयादधयद्दमस्यबृहस्पतेऽअभिशास्तेरमुञ्च॥ प्रत्यौहतामश्विनामृत्युमस्माद्देवानां
मग्नेभिषजाशचीभिः॥९॥ उद्द्वयम्॥ उद्द्वयन्तमसस्परिस्वृत्पश्यन्तऽउत्तरम्॥ देवन्देवत्रा
सूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमम्॥१०॥ (१०-१) ऊर्द्ध्वाऽअस्य समिधोभवन्त्यूर्द्ध्वाशुक्राशोची
ष्यग्नेः॥ द्युमत्तमासुप्प्रतीकस्यसूनोः॥११॥ तनूनपादसुरः॥ तनूनपादसुरोव्विश्ववेदादेवोदेवे
षुदेवः॥ पथोऽअनक्क्तुमद्ध्वाघृतेन॥१२॥ मद्ध्वायज्जम्॥ मद्ध्वायज्जन्नक्क्षसेप्प्रीणानोन
राशदसोऽअग्ने॥ सुकृद्देवःसविताव्विश्ववारः॥१३॥ अच्छायम्॥ अच्छायमेतिशवसाघृतेन
डानोव्वन्निहर्नमसा॥ अग्निःसुचोऽअद्ध्वरेषुप्प्रयत्सु॥१४॥ सयक्क्षत्॥ सयक्क्षदस्यमहिमानं
मग्नेःसऽईम्मन्द्रासुप्प्रयसः॥ व्वसुश्चेतिष्ठोव्वसुधातमश्च॥१५॥ द्वारोदेवीः॥ द्वारोदेवी
रन्वस्यव्विश्वेव्व्रताददन्तेऽअग्नेः॥ उरुव्व्यचसोधाम्नापत्यमानाः॥१६॥ शतम् १६००॥
तेऽअस्य॥ तेऽअस्ययोषणोदिव्व्येनयोनाऽउषासानक्क्ताः॥ इम्यज्जमवतामद्ध्वरन्नः॥१७॥

दैव्यां होतारा ॥ दैव्यां होतारा ऽ ऊर्ध्वमर्ध्वरन्नोग्नेर्जिह्वामभिगृणीतम् ॥ कृणुतन्नस्विष्टिम्
 ॥१८॥ तिस्रो देवीः ॥ तिस्रो देवीर्बर्हिरेदसदन्विडासरस्वतीभारती ॥ महीगृणाना ॥१९॥
 तन्नः ॥ तन्नस्तुरीपमद्भुतम्पुरुक्क्षुत्त्वष्टासुवीर्यम् ॥ रायस्पोषं विष्यंतुनाभिमस्मे ॥२०॥
 वनस्पतेव ॥ वनस्पतेव सृजारराणस्त्मना देवेषु ॥ अग्निर्हव्यदशमितासूदयाति ॥२१॥ अग्ने
 स्वाहा ॥ कृणुहि जातवेद ऽ इन्द्राय हव्यम् ॥ विश्श्वे देवा हविरिदञ्जुषन्ताम् ॥२२॥ (१२-२)
 पीवो ऽ अन्नारयिवृधः ॥ सुमेधाश्चेतसिषक्वितनियुतामभिश्श्रीः ॥ तेव्वायवे समं न सो व्वितं
 स्तथु विश्श्वेन्नरः स्वपत्यानिचक्रुः ॥२३॥ रायेनु ॥ यज्जज्जतूरोद सीमेराये देवीधिषणां
 धाति देवम् ॥ अधव्वायुन्नियुतः सश्च तस्वा ऽ उतश्श्वेतं व्वसुधितिन्निरेके ॥२४॥ आपो ह ॥
 आपो हयद्दृहतीर्विश्वमायन्नार्भन्दधाना जनयन्ती रग्निम् ॥ ततो देवानां समवर्त्ततासुरेकः
 कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥२५॥ यश्चित् ॥ यश्चित् दापो महिना पर्यपश्यद्दक्षन्दधाना जनय
 तीर्यज्जम् ॥ यो देवेष्वधि देव ऽ एक ऽ आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥२६॥

प्रयाभिः॥ प्रयाभिर्यासिदाश्वाऽसमच्छानियुद्भिर्वायविष्टयेदुरोणे॥ निनोरयिऽसुभोज
 सँयुवस्वनिवीरङ्गव्यमश्श्वयश्चराधः॥२७॥ आनः॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिरद्ध्वरः
 सहस्रिणीभिरुपयाहियज्जम्॥ व्वायोऽअस्मिन्त्सवनेमादयस्वयूयम्पातस्वस्तिभिःसदानः
 ॥२८॥ नियुत्त्वान्वायो॥ नियुत्त्वान्वायवागँह्ययऽशुकक्रोऽअयामिते॥ गन्तासिसुन्वतोगृहम्
 ॥२९॥ व्वायोशुकक्रः॥ व्वयोशुकक्रोऽअयामितेमद्धोऽअग्रन्दिविष्टिषु॥ आयाहिसोमपीतये
 स्प्पाहोदेवनियुत्त्वता॥३०॥ व्वायुरंग्रेगाः॥ व्वायुरंग्रेगायज्जप्प्रीःसाकङ्गन्मनसायज्जम्॥
 शिवोनियुद्भिःशिवाभिः॥३१॥ व्वायोये॥ तेसहस्रिणोरथासस्तेभिरागँहि॥ नियुत्त्वान्तसोम
 पीतये॥३२॥ एकयाच॥ दशभिश्चस्वभूतेद्वाब्भ्यामिष्टयेव्विऽशतीच॥ तिसृभिश्च
 व्वहसेत्रिऽशताचनियुद्भिर्वायविहताव्विमुञ्च॥३३॥ तवव्वायो॥ तवव्वायवृतस्पपतेत्त्वष्टुर्जा
 मातरद्भुत॥ अवाऽस्यावृणीमहे॥३४॥ (१२-३) अभित्वा॥ शूरनोनुमोदुग्धाऽइवधेनवः॥
 ईशानमस्यजगतस्वर्दृशमीशानमिन्द्रतस्तथुषः॥३५॥ नन्वावान्॥ नन्वावाँ२॥ऽअन्नयोदि

व्योनपार्थिवोनजातो नजनिष्यते ॥ अश्वायन्तो मघवन्निद्रव्वाजिनो गव्यन्तस्त्वाहवामहे
 ॥३६॥ त्वामित् ॥ त्वामिद्विहवामहे सातौ व्वाजस्य कारवः ॥ त्वां वृत्रेष्विन्द्रसत्पतिन्नरस्त्वाङ्का
 ष्टास्वर्वतः ॥३७॥ सत्त्वम् ॥ सत्त्वनशिचत्रव्वज्रहस्तधृष्णुयामहस्तवानोऽद्विवः ॥
 गामश्श्वं हरत्थ्यमिन्द्रसङ्किरसत्राव्वाजन्नजिग्युषे ॥३८॥ कयानः ॥ कयानशिचत्रऽआभुवदूती
 सदावृधः सखा ॥ कयाशचिष्ठयावृता ॥३९॥ कस्त्वा ॥ सत्यो मदानाम्महिष्ठो मत्सदन्धः सः ॥
 दृढाचिदा रुजेव्वसु ॥४०॥ अभीषुणः ॥ अभीषुणः सखीनामविताजरितृणाम् ॥ शतम्भवास्यूतये
 ॥४१॥ यज्जायज्जावः ॥ यज्जायज्जावोऽअग्नये गिरा गिरा च दक्षसे ॥ प्रप्प्रवयममृतज्जातवेद
 सम्प्रियम्मित्रन्नशंसिषम् ॥४२॥ पाहिनः ॥ पाहिनोऽअग्नऽएकया पाह्युतद्विद्वितीयया ॥ पाहिगी
 विभिस्ति सृभिरूर्जाम्पते पाहिचतसृभिर्व्वसो ॥४३॥ ऊर्जोनपातम् ॥ ऊर्जोनपातः सहिनायमस्म
 युर्दाशेमहव्यदातये ॥ भुवद्द्वजेष्वविता भुवद्दृधऽउतत्रातातनूनाम् ॥४४॥ संवत्सरोसि ॥
 परिवत्सरोसीदावत्सरोसीद्वत्सरोसिवत्सरोसि ॥ उषसस्ते कल्पन्तामहोरात्रास्ते कल्पन्तामर्द्ध

मासास्तेकल्पन्ताम्मासास्तेकल्पन्तामृतवस्तेकल्पन्ता७संवत्सरस्तेकल्पताम्॥ प्रेत्याऽएत्यै

सञ्चाञ्चप्रचसारय॥ सुपण्णचिदसितयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवःसीद॥४५॥ (११-४)

इति श्रीवाजसनेयसंहितायां सप्तविंशोऽध्यायः॥२७॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥

होतायक्षदेकादश, देवंबर्हिर्द्वादश, पुनरप्येवं, चत्वारः षट्चत्वारिंशत् (अ. २८ मं. ४६ अनु. ४)

हरिः ॐ॥

होतायकक्षत्॥ होतायकक्षत्समिधेन्द्रमिडस्पदेनाभापृथिव्याऽअधि॥ दिवोव्वर्ष्मन्त्समिद्ध्यत

ऽओजिष्ठश्चर्षणीसहांव्वेत्त्वाज्यस्यहोतर्यज॥१॥ होतायकक्षत्तनूनपातमूतिभिः॥ होतायकक्ष

त्तनूनपातमूतिभिर्जेतारमपराजितम्॥ इन्द्रन्देव७स्वर्विदम्पथिभिर्मधुमत्तमैर्नराशसेनतेजसा

व्वेत्त्वाज्यस्यहोतर्यज॥२॥ होतायकक्षदिडाभिरिन्द्रम्॥ होतायकक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितमा

जुह्वानममर्त्यम्॥ देवोदेवैःसवीर्योव्वज्रहस्तत्पुरन्दरोव्वेत्त्वाज्यस्यहोतर्यज॥३॥ होतायकक्ष

द्द्वर्हिषीन्द्रम्॥ होतायकक्षद्द्वर्हिषीन्द्रन्निषद्द्वरंवृषभन्नर्यापसम्॥ व्वसुभीरुद्रैरादित्यैःसयुग्भि

बर्हि॒रास॑द॒द्वेत्त्वा॒ज्य॑स्य॒होत॑र्य॒जं ॥४॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒दो॒जो॒न॑ ॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒दो॒जो॒न॑व्वी॒र्य्य॑
 स॒हो॒द्द्वार॑ऽइ॒न्द्र॑मव॒र्द्ध॑यन् ॥ सु॒प्रा॒य॒णाऽअ॒स्मि॒न्य॒ज्जे॒व्वि॒श्र॒य॒न्ता॒मृ॒ता॒वृ॒धो॒द्द्वार॑ऽइ॒न्द्रा॑य॒मी॒दु॒षे
 व्व्य॒न्त्वा॒ज्य॑स्य॒होत॑र्य॒जं ॥५॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒दु॒षेऽइ॒न्द्र॑स्य । धे॒नू॒सु॒दु॒घे॒मा॒तरा॑म॒ही ॥ स॒वा॒तरौ॑न॒ते॒जसा॑
 व्वत्स॒मि॒न्द्र॑मव॒र्द्ध॑तां॒व्वी॒ता॒मा॒ज्य॑स्य हो॒त॒र्य॒जं ॥६॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒द्वै॒व्व्या॒हो॒ता॒रा ॥ भि॒ष॒जा॒स॒खा॒या॒ह
 वि॒षे॒न्द्रा॑म्भिष॒ज्य॑तः ॥ क॒वी॒दे॒वौ॒प्र॒चे॒तसा॑वि॒न्द्रा॑य॒धत्त॑ऽइ॒न्द्रि॒यं॒व्वी॒ता॒मा॒ज्य॑स्य॒होत॑र्य॒जं ॥७॥
 हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒त्ति॒स्रो॒दे॒वीः ॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒त्ति॒स्रो॒दे॒वी॒र्नभे॑ष॒ज॒न्त्र॒यं॒स्त्रि॒धा॒त॒वो॒प॒सऽइ॒डा॒सर॑स्व॒ती॒भा॒र॒ती॒म॒हीः ।
 इ॒न्द्र॑प॒त्नी॒र्हवि॑ष्म॒ती॒व्व्य॒न्त्वा॒ज्य॑स्य॒होत॑र्य॒जं ॥८॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒त्त्व॒ष्ट्रा॑र॒मि॒न्द्र॑म् ॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒त्त्व॒ष्ट्रा॑र॒
 मि॒न्द्र॑न्दे॒व॒म्भि॒ष॒जं॑ऽसु॒य॒जं॑ऽत॒श्चि॒श्र॒य॑म् ॥ पु॒रु॒रूपं॑ऽसु॒रे॒त॒स॒म॒घो॒न॒मि॒न्द्रा॑य॒त्त्व॒ष्ट्रा॑द॒ध॒दि॒न्द्रि॒या॒णि॒व्वे॒त्त्वा
 ज्य॑स्य॒होत॑र्य॒जं ॥९॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒द्व॒न॒स्प॒ति॑ऽश॒मि॒तारं॑म् ॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒द्व॒न॒स्प॒ति॑ऽश॒मि॒तारं॑ऽश॒त
 क॒क्र॑तु॒न्धि॒यो॒जो॒ष्ट्रा॑र॒मि॒न्द्रि॒य॑म् ॥ म॒ध्वा॑स॒म॒ज्ज॒न्प॒थि॒भिः॑ सु॒गो॒भिः॑स्व॒दा॒ति॒य॒ज्ज॒म्म॒धु॒ना॒घृ॒ते॒न व्वे॒त्त्वा
 ज्य॑स्य॒होत॑र्य॒जं ॥१०॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒दि॒न्द्र॑ऽस्वा॒हा ॥ हो॒ता॒य॒क॒क्ष॒दि॒न्द्र॑ऽस्वा॒हा॒ज्य॑स्य॒स्वा॒हा॒मे॒द॑सः

स्वाहा॑ स्तो॒काना॑ ७ स्वाहा॑ स्वाहा॑ कृतीना॑ ७ स्वाहा॑ ह॒व्यसू॑क्तीनाम् ॥ स्वाहा॑ दे॒वाऽआ॑ज्यपाजुषाणा
 ऽइन्द्र॑ ऽआज्यस्य॒व्यन्तु॑ होत॒र्यज॑ ॥ ११ ॥ (११-१) दे॒वम्ब॒र्हिरिन्द्र॑म् ॥ दे॒वम्ब॒र्हिरिन्द्र॑ सु॒दे॒वन्दे॒वैर्वी॒र
 व॑त्स्ती॒र्णव॑द्द्यामव॒र्द्धय॑त् ॥ व्वस्तो॑र्वृ॒तम्प्रा॑क्क॒तोर्भृ॑त॒राया॑ ब॒र्हिष्म॒तोत्त्य॑गाद्द्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य
 व्वेतु॑यज ॥ १२ ॥ दे॒वीद्द्वारि॑ः ॥ दे॒वीद्द्वारि॑ ऽइ॒द्रं स॒ङ्घा॒ते व्वी॒ड् ड्वी॒र्याम॑न्नव॒र्द्धय॑न् ॥ आ॒वत्से॒नतरु॑णेन
 कु॒मारे॑ण॒चमी॒वता॑ पा॒व्वाण॑ ढरेणु॒कका॑ट॒न्नुद॑न्तां व्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य॒व्यन्तु॑यज ॥ १३ ॥ दे॒वीऽउ॒षा
 सा॒नक्क॑ता ॥ दे॒वीऽउ॒षासा॒नक्क॑तेन्द्रं॒य्यज्जे॒प्रय॑त्य॒हव्वे॑ताम् ॥ दे॒वीर्वि॒श॒त्प्रा॑या॒सिष्टा॑ ७ सु॒प्प्री॑ते
 व्वसु॒धिते॑ व्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य॒व्वीता॑य्यज ॥ १४ ॥ दे॒वीजो॑ष्ट॒ट्री ॥ दे॒वीजो॑ष्ट॒ट्रीव्वसु॑धिते
 दे॒वमिन्द्र॑मव॒र्द्धता॑म् ॥ अया॑व्व्य॒न्याघा॑द्द्वेषा॒ ७ स्या॑न्याव्व॒क्क्षद्द्वसु॑व्वा॒र्याण॑ियज॒मानाय॑
 शि॒क्क्षि॒ते व्वसु॑वने॒व्वसु॑धेय॒स्यव्वी॑ताय्यज ॥ १५ ॥ दे॒वीऽऊ॒र्जाहु॑ती ॥ दे॒वीऽऊ॒र्जाहु॑ती॒दुधे॑ सु॒दुधे॑प॒य
 सेन्द्र॑मव॒र्द्धता॑म् ॥ इष॑मूर्ज॒मन्या॑व्व॒क्क्षत्स॑ग्धि॒सपी॑ति॒मन्या॑नवे॒नपूर्व॑न्दय॒माने॑ पुरा॒णेन॑ न॒वम॑धा॒ता
 मूर्ज॑मूर्जाहु॒तीऽऊ॒र्जय॑माने॒व्वसु॑व्वा॒र्याण॑ियज॒मानाय॑ शि॒क्क्षि॒ते व्वसु॑वने॒व्वसु॑धेय॒स्यव्वी॑ताय्यज

॥१६॥ दे॒वादै॒व्या॑ ॥ दे॒वादै॒व्या॒हो॒ता॒रा॒दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्धताम् ॥ ह॒ताघ॑शः॒सा॒वाभा॑ष्टृ॒व्व
 सु॒व्वा॒र्या॑णियजमानायशिक्षितौ॒व्वसु॑वने॒व्वसु॑धेयस्य॒व्वीता॑य्यज ॥१७॥ दे॒वीस्ति॒स्रः॑ ॥ दे॒वी
 स्ति॒स्रस्ति॒स्रो॒दे॒वी॒पति॑मिन्द्रमवर्द्धयन् ॥ अस्पृ॑कक्षद्भार॒ती॒दिव॑दरु॒द्रैर्य॒ज्ज॒दसर॑स्वतीडा॒व्वसु॑मती
 गृ॒हान्न्व॑सुवने॒व्वसु॑धेयस्य॒व्व्यन्तु॑यज ॥१८॥ दे॒वऽइन्द्रः॑ ॥ दे॒वऽइन्द्रो॒नरा॑शः॒संस्त्रि॑वरूथस्त्रि
 बन्धु॑रोदे॒वमिन्द्र॑मवर्द्धयत् ॥ श॒तेन॑शितिपृ॒ष्ठाना॒माहि॑तः॒सहस्रे॑ण॒प्रव॑र्त्ततेमि॒त्रावरु॑णे॒दस्य॑हो॒त्रम॑र्हतो
 बृ॒हस्प॑तिस्तो॒त्रम॒श्वि॒वना॑द्धैर्य॒वंव॑सुवने॒व्वसु॑धेयस्य॒व्वेतु॑यज ॥१९॥ दे॒वो॒दे॒वैः॑ ॥ दे॒वो॒दे॒वै
 र्वन॑स्पतिर्हि॒रण्य॑पण्णो॒मधु॑शाखः॒सुपि॑प्पलो॒दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्धयत् ॥ दि॒वम॒ग्ने॒णास्पृ॑कक्ष॒दान्तरि॑कक्ष
 म्पृ॒थि॒वीम॑दृ॒हीद्ब्र॑सुवने॒व्वसु॑धेयस्य॒व्वेतु॑यज ॥२०॥ दे॒वम्ब॒र्हिः॑ ॥ दे॒वम्ब॒र्हिर्व॑रि॒तीना॑न्दे॒वमिन्द्र॑म
 वर्द्धयत् ॥ स्वा॒स॒स्थमि॒न्द्रे॒णास॑न्नम॒न्याब॒र्ही॑ष्य॒भ्यभू॑द्ब्रसुवने॒व्वसु॑धेयस्य॒व्वेतु॑यज ॥२१॥
 दे॒वोऽअ॒ग्निः॑ ॥ दे॒वोऽअ॒ग्निः॑स्वि॒ष्टकृ॑द्दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्धयत् ॥ स्वि॒ष्टकृ॑ड्कु॒र्वन्ति॑स्वि॒ष्टकृ॑त्स्वि॒ष्टम॑द्दद्यक
 रोतु॑नो॒व्वसु॑वने॒व्वसु॑धेयस्य॒व्वेतु॑यज ॥२२॥ अ॒ग्निम॑द्दद्य ॥ हो॒ता॒रम॑वृणीता॒य्यज॑मानः

पचन्पक्वतीपचन्पुरोडाशम्बध्ननिन्द्रायच्छागम् ॥ सूपस्थाऽअद्यदेवोव्वनस्पतिरभव
 दिन्द्रायच्छागेन ॥ अघत्तम्मेदस्तःप्रतिपचताग्रभीदवीवृधत्पुरोडाशेन ॥ त्वामद्यऽऋषे ॥ २३ ॥
 (१२-२) होतायकक्षत्समिधानम्महत् ॥ होतायकक्षत्समिधानम्महद्यशत्सुसमिद्ध्वंव्वरेण्यमग्नि
 मिन्द्रंव्वयोधसम् ॥ गायत्रीञ्छन्दऽइन्द्रियत्र्यविङ्गांव्वयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ २४ ॥
 होतायकक्षत्तनूनपातमुद्भिदम् ॥ होतायकक्षत्तनूनपातमुद्भिदंयङ्गर्भमदितिर्दधेशुचिमिन्द्रंव्वयोध
 सम् ॥ उष्णिहञ्छन्दऽइन्द्रियन्दित्यवाहङ्गांव्वयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ २५ ॥ होतायकक्ष
 दीडेन्यमीडितम् ॥ होतायकक्षदीडेन्यमीडितंवृत्रहन्तममिडाभिरीड्याहसहत्सोममिन्द्रंव्वयोधसम् ॥
 अनुष्टुभञ्छन्दऽइन्द्रियम्पश्चाविङ्गांव्वयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ २६ ॥ होतायकक्षत्सुबर्हिष
 म्पूषणवन्तम् ॥ होतायकक्षत्सुबर्हिषम्पूषणवन्तममर्त्यहसीदन्तम्बर्हिषिप्रियेमृतेन्द्रंव्वयोधसम् ॥
 बृहतीञ्छन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्सङ्गांव्वयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ २७ ॥ होतायकक्षद्व्यचस्वतीः
 सुप्रायणाः ॥ होतायकक्षद्व्यचस्वतीःसुप्रायणाऽऋतावृधोद्द्वारोदेवीर्हिरण्ययाव्वहम्माणमिन्द्रं

व्वयोधसम्॥ पङ्क्तिञ्छन्दऽइहेन्द्रियन्तुर्यवाहङ्गां व्वयोदधद्द्वयन्त्वाज्यस्यहोतर्यजं ॥२८॥
 होतायकक्षत्सुपेशसासुशिल्पे। बृहतीऽउभेनक्कतोषासानदशर्शतेव्विश्वमिन्द्रं व्वयोधसम्॥
 त्रिष्टुभञ्छन्दऽइहेन्द्रियम्पष्टुवाहङ्गां व्वयोदधद्द्वीतामाज्यस्यहोतर्यजं॥२९॥ होतायकक्षत्प्रचेत
 सादेवानाम्॥ होतायकक्षत्प्रचेतसादेवानामुत्तमँय्यशोहोतारादैव्याकवीसयुजेन्द्रं व्वयोधसम्॥
 जगतिञ्छन्दऽइन्द्रियमनड्वाहङ्गां व्वयोदधद्द्वीतामाज्यस्यहोतर्यजं॥३०॥ होतायकक्षत्पेश
 स्वतीस्तिस्त्रः॥ होतायकक्षत्पेशस्वतीस्तिस्त्रोदेवीर्हिरण्ययीर्भारतीर्बृतीर्महीःपतिमिन्द्रं व्वयोध
 सम्॥ व्विराजञ्छन्दऽइहेन्द्रियन्धेनुङ्गान्नव्वयोदधद्द्वयन्त्वाज्यस्यहोतर्यजं॥३१॥ होतायकक्ष
 त्सुरेतसन्त्वष्टारम्॥ होतायकक्षत्सुरेतसन्त्वष्टारम्पुष्टिवर्द्धनदरूपाणिबिभ्रतम्पृथक्कपुष्टिमिन्द्रं
 व्वयोधसम्॥ द्विपदञ्छन्दऽइन्द्रियमुक्क्षाणङ्गान्नव्वयोदधद्द्वेत्त्वाज्यस्यहोतर्यजं॥३२॥ होता
 यकक्षद्द्वनस्पतिदशमितारम्॥ होतायकक्षद्द्वनस्पतिदशमितारदशतक्क्रतुदहिरण्यपर्णमुक्त्थ
 नदरशनाम्बिभ्रतं व्वशिम्भगमिन्द्रं व्वयोधसम्॥ ककुभञ्छन्दऽइहेन्द्रियं व्वेहतङ्गां व्वयोदधद्द्वेत्त्वा

ज्यस्यहोतर्यजं॥३३॥ होतायकक्षत्स्वाहाकृतीरग्निम्॥ होतायकक्षत्स्वाहाकृतीरग्निङ्ग्रहपति
म्पृथग्वरुणम्भेषजङ्गविङ्गत्रमिन्द्रंवयोधसम्॥ अतिच्छन्दसच्छन्दऽइन्द्रियम्बृहदृषभङ्गांवयोदध
द्द्वयन्त्वाज्यस्यहोतर्यजं॥३४॥ (११-३) देवम्बर्हिः॥ देवम्बर्हिर्वयोधसन्देवमिन्द्रमवर्द्धयत्॥
गायत्र्याच्छन्दसेन्द्रियञ्चक्षुरिन्द्रेवयोदधद्द्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयजं॥३५॥ देवीद्द्वारिः॥
देवीद्द्वारोवयोधसदृशुचिमिन्द्रमवर्द्धयन्॥ उष्णिहाच्छन्दसेन्द्रियम्प्राणमिन्द्रेवयोदधद्द्वसुवने
वसुधेयस्यव्यन्तुयजं॥३६॥ देवीऽउषासानक्क्ता॥ देवमिन्द्रंवयोधसन्देवीदेवमवर्द्धताम्॥
अनुष्टुभाच्छन्दसेन्द्रियम्बलमिन्द्रेवयोदधद्द्वसुवनेवसुधेयस्यव्वीताय्यजं॥३७॥ देवीजोष्ट्री॥
देवीजोष्ट्रीवसुधितिदेवमिन्द्रंवयोधसन्देवीदेवमवर्द्धताम्॥ बृहत्याच्छन्दसेन्द्रियंश्रोत्रमिन्द्रे
वयोदधद्द्वसुवनेवसुधेयस्यव्वीताय्यजं॥३८॥ देवीऽऊर्जाहुती॥ देवीऽऊर्जाहुतीदुधेसुदुधेपय
सेन्द्रंवयोधसन्देवीदेवमवर्द्धतान्॥ पङ्क्त्याच्छन्दसेन्द्रियदृशुक्कमिन्द्रेवयोदधद्द्वसुवनेवसुधेय
स्यव्वीताय्यजं॥३९॥ देवादैव्या॥ देवादैव्याहोतारादेवमिन्द्रंवयोधसन्देवौदेवमवर्द्धताम्॥

त्रिष्टुभाच्छन्दसेन्द्रियन्विषिमिन्द्रेव्योदधद्द्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्वीताय्यज॥४०॥ देवीस्तिस्त्र॥
 देवीस्तिस्त्रस्तिस्त्रोदेवीव्वयोधसम्पतिमिन्द्रमवर्द्धयन्॥ जगत्याच्छन्दसेन्द्रियदशूषमिन्द्रेव्यो
 दधद्द्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्व्यन्तुयज॥४१॥ देवोनराशदसः॥ देवोनराशदसोदेवमिन्द्रंव्योध
 सन्देवोदेवमवर्द्धयत्॥ विराजाच्छन्दसेन्द्रियदरूपमिन्द्रेव्योदधद्द्वसुवनेद्वसुधेयस्यव्वेतुयज
 ॥४२॥ देवोव्वनस्पतिः॥ देवोव्वनस्पतिर्देवमिन्द्रंव्योधसन्देवोदेवमवर्द्धयत्॥ द्विपदाच्छन्द
 सेन्द्रियम्भगमिन्द्रेव्योदधद्द्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्वेतुयज॥४३॥ देवम्बर्हिः॥ देवम्बर्हिर्वारिती
 नान्देवमिन्द्रंव्योधसन्देवन्देवमवर्द्धयत्॥ ककुभाच्छन्दसेन्द्रियय्यशऽइन्द्रेव्योदधद्द्वसुवनेव्व
 सुधेयस्यव्वेतुयज॥४४॥ देवोऽअग्निः॥ स्विष्टकृद्देवमिन्द्रंव्योधसन्देवोदेवमवर्द्धयत्॥
 अतिच्छन्दसाच्छन्दसेन्द्रियङ्गत्रिमिन्द्रेव्योदधद्द्वसुवनेव्वसुवधेयस्यव्वेतुयज॥४५॥ अग्निमद्द्य
 होतारमवृणीताय्यजमानपचन्नपक्वतीपचन्नपुरोडाशम्बन्धनन्निन्द्रायव्योधसेच्छागम्॥
 सूपस्थाऽअद्द्यदेवोव्वनस्पतिरभवदिन्द्रायव्योधसेच्छागेन॥ अघत्तम्मेदस्तःप्रतिपचताग्रभी

दवीवृधत्पुरोडाशेन॥ त्वामद्दद्यऽऋषे॥४६॥ (१२-४) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायाम्
 अष्टाविंशोऽध्यायः॥२८॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ समिद्धोऽअञ्जन्नेकादश,
 यदक्क्रन्दस्त्रयोदश, समिद्धोऽअद्दद्याद्दश, केतुंकृण्वँश्चतुर्विंशति, श्चत्वारः षष्टिः (अ. २९
 मं. ६० अनु. ४)। हरिः ॐ॥ समिद्धोऽअञ्जन्॥ समिद्धोऽअञ्जन्कृदरम्मतीनाङ्घृतमं
 ग्नेमधुमत्पिन्वमानः॥ व्वाजीव्वहन्वाजिनञ्जातवेदोदेवानांव्वक्क्षिप्रियमासधस्थम्॥१॥
 घृतेनाञ्जन्॥ घृतेनाञ्जन्त्सम्पथोदेवयानान्प्रजानन्वाञ्ज्यप्येतुदेवान्॥ अनुत्वासप्तेप्प्रदिशः
 सचन्ता७स्वधामस्मैयजमानायधेहि॥२॥ ईङ्ङ्यश्च, ईङ्ङ्यश्चासि७व्वन्द्यश्चव्वाजिन्ना
 शुश्चासिमेद्ध्यश्चसप्ते॥ अग्निष्टट्वादेवैर्व्वसुभित्सजोषात्प्रीतंव्वहिन्नंव्वहतुजातवेदाः॥३॥
 स्तीर्णम्बर्हिः॥ सुष्टृरीमाजुषाणोरुपृथुप्प्रथमानम्पृथिव्याम्॥ देवेभिर्युक्कतमदितिःसजोषाः
 स्योनङ्ङ्णवानासुवितेदधातु॥४॥ एताऽउवः॥ सुभगाव्विश्वरूपाव्विपक्क्षोभिःश्रयमाणा
 ऽउदातैः॥ ऋष्वाःसतीःकवषःशुम्भमानाद्द्वारोदेवीःसुप्रायणाभवन्तु॥५॥ अन्तरामित्रावरुणा

॥ अन्तरामित्रावरुणाचरन्तीमुख्यज्ञानामभिसंविदाने ॥ उषासावाऽसुहिरण्येसुशिल्पेऽऋत
 स्ययोनाविहसादयामि ॥६॥ प्रथमावाम् ॥ प्रथमावाऽसरधिनासुवर्णदेवौपश्यन्तौभुवना
 निव्विश्वा ॥ अपिप्रयश्चोदनावाम्मिमानाहोता राज्योतिःप्रदिशादिशन्ता ॥७॥ आदित्यैर्नः ॥
 आदित्यैर्नोभारतीव्वष्टुयज्जःसरस्वतीसह रुद्रैर्नःऽआवीत् ॥ इडोपहृताव्वसुभिःसजोषायज्जन्नो
 देवीरमृतेषुधत्त ॥८॥ त्वष्टाव्वीरम् ॥ त्वष्टाव्वीरन्देवकामञ्जजानत्त्वष्टुरव्वाजायतऽआशु
 रश्वः ॥ त्वष्टेदंविश्वम्भुवनञ्जजानबहो कर्तारमिहयक्क्षिहोत ॥९॥ अश्वोघृतेन ॥
 अश्वोघृतेनत्मन्यासमक्कतऽउपदेवाँ २ ॥ऽऋतुशःपाथऽएतु ॥ व्वनस्पतिर्देवलोकम्प्रजानन्न
 ग्निनाहव्यास्वदितानिव्वक्क्षत् ॥१०॥
 प्रजापतेस्तपसा वावृधानःसद्योजातोदधिषेयज्जमग्ने ॥ स्वाहाकृतेनहविषापुरोगायाहिसाद्भ्या
 हविरदन्तुदेवा ॥११॥ (११-१) यदक्क्रन्दः प्रथमञ्जायमानऽउद्यन्त्समुद्रादुतवापुरीषात् ॥
 श्येनस्यपक्क्षाहरिणस्यबाहूऽउपस्तुत्यम्महिजातन्तेऽअर्वन् ॥१२॥ यमेनदत्तम् ॥ यमेनदत्तन्त्रित

ऽए॒न॒मा॒यु॒न॒गि॒न्द्र॒ऽए॒ण॒म॒प्र॒थ॒मो॒ऽअ॒द्भ्य॑तिष्ठत् ॥ ग॒न्ध॒र्वो॒ऽअ॒स्य॑र॒श॒ना॒म॒गृ॒भ्णा॒त्सू॒रा॒द॒श्श॒वं॒व्व॒स॒वो
 नि॒र॒त॒ष्टु॑ ॥१३॥ अ॒सि॒य॒मः॑ ॥ अ॒सि॒य॒मो॒ऽअ॒स्या॑दि॒त्यो॒ऽअ॒र्व्व॒न्न॒सि॒त्रि॒तो॒गु॒हो॒न॒व्व॒ते॒न॑ ॥ अ॒सि॒सो॒मे॒न
 स॒म॒या॒व्वि॒पृ॒क्क॒त॒ऽआ॒हु॒स्ते॒त्रि॒णि॑दि॒वि॒ब॒न्ध॑ना॒नि॑ ॥१४॥ त्री॒णि॒ते॑ ॥ त्री॒णि॒त॒ऽआ॒हु॒र्दि॒वि॒ब॒न्ध॑ना
 नि॒त्रि॒ण्य॒प्सु॒त्रि॒ण्य॒न्तः॑स॒मु॒द्भे॑ ॥ उ॒ते॒व॒मे॒व्वरु॑णश्छन्त्य॒र्व्व॒न्न्य॒त्रा॒त॒ऽआ॒हुः॑प॒र॒म॒ञ्ज॒नि॒त्र॒म्
 ॥१५॥ इ॒मा॒ते॒व्वा॒जि॒न् ॥ इ॒मा॒ते॒व्वा॒जि॒न्न॒व॒मार्ज॑ना॒नी॒मा॒श॒फा॒ना॑ऽस॒नि॒तु॒र्नि॒धा॒ना॑ ॥ अ॒त्रा॒ते॒भ॒द्रा
 र॒श॒ना॒ऽअ॒प॒श्श॒य॒मृ॒त॒स्य॒या॒ऽअ॒भि॒र॒क्क्ष॑न्ति॒गो॒पाः॑ ॥१६॥ आ॒त्क॒मा॒न॒न्ते॑ ॥ आ॒त्क॒मा॒न॒न्ते॒म॒न॑सा॒रा॒द
 जा॒ना॒म॒वो॒दि॒वा॒प॒त॒य॒न्त॒म्प॒त॒ङ्ग॒म् ॥ शि॒रो॒ऽअ॒प॒श्श॒य॒म्प॒थि॒भिः॑सु॒गे॒भि॒रे॒णु॒भिर्जो॑ह॒मा॒न॒म्प॒त॒त्रि॑ ॥१७॥
 अ॒त्रा॒ते॑ । रू॒प॒मु॒त्त॒म॒म॒प॒श्श॒य॒ज्जि॒गी॒ष॒मा॒ण॒मि॒ष॒ऽआ॒प॒दे॒गोः॑ ॥ य॒दा॒ते॒म॒र्त्तो॑ऽअ॒नु॒भो॒ग॒मा॒न॒डा॒दि॒द्ग॒सि॒ष्ठु
 ऽओ॒ष॒धी॒र॒जी॒गः॑ ॥१८॥ अ॒नु॒त्वा॑ ॥ अ॒नु॒त्वा॒र॒थो॒ऽअ॒नु॒म॒र्यो॑ऽअ॒र्व्व॒न्न॒नु॒गा॒वो॒ऽनु॒भ॒गः॑क॒नी॒ना॒म् ॥
 अ॒नु॒व्वा॒ता॑स॒स्त॒व॑स॒ख्य॒मी॒यु॒रनु॑दे॒वाम॑मि॒रे॒व्वी॒र्य॑न्ते ॥१९॥ हि॒र॑ण्यशृङ्गो॒यः॑ ॥ हि॒र॑ण्यशृङ्गो॒यो॑ऽ
 अ॒स्य॒पा॒दा॒म॒नो॑ज॒वा॒ऽअ॒व॒र॒ऽइ॒न्द्र॑ऽआ॒सी॒त् ॥ दे॒वा॒ऽइ॒द॑स्य॒ह॒वि॒र॒द्द॒मा॒य॒न्यो॑ऽअ॒र्व्व॒न्त॒म्प॒थ॒मो॑ऽ

अद्ध्यतिष्ठत् ॥२०॥ ईर्म्मान्तासं सिलिकमद्ध्यमासं ॥ ईर्म्मान्तासं सिलिकमद्ध्यमासं स
 शूरणासो दिव्यासोऽअत्याः ॥ हृसाऽइव श्रेणिशोयं तन्तेयदा किं क्षुर्दिव्यमज्जमशशाः ॥२१॥
 तव शरीरम् ॥ तव शरीरम्पतयिष्णवर्वन्तवचित्तंवातऽइव ध्रुजीमान् ॥ तव शृङ्गाणि विष्टिता
 पुरुत्रारण्येषु जर्भुराणाचरन्ति ॥२२॥ उपप्र ॥ उपप्रागाच्छसनंवाज्यवर्देवद्रीचामनं
 सादीद्ध्यानं ॥ अजःपुरोनीयतेनाभिरस्यानुपश्चात्कवयोयन्तिरेभाः ॥२३॥ उपप्र ॥ उपप्रागां
 त्परम्यत्सधस्थमव्वी २ ॥ अच्छापितरंमातरं ॥ अद्द्यादेवाञ्जुष्टुतमोहिगम्याऽअथाशास्ते
 दाशुषेव्वार्याणि ॥२४॥ (१३-२) समिद्धोऽअद्द्य ॥ मनुषोदुरोणे देवो देवान्यजसिजातवेदं ॥
 आचव्वहमित्त्रमहश्चिक्त्वान्त्वन्दूतः कविरसिप्रचेता ॥२५॥ तनूनपात्पथः ॥ तनूनपात्पथ
 ऽऋतस्ययानान्मद्ध्वासमञ्जन्तस्वदयासु जिह्व ॥ मन्मानिधीभिरुतयज्जमृन्धन्देवत्राचकृणुहा
 द्ध्वरन्नः ॥२६॥ नराशंसस्यमहिमानम् ॥ नराशंसस्यमहिमानंमेषामुपस्तोषामयजतस्ययज्जैः ॥
 येसुक्रतवःशुचयोधियन्धाः स्वदन्ति देवाऽउभयानिहव्या ॥२७॥ आजुह्वानऽईड्यः ॥

घृतेन ॥३५॥ सद्द्योजातः ॥ सद्द्योजातोव्यमिमीतयज्जमग्निर्देवानामभवत्पुरोगा ॥
 अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यवाचिस्वाहाकृतहविरदन्तुदेवाः ॥३६॥ (१२-३) केतुङ्कुण्वन् ॥
 केतुङ्कुण्वन्नकेतवेपेशोमर्याऽपेशसे ॥ समुषद्भिरजायथा ॥३७॥ जीमूतस्येवभवति ॥
 जीमूतस्येवभवतिप्रतीकंयद्दूर्मीयातिसमदामुपस्थे ॥ अनाविद्भयातन्वाजयत्त्वत्सत्त्वा
 व्वर्मणोमहिमापिपर्तु ॥३८॥ धन्वनागाः ॥ धन्वनागाधन्वनाजिञ्जयेमधन्वनातीव्राः
 समदोजयेम ॥ धनुश्त्रोरपकामङ्कुणोतिधन्वनासर्वाःप्रदिशोजयेम ॥३९॥ व्वक्ष्यन्तीवेत् ॥
 व्वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्तिकर्णमिप्रियहसखायम्परिषस्वजाना ॥ योषेवशिङ्क्तेव्वितताधि
 धन्वञ्ज्याऽइयहसमनेपारयन्ती ॥४०॥ तेऽआचरन्ती ॥ तेऽआचरन्तीसमनेवयोषामातेव
 पुत्रम्बिभृतामुपस्थे ॥ अपशत्रून्विद्भ्यतासंविदानेऽआत्कीऽइमेव्विष्णुफुरन्तीऽअमित्त्रान्
 ॥४१॥ बह्वीनाम्पिता ॥ बहुरस्यपुत्रश्चिच्चश्चाकृणोतिसमनावगत्य ॥ इषुधिसङ्कापृतना
 श्चसर्वापृष्ठेनिनद्धोजयतिप्रसूतः ॥४२॥ रथेतिष्ठन् ॥ रथेतिष्ठन्नयतिव्वजिनःपुरोयत्रय

त्रका॒मय॑तेसुषार॒थिः॑ ॥ अ॒भीशू॑नाम्महि॒मान॑म्पनायत॒मनः॑ प॒श्च्चाद॑नुयच्छन्ति॒रश्म॑यः ॥४३॥

ती॒व्रान्घो॑षान् ॥ ती॒व्रान्घो॑षान्कृ॒ण्वते॒वृष॑पाणयोश्श्वारथो॒भिः सह॑व्वाजयन्तः ॥ अ॒वक्रा॑

मन्तः॑ प्रपदैर॒मित्रा॑न्नि॒क्षण॑न्ति॒शत्रूँ॑ ॥ ५२१ ॥ ४४ ॥ रथ॒वाह॑णद॒हविः॑ ॥ रथ॒वाह॑णद॒हविः॑

रस्य॒नाम॑यत्रायु॒धनि॑हितमस्य॒व्वर्म॑ ॥ तत्रारथ॒मुप॑श॒ग्मद॑सदेम॒विश्वा॑हा॒व्वय॑दसु॒मन॑स्यमा॒नाः

॥४५॥ स्वा॒दुष॑द॒सदः॑ पि॒तरः॑ ॥ स्वा॒दुष॑द॒सदः॑ पि॒तरो॑व्वयो॒धाः कृ॑च्छे॒श्श्रितः॑ श॒क्वती॑वन्तो ग॒भीराः॑

॥ चि॒त्रसे॑नाऽइषु॒बलाऽअ॑मृ॒द्धाः स॒तोवी॑राऽउ॒रवो॑व्रातसाहा ॥४६॥ ब्राह्म॑म॒णास॑पि॒तरः॑ ॥

ब्राह्म॑म॒णास॑पि॒तरः॑ सो॒म्यास॑ शि॒वेनो॑द्द्यावा॒पृथि॒वीऽअ॑ने॒हसा॑ ॥ पू॒षानः॑ पातुदु॒रिता॑दृतावृ॒धोर॑व॒क्षा

माकि॑र्णोऽअ॒घश॑द॒सऽई॑शत ॥४७॥ सु॒प॒र्णव॑स्ते । मृ॒गोऽअ॑स्या॒दन्तो॑ गो॒भिः स॒न्नद्वा॑पतति॒प्प्रसू॑ता

॥ यत्रा॒नरः॑ स॒ञ्च॒व्विच॑द्द्रवन्ति॒तत्रा॑स्म॒भ्यमि॑षव॒शर्म॑यद॒सन् ॥४८॥ ऋ॒जी॒तेप॑रि । वृ॒द्धि॒नो

श्म॑मा॒भव॑तुनस्त॒नूः ॥ सो॒मोऽअ॑धि॒ब्रवी॑तु॒नोदि॑तिः श॒र्मय॑च्छतु ॥४९॥ आ॒जङ्घ॑न्ति ॥ आ॒जङ्घ॑न्ति

सा॒न्वेषा॑ज्ज॒घनाँ॑ ॥ ५२२ ॥ ५० ॥ अ॒श्वा॒जनि॑प्प्रचे॒तसो॑श्श्वान्त॒सम॑त्सु॒चोद॑य ॥५०॥ अ॒हि॒रि॒व

भोगैः। पर्येतिबाहुज्यायाहेतिम्परिबाधमानः॥ हस्तगघ्नोव्विश्वाव्वयुनानिव्विद्द्वान्पुमा
 न्पुमा७ सम्परिपातुव्विश्वतः॥५१॥ व्वनस्पतेव्वीड्वङ्गः॥ व्वनस्पतेव्वीड्वङ्गोहि
 भूयाऽअस्मत्सखाप्प्रतरणःसुवीरः॥ गोभिःसन्नद्धोऽअसिव्वीडयस्वास्थातातेजयतुजेत्वानि
 ॥५२॥ दिवःपृथिव्याः॥ दिवःपृथिव्याःपर्योजऽउद्भूतंव्वनस्पतिभ्यःपर्याभृतःसहः॥
 अपामोज्जमानम्परिगोभिरावृतमिन्द्रस्यव्वज्रंहविषारथयज॥५३॥ इन्द्रस्यव्वज्रः॥ इन्द्रस्य
 व्वज्रोमरुतामनीकम्मित्रस्यगर्भोव्वरुणस्यनाभिः॥ सेमान्नोहव्व्यदातिञ्जुषाणोदेवरथप्प्रतिह
 व्यागृभाय॥५४॥ उपश्श्वासय। पृथिवीमुतद्द्याम्पुरुत्रातेमनुतांविष्टितञ्जगत्॥ सदुन्दुभेस
 जूरिन्द्रेणदेवैर्दूराद्वीयोऽअपसेधशत्रून्॥५५॥ आक्क्रन्दय॥ आक्क्रन्दयबलमोजोनऽआधा
 निष्टुनिहिदुरिताबाधमानः॥ अपप्प्रोथदुन्दुभेदुच्छुनाऽइतऽइन्द्रस्यमुष्टिरसिव्वीडयस्व॥५६॥
 आमूः॥ आमूरजप्प्रत्यावर्त्तयेमाःकेतुमदुन्दुभिर्वावदीति। समश्श्वपण्णाश्शचरन्तिनोनरोस्मा
 क्मिन्द्ररथिनोजयन्तु॥५७॥ आग्नेयःकृष्णग्रीवः। सारस्वतीमेषीबभ्रुःसौम्यःपौष्णः

श्श्यामःशितिपृष्ठोर्बाहस्पत्यःशिल्पोव्वैश्वदेवऽएन्द्रोरुणोमारुतःकल्मषऽएन्द्राग्नःसंहितो
 धोरामसावित्रोव्वारुणःकृष्णऽएकशितिपात्पेत्त्वः॥५८॥ अग्नयेनीकवते॥ अग्नयेनीकव
 तेरोहिताञ्जिरनड्ड्वानधोरामौसावित्रौपौष्णौरजतनाभीव्वैश्वदेवौपिशङ्गैतूपरौमारुतःकल्मषऽ
 आग्नेयःकृष्णोजःसारस्वतीमेषीव्वारुणःपेत्त्वः॥५९॥ अग्नयेगायत्राय। त्रिवृतेराथन्त
 रायाष्टाकपालऽइन्द्रायत्रैष्टुभायपञ्चदशायर्बाहतायैकादशकपालोव्विश्वेभ्योदेवेभ्योजागते
 भ्यःसप्तदशेभ्योव्वैरूपेभ्योद्वादशकपालोमित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविंशत्भ्यां
 व्वैराजाभ्याम्पयस्याबृहस्पतयेपाङ्क्तायत्रिणवायशाक्वरायचरुःसवित्रऽऔष्णिहायत्र
 यस्त्रिंशायरैवतायद्वादशकपालःप्राजापत्यश्चरुरदित्यैव्विष्णुपत्कन्यैचरुरग्नयेव्वैश्वान
 रायद्वादशकपालोनुमत्याऽअष्टाकपालः॥६०॥ (२४-४)॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायामेकोन
 त्रिंशोऽध्यायः॥२९॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ देवसवितः षट्, तपसेकौलालः
 षोडश, द्वौ द्वाविंशतिः॥ (अ. ३० मं. २२ अ.२) हरिःॐ॥ देवसवितः॥ देवसार्वितः॥

प्रसुवयज्जम्प्रसुवयज्जपतिम्भगाय ॥ दिव्योगन्धर्वःकेतपूःकेतन्नःपुनातुवाचस्पति
 र्वाचन्नःस्वदतु ॥१॥ तत्सवितुः ॥ तत्सवितुर्वरेण्यम्भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियो यो नः
 प्रचोदयात् ॥२॥ विश्वा नि देव । सवितुर्दुरिता नि परा सुव ॥ यद्ब्रह्मन्तन्नऽआसुव ॥३॥
 विभक्तारं देहवामहे ॥ विभक्तारं देहवामहे वसोश्चित्रस्य राधसः ॥ सवितारं नृचक्षसम्
 ॥४॥ ब्रह्मणे ब्राह्मणम् ॥ ब्रह्मणे ब्राह्मणङ्गत्राय राजन्यमरुद्भ्यो वैशश्यन्तपसे
 शूद्रन्तमसे तस्करन्नारकाय वीरहणम्पाप्मने क्वलीबमा क्वयायाऽअयोगूङ्गामाय पुंश्चलूमति
 क्कुष्टाय मागधम् ॥५॥ नृत्ताय सूतम् ॥ नृत्ताय सूतङ्गीताय शैलूषन्धर्माय सभाचरन्नरिष्टायै
 भीमलन्धर्माय रेभहसाय कारिमानन्दाय स्त्रीषखम्प्रमदे कुमारीपुत्रम्मेधायै रथकारन्धैर्याय तक्शा
 णम् ॥६॥ (६-१) तपसे कौलालम् । तपसे कौलालम्मायायै कर्म्मरं रूपाय मणिकारं शुभेवपद
 शरव्यायाऽइषुकारं हेत्थैधनुष्वकारङ्गर्म्मणे ज्याकारं दिष्टाय रज्जुसर्ज्जम्मुत्त्यवे मृगयुमन्तकाय शश्व
 निनम् ॥७॥ नदीब्भ्यः पौञ्जिष्ठम् ॥ नदीब्भ्यः पौञ्जिष्ठमृक्क्षीकाब्भ्यो नैषादम्पुरुषव्याघ्राय

दु॒र्मदं॑ङ्गन्ध॒र्वाप्स॑रो॒भ्यो॒व्रा॒त्त्य॑म्प्र॒युग्भ्य॑ऽउ॒न्मत्त॑ऽस॒र्पदे॒वज॒ने॒भ्यो॒प्र॑ति॒पद॒मये॑भ्यः॒कित॒वमी॒
 र्य॑तायाऽअ॒कित॑व॒मिशा॒चे॒भ्यो॒वि॒दल॑का॒री॒र्या॑तु॒धाने॑भ्यः॒कण॑टकी॒कारी॑म् ॥८॥ स॒न्धये॑जा॒रम् ॥
 स॒न्धये॑जा॒रङ्गे॒हायो॑प॒पति॑मा॒र्त्यै॒परि॑वि॒त्त॒न्नि॒र्ऋ॑त्यै॒परि॑वि॒वि॒दान॑मरा॒द्दध्या॑ऽए॒दिधि॑षु॒पति॑न्निष्कृ॒त्यै
 पेश॑स्व॒कारी॑ऽस॒ज्ज्ञाना॑य॒स्मर॑का॒री॒म्प्र॑का॒मो॒द्द्या॑यो॒पस॑दं॒व्वर्णा॑या॒नुरु॑ध॒म्बला॑यो॒पदाम् ॥९॥
 उ॒त्सा॑दे॒भ्यः॒कु॒ब्जम् ॥ उ॒त्सा॑दे॒भ्यः॒कु॒ब्जम्प्र॑मु॒दे॒व्वा॒मन॑न्द्रा॒भ्यः॒स्राम॑ऽस्व॒प्ना॑या॒न्ध॒मध॑र्मा॒य
 ब॒धिर॑म्प॒वित्त्रा॑य॒भिष॑ज॒म्प्र॑ज्ज्ञाना॒यन॑क्ष॒त्रदर्श॑मा॒शि॒क्षायै॑प्प्र॒श्नि॒नमु॑प॒शि॒क्षाय॑ऽअ॒भिप्प्र॒श्नि॒न
 म्म॒र्यादा॑यै॒प्प्रश्न॑वि॒वाक॑म् ॥१०॥ अ॒र्मे॑भ्यो॒हस्ति॑पम् ॥ अ॒र्मे॑भ्यो॒हस्ति॑प॒ञ्ज॒वाया॑श्श्व
 प॒म्पुष्ट्यै॑गो॒पालं॑व्वी॒र्या॑या॒वि॒पाल॑न्ते॒जसे॑ज॒पाल॑मि॒रायै॑की॒नाश॑ङ्की॒लाला॑य॒सुरा॑का॒रम्भ॑द्द्राय॒गृह॑प
 श्रेय॑से॒वित्त॑ध॒माद्भ्य॑क॒क्षया॑या॒नु॒क्षत्तार॑म् ॥११॥ भा॒यै॑दा॒र्वाहा॑रम् ॥ भा॒यै॑दा॒र्वाहा॑रम्प्र॒भाया॑
 ऽअ॒ग्न्ये॒धम्ब्र॑द्ध॒नस्य॑व्वि॒ष्टृपा॑या॒भिषे॑क्त्तारं॒व्वि॒ष्टृया॑ना॒काय॑परि॒वेष्टृ॑र॒न्दे॒वलो॒काय॑पे॒शितार॑म्म॒नुष्य
 लो॒काय॑प्प्र॒करि॑तार॒ऽस॒र्वे॑भ्यो॒लो॒के॒भ्यः॑ऽउ॒पसे॑क्त्तार॒मव॑ऽऋ॒त्यै॒व्वधा॑यो॒पम॑न्थि॒तार॑म्मे॒धाय॑व्वासः

पल्पूलीम्प्रकामायरजयित्त्रीम् ॥१२॥ ऋतयेस्तेनहृदयम् ॥ ऋतयेस्तेनहृदयंवैरहत्यायपिशुनं
 विविक्कत्यैकक्षत्तारमौपद्रष्ट्ट्यायानुक्क्षत्तारम्बलायानुचरम्भूमनेपरिष्कन्दम्प्रियायप्रियवादि
 नमरिष्ट्ट्याऽअश्वसाद७स्वर्गायलोकायभागदुधंवर्षिष्ठायनाकायपरिवेष्टारम् ॥१३॥ मन्यवेय
 स्तापम् ॥ मन्यवेयस्तापङ्क्रोथायनिसर्ययोगाययोक्कतारदशोकायाभिसर्त्तारङ्क्षेमायविमोक्कता
 रमुत्कूलनिकूलेभ्यस्त्रिष्ठिनंवपुषेमानस्कृतदशीलायाञ्जनीकारीन्निर्ऋत्यैकोशकारीयमायासूम
 ॥१४॥ यमाययमसूम ॥ यमाययमसूमथर्व्वभ्योवतोका७संवत्सरायपर्य्यायिणीम्परिवत्सराया
 विजातामिदावत्सरायातीत्त्वरीमिद्द्वत्सरायातिष्ककद्द्वरींवत्सरायव्विजर्जरा७संवत्सरायपलिक्कनी
 मृभुभ्योजिनसन्धदसाद्भ्येभ्यश्चर्ममन्म ॥१५॥ सरोभ्योधैवरम् ॥ सरोभ्योधैवरमुपस्थावरा
 भ्योदाशंवैशन्ताभ्योबैन्दन्नड्ङ्गलाभ्येशौष्ककलम्पारायमागारमवारायकेवर्त्तन्तीर्थेभ्य
 ऽआन्दंविषमेभ्योमैनाल७स्वनेभ्यपण्णीकङ्गुहाभ्यकिरातदसानुभ्योजम्भकम्पर्व्वतेभ्य
 किम्पूरुषम् ॥१६॥ बीभत्सायैपौलक्कसम् ॥ बीभत्सायैपौलक्कसंववण्णार्यैहिरण्यकारन्तुलायै

व्वाणिजम्पश्चादोषायग्लाविनंविश्वेभ्योभूतेभ्यःसिद्धमलम्भूत्यैजागरणमभूत्यैस्वपनमात्त्यै
 जनवादिनंव्यूद्ध्याअपगल्भदसदशरायप्रच्छिदम्॥१७॥ अक्षराजायकितवम्॥ अक्षराजाय
 कितवङ्कृतायादिनवदर्शन्त्रेतायैकल्पिनन्द्वापरायाधिकल्पिनमास्वकन्दायसभास्थाणुम्मृत्यवेगो
 व्यच्छमन्तकायगोघातङ्क्षुधेयोगांविंकृन्तन्तम्भिवक्षमाणऽउपतिष्ठतिदुष्कृतायचरकाचार्य
 म्पाप्मनेसैलगम्॥१८॥
 प्रतिश्रुत्कायाऽअर्त्तनम्॥ प्रतिश्रुत्कायाऽअर्त्तनङ्घोषायभषमन्तायबहुवादिनमनन्तायमूकद
 शब्दायाडम्बराघातम्महसेव्वीणावादङ्क्रोशायतूणवद्धममवरस्परायशङ्खद्धमंवनायवनप
 मन्यतोरण्णयायदावपम्॥१९॥ नर्मायपुंश्चलूम्॥ नर्मायपुंश्चलूहसायकारिण्यादसेशा
 बल्ल्याङ्ग्रामण्युङ्गणकमभिवक्रोशकन्तान्महसेव्वीणावादम्पाणिगधन्तूणवद्धमन्तान्नृत्तायानन्दा
 यतलवम्॥२०॥ अग्नयेपीवानम्॥ अग्नयेपीवानम्पृथिव्यैपीठसर्पिणंवायवेचाण्डाल
 मन्तरिकक्षायव्वदशनर्त्तिनन्दिवेखलतिदसूर्यायहर्यकक्षन्नकक्षत्रेभ्यलकिर्मिरज्ज्वन्द्रमसेकिला

समहन्नेशुक्कलम्पिङ्गाकक्षद्वरात्त्र्यैकृष्णणम्पिङ्गाकक्षम् ॥२१॥ अथैतान् ॥ अथैतानष्टौविरूपा
नालभतेतिदीर्घञ्चातिह्रस्वञ्चातिस्थूलञ्चातिकृशञ्चातिशुक्कलञ्चातिकृष्णञ्चातिकुल्ल्व
ञ्चातिलोमशञ्च ॥ अशूद्राऽअब्राह्मणास्तेप्प्राजापत्याः ॥ मागधःपुँश्चचलीकितवः
क्कलीबोशूद्राऽअब्राह्मणास्तेप्प्राजापत्याः ॥२२॥ (१६-२) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायां
त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥३०॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ सहस्रशीर्षा षोडशा,
द्भ्यःसंभृतः षट्, द्वौ द्वाविंशतिः (अ ३१ मं. २२ अनु. २) ॥ हरिःॐ ॥
सहस्रशीर्षापुरुषः । सहस्राकक्षःसहस्रपात् ॥ सभूमिदसर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठदशाङ्गुलम् ॥१॥
पुरुषऽएव ॥ पुरुषएवेददसर्वयद्भूतय्यच्चभाष्यम् ॥ उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति
॥२॥ एतावानस्य । महिमातो ज्यायाँश्चपूरुषः ॥ पादोस्यविश्र्वाभूतानित्त्रिपादस्या मृतन्दिवि
॥३॥ त्रिपादूर्ध्वः ॥ त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषःपादोस्येहाभवत्पुनः ॥ ततोविष्वङ्
व्यक्रामत्साशनानशनेऽअभि ॥४॥ ततोविराट् ॥ ततोविराडजायतविराजोऽअधिपूरुषः ॥

सजातोऽअत्यरिच्यतपश्चाद्भूमिमथोपुरः॥५॥ तस्माद्दद्यज्जात्॥ तस्माद्दद्यज्जात्स
र्वहुतःसम्भृतम्पृषदाज्यम्॥ पशूस्ताँश्चक्वेवायव्यानारण्याग्राम्याश्चये॥६॥
तस्माद्दद्यज्जात्॥ तस्माद्दद्यज्जात्सर्वहुतऽऋचःसामानिजज्जिरे॥ छन्दाँसिजज्जिरेतस्माद्दद्य
जुस्तस्मादजायत॥७॥ तस्मादश्वाः॥ तस्मादश्वाऽअजायन्तयेकेचोभयादतः॥
गावोहज्जिरेतस्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः॥८॥ तँय्यज्जम्॥ तँय्यज्जम्बर्हिषिष्यौकक्षन्पुरुष
ज्जातऽमंग्रतः॥ तेनदेवाऽअयजन्तसाद्भ्याऽऋषयश्चये॥९॥ यत्पुरुषम्॥ यत्पुरुषंव्यदधुक्कति
धाव्यकल्पयन्॥ मुखङ्किमस्यासीत्किम्बाहूकिमूरूपादाऽउच्येते॥१०॥ ब्राह्मणोस्य॥
ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यःकृतः॥ अरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्याँशूद्रोऽअजायत
॥११॥ चन्द्रमामनसः॥ चन्द्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्योऽअजायत॥ श्रोत्राद्द्वायुश्च
प्राणश्चमुखादग्निर्जायत॥१२॥ नाभ्याऽआसीत्॥ नाभ्याऽआसीदन्तरिक्षदृशीष्णो
द्द्यौःसमवर्तत॥ पद्भ्याम्भूमिर्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँः॥१३॥ यत्पुरुषेण॥

हविषादेवायज्जमतन्वत ॥ व्वसन्तोस्यासीदाज्यङ्ग्रीष्मऽइद्धमऽशरद्धविः ॥१४॥ सप्तास्यासन्
॥ सप्तास्यासन्नपरिधयस्त्रिऽसप्तसमिधःकृताः ॥ देवायद्द्वज्जन्तन्वानाऽअबद्धनन्पुरुष
म्पशुम् ॥१५॥ यज्जेनयज्जम् ॥ यज्जेनयज्जमयजन्तदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥
तेहनाकम्महिमानःसचन्तयत्रपूर्वैसाद्ध्याऽसन्तिदेवाः ॥१६॥ (१६-१) अद्ध्यऽसम्भृतः
पृथिव्यैरसाच्चविश्वकर्मणःसमवर्त्तताग्रे ॥ तस्यत्वष्ट्राव्विदधद्दूपमेतितन्मर्त्यस्यदेवत्व
माजानमग्रे ॥१७॥ वेदाहम् ॥ वेदाहमेतम्पुरुषम्महान्तमादित्यवर्णान्तमसपरस्तात् ॥
तमेवव्विदित्वातिमृत्युमेतिनान्यपन्थाव्विद्यतेयनाय ॥१८॥ प्रजापतिश्चरति ॥ प्रजापति
श्चरतिगर्भेऽअन्तरजायमानोबहुधाव्विजायते ॥ तस्ययोनिम्परिपश्यन्तिधीरास्तस्मिन्हत
स्त्युर्भुवनानिविश्वा ॥१९॥ योदेवेभ्यः ॥ योदेवेभ्यऽआतपतियोदेवानामपुरोहितः ॥
पूर्वोयोदेवेभ्योजातो नमोरुचायब्राह्मणे ॥२०॥ रुचम्ब्राह्मम् ॥ रुचम्ब्राह्मञ्जनयन्तो
देवाऽअग्रेतदब्बुवन् ॥ यस्त्वैवम्ब्राह्मणोव्विद्द्यात्तस्यदेवाऽअसन्वशे ॥२१॥ श्रीश्च ॥

श्रीश्चतेलक्ष्मीश्चपत्कन्यावहारोत्त्रेपाश्शर्वेनकक्षत्राणिरूपमश्विनौव्यात्तम् ॥ इष्णन्नि
 षाणामुम्मऽइषाणसर्वलोकम्मऽइषाण ॥२२॥ (६-२) ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहिताया
 मेकत्रिंशोऽध्यायः ॥३१॥ ॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ तदेव सप्त, व्वेनस्तन्नव,
 द्वौ षोडश (अ. ३२ मं. १६ अनु. २) ॥ हरिःॐ ॥ तदेव ॥ तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुस्तदु
 चन्द्रमा ॥ तदेवशुक्रक्रन्तद्ब्रह्मताऽआपःसप्प्रजापतिः ॥१॥ सर्वेनिमेषाः ॥ सर्वेनिमेषा
 जज्जिरेव्विद्द्युतःपुरुषादधि ॥ नैनमूर्द्धन्नतिर्यञ्चन्नमद्ध्येपरिजग्रभत् ॥२॥ नतस्य
 प्प्रतिमाऽअस्तियस्यनाममहद्दशः ॥ हिरण्यगर्भऽइत्येषमामाहिदसीदित्येषायस्मान्नजातऽ
 इत्येषः ॥३॥ एषोह ॥ देवःप्प्रदिशोनुसर्वाःपूर्वोहजातःसऽउगर्भेऽअन्तः ॥ सऽएवजातःसज
 निष्प्यमाणःप्प्रत्यङ्जनास्तिष्ठतिसर्वतोमुखः ॥४॥ यस्माज्जातम् ॥ यस्माज्जातन्नपुरा
 किञ्चनैवयऽआबभूवभुवनानिविश्वा ॥ प्रजापतिःप्प्रजयासदरराणस्त्रीणिज्योतींषिसचतेस
 षोडशी ॥५॥ येनद्द्यौः ॥ येनद्द्यौरुग्रापृथिवीचदुढायेनस्वस्तभित्तय्येननाकः ॥

योऽअन्तरिक्षेरजसोव्विमानकस्ममैदेवायहविषाव्विधेम॥६॥ यडङ्क्रन्दसी॥ यङ्क्रन्दसीऽ
 अवसातस्तभानेऽअब्भयैक्क्षेताम्मनसारेजमाने॥ यत्राधिसूरऽउदितोव्विभातिकस्ममैदेवायहविषा
 व्विधेम॥ आपोहयद्दृहतीर्य्यश्चिच्चापः॥७॥ (७-१) व्वेनस्तत्॥ व्वेनस्तत्पश्य
 निहितङ्गहासद्दद्यत्रव्विश्वम्भवत्येकनीडम्॥ तस्मिन्निदसञ्चव्विचैतिसर्व्वसऽओतत्प्रोत
 श्चव्विभूप्प्रजासु॥८॥ प्रतत्॥ प्रतद्द्वोचेदमृतन्नुव्विद्द्वान्गन्धर्व्वोधामव्विभृतङ्गहासत्॥
 त्रीणिपदानिनिहितागुहास्यस्तानिव्वेदसपितुःपितासत्॥९॥ सनः॥ सनोबन्धुर्जनिता
 सव्विधाताधामानिव्वेदभुवनानिविश्वा॥ यत्रदेवाऽअमृतमानशानास्तृतीयेधामन्नद्धयैर्यन्त
 ॥१०॥ परीत्यभूतानि॥ परीत्यलोकान्परीत्यसर्वाःप्रदिशोदिशश्च॥ उपस्थायप्रथमजा
 मृतस्यात्कमनात्कमानमभिसंविवेश॥११॥ परिद्द्यावापृथिवी॥ सद्दद्यऽइत्वापरिलोकान्परिदिशः
 परिस्वः॥ ऋतस्यतन्तुंव्विततंव्विचृत्यतदपश्यत्तदभवत्तदासीत्॥१२॥ सदसस्पतिम्॥
 सदसस्पतिमद्भुतम्प्रियमिन्द्रस्यकाम्यम्॥ सनिम्मेधामयासिषस्वाहा॥१३॥ याम्मेधाम्॥

याम्मेधान्देवगणाः पितरश्चोपासते ॥ तयामामद्द्यमेधयाग्नेमेधाविनङ्कुरुस्वाहा ॥१४॥ मेधाम्मे
 ॥ मेधाम्मेव्वरुणोददातुमेधामग्निः प्रजापतिः ॥ मेधामिन्द्रश्चव्वायुश्चमेधान्धाताददातुमे
 स्वाहा ॥१५॥ इदम्मे ॥ इदम्मेव्वहम्मचक्षत्रञ्चोभेशिश्रयमश्नुताम् ॥ मयिदेवादधतुशिश्रयमुत्त
 मान्तस्यैतेस्वाहा ॥१६॥ (१-२) ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायां द्वात्रिंशोऽध्यायः ॥३२॥
 श्रीवेदपुरुषाय नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अस्याजरासः सप्तदशा, पश्चिचत् द्वादश, विव्भ्राट्
 चतुर्दश, प्रवावृजऽएकादश, प्रवायुं पञ्चदश, प्रवीरया पञ्चदश, ऽआनस्रयोदश, सप्त
 सप्तनवतिः ॥ (अ. ३३ मं. १७ अनु. ७) हरिः ॐ ॥ अस्याजरासः ॥ अस्याजरासोदमामरित्राऽ
 अर्चव्द्धूमासोऽअग्नयः पावकाः ॥ श्वितीचयः श्वात्रासोभुरण्यवोव्वनर्षदोव्वायवोनसोमाः
 ॥१॥ हरयोधूमकेतवः ॥ हरयोधूमकेतवोव्वातजूताऽउपद्द्यवि ॥ यतन्तेवृथगग्नयः ॥२॥
 यजानः ॥ यजानोमित्रावरुणायजादेवाँ २ ॥ ऽऋतम्बृहत् ॥ अग्नेयक्विक्ष्वन्दमम् ॥३॥
 युक्श्वाहि ॥ देवहूतमाँ २ ॥ ऽअश्वाँ २ ॥ ऽअग्नेरथीरिव ॥ निहोतापूव्व्यः सदः ॥४॥ द्वेव्विरूपे ॥

चरतस्वर्थेऽअन्यान्त्यावत्समुपधापयेते ॥ हरिरन्यस्याम्भवतिस्वधावाञ्छुक्रोऽअन्यस्यान्द
 दृशेसुवर्चाः ॥५॥ शतम् ॥१७००॥ अयमिह । प्रथमोधाधिधातृभिर्होतायजिष्ठो
 ऽअध्वरेष्वीड्यः ॥ यमप्नवानोभृगवोव्विरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे ॥६॥ त्रीणिशता ।
 त्रीसहस्राण्यग्निन्त्रिंशच्चदेवानवचासपर्यन् ॥ औक्क्षन्धृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धो
 तारन्यसादयन्त ॥७॥ मूर्द्धानन्दिवः ॥ मूर्द्धानन्दिवोऽअरतिम्पृथिव्याव्वैश्वानरमृतऽआजा
 तमग्निम् ॥ कविऽसम्प्राजमतिथिञ्जनानामासन्नापात्रञ्जनयन्तदेवाः ॥८॥ अग्निर्वृत्राणि ।
 जङ्घनद्द्रविणस्युर्व्विपन्न्यया ॥ समिद्धऽशुक्रऽआहुतः ॥९॥ विश्वेभिसोम्यम् ॥ विश्वे
 भिसोम्यम्मध्वग्नऽइन्द्रेणव्वायुना ॥ पिबामित्रस्यधामभिः ॥१०॥ आयत् ॥ आयदिषेनृपति
 न्तेजऽआनद्दृशुचिरैतोनिषिक्कतन्दौरभीके ॥ अग्निऽशर्द्धमनवद्दृयवान्स्वाद्ध्यञ्जनयत्सूद
 यच्च ॥११॥ अग्नेशर्द्धः । महतेसौभगायतवद्दृमुन्नान्युत्तमानिसन्तु ॥ सञ्जास्पत्त्यऽसुयममा
 कृणुष्वशत्रूयतामभितिष्ठामहाऽसि ॥१२॥ त्वाऽहि । मन्द्रतममर्कशोकैर्व्वृमहेमहिने

श्रोष्यग्ने॥ इन्द्रन्त्वाशवसादेवताव्वायुम्पृणन्तिराधसानृतमा॥१३॥ त्वेऽअग्ने। स्वाहुत
 प्रियासःसन्तुसूरयः॥ यन्तारोयेमघवानोजनानामूर्वान्दयन्तगोनाम्॥१४॥ श्रुधिश्श्रुत्कर्ण॥
 श्रुधिश्श्रुत्कर्णव्वहिन्नभिर्द्वैरग्नेसयावभि॥ आसीदन्तुबर्हिषिमित्रोऽअर्य्यमाप्प्रातर्यावाणो
 ऽअद्ध्वरम्॥१५॥ विश्वेषामदिति॥ विश्वेषामदितिर्यज्जियानांविश्वेषामतिथिर्मानु
 षाणाम्। अग्निर्द्वानामवऽआवृणानसुमृडीकोभवतुजातवेदा॥१६॥ महोऽअग्नेः। समिधान
 स्यशर्मण्यनागामित्रेव्वरुणेस्वस्तये॥ श्रेष्ठेस्यामसवितुःसवीमनितद्देवानामवोऽअद्द्याव्वृणी
 महे॥१७॥ (१७-१) आपश्चिचत्॥ आपश्चिचत्पिप्युस्तय्योनगावोनक्क्षन्नृतञ्जरितारस्त
 ऽइन्द्र॥ याहिव्वायुर्ननियुतोऽअच्छात्त्वद्विधीभिर्दयसेव्विवाजान्॥१८॥ गावऽउप॥
 गावऽउपावतावतम्महीयज्जस्यरप्पसुदा॥ उभाकर्णाहिरण्यया॥१९॥ यदद्द्य। सूरऽउदितेनागा
 मित्रोऽअर्य्यमा॥ सुवातिसविताभगः॥२०॥ आसुतेसिञ्चतश्श्रयद्वरादस्योरभिश्श्रयम्॥
 रसादधीतव्वृषभम्॥ तम्प्रत्कनथायंव्वेन॥२१॥ आतिष्ठन्तम्परि॥ आतिष्ठन्तम्परिविश्वे

ऽअभूषञ्छ्रयोव्वसानश्चरतिस्वरोचिः॥ महत्तद्दृष्णोऽअसुरस्यनामाविश्वरूपोऽअमृतानित
 स्थौ॥२२॥ प्रवः॥ प्रवोमहेमन्दमानायान्धसोर्च्चाविश्वानरायविश्वभाभुवे॥ इन्द्रस्ययस्य
 सुमखदसहोमहिश्श्रवोनुम्मणञ्चरोदसीसपर्य्यतः॥२३॥ बृहन्नित्॥ बृहन्निदिध्मऽएषाम्भूरिश
 स्तम्पृथुःस्वरुः॥ येषामिन्द्रोयुवासखा॥२४॥ इन्द्रेहि॥ इन्द्रेहिमत्स्यन्धसोविश्वेभिदसोम
 पर्व्वभिः॥ महाँ२॥ऽअभिष्टिरोजसा॥२५॥ इन्द्रोव्वृत्रम्॥ इन्द्रोव्वृत्रमवृणोच्छर्द्धनीतिः
 प्रमायिनाममिनाद्द्वर्षणीतिः॥ अहन्व्युदसमुशधग्वनेष्वाविर्द्धेनाऽअकृणोद्द्राम्याणाम्
 ॥२६॥ कुतस्त्वम्॥ कुतस्त्वमिन्द्रमाहिनसन्नेकोयासिसत्पतेकिन्तऽइत्था॥ सम्पृच्छसेसमराणः
 शुभौर्नेव्वाचेस्तन्नोहरिवोयत्तेऽअस्मे॥ महाँ२॥ऽइन्द्रोयऽओजसाकदाचनस्तरीरसिकदाचन
 प्रयुच्छसि॥२७॥ आतत्॥ आतत्तऽइन्द्रायवःपनन्ताभियऽऊर्व्वङ्गोमन्तन्तितृत्सान्॥ सकृत्स्वँ
 य्येपुरुपुत्राम्मही७सहस्रधाराम्बृहतीन्दुदुक्क्षन्॥२८॥ इमान्ते॥ इमान्तेधियम्प्रभरेमहोमहीमस्य
 स्तोत्रेधिषणायत्तऽआनजे॥ तमुत्सवेचंप्रसवेचंसासहिमिन्द्रन्देवासदशवसामदन्ननु॥२९॥

(१२-२) वि॒ब्र॒ह्मा॒द्बृ॒हत् ॥ वि॒ब्र॒ह्मा॒द्बृ॒हत्पि॒बतु॒सो॒म्य॒म॒म॒ध्वा॒यु॒र्ध॒ध॒द्य॒ज्ज॒प॒ता॒व॒वि॒हृत॑म् ॥
 व्वा॒त॒ज॒त॒योऽ॒भि॒र॒क्ष॒ति॒त्क॒म॒ना॒प्प्र॒जा॒पु॒पो॒ष॒पु॒रु॒धा॒व्वि॒रा॒ज॒ति ॥३०॥ उ॒दु॒त्त्य॑म् ॥ उ॒दु॒त्त्य॑ञ्जा॒त॒वे
 द॒स॒न्दे॒वं॒व्व॒ह॒न्ति॒के॒त॒वः ॥ दृ॒शे॒व्वि॒श॒वा॒य॒सू॒र्य्य॑म् ॥३१॥ ये॒ना॒पा॒व॒क ॥ ये॒ना॒पा॒व॒क॒च॒क्ष॒सा
 भु॒र॒ण्य॒न्त॒ञ्ज॒नाँ॑ ॥२॥ ॥२॥ ॥ ॥ त्वं॒व्व॒रु॒ण॒प॒श्य॑सि ॥३२॥ दै॒व्या॒व॒ध्व॒र्य्यु॑ ॥ दै॒व्या॒व॒ध्व॒र्य्यु॑ऽआ॒ग॒त॒ह
 र॒थे॒न॒सू॒र्य्य॑त्त्व॒चा ॥ म॒ध्वा॒य॒ज्ज॒ह॒स॒म॒ञ्जा॒थे ॥ त॒म्प्र॒त्क॒न॒था॒यं॒वे॒ना॒श्चि॒त्र॒न्दे॒वा॒ना॑म् ॥३३॥ आ॒नः ॥
 आ॒नऽइ॒डा॑भि॒र्वि॒द॒थे॒सु॒श॒स्ति॒व्वि॒श॒वा॒न॒र॒स॒वि॒ता॒दे॒वऽए॒तु ॥ अ॒पि॒य॒था॒यु॒वा॒नो॒म॒त्स॑था॒नो॒व्वि॒श॒व॒ञ्ज
 ग॒द॒भि॒पि॒त्वे॒म॒नी॒षा ॥३४॥ य॒द॒द्य ॥ क॒च्च॑व्वृ॒त्र॒ह॒न्नु॒द॒गाऽअ॒भि॒सू॒र्य्य ॥ स॒र्व॒न्त॒दि॒न्द्र॒ते॒ व्व॒शे ॥३५॥
 त॒र॒णि॒र्वि॒श॒व॒दर्श॑तः ॥ त॒र॒णि॒र्वि॒श॒व॒दर्श॑तो॒ज्यो॒ति॒ष्कृ॒द॒सि॒सू॒र्य्य ॥ व्वि॒श॒व॒मा॒भा॑सि॒रो॒च॒न॒म् ॥३६॥
 त॒त्सू॒र्य्य॑स्य ॥ दे॒व॒त्त्व॒न्त॒न्म॑हि॒त्त्व॒म॒ध्या॒क॒र्तो॒र्वि॒त॒त॒ह॒स॒ञ्ज॑भा॒र ॥ य॒दे॒द॒यु॒क्क॒त॒ह॒रि॒तः॒स॒ध॒स्था
 दा॒द्रा॒त्रि॒व्वा॒स॑स्त॒नु॒ते॒सि॒म॒स्मै ॥३७॥ त॒न्मि॒त्र॒स्य ॥ त॒न्मि॒त्र॒स्य॒व्व॒रु॒ण॒स्या॒भि॒च॒क्षे॒सू॒र्य्यो
 रू॒प॒ङ्कृ॑णु॒ते॒द्द्यो॒रु॒प॒स्थे ॥ अ॒न॒न्त॒म॒न्य॑द्दु॒श॒द॒स्य॒पा॒जः॒कृ॒ष्ण॒ण॒म॒न्य॑द्दु॒रि॒त॒स॒म्भ॑र॒न्ति ॥३८॥

बण्णमहान् ॥ बण्णमहाँ २ ॥ ५ असिसूर्य्यबडादित्यमहाँ २ ॥ ५ असि ॥ महस्तेसतोमहिमापनस्य
 तेद्धादेवमहाँ २ ॥ ५ असि ॥ ३९ ॥ बट्टसूर्य्य ॥ बट्टसूर्य्यश्श्रवसामहाँ २ ॥ ५ असिसत्रादेवमहाँ २ ॥
 ५ असि ॥ महन्नादेवानामसूर्य्यः पुरोहितोव्विभुज्योतिरदाब्भ्यम् ॥ ४० ॥ श्रायन्त ५ इवसूर्य्यम् ॥
 श्रायन्त ५ इवसूर्य्यव्विश्वेदिन्द्रस्यभक्क्षत ॥ व्वसूनिजातेजनमान ५ ओजसाप्प्रतिभागन्नदीधिम
 ॥ ४१ ॥ अद्द्यादेवाः ॥ अद्द्यादेवा ५ उदितासूर्य्यस्यनिरहसः पिपृतानिरवद्द्यात् ॥ तन्नोमित्त्रो
 व्वरुणोमामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी ५ उतद्द्यौः ॥ ४२ ॥ आकृष्णणेन ॥ आकृष्णणेनरजसा
 व्वर्त्तमानोनिवेशयन्नमृतम्मर्त्यञ्च ॥ हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ ४३ ॥
 (१४-३) प्रवावृजे । सुप्प्रयाबहिरेषामाविष्पतीवबीरिट ५ इयाते ॥ व्विशामक्वतोरुषसः
 पूर्व्वहूतौव्वायुः पूषास्वस्तयेनियुत्त्वान् ॥ ४४ ॥ इन्द्रवायूबृहस्पतिम् ॥ इन्द्रवायूबृहस्पति
 म्मित्त्राग्निम्पूषणम्भगम् ॥ आदित्यान्मारुतङ्गणम् ॥ ४५ ॥ व्वरुणः प्रविता । भुवन्मित्त्रो
 व्विश्वाभिरूतिभिः ॥ करतान्नः सुराधसः ॥ ४६ ॥ अधिनः ॥ अधिन ५ इन्द्रैषां व्विष्णोसजात्त्या

नाम् ॥ इ॒ताम॑रु॒तोऽअ॒श्वि॑ना ॥ तम्प्र॒त्न॒कथा॑यं॒व्वे॒नो॒ये॒दे॒वास॑ऽआ॒नऽइ॒डा॒भि॒र्वि॒श्वे॑भिः॒सो॒म्य
म्म॒ध्वो॑मा॒सश्च॑र्षणीधृतः ॥४७॥ अ॒ग्नऽइ॒न्द्रः ॥ अ॒ग्नऽइ॒न्द्र॒व्वरु॑ण॒मित्र॑दे॒वाः श॒र्द्धः॒प्र॒य॒न्त॒मारु॑
तो॒त॒व्वि॑ष्णो ॥ उ॒भाना॑स॒त्यारु॑द्द्रोऽअ॒ध॒ग्नाः॒पू॒षा॒भग॑त्स॒र॑स्व॒तीजु॑षन्त ॥४८॥ इ॒न्द्रा॒ग्नी॒मित्रा॑
वरु॑णा ॥ इ॒न्द्रा॒ग्नी॒मित्रा॑वरु॒णादि॑ति॒ः स्वुः॒पृथि॒वी॒न्द्रा॒म्मरु॑त॒पर्व॑ताँ २ ॥ऽअ॒पः ॥ हु॒वे॒व्वि॑ष्णुं
म्पू॒षण॑म्ब्रह्म॒णस्प॑ति॒भग॑न्नु॒श॒स॑त्स॒वितार॑मू॒तये॑ ॥४९॥ अ॒स्मेरु॑द्द्राः ॥ अ॒स्मेरु॑द्द्रा॒मे॒हना॑
पर्व॑ता॒सो॒व्वृ॒त्रह॑त्ये॒भर॑हू॒तौस॒जोषा॑ः ॥ यत्स॒स॑ते॒स्तु॒वते॒धायि॑प॒ञ्जऽइ॒न्द्र॒ज्येष्ठु॑ऽअ॒स्माँ २ ॥
ऽअ॒व॒न्तु॒दे॒वाः ॥५०॥ अ॒र्वा॒ञ्चो॑अ॒द्द्य ॥ अ॒र्वा॒ञ्चो॑ऽअ॒द्द्या॒भ॒वता॑य॒जत्रा॑ऽआ॒वो॒हा॒र्दि॒भय॑मानो
व्य॒ये॒यम् ॥ त्रा॒ध्व॒न्नो॒दे॒वा॒नि॒जुरो॑व्वृ॒क॒स्य॒त्रा॒ध्व॒ङ्क॒र्ता॑द॒व॒पदो॑य॒जत्रा॑ः ॥५१॥ व्वि॒श्वे॑ऽअ॒द्द्य ॥
म॒रुतो॑व्वि॒श्वऽऊ॒ती॒व्वि॒श्वे॑भ॒वन्त्व॒ग्नय॑त्स॒मि॒द्धाः ॥ व्वि॒श्वे॑नो॒दे॒वाऽअ॒व॒सा॒ग॑म॒न्तु॒व्वि॒श्वं
म॒स्तु॒द्द्रवि॑णं॒वा॒जो॑ऽअ॒स्मे ॥५२॥ व्वि॒श्वे॑दे॒वाः शृ॑णु॒तेम॑ह॒व॒म्मे॒येऽअ॒न्तरि॑क॒क्षे॒यऽउ॒प॒द्द्य॒वि॒ष्टु
॥ येऽअ॒ग्नि॒जि॒ह्वाऽउ॒तवा॑य॒जत्रा॑ऽआ॒स॒द्द्या॒स्मि॒न्ब॒र्हिषि॑मा॒दय॑द्ध्वम् ॥५३॥ दे॒वे॒भ्यो॒हि ॥

प्रथमं यज्जियेभ्यो मृतत्त्वदसुवसिभागमुत्तमम् ॥ आदिदामानदसवितर्व्युर्णुषेनूचीनाजीवि
 तामानुषेभ्यः ॥ ५४ ॥ (११-४) प्रवायुम् ॥ प्रवायुमच्छाबृहतीमनीषाबृहद्रयि
 विश्ववारदरथप्पाम् ॥ द्युतद्दामानियुतपत्यमानकविकविमियकक्षसिप्प्रयज्यो ॥ ५५ ॥
 इन्द्रवायुऽइमे । सुताऽउपप्रयोभिरागतम् ॥ इन्द्रवोवामुशन्तिहि ॥ ५६ ॥ मित्रदहुवे । पूतदक्षं
 ववरुणञ्चरिशादसम् ॥ धियङ्घृताचीसाधन्ता ॥ ५७ ॥ दस्रायुवाकवः । सुतानासत्यावृक्कत
 बर्हिषः ॥ आयातदरुद्रवर्तनी ॥ तम्प्रत्नकथायंवेनः ॥ ५८ ॥ विददद्यदी ॥ विददद्यदीसरमा
 रुग्णमद्रेर्महिपाथःपूर्व्यदसद्ध्यक्कः ॥ अग्रन्नयत्सुपदद्यक्षराणामच्छारवम्प्रथमाजानती
 गात् ॥ ५९ ॥ नहिस्पशम् ॥ नहिस्पशमविदन्नन्यमस्माद्द्वैश्वानरात्पुरऽएतारमग्नेः ॥ एमेनम
 वृधन्नमृताऽअमर्त्यवैश्वानरङ्गैत्रजित्यायदेवाः ॥ ६० ॥ उग्राविघनिना ॥ उग्राविघनिनामृधं
 ऽइन्द्राग्नीहवामहे ॥ तानोमृडातऽईदृशे ॥ ६१ ॥ उपास्मै । गायतानरपवमानायेन्दवे ॥
 अभिदेवाँः ॥ ऽइयकक्षते ॥ ६२ ॥ यत्त्वा ॥ हिहत्येमघवन्नवर्द्धन्न्येशाम्बरेहरिवोयेगविष्टौ ॥

येत्त्वा॑नून॑म॒नुम॑दन्ति॒व्वि॒प्रा॒पि॒बेन्द्र॑सोम॒दस॑ग॒णोम॒रुद्भिः॑ ॥६३॥ जनि॑ष्ठाऽउ॒ग्रः॑ । सह॑सेतुराय॒म
 राय॑म॒न्द्रऽओ॒जि॑ष्ठो॒बहु॑लाभिमानः ॥ अ॒व॒र्द्ध॑न्निन्द्र॒म्मरु॑तश्चि॒दत्र॑मा॒ताय॑द्द्वी॒रन्द॑धन॒द्धनि॑ष्ठा
 ॥६४॥ आतु॑ ॥ आतून॑ऽइन्द्र॒वृत्र॑हन्न॒स्माक॑म॒र्द्धमा॑ग॒हि ॥ म॒हान्म॒हीभि॑रू॒तिभिः॑ ॥६५॥ त्वमिन्द्र
 ॥ त्वमिन्द्र॒प्रतू॑त्तिष्ण्व॒भिवि॑श॒श्वाऽअ॒सि॒स्पृधः॑ ॥ अ॒श॒स्ति॒हाज॑नि॒ताव्वि॑श॒श्वतू॑र॒सित्त्वन्तू॑र्यत
 रुष्य॒तः ॥६६॥ अनु॑ते ॥ अनु॑ते॒शुष्म॑न्तुरय॒न्तमी॑यतु॒क्क्षो॒णीशि॑शुन्नमा॒तरा॑ ॥ व्वि॒श॒श्वास्ते॒स्पृधः॑
 शन॑थयन्तम॒न्यवे॑वृ॒त्रय्य॑दिन्द्र॒तूर्व॑सि ॥६७॥ य॒ज्ज्ञो॑दे॒वाना॑म् ॥ य॒ज्ज्ञो॑दे॒वाना॑म॒प्रत्ये॑ति॒सु॒म्नमा
 दि॒त्यासो॑भ॒वता॑मृ॒डय॑न्तः ॥ आ॒वो॒र्वाची॑सु॒मति॑र्व्वृ॒त्याद॒होश्चि॑द्द्या॒व्वरि॑वो॒वित्तरा॑सत् ॥६८॥
 अ॒द॒ब्धेभि॑स्स॒वितः॑ । पा॒युभि॑ष्टृ॒दशिवे॑भि॒रद्द्य॑परि॒पाहि॑नो॒गय॑म् ॥ हि॒रण्य॑जि॒ह्वत्सु॑वि॒ताय॑न॒व्यं
 से॒रक्खा॑माकि॒र्णोऽअ॒घश॑द॒सऽई॑शत ॥६९॥ (१५-५) प्र॒वी॒रया॑ । शुच॑योद॒दि॒रेवा॑म॒ध्वर्यु॑भि॒र्मधु॑
 मन्त॑सु॒तासः॑ ॥ व्वह॑व्वायो॒नियु॑तो॒याह्य॑च्छा॒पिबा॑सु॒तस्या॑न्ध॒सोम॑दाय ॥७०॥ गा॒वऽउ॒पं ॥ गा॒वऽउ
 पा॑वता॒वत॑म॒हीय॑ज्ज॒स्य॑र॒प्सुदा॑ ॥ उ॒भाक॑र्णा॒हिर॑ण्यया ॥७१॥ का॒व्य॑यो॒राजा॑नेषु ॥ का॒व्यं

योराजानेषुक्क्रत्त्वादक्क्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसासधस्तथऽआ ॥७२॥ दैव्यावद्ध्वर्यु ॥ दैव्यावद्ध्व
 र्युऽआगतदरथेनसूर्यत्त्वचा ॥ मद्ध्वायज्जदसमञ्जाथे ॥ तम्प्रत्कथायंवेनः ॥७३॥
 तिरश्चीनोव्विततः ॥ तिरश्चीनोव्विततोरश्मिरेषामधः ॥ स्विदासीऽदुपरिस्विदासीऽत् ॥
 रेतोधाऽआसन्महिमानऽआसन्स्वधाऽअवस्तात्त्रयतिपरस्तात् ॥७४॥ आरोदसी ॥ आरोदसी
 ऽअपृणदास्वर्महजातय्यदेनमपसोऽअधारयन् ॥ सोऽअद्ध्वरायपरिणीयतेकविरत्योनव्वाजसातये
 चनोहितः ॥७५॥ उक्तथेभिर्वृत्रहन्तमा ॥ उक्तथेभिर्वृत्रहन्तमायामन्दानाचिदागिरा ॥ आङ्गुषैरा
 विवासतः ॥७६॥ उपनः ॥ सूनवोगिरिःशृण्वन्त्वमृतस्यये ॥ सुमृडीकाभवन्तुनः ॥७७॥
 ब्रह्माणिमे ॥ मतयःशसुतासःशुष्मऽइयर्त्तिप्प्रभृतोमेऽअद्भिः ॥ आशासतेप्प्रतिहर्यन्त्युक्तथे
 माहरीव्वहतस्तानोऽअच्छ ॥७८॥ अनुत्तमाते ॥ मधवन्नकिर्नुनत्त्वावाँ २ ॥ऽअस्तिदेवताव्विदानः ॥
 नजायमानोनशतेनजातोयानिकरिष्याकृणुहिप्प्रवृद्ध ॥७९॥
 तदित् ॥ तदिदासभुवनेषुज्येष्ठ्यतोज्जऽउग्रस्त्वेषनृम्मणः ॥ सद्द्योज्जानोनिरिणातिशत्रूननुयं

विश्वेमदन्त्यूमां॥८०॥ इमाऽउत्त्वा॥ पुरुवसोगिरौवर्द्धन्तुयाममं॥ पावकवर्णांशुचयो
 विपश्चिचतोभिस्तोमैरनूषत॥८१॥ यस्यायम्॥ यस्यायंविश्वऽआय्योदासःशेवधिपा
 ऽअरिः॥ तिरश्चिचदर्येरुशमेपवीरवितुभ्येत्सोऽअज्यतेरयिः॥८२॥ अयदसहस्रम्॥ अयद
 सहस्रमृषिभिःसहस्कृतसमुद्द्रऽइवपप्प्रथे॥ सत्यःसोऽअस्यमहिमागृणेशवोयज्जेषुविप्रराज्ये
 ॥८३॥ अदब्धेभिःसवितः॥ पायुभिष्टृष्टशिवेभिरद्दद्यपरिपाहिनोगयम्॥ हिरण्यजिह्वः
 सुवितायनव्यसेरक्शामाकिर्नोऽअघशंसऽईशत॥८४॥ (१५-६) आनः॥ आनोयज्जन्दिवि
 स्पृशं व्वायोयाहिसुमन्मभिः॥ अन्तःपवित्त्रऽउपरिश्रीणानोयदशुक्रोऽअयामिते॥८५॥
 इन्द्रवायूसुसन्दृशा॥ सुहवेहहवामहे॥ यथानसर्वऽइजनोनमीवःसङ्गमेसुमनाऽअसत्॥८६॥
 ऋधंगित्था॥ समर्त्यःशशमेदेवतातये॥ योनूनम्मित्रावरुणावभिष्टृष्टयऽआचक्रेहव्यदातये
 ॥८७॥ आयातम्॥ आयातमुपभूषतम्मद्वःपिबतमश्विना॥ दुग्धम्पयोवृषणाजेन्याव
 सूमानोमर्द्धिष्टृमागतम्॥८८॥ प्रैतु॥ प्रैतुब्रह्मणस्पतिःप्रदेव्येतुसूनृता॥ अच्छाव्वीरन्न

र्यमिपिङ्क्तराधसन्देवायज्जन्नयन्तुनः॥८९॥ चन्द्रमाऽअप्सु॥ चन्द्रमाऽअप्स्वन्तरासुपण्णो
 धावतेदिवि॥ रयिम्पिशङ्गम्बहुलम्पुरुस्पृहहृरिरेतिकनिक्क्रदत्॥९०॥ देवन्देवंवः॥ देवन्देवं
 वोवसेदेवन्देवमभिष्टये॥ देवन्देवहृवेमव्वाजसातयेगृणन्तोदेव्याधिया॥९१॥ दिविपृष्टः॥
 दिविपृष्टोऽअरोचताग्निर्वैश्वानरोबृहन्॥ क्षमयावृधानऽओजसाचनोहितोज्योतिषाबाधतेतमः
 ॥९२॥ इन्द्राग्नीऽअपात्॥ इन्द्राग्नीऽअपादियम्पूर्वागात्पद्द्वतीभ्यः॥ हिच्चीशिरोजिह्वयया
 व्वावदच्चरत्त्रिदशत्पदान्यक्क्रमीत्॥९३॥ देवासोहि। षमामनवेसमन्न्यवोव्विश्वेसाक
 सरातयः॥ तेनोऽअद्द्यतेऽअपरन्तुचेतुनोभवंन्तुव्वरिवोविदः॥९४॥ अपाधमत्॥ अपाधमदभि
 शस्तीरशस्तिहाथेन्द्रोद्द्युम्न्याभवत्॥ देवास्तऽइन्द्रसकख्याययेमिरेबृहद्भानोमरुद्गण॥९५॥
 प्रवः॥ प्रवऽइन्द्रायबृहतेमरुतोव्वहम्माचर्चत॥ वृत्रहृनतिवृत्रहाशतक्क्रतुर्वज्रेणशतपर्वणा
 ॥९६॥ अस्येत्॥ अस्येदिन्द्रोव्वावृधेवृष्णयदशवोमदेसुतस्यव्विष्णवि॥ अद्द्यातमस्य
 महिमानमायवोनुष्टुवन्तिपूर्वथा॥ इमाऽउत्त्वायस्यायमयदसहस्रमूर्द्धऽऊषुणः॥९७॥ (१३-८)

इति श्रीवाजसनेयसंहितायां त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥३३॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥
 यज्जाग्रतो दश, पञ्चनद्यो दश, सोमोधेनुन्दश, ऽआकृष्णेन दश, पूषन्तव दश, नतदष्टौ,
 षडष्टपञ्चाशत् (अ. ३४ मं. ५८ अनु. ६) ॥ हरिः ॐ ॥
 यज्जाग्रतः ॥ यज्जाग्रतो दूरमुदैति दैवन्तदुसुप्त्स्यतथैवैति ॥ दूरङ्गमज्ज्योतिषाज्ज्योतिरेकन्तन्मे
 मनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥१॥ येन कर्माणि ॥ येन कर्माण्यपसोमनीषिणो यज्जेकृण्वन्ति वि
 दथेषुधीराः ॥ यदपूर्वय्यकक्षमन्तः प्रजानान्तन्मे मनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥२॥ यत्प्रज्ज्ञानम् ॥
 यत्प्रज्ज्ञानमुतचेतो धृतिश्च यज्ज्योतिरन्तरमृतम्प्रजासु ॥ यस्मान्न ऽऋते किञ्चन कर्म्म विक्रयते
 तन्मे मनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥३॥ येनेदम् ॥ येनेदम्भूतम्भुवनम्भविष्यत्परिगृहीतममृतेन सर्वम्
 ॥ येन यज्जस्तायते सप्त्तहोता तन्मे मनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥४॥ यस्मिन्नृचः ॥ यस्मिन्नृचः
 सामयजूषियस्मिन्प्रतिष्ठितारथनाभाविवाराः ॥ यस्मिन्मश्चिच्चत्तदसर्वमोतम्प्रजानान्तन्मे
 मनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥५॥ सुषारथिरश्वानिव ॥ सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयते

भीशुभिर्वाजिनऽइव ॥ हृत्प्रतिष्ठुन्यदजिरञ्जविष्ठुन्तन्मेमनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥६॥ पितुन्नु।
 स्तोषम्महोधर्माणन्तवीषीम् ॥ यस्यत्रितोव्योजसाव्वृत्रंविपर्वमर्दयत् ॥७॥ अन्वित् ॥
 अन्विदनुमतेत्त्वम्मन्यासैशञ्चनस्कृधि ॥ क्रत्वेदक्क्षायनोहिनुप्प्रणऽआयूषितारिषः ॥८॥
 शतम् ॥१८००॥ अनुनः ॥ अनुनोद्द्यानुमतिर्यज्जन्देवेषुमन्यताम् ॥ अग्निश्चहव्यवाहनो
 भवतन्दाशुषेमयः ॥१९॥ सिनीवालिपृथुष्टुके ॥ सिनीवालिपृथुष्टुकेयादेवानामसिस्वसा ॥
 जुषस्वहव्यमाहुतम्प्रजान्देविदिदिङ्घिनः ॥१०॥ (१-१) पञ्चनद्द्यः ॥ पञ्चनद्द्यःसरस्वतीम
 पियन्तिसस्रोतसः ॥ सरस्वतीतुपञ्चधासोदेशेभवत्सारित् ॥११॥ त्वमग्ने ॥ प्रथमोऽअङ्गिराऽऋषि
 र्देवोदेवानामभवःशिवःसखा ॥ तवव्रतेकवयोव्विद्घनापसोजायन्तमरुतोऽभ्राजदृष्टयः ॥१२॥
 त्वन्नः ॥ त्वन्नोऽअग्नेतवदेवपायुभिर्मघोनोरक्क्षतन्वश्चवन्द्य ॥ त्रतातोकस्यतनयेगवा
 मस्यनिमेषद्वरक्क्षमाणस्तवव्रते ॥१३॥ उत्तानायामव ॥ भराचिकित्त्वान्सद्द्यःप्रवीताव्वृषणञ्ज
 जान ॥ अरुषस्तूपोरुशदस्यपाजऽइडायास्पुत्रेव्वयुनेजनिष्ट ॥१४॥ इडायास्त्वा ॥ पदेव्वयन्नाभा

पृथिव्याऽअधि॥ जातवेदोनिधीमहाग्नेहव्यायवोढवे॥१५॥ प्रमन्हे । शवसानायशूषमा
 इगूषङ्गिर्वणसेऽअङ्गिरस्वत् । सुवृक्वितभिस्तुवतऽऽङ्गिमयायार्चामाक्कत्ररेव्विश्रुताय ॥१६॥
 प्रवः॥ प्रवोमहेमहिनमोभरद्धवमाङ्गुष्यदशवसानायसाम॥ येनानपूर्वोपितरःपदज्जा
 ऽअर्चन्तोऽअङ्गिरसोगाऽअविन्दन्॥१७॥ इच्छन्तित्वा॥ सोम्यासत्सखायत्सुन्वन्तिसोमन्दधति
 प्रयांसि ॥ तितिकक्षन्तेऽअभिशांस्ति ज्जनानामिन्द्रत्वदाकश्चनहिप्रकेतः॥१८॥ नते।
 दूरेपरमाचिद्द्रजाऽस्यातुप्रयांहिहरिवोहरिभ्याम्॥ स्थिरायव्वृष्णोसर्वनाकृतेमायुक्क्ताग्रावाण
 त्समिधानेऽअग्नौ ॥१९॥ अषाढ्युत्सु । पृतनासुपप्त्रिऽस्वर्षामप्प्सांव्वृजनस्यगोपाम्॥
 भरेषुजाऽसुक्क्षितिऽसुश्रव सज्जयन्तन्त्वामनुमदेमसोम॥२०॥ (१०-२) सोमोधेनुम्॥
 सोमोधेनुऽसोमोऽअर्वन्तमाशुऽसोमोव्वीरङ्गर्मण्यन्ददाति॥ सादन्न्यंविदत्थ्यऽसभेयंम्पितृ
 श्रवणंय्योददाशदस्मै॥२१॥ त्वमिमाः॥ त्वमिमाऽओषधीऽसोमव्विश्वास्त्वमपोऽअजन
 यस्त्वङ्गाः॥ त्वमाततन्थोर्व्वन्तरिकक्षन्त्वज्ज्योतिषाव्वितमोव्ववर्त्थ॥२२॥ देवेननः॥ देवेननोम

नसादेवसोमरायोभागःसहसावन्नभियुद्धय ॥ मात्वातनदीशिषेव्वीर्यस्योभयेभ्यःप्रचिकित्साग
 विष्टौ ॥२३॥ अष्टौव्वि ॥ अष्टौव्व्यक्व्यत्कुकुभः पृथिव्यास्त्रीधन्वयोजनासप्तसिन्धून् ॥
 हिरण्यवक्षःसवितादेवऽआगाद्दधद्रत्कनादाशुषे व्वार्याणि ॥२४॥ हिरण्यपाणिःसविता ॥
 व्विचर्षणिरुभेद्द्यावापृथिवीऽअन्तरीयते ॥ अपामीवाम्बाधतेव्वेतिसूर्यमभिकृष्णेनरजसाद्द्या
 मृणोति ॥२५॥ हिरण्यहस्तोऽअसुरः ॥ सुनीथःसुमृडीकःस्ववांयात्त्वर्वाङ् ॥ अपसेधन्नवक्ष
 सोयातुधानानस्थाद्देवःप्रतिदोषङ्गृणानः ॥२६॥
 येते ॥ येतेपन्थाःसवितःपूर्वर्यासोरेणवःसुकृताऽअन्तरिक्षे ॥ तेभिन्नोऽअद्द्यपथिभिःसुगेभी
 रक्षाचनोऽअधिचब्रूहिदेव ॥२७॥ उभापिबतम् ॥ उभापिबतमश्शिवनोभानःशर्म्यच्छतम् ॥
 अविद्द्रियाभिरूतिभिः ॥२८॥ अप्पनस्वतीमश्शिवना ॥ अप्पनस्वतीमश्शिवनाव्वाचमस्मेकृ
 तन्नोदस्राव्वृषणामनीषाम् ॥ अद्द्यूत्येवसेनिह्वयेवाव्वृधेचनोभवतव्वजसातौ ॥२९॥
 द्युभिरक्वतुभिः ॥ द्युभिरक्वतुभिःपरिपातमस्मानरिष्टेभिरश्शिवनासौभगेभिः ॥ तन्नोमित्त्रेव्वरुणो

मामहन्तामदितिःसिन्धुःपृथिवीऽउतद्द्यौः॥३०॥ (१०-३) आकृष्णणेन॥ आकृष्णणेनरजसा
 वर्त्तमानोनिवेशयन्नमृतम्मर्त्यञ्च॥ हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन्॥३१॥
 आरात्रि॥ आरात्रिपात्थिवद्वरजःपितुरप्प्रायिधामभिः॥ दिवःसदा७सिबृहतीव्वितिष्ठुस
 ऽआत्त्वेषंवर्त्ततेतमः॥३२॥ उषस्तत्॥ उषस्तच्चित्रमाभरास्मभ्यंवाजिनीवति॥ येनतो
 कञ्चतनयञ्चधामहे॥३३॥ प्रातरग्निम्॥ प्रातरग्निम्प्रातरिन्द्रहवामहेप्रातर्मित्रावरुणा
 प्रातरश्विना॥ प्रातर्भगम्पूषणम्ब्रह्मणस्पतिम्प्रातःसोममुतरुद्रह्वेमे॥३४॥ प्रातर्जित
 म्भगम्॥ प्रातर्जितम्भगमुग्रह्वेमेव्वयम्पुत्रमदितेर्योव्विधर्त्ता॥ आद्धश्चिच्चद्द्यम्मन्यमान
 स्तुरश्चिच्चद्राजाचिद्द्यम्भगम्भक्क्षीत्याह॥३५॥ भगप्प्रणेतः॥ भगप्प्रणेतर्भगसत्यराधोभगेमान्धि
 यमुदवाद्दन्नः॥ भगप्प्रणोजनयगोभिरश्श्वैर्भगप्प्रनृभिर्नृवन्तःस्याम॥३६॥ उतेदानीम्॥
 उतेदानीम्भगवन्तस्यामोत्प्रपित्वऽउतमद्भ्येऽअहन्नाम्॥ उतोदितामघवन्तसूर्यस्यव्वयन्देवानां७
 सुमतौस्याम॥३७॥ भगऽएव। भगवाँः॥ऽअस्तुदेवास्तेनव्वयम्भगवन्तस्याम॥ तन्त्वाभगसर्व

ऽइजोहवीतिसनोभगपुरऽएताभवेह॥३८॥ समद्ध्वराय॥ समद्ध्वरायोषसोनमन्तदधिकक्रावेव
 शुचयेपदाय॥ अर्वाचीनं वसुविदम्भगन्नोरथमिवाश्शवावाजिनऽआवहन्तु॥३९॥ अश्शवाव
 तीर्गोमती॥ अश्शवावतीर्गोमतीर्नऽउषासोव्वीरवतीसदमुच्छन्तुभद्रा॥ घृतन्दुहानाव्विश्व
 तऽप्रपीतायूयंपातस्वास्तिभिःसदान॥४०॥ (१०-४) पूषन्तव। व्रतेव्वयन्नरिष्येमकदाचन॥
 स्तोतारस्तऽइहस्मसि॥४१॥ पथस्पथपरिपतिम्॥ पथस्पथपरिपतिंव्वचस्याकामेनकृतो
 ऽअभ्यानडर्कम्॥ सनोरासच्छुरुधश्चन्द्राग्राधियन्धियदसीषधातिप्रपूषा॥४२॥ त्रीणिपदा
 व्विचक्रमेव्विष्णुर्गोपाऽअदाभ्य॥ अतोधर्माणिधारयन्॥४३॥ तद्विद्विप्रसः॥ तद्विद्विप्रसो
 व्विपन्नयवोजागृवाऽसत्समिन्धते॥ व्विष्णोर्यत्परमम्पदम्॥४४॥ घृतवतीभुवनानाम्॥
 घृतवतीभुवनानामभिश्श्रयोव्वीपृथ्वीमधुदुधेसुपेशसा॥ द्यावापृथिवीव्वरुणस्यधर्म्णाव्वि
 ष्वकभितेऽअजरेभूरैतसा॥४५॥ येनः। सपत्न्काऽअपतेभवन्त्विन्द्राग्निभ्यामवबाधामहेतान्
 ॥ व्वसंवोरुद्राऽआदित्याऽउपरिस्पृशम्मोग्रश्चेत्तारमधिराजमक्कन्॥४६॥ आनासत्या॥

त्रिभिरेकादशैरिहदेवेभिर्यातम्मधुपेयमश्शिवना ॥ प्रायुस्तारिष्टृन्नीरपांसिमृक्क्षतदसेधतन्द्वेषो
 भवतद सचाभुवा ॥४७॥ एषवः ॥ एषवस्तोमोमरुतऽइयङ्गीर्म्मार्न्दाय्यस्यमान्यस्यकारोः ॥
 एषायासीष्टृतन्वेव्वयांविदद्यामेषंवृजनञ्जीरदानुम् ॥४८॥ सहस्तोमासहछन्दसः ॥
 सहस्तोमासहछन्दसऽआवृतःसहप्रमाऽऋषयसप्तदैव्याः ॥ पूर्वेषाम्पन्थामनुदृश्यधीरा
 ऽअन्वालेभिरेरथ्योनरश्मीन् ॥४९॥ आयुष्यंवर्चस्यम् ॥ आयुष्यंवर्चस्यदरायस्पपोष
 मौद्ब्रदम् ॥ इददहिरण्यंवर्चस्वजैत्रायाविशतादुमाम् ॥५०॥ (१०-५) नतत् ॥
 नतद्रक्शांसिनपिशाचास्तरन्तिदेवानामोजःप्रथमजहोतत् ॥ योबिभर्त्तिदाक्क्षायणद
 हिरण्यदसदेवेषुकृणुतेदीर्घमायुसमनुष्येषुकृणुतेदीर्घमायुः ॥५१॥ यदाबद्धन ॥ यदा
 बद्धनन्दाक्क्षायणाहिरण्यदशतानीकायसुमनस्यमानाः ॥ तन्मऽआबद्धनामिशतशारदाया
 युष्माञ्जरदष्टिर्यथासम् ॥५२॥ उतनः ॥ उतनोहिर्बुद्धन्यःशृणोत्वजऽएकपात्पृथिवीसमुद्भ ॥
 विश्वेदेवाऽऋतावृधोहुवानास्तुतामन्त्राकविशस्ताऽअवन्तु ॥५३॥ इमागिरः ॥ इमागिर

ऽआदित्येभ्योघृतस्नूःसनाद्द्राजभ्योजुह्वाजुहोमि॥ शृणोतुमित्त्रोऽअर्य्यमाभगोनस्तु
 विजातोव्वरुणोदक्षोऽअदृशः॥५४॥ सप्तऽऋषयः॥ सप्तऽऋषयःप्रतिहिताशरीरेसप्त
 रक्षन्तिसदमप्प्रमादम्॥ सप्तांपस्वपंतोलोकमीयुस्तत्रजागृतोऽअस्वप्नजौसत्रसदौचदेवौ
 ॥५५॥ उत्तिष्ठु। ब्रह्मणस्पतेदेवयन्तस्त्वमेहे॥ उपप्रयन्तुमरुतःसुदानवऽइन्द्रप्राशूर्भवा
 सचा॥५६॥ प्रनूनम्॥ प्रनूनम्ब्रह्मणस्पतिर्मन्त्रंवदत्युक्कथ्यम्॥ यस्मिन्निन्द्रोव्वरुणो
 मित्त्रोऽअर्य्यमादेवाऽओकांसिचक्क्रे॥५७॥ ब्रह्मणस्पते॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययन्ता
 सूक्तस्यबोधितनयञ्जिन्व॥ विश्वन्तद्द्र्यदवन्तिदेवाबृहद्देमव्विदथेसुवीराः॥
 यऽइमाव्विश्वाव्विश्वकर्मायोनःपितान्नपतेन्नस्यनोदेहि॥५८॥ (८-६) इति श्रीवाजसनेय
 संहितायां चतुस्त्रिंशोऽध्यायः॥(३४)॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ अपेतो दशा,
 पाघन्द्वादश, द्वौ द्वाविदशतिः (अ. ३५ मं. २२ अनु. २)॥ हरिः ॐ॥ अपेतः॥
 अपेतोयन्तुपणयोसुम्नादेवपीयवः॥ अस्यलोकःसुतावतः॥ द्युभिरहोभिरक्कतुभिर्व्यक्कतय्य

मोददात्त्ववसानमस्मै ॥१॥ सविताते ॥ सवितातेशरीरेभ्यः पृथिव्याँल्लोकमिच्छतु ॥ तस्मै
युज्यन्तामुस्त्रियाँ ॥२॥ वायुः पुनातु ॥ सवितापुनात्त्वग्नेर्भ्राजसासूर्यस्यवर्चसा ॥
व्विमुच्च्यन्तामुस्त्रियाँ ॥३॥ अश्वत्थेवः ॥ अश्वत्थेवोनिषदनम्पर्णोवोवसतिष्कृता ॥
गोभाजऽइत्किलासथयत्सनवथपूरुषम् ॥४॥ सविताते ॥ सवितातेशरीराणिमातुरुपस्थऽआवपतु
॥ तस्मैपृथिविशम्भव ॥५॥ प्रजापतौत्वा ॥ देवतायामुपोदकेलोकेनिदधाम्यसौ ॥ अपनः
शोशुचदघम् ॥६॥ परम्मृत्यो ॥ परम्मृत्योऽअनुपरेहिपन्थाँयस्तेऽअन्यऽइतरोदेवयानात् ॥
चक्षुष्मतेशृण्वतेतेब्रवीमिमानः प्रजाः रीरिषोमोतव्वीरग्न ॥७॥ शंवातः ॥ शंवातः श
हितेघृणिः शन्तेभवन्त्विष्टकाँ ॥ शन्तेभवन्त्वग्नयः पार्थिवासोमात्त्वाभिशूशुचन् ॥८॥
कल्पन्तान्ते ॥ कल्पन्तान्तेदिशस्तुभ्यमापः शिवतमास्तुभ्यम्भवन्तुसिन्धवः ॥ अन्तरिक्ष
शिवन्तुभ्यङ्कल्पन्तान्तेदिशः सर्वाः ॥९॥ अश्मन्वतीरीयतेसदरंभद्ध्वमुत्तिष्ठतप्रतरतासखायः
॥ अत्राजहीमोशिवायेऽअसञ्छिवान्वयमुत्तरेमाभिवाजान् ॥१०॥ (१०-१) अपाघम् ॥

अपाघमपकिलिब्वषमपकृत्यामपोरपः॥ अपामार्गत्त्वमस्मदपदुष्वप्यसुव॥११॥

सुमित्त्रियानः॥ सुमित्त्रियानऽआपऽओषधयःसन्तुदुर्मित्त्रियास्तस्मैसन्तुयोस्मान्द्वेष्टियञ्च

व्वयन्दिष्मः॥१२॥ अनड्इवाहमन्वारभामहे॥ अनड्इवाहमन्वारभामहेसौरभेयस्वस्तये॥

सनऽइन्द्रऽइवदेवेभ्योव्वहिन्नःसन्तारणोभव॥१३॥ उद्वयम्॥ उद्वयन्तमसस्परिस्वुः

पश्यन्तऽउत्तरम्॥ देवन्देवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमम्॥१४॥ इमञ्जीवेभ्यः॥ परिधिन्द

धामिमैषान्नुगादपरोऽअर्थमेतम्॥ शतञ्जीवन्तुशरदःपुरुचीरन्तम्मृत्युन्दधताम्पर्वतेन॥१५॥

अग्नऽआयुषि॥ पवसऽआसुवोर्जमिषश्चनः॥ आरेबाधस्वदुच्छुनाम्॥१६॥ आयुष्मानग्ने॥

हविषाव्वृधानोघृतप्प्रतीकोघृतयोनिरेधि॥ घृतम्पीत्वामधुचारुगव्यम्पितेवपुत्रमभिरक्षता

दिमान्त्स्वाहा॥१७॥ परीमे॥ गामनेषतपर्यग्निमहषत॥ देवेष्वक्कतश्श्रवकऽइमाँ२॥ऽआद

धर्षति॥१८॥ क्रव्यादमग्निम्॥ क्रव्यादमग्निम्प्रहिणोमिदूर्यमराज्यङ्गच्छतुरिप्प्रवाहः॥

इहैवायमितरोजातवेदादेवेभ्योहव्यंव्वहतुप्प्रजानन्॥१९॥ व्वहव्वपाम्॥ व्वहव्वपाञ्जातवेदः

पितृभ्यो यत्रै नान्वेत्थ निहितान्पराके ॥ मेदसं कुल्ल्याऽउपतान्त्प्रवन्तु सत्याऽएषामाशिषसन्न
 मन्ताऽस्वाहा ॥२०॥ स्योनापृथिवि नो भवानृक्षरानिवेशनी ॥ यच्छानं शर्मसप्रथाः ॥
 अपनं शोशुचदधम् ॥२१॥ अस्मात्त्वम् ॥ अस्मात्त्वमधिजातो सित्त्वदयज्जायताम्पुनः ॥
 असौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहा ॥२२॥ (१२-२) इति श्रीवाजसनेयसंहितायां पञ्चत्रिंशोऽध्यायः
 ॥३५॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ ऋचंवाचद्वषोडश, द्यौःशान्तिरष्टौ, द्वौ
 चतुर्विंशतिः (अ. ३६ मं. २४ अनु. २) ॥ हरिः ॐ ॥ ऋचंवाचम् ॥
 ऋचंवाचमप्रपद्ये मनो यजुः प्रपद्ये सामं प्राणमप्रपद्ये चक्षुः श्रोत्रमप्रपद्ये ॥ वागोजः सहौजो
 मयि प्राणापानौ ॥१॥ यन्मे । च्छिद्रश्चक्षुषो हृदयस्य मनसो वा तितृणाम्बृहस्पतिं मर्तेदधातु ॥
 शन्नो भवतु भुवनस्य यस्पतिः ॥२॥ भूर्भुवः ॥ भूर्भुवस्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
 धीमहि ॥ धियो यो नः प्रचोदयात् ॥३॥ कयानं ॥ कयानश्चित्रऽआभुवदूती सदा वृधसखा ॥
 कया शचिष्ठया वृता ॥४॥ कस्त्वा । सत्यो मदानाम्मदहिष्ठो मत्सदन्धसः ॥ दृढाचिदारुजे व्वसु

॥५॥ अ॒भीषुणः॑ ॥ अ॒भीषुण॑स॒खी॑नाम॒विता॑ज॒रितृ॑णाम् ॥ श॒तम्भ॑वास्यू॒तिभिः॑ ॥६॥ कया॒त्वम्
 ॥ कया॒त्वन्न॑ऽऊ॒त्याभि॑प्रम॒न्दसे॑वृषन् ॥ कया॑स्तो॒तृभ्य॑ऽआभ॑र ॥७॥ इन्द्रो॒व्विश्व॑स्य॒ राज॑ति ॥
 शन्नो॑ऽअस्तु॒द्विप॑देश॒श्रतु॑ष्पदे ॥८॥ शन्नः॑ ॥ शन्नो॑मि॒त्रशं॑व॒रुण॑ऽशन्नो॑भव॒त्वय्य॑मा ॥
 शन्न॑ऽइन्द्रो॒बृह॑स्पति॒शन्नो॑व्वि॒ष्णु॑रु॒रुक्क्र॑मः ॥९॥ शन्नो॑व्वा॒तः ॥ प॒वता॑ऽशन्न॑स्तप॒तुसूर्यः॑ ॥
 शन्न॑ऽक॒निक्क्र॑द॒द्देव॑ऽप॒र्जन्यो॑ऽअ॒भिव॑र्षतु ॥१०॥ अ॒हानि॑शम् ॥ अ॒हानि॑शम्भ॒वन्तु॑न॒श॒दरा॑त्त्रीः
 प॒प्रति॑धीयताम् ॥ शन्न॑ऽइन्द्रा॒ग्नीभ॑वता॒मवो॑भिः ॥ शन्न॑ऽइन्द्रा॒वरु॑णारा॒तह॑व्या ॥ शन्न॑ऽइन्द्रा॒पूष॑णा
 व्वा॒जसा॑तौ॒शमि॑न्द्रा॒सोमा॑सु॒विता॑य॒शँय्योः॑ ॥११॥ शन्नः॑ ॥ शन्नो॑दे॒वीर॑भि॒ष्टृय॑ऽआपो॑भवन्तु॒पीत॑ये
 ॥ शँय्यो॑र॒भिःप्र॑वन्तुनः ॥१२॥ स्यो॒नापृ॑थिवि । नोभवानृ॒क्क्षरा॑नि॒वेश॑नी ॥ यच्छा॑न॒शर्म॑स॒प्रथाः॑
 ॥१३॥ आपो॑हि । ष्ट्वा॒मयो॑भुव॒स्तान॑ऽऊ॒र्जेद॑धातन ॥ म॒हेर॑णा॒यच॑क्क्ष॒से ॥१४॥ योवः॑ ।
 शि॒वत॑मो॒रस॑स्तस्य॒भाज॑यते॒हनः॑ ॥ उ॒शती॑रि॒वमा॑तरः ॥१५॥ तस्मा॑ऽअ॒रम् ॥ तस्मा॑ऽअ॒रङ्ग॑माम
 वो॒यस्य॑क्क्षया॒यजि॑न्वथ ॥ आपो॑ज॒नय॑थाचनः ॥१६॥ (१६-१) द्यौःशान्तिः॑ ॥ द्यौः

शान्तिरन्तरिक्षदशान्तिः पृथिवीशान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः ॥ वनस्पतयः शान्ति
 विंशवेदेवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्वदशान्तिः शान्तिरेवशान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥१७॥
 दृतेदृहमा । मित्रस्यमाचक्षुषासर्वाणिभूतानिसमीक्षन्ताम् ॥ मित्रस्याहश्चक्षुषासर्वाणि
 भूतानिसमीक्षे ॥ मित्रस्यचक्षुषासमीक्षामहे ॥१८॥ दृतेदृहमा । ज्योक्तेसन्दृशिजीव्या
 सज्योक्तेसन्दृशिजीव्यासम् ॥१९॥ नमस्ते ॥ नमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेऽस्तुर्विषे ॥
 अन्यास्तेऽस्मत्तपन्तुहेतयः पावकोऽस्मिन्भ्योऽशिवोभव ॥२०॥ नमस्ते । ऽस्तुर्विद्युते
 नमस्तेस्तनयित्कनवे ॥ नमस्तेभगवन्नस्तुयतस्वः समीहसे ॥२१॥ यतोयतसमीहसेततो नो
 ऽभयङ्कुरु ॥ शन्नः कुरुप्रजाभ्योभयन्नपशुभ्यः ॥२२॥ सुमित्रियानः ॥ सुमित्रियान
 ऽआपऽओषधयः सन्तुदुर्मित्रियास्तस्मै सन्तुयोस्मान्द्वेष्टियश्चव्यन्द्विष्मः ॥२३॥ तच्चक्षुः ॥
 तच्चक्षुर्देवहितम्पुरस्ताच्छुक्क्रमुच्चरत् ॥ पश्येमशरदः शतज्जीवेमशरदः शतदृशुणुयामशरदः
 शतम्प्रब्रवामशरदः शतमदीनास्यामशरदः शतम्भूयश्चशरदः शतात् ॥२४॥ (८-२) इति

श्रीवाजसनेयसंहितायां षट्त्रिंशोऽध्यायः॥३६॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥
 देवस्यत्त्वादश, यमायत्त्वैकादश, द्वा,वेकविंशतिः (अ. ३७ मं. २१ अनु.२)॥ हरिःॐ॥
 देवस्यत्त्वा। सवितुःप्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम्॥ आददेनारिरसि॥१॥
 युञ्जतेमनः॥ युञ्जतेमनःउतयुञ्जतेधियोव्विप्राव्विप्रस्यबृहतोव्विपश्चितः॥ विहोत्रा
 दधेव्वयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यसवितुःपरिष्टुतिः॥२॥ देवीद्द्यावापृथिवी। मखस्यवामद्द्य
 शिरोराद्ध्यासन्देवयजनेपृथिव्याः॥ मखायत्त्वामखस्यत्त्वाशीर्ष्णो॥३॥ देव्योव्वम्यः॥
 देव्योव्वम्योभूतस्यप्रथमजामखस्यवोद्द्यशिरोराद्ध्यासन्देवयजनेपृथिव्याः॥ मखायत्त्वामख
 स्यत्त्वाशीर्ष्णो॥४॥ शतम्॥ १९००॥ इयत्त्यग्रे॥ इयत्त्यग्रेऽआसीन्मखस्यतेद्द्य
 शिरोराद्ध्यासन्देवयजनेपृथिव्याः॥ मखायत्त्वामखस्यत्त्वाशीर्ष्णो॥५॥ इन्द्रस्यौजः॥
 इन्द्रस्यौजस्तथमखस्यवोद्द्यशिरोराद्ध्यासन्देवयजनेपृथिव्याः॥ मखायत्त्वामखस्यत्त्वाशीर्ष्णो॥
 मखायत्त्वामखस्यत्त्वाशीर्ष्णो॥ मखायत्त्वामखस्यत्त्वाशीर्ष्णो॥६॥ प्रैतु॥ प्रैतुव्वहम्मणस्पतिः

प्प्रदे॒व्ये॒तु॒सू॒नृ॒ता॑ ॥ अ॒च्छा॑व्वी॒र॒न्न॒र्य॑म॒प॒ङ्क्ति॑तरा॒ध॒स॒न्दे॒वाय॒ज्ज॒न्न॒य॒न्तु॒नः॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वा
 शी॒ष्णो॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥७॥ म॒ख॒स्य॒शि॒रो॒ः ॥
 म॒ख॒स्य॒शि॒रो॒सि॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥ म॒ख॒स्य॒शि॒रो॒सि॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वा
 शी॒ष्णो॑ ॥ म॒ख॒स्य॒शि॒रो॒सि॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥
 म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥८॥ अ॒श्व॑स्यत्त्वा ॥
 अ॒श्व॑स्यत्त्वा॒वृ॒ष्णो॑ः॒श॒क्क॒नाधू॑पया॒मि॒दे॒व॒ज॒ने॒पृ॒थि॒व्याः॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥
 अ॒श्व॑स्यत्त्वा॒वृ॒ष्णो॑ः॒श॒क्क॒नाधू॑पया॒मि॒दे॒व॒ज॒ने॒पृ॒थि॒व्याः॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥
 अ॒श्व॑स्यत्त्वा॒वृ॒ष्णो॑ः॒श॒क्क॒नाधू॑पया॒मि॒दे॒व॒ज॒ने॒पृ॒थि॒व्याः॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥
 म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑
 ॥९॥ ऋ॒ज॒वे॑त्त्वा ॥ सा॒ध॒वे॑त्त्वा॒सु॒क्क्षि॒त्यै॑त्त्वा ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥
 म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥ म॒खाय॑त्त्वा॒म॒ख॒स्य॑त्त्वाशी॒ष्णो॑ ॥१०॥ (१०-१) य॒माय॑त्त्वा ॥

मखायत्त्वासूर्यस्यत्वात्पसे ॥ देवस्त्वासवितामद्ध्वानक्क्तुपृथिव्याः स० स्पृशंस्पाहि ॥
 अर्चिरसिशोचिरसितपोसि ॥११॥ अनाधृष्टापुरस्तात् ॥ अनाधृष्टापुरस्ताद्गनेराधिपत्य
 ऽआयुर्मेदात्पुत्रवतीदक्षिणतऽइन्द्रस्याधिपत्येप्प्रजाम्मेदाः ॥ सुषदापश्चाद्देवस्यसवितुराधि
 पत्येचक्षुर्मेदाऽआश्रुतिरुत्तरतोधातुराधिपत्येरायस्पोषंमेदाः ॥ विधृतिरुपरिष्टाद्बृहस्पतेराधि
 पत्यऽओजोमेदाव्विश्वाभ्योमानाष्ट्राभ्यस्पाहिमनोरश्वांसि ॥१२॥ स्वाहामरुद्भिः ॥
 स्वाहामरुद्भिः परिश्रीयस्वदिवः स० स्पृशंस्पाहि ॥ मधुमधुमधु ॥१३॥ गर्भोदेवानाम् ॥
 गर्भोदेवानाम्पितामतीनाम्पतिः प्रजानाम् ॥ सन्देवोदेवेनसवित्त्रागतसदसूर्येणरोचते ॥१४॥
 समग्निः ॥ समग्निरग्निनागतसन्दैवेनसवित्त्रासदसूर्येणारोचिष्ट ॥ स्वाहासमग्निस्तपसागत
 सन्दैव्येनसवित्त्रासदसूर्येणारुरुचत ॥१५॥ धर्तादिवः ॥ धर्तादिवोव्विभातितपसस्पृथिव्या
 न्धर्तादेवोदेवानाममर्त्यस्तपोजाः ॥ व्वाचमस्मेनियच्छदेवायुवम् ॥१६॥ अपश्यङ्गोपाम् ॥
 अपश्यङ्गोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरन्तम् ॥ ससद्धीचीः सव्विषूचीर्वसानऽआव

रीवर्त्तिभुवनेष्वन्तः॥१७॥ व्विश्वासांभुवाम्॥ व्विश्वासांभुवाम्पतेव्विश्वस्यमन
 सस्पतेव्विश्वस्यव्वचसस्पतेसर्वस्यव्वचसस्पते॥ देवश्रुत्त्वन्देवधर्मदेवोदेवान्पाहात्त्र
 प्रावीरनुवान्देववीतये॥ मधुमाद्ध्वीब्भ्याम्मधुमाधूचीब्भ्याम्॥१८॥ हृदेत्वा॥ हृदेत्त्वामनसेत्वा
 दिवेत्वासूर्यायत्वा॥ ऊर्ध्वोऽअर्ध्वरन्दिविदेवेषुधेहि॥१९॥ पितानः॥ पितानोसिपितानो
 बोधिनमस्तेऽअस्तुमामाहिदसीः॥ त्वष्ट्रमन्तस्त्वासपेमपुत्रान्पशून्मयिधेहिप्रजामस्मासुधे
 ह्यरिष्टाहृदसहपत्याभूयासम्॥२०॥ अहःकेतुना॥ जुषताऽसुज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा॥
 रात्रिःकेतुनाजुषताऽसुज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा॥२१॥ (११-२) इति श्रीवाजसनेय संहितायां
 सप्तत्रिंशोऽध्यायः॥३७॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ देवस्यत्वाष्टौ, यमायत्वा
 क्षत्रस्यत्वा दशकौ, त्रयोऽष्टाविंशतिः (अ. ३८ मं. २८ अनु. ३)॥ हरिः ॐ॥
 देवस्यत्वा॥ देवस्यत्वासवितुःप्रसवेऽश्विनोर्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम्॥ आददेदित्यै
 रास्नासि॥१॥ इडऽएहि॥ इडऽएहादितऽएहिसरस्वत्येहि॥ असावेहासावेहासावेहि॥२॥ अदित्यै

रास्ना। सीन्द्राणयाऽउष्णीषः॥ पूषासिधर्मायदीष्व॥३॥ अश्विबभ्याम्पिन्वस्व॥ अश्वि
 बभ्याम्पिन्वस्वसरस्वत्तैपिन्वस्वेन्द्रायपिन्वस्व॥ स्वाहेन्द्रवत्स्वाहेन्द्रवत्स्वाहेन्द्रवत्॥४॥ यस्ते॥
 यस्तेस्तनःशशयोयोमयोभूर्योरेत्कनधाव्वसुविद्द्यसुदत्त्रः॥ येनव्विश्वापुष्यसिवाय्याणि
 सरस्वतितमिहधातवेक॥ उर्व्वन्तरिकक्षमन्वेमि॥५॥ गायत्रञ्छन्दः॥ गायत्रञ्छन्दोसित्रैष्टु
 भञ्छन्दोसिद्द्यावापृथिवीबभ्यान्त्वापरिगृह्णाम्यन्तरिकक्षेणोपयच्छामि। इन्द्राश्विनामधुनत्सार
 घस्यघर्मम्पातव्वसवोयजतव्वाट् ॥ स्वाहासूर्यस्यरश्मयेव्वृष्टिवनये॥६॥ समुद्रायत्त्वा॥
 समुद्रायत्त्वाव्वातायस्वाहासरिरायत्त्वाव्वातायस्वाहा॥ अनाधृष्यायत्त्वाव्वातायस्वाहाप्रतिधृष्या
 यत्त्वाव्वातायस्वाहा। अवस्यवेत्त्वाव्वातायस्वाहाशिमिदायत्त्वाव्वातायस्वाहा॥७॥ इन्द्रायत्त्वा॥
 इन्द्रायत्त्वाव्वसुमतेरुद्रवतेस्वाहेन्द्रायत्त्वादित्यवतेस्वाहेन्द्रायत्त्वाभिमातिग्धेस्वाहा॥ सवित्रेत्त्वाऽऋ
 भुमतेव्विभुमतेव्वाजवतेस्वाहाबृहस्पतयेत्त्वाव्विश्वदेव्यावतेस्वाहा॥८॥ (८-१) यमायत्त्वा॥
 यमायत्त्वाङ्गिरस्वतेपितृमतेस्वाहा॥ स्वाहाघर्मायस्वाहाघर्मपित्रे॥९॥ विश्वाऽआशाः॥

व्विश्वाऽआशादक्विक्षणसद्विश्वान्देवानयाडिह॥ स्वाहाकृतस्यधोर्मस्यमघोऽपिबतमश्शिवना
 ॥१०॥ दिविधाः॥ दिविधाऽइमँय्यज्जमिमँय्यज्जन्दिविधाः॥ स्वाहाग्नयेयज्जियायशँय्यजु
 ष्यः॥११॥ अश्शिवनाघर्मम्॥ अश्शिवनाघर्मम्पातद्दहाद्द्वानमहर्द्विवाभिरूतिभिः॥
 तन्त्रायिणेनमोद्द्यावापृथिवीभ्याम्॥१२॥ अपातामश्शिवना॥ घर्ममनुद्द्यावापृथिवीऽअमद
 साताम्॥ इहैवरातयःसन्तु॥१३॥ इषेपिन्वस्व॥ इषेपिन्वस्वोर्जेपिन्वस्वब्रह्मणेपिन्व
 स्वक्क्षत्रायपिन्वस्वद्द्यावापृथिवीभ्याम्पिन्वस्व॥ धर्मासिसुधर्मामेन्यस्मेनृम्णानिधारय
 ब्रह्माधारयक्क्षत्रन्धारयव्विशन्धारय॥१४॥ स्वाहापूष्णे॥ शरसेस्वाहाग्रावँभ्यस्स्वाहा
 पप्रतिरवेभ्यः॥ स्वाहापितृभ्यऽऊर्ध्वबर्हिभ्योर्घर्मपावँभ्यस्स्वाहाद्द्यावापृथिवीभ्या
 स्वाहाव्विश्वेभ्योदेवेभ्यः॥१५॥ स्वाहारुद्राय॥ रुद्रहूतयेस्वाहासज्ज्योतिषाज्ज्योतिः॥
 अहःकेतुनाजुषताऽसुज्ज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा॥ रात्रिःकेतुनाजुषताऽसुज्ज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा
 ॥ मधुहुतमिन्द्रतमेऽअग्नावश्श्यामतेदेवघर्मनमस्तेऽअस्तुमामाहिदसीः॥१६॥ अभीमम्॥

अ॒भी॒म॒म॒हि॒मा॒दि॒वं॒वि॒प्रो॒ब॒भू॒व॒स॒प्र॒था॑ः॥ उ॒त॒श्र॒व॑सा॒पृ॒थि॒वी॑७स॒द॒सी॑द॒स्व॒म॒हां॑२॥ऽअ॒सि॒रो॒च॒स्व॒
 दे॒व॒वी॒त॒म॑ः॥ वि॒धू॒म॒म॒ग्ने॑ऽअ॒रु॒ष॒मि॒ये॒द्व्य॒सृ॒ज॒प्र॒श॒स्त॒दर्श॑त॒म्॥१७॥ या॒ते॑। घ॒र्म॒दि॒व्या॒शु॒ग्या॑
 गा॒य॒त्र्या॑७ह॒वि॒र्द्धाने॑॥ सा॒त॒ऽआ॒प्या॑य॒ता॒न्नि॒ष्ट॒द्या॑य॒ता॒न्त॒स्यै॑ते॒स्वाहा॑॥ या॒ते॑घ॒र्मा॒न्तरि॑क॒क्षे॒शु॒ग्या॑
 त्रि॒ष्ट॒ब्ध्या॒ग्नी॑द्ध्रे॥ सा॒त॒ऽआ॒प्या॑य॒ता॒न्नि॒ष्ट॒द्या॑य॒ता॒न्त॒स्यै॑ते॒स्वाहा॑॥ या॒ते॑घ॒र्म॒पृ॒थि॒व्या॑७
 शु॒ग्या॒ज॒ग॑त्या॑७स॒द॒स्या॑॥ सा॒त॒ऽआ॒प्या॑य॒ता॒न्नि॒ष्ट॒द्या॑य॒ता॒न्त॒स्यै॑ते॒स्वाहा॑॥१८॥ (१०-२) क्ष॒त्र॒स्य॑
 त्वा। प॒र॒स्पा॑य॒ब्र॒ह्म॑ण॒स्त॒न्व॒म्पा॒हि॑॥ वि॒श॑स्त्वा॒ध॒र्म॑णा॒व्य॒म॒नु॒क्रा॒मा॒म॒सु॒वि॒ता॒य॒न॒व्य॑से
 ॥१९॥ च॒तुः॑स्र॒क्वित॒र्ना॒भिः॑॥ च॒तुः॑स्र॒क्वित॒न्ना॒भिर्ऋ॑त॒स्य॑स॒प्र॒था॑ः॒स॒नो॑वि॒श्व॒वा॒युः॑स॒प्र॒था॑ः
 स॒नः॑स॒र्वा॒युः॑स॒प्र॒था॑ः॥ अ॒प॒द्वे॒षो॑ऽअ॒प॒ह॒व॒रो॒न्य॒व्र॑त॒स्य॑स॒श्चि॒च॒म॑॥२०॥ घ॒र्मै॒तत्॑॥ घ॒र्मै॒तत्ते॑
 पु॒री॒ष॒न्ते॒न॒व्व॒र्द्ध॑स्व॒चा॒च॑प्या॒य॒स्व॑॥ व्व॒र्द्धि॑षी॒म॒हि॑च॒व्य॒मा॒च॑प्या॒सि॒षी॒म॒हि॑॥२१॥ अ॒चि॒क्क्र॑द॒
 द्दृ॒षा॑ ॥ अ॒चि॒क्क्र॑द॒दृ॒षा॒ह॒रि॑र्म॒हान्मि॒त्रो॒न॒दर्श॑तः॥ स॒द॒सूर्ये॑ण॒दि॒द्यु॒त॒दु॒धि॒र्नि॒धिः॑॥२२॥
 सु॒मि॒त्रि॒या॒नः॑॥ सु॒मि॒त्रि॒या॒न॑ऽआ॒प॑ऽओ॒ष॑ध॒य॑ः॒स॒न्तु॒दु॒र्मि॒त्रि॒या॒स्त॒स्मै॑स॒न्तु॒यो॒स्मान्द्वे॑ष्टि॒य॒श्च॑

व्वयन्दिष्मः॥२३॥ उद्द्वयम्॥ उद्द्वयन्तमसस्परिस्वःपश्यन्तऽउत्तरम्॥ देवन्देवत्रासूर्य
 मगन्मज्ज्योतिरुत्तमम्॥२४॥ एधोसि॥ एधोस्येधिषीमहिंसमिदसितेजोसितेजोमयिधेहि॥२५॥
 यावतीद्द्यावापृथिवी॥ यावच्चसप्तसिन्धवोवितस्थिरे॥ तावन्तमिन्द्रतेग्रहमूर्जागृह्णाम्य
 क्षितम्मयिगृह्णाम्यक्षितम्॥२६॥ मयित्यत्॥ मयित्यदिन्द्रियम्बृहन्मयिदक्षोमयिक्रतुः॥
 घर्म्मस्त्रिशुग्विराजतिविराजज्ज्योतिषासहब्रह्मणातेजसासह॥२७॥ पयसोरेतः॥
 पयसोरेतऽआभृतन्तस्यदोहमशीमह्युत्तरामुत्तरासमाम्॥ त्विषःसंवृक्कत्वेदक्षस्यतेसुषुम्णस्यते
 सुषुम्णाग्निहुतः॥ इन्द्रपीतस्यप्रजापतिभिक्षितस्यमधुमतऽउपहृतऽउपहृतस्यभक्षयामि॥२८॥
 (१०-३) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायामष्टत्रिंशोऽध्यायः॥३८॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः॥ अनुवाक
 सूत्रम्॥ स्वाहाप्राणेभ्यः षडु, ग्रश्च सप्त, द्वौ त्रयोदश॥ (अ. ३९ मं. १३ अनु. २) हरिः ॐ॥
 स्वाहाप्राणेभ्यः॥ स्वाहाप्राणेभ्यःसाधिपतिकेभ्यः॥ पृथिव्यैस्वाहाग्नयेस्वाहान्तरिक्षाय
 स्वाहावायवेस्वाहा॥ दिवेस्वाहासूर्यायस्वाहा॥१॥ दिग्भ्यःस्वाहा॥ चन्द्रायस्वाहानक्षत्रे

ष्वयस्वाहाद्भ्यस्वाहाव्वरुणायस्वाहा ॥ नाभ्यैस्वाहापूतायस्वाहा ॥२॥ व्वाचेस्वाहा ।
 प्राणायस्वाहाप्राणायस्वाहा ॥ चक्षुषेस्वाहाचक्षुषेस्वाहाश्रोत्रायस्वाहाश्रोत्रायस्वाहा
 ॥३॥ मनसत्कामम् ॥ मनसत्काममाकूतिंवाचसत्यमशीय ॥ पशूनांरूपमन्नस्यरसोयशःश्रीः
 श्रयताम्मयिस्वाहा ॥४॥ प्रजापतिःसम्भ्रियमाणः । सम्प्राट्सम्भृतोव्वैश्वदेवःसंसन्नोघर्मः
 प्रवृक्कतस्तेजःऽउद्द्यतऽआश्विनःपयस्यानीयमानेपौष्णोव्विष्यन्दमानेमारुतःक्वक्लथन् ॥
 मैत्रःशरसिसन्ताय्यमानेव्वायव्योहियमाणऽआग्नेयोहूयमानोव्वाग्धुतः ॥५॥ सविताप्रथमे ॥
 हन्नग्निर्द्वितीयेव्वायुस्तृतीयऽआदित्यश्चतुर्थेचन्द्रमाःपञ्चमऽऋतुःषष्ठेमरुतःसप्तमेबृहस्प
 तिरष्टमे ॥ मित्रो नवमेव्वरुणोदशमऽइन्द्रऽएकादशेव्विश्वेदेवाद्द्वादशे ॥६॥ (६-१) उग्रश्च ।
 भीमश्चद्ध्वान्तश्चधुनिश्च । सासहव्वाँश्चाभियुग्वाचव्विक्षिपस्वाहा ॥७॥ अग्निः
 हृदयेन ॥ अग्निःहृदयेनाशनिःहृदयाग्रेणपशुपतिङ्कुत्सहृदयेनभव्यक्कना ॥ शर्वम्मतस्नाभ्यामी
 शानम्मन्युनामहादेवमन्तःपर्शव्येनोग्रन्देवंवनिष्ठुनाव्वसिष्ठुहनुःशिङ्गीनिकोश्याभ्याम् ॥८॥

उग्रँल्लोहितेन । मित्रदसौव्रत्येन रुद्रन्दौव्रत्येनेन्द्रमप्रक्रीडेन मरुतो बलेन साद्भ्यान्प्रमुदा ॥
 भवस्य कण्ठ्यं रुद्रस्यान्तःपाशशर्व्यं महादेवस्य यकृच्छर्वस्य वनिष्ठुः पशुपतेः पुरीतत् ॥९॥
 लोमंभ्यस्वाहा ॥ लोमंभ्यस्वाहा लोमंभ्यस्वाहा त्वचेस्वाहा त्वचेस्वाहा लोहिताय स्वाहा
 लोहिताय स्वाहा मेदोभ्यस्वाहा मेदोभ्यस्वाहा ॥ मासेभ्यस्वाहा मासेभ्यस्वाहा स्नाव
 भ्यस्वाहा स्नावभ्यस्वाहा स्थभ्यस्वाहा स्थभ्यस्वाहा मज्जभ्यस्वाहा मज्जभ्यस्वाहा ॥
 रेतसेस्वाहा पायवेस्वाहा ॥१०॥ आयासाय स्वाहा ॥ प्रायासाय स्वाहा सँय्यासाय स्वाहा
 व्वियासाय स्वाहा दद्यासाय स्वाहा ॥ शुचेस्वाहा शोचतेस्वाहा शोचमानाय स्वाहा शोकाय स्वाहा
 ॥११॥ तपसेस्वाहा ॥ तपसेस्वाहा तप्यतेस्वाहा तप्यमानाय स्वाहा तप्ताय स्वाहा घर्म्माय
 स्वाहा ॥ निष्कृत्यैस्वाहा प्रायश्चित्त्यैस्वाहा भेषजाय स्वाहा ॥१२॥ यमाय स्वाहा ॥ यमाय
 स्वाहान्तकाय स्वाहा मृत्यवे स्वाहा ॥ ब्रह्मणेस्वाहा ब्रह्महत्यायैस्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्यः
 स्वाहा दद्यावापृथिवीभ्यां स्वाहा ॥१३॥ (७-२) इति श्रीवाजसनेयसंहितायामेकोन

चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः॥३९॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥ ईशाव्वास्यमष्टा,
 वन्धन्तमोनव, द्वौ सप्तदश॥ (अ. ४० मं. १७ अनु. २) हरिः ॐ॥ ईशाव्वास्यम्॥
 ईशाव्वास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च जगत्याञ्जगत्॥ तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृध्णतः कस्यस्यिद्धि नम्
 ॥१॥ कुर्वन्नेव॥ कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतः समां॥ एवन्त्वयि नान्यथेतोस्ति न कर्म
 लिप्यते नरे॥ ॥२॥ असुर्यानाम॥ असुर्यानामते लोकाऽअन्धेन तमसा वृताः॥ ताँस्तेप्सेत्यापि
 गच्छन्ति ये केचात्कमहनो जनाः॥३॥ अनेजदेकम्॥ अनेजदेकमनसो जवीयो नैनद्देवाऽआप्नु
 वन्पूर्वमर्शात्॥ तद्भावंतो न्यानत्येति तिष्ठुत्तस्मिन्नपो मातरि श्शवादधाति॥४॥ तदेजति॥
 तदेजति तन्नैजति तद्दूरे तद्द्वन्तिके॥ तदन्तरस्य सर्वस्य तदुसर्वस्यास्य बाह्यतः॥५॥ यस्तु॥
 यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्कमन्नेवानुपश्यति॥ सर्वभूतेषु चात्कमानन्ततो न विचिकित्सति॥६॥
 यस्मिन्सर्वाणि॥ भूतान्यात्कमैवाभूद्द्विजानतः॥ तत्र को मोहः कः शोकऽएकत्वमनुपश्यतः
 ॥७॥ सपरि॥ सपर्यगाच्छुक्क्रमं कायमव्रणमस्नाविरदशुद्धमपापविद्धम्॥ कविर्मनीषी परिभू

स्वयम्भूर्याथातथ्यतोर्थान्व्यदधाच्छाश्वतीभ्यस्समाभ्यः॥८॥ (८-१) अन्धन्तमः॥
 अन्धन्तमःप्रविशन्तियेसम्भूतिमुपासते॥ ततोभूयऽइवतेतमोयऽउसम्भूत्याऽरताः॥९॥
 अन्न्यदेव॥ अन्न्यदेवाहुःसम्भवादन्यदाहुरसम्भवात्॥ इतिशुश्रुमधीराणाँय्येनस्तद्विद्वचचक्षिरे
 ॥१०॥ सम्भूतिश्च॥ विनाशश्चयस्तद्वेदोभयँसह॥ विनाशेनमृत्युन्तीर्त्वा सम्भूत्यामृत
 मश्नुते॥११॥ अन्धन्तमः॥ अन्धन्तमःप्रविशन्तियेविद्द्यामुपासते॥ ततोभूयऽइवतेतमोय
 ऽउविद्द्यायाँरताः॥१२॥ अन्न्यदेव॥ अन्न्यदेवाहुर्विद्द्यायाँऽअन्न्यदाहुर विद्द्यायाँ॥
 इतिशुश्रुमधीराणाँय्येनस्तद्विद्वचचक्षिरे॥१३॥ विद्द्याञ्च॥ विद्द्याञ्चाविद्द्याञ्चयस्त
 द्वेदोभयँसह॥ अविद्द्यायामृत्युन्तीर्त्वाविद्द्यायामृतमश्नुते॥१४॥ व्वायुरनिलम्॥ व्वायुर
 निलममृतमथेदम्भस्मान्तदशरीरम्॥३०३॥ क्रतोस्मर॥ क्लिबेस्मर॥ कृतस्मर॥१५॥
 अग्नेनय॥ सुपथारायेऽअस्मान्निव्वश्वानिदेवव्वयुनानिव्विद्वान्॥ युयोद्ध्यस्मज्जुहुराणमेनो
 भूयिष्ठान्तेनमऽउक्कितव्विधमे॥१६॥ हिरण्मयेनपात्रेण॥ सत्यस्यापिहित म्मुखम्॥

योसावादि॒त्येपुरु॑षःसोसाव॒हम्॥ ॐ३॥ खम्ब्रह्म॑॥१७॥ (१-२) (आदितो मन्त्रसंख्या
१९७५) इतिश्रीवाजसनेयसंहितायां चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः॥४०॥ श्रीवेदपुरुषार्पणमस्तु॥
दशाध्याये समाख्याता अनुवाकास्तु संख्यया॥ शतं दशानुवाकाश्च नवान्ये च मनीषिभिः ॥१॥
सप्तषष्टिश्चितौ ज्ञेया सौत्रे द्वाविंशतिस्तथा॥ अश्व एकोनपञ्चाशत्पञ्चत्रिंशत्खिले
स्मृताः॥२॥ शुक्रियेषु तु विज्ञेया एकादश मनीषिभिः॥ एकीकृत्य समाख्यातं त्रिशतं अधिकं
मतम्॥३॥ इति श्रीवाजसनेयसंहितायामनुवाकसूत्राध्यायः समाप्तः॥
इयं श्रीशुक्लयजुर्वेदसंहिता जामनगरनिवासिनोऽऽचार्यावटङ्केन त्रिक्रमजीतनुजनुषाऽमृतलाल
शास्त्रिणा या. शिक्षा. का. प्रणीतयजुः प्रातिशाख्यानसारेण च शके १८७२ चैत्रमासे शुक्लपक्षे
प्रतिपदि रविवासरे वत्सरारम्भे संशोधिता 'अमृतवर्षिण्या टिप्पण्या' च समलङ्कृता समाप्ता॥

॥ अथ याज्ञवल्क्यशिक्षापारम्भः ॥

श्रीगणेशाय नमः॥ अथातस्त्रैस्वर्यलक्षणं व्याख्यास्यामः॥ उदात्तश्चानुदात्श्च स्वरित्तश्च तथैव च॥ लक्षणं वर्णयिष्यामि दैवतं स्थानमेव च॥ १॥ शुक्लमुच्चं विजानीयान्नीचं लोहितमुच्यते॥ श्यामं तु स्वरितं विद्यादग्निमुच्चस्य दैवतम्॥२॥ नीचे सोमं विजानीयात्स्वरिते सविता भवेत्॥ उदात्तं ब्राह्मणं विद्यान्नीचं क्षत्रियमुच्यते॥३॥ वैश्यं तु स्वरितं विद्याद्भारद्वाजमुदात्तकम्॥ नीचं गौतममित्याहुर्गार्ग्यं च स्वरितं विदुः॥४॥ विद्यादुदात्तं गायत्रीं नीचं त्रैष्टुभमुच्यते॥ जागतं स्वरितं विद्यादत एवं नियोगतः॥ ५॥ गान्धर्ववेदे ये प्रोक्ताः सप्त षड्जादयः स्वराः॥ त एव वेदे विज्ञेयास्त्रय उच्चादयः स्वराः॥६॥ उच्चौ निषादगान्धारौ नीचावृषभधैवतौ॥ शेषास्तु स्वरिता ज्ञेयाः षड्जमध्यमपञ्चमाः॥७॥ षड्जो वेदे शिखण्डिः स्यादृषभः स्यादजामुखे॥ गावो रम्भन्ति गान्धारं क्रौञ्चाश्चैव तु मध्यमम्॥८॥ कोकिलः पञ्चमो ज्ञेयो निषादं तु वदेद्गजः॥ आश्वश्च धैवतो ज्ञेयः स्वराः सप्त विधीयते॥९॥ निमेषमात्रो कालः स्याद्विद्युत्कालस्तथापरे॥ अक्षरात्तुल्ययोगाच्च मतिः स्यात्सोमशर्मणः॥१०॥ सूर्यरश्मिप्रतीकाशात्कणिका यत्र दृश्यते॥ अणवस्य तु सा मात्रा मात्रा च चतुराणवा॥११॥ मानसे चाणवं विद्यात्कण्ठे विद्याद्विराणवम्॥ त्रिराणवं तु जिह्वाग्रे निःसृतं मात्रिकं विदुः॥१२॥ अवग्रहे तु कालः स्यादर्धमात्रा विधीयते॥ पदयोरन्तरे काल एकमात्रा विधीयते॥१३॥ ऋचोऽर्द्धो तु द्विमात्रःस्यात्त्रिमात्रः स्यादृगन्तके॥ रिक्तं तु पाणिमुत्क्षिप्य द्वे मात्रे धारयेद्बुधः॥१४॥ एकमात्रो भवेद्ध्रस्वो द्विमात्रो दीर्घ उच्यते॥ त्रिमात्रस्तु प्लुतो ज्ञेयो व्यञ्जनं चार्द्धमात्रकम्॥१५॥ विवृतौ चावसाने च ऋचोऽर्द्धे च तथा परे॥ पदे च पादसंस्थाने शून्यहस्तं विधीयते॥१६॥ प्रणवं तु प्लुतं कुर्याद्ब्रह्माहतीर्मात्रिका विदुः॥

चाषस्तु वदते मात्रां द्विमात्रां वायसोऽब्रवीत् ॥१७॥ शिखी वदति त्रिमात्रामात्राणामिति संस्थितिः ॥ वर्णो जातिश्च मात्रा च गोत्रं
 छन्दश्च दैवतम् ॥१८॥ एतत्सर्वं समाख्यातं याज्ञवल्क्येन धीमता ॥ हस्तौ तु संयतौ धार्यौ जानुभ्यामुपरि स्थितौ ॥१९॥
 गुरोरनुमतं कुर्यात्पठन्नान्यमतिर्भवेत् ॥ ऊरुभागे तृतीये तु करं विन्यस्य दक्षिणम् ॥२०॥ प्रसन्नमानसो भूत्वा
 किञ्चिन्निमग्नमधोमुखम् ॥ प्रणवं प्राक् प्रयुञ्जीत व्याहृतीस्तदनन्तरम् ॥२१॥ सावित्रीं चानुपूर्व्येण ततो वेदान् समारभेत् ॥
 कूर्मोऽङ्गानीव संहृत्य चेष्टां दृष्टिं दृढं मनः ॥२२॥ स्वस्थः प्रशान्तो निर्भीतो वर्णानुच्चारयेद्बुधः ॥ नाऽभ्याहन्यान्ननिर्हन्यान्न
 गायेन्नैव कम्पयेत् ॥२३॥ यथैवोच्चारयेद्वर्णास्तथैवैतान्समापयेत् ॥ निवेश्य दृष्टिं हस्ताग्रे शास्त्रार्थमनुचिन्तयेत् ॥२४॥
 सममुच्चारयेद्वर्णान्हस्तेन च मुखेन च ॥ स्वरश्चैव तु हस्तश्च द्वावेतौ युगपद्भवेत् ॥२५॥ हस्तभ्रष्टः स्वरभ्रष्टो न वेदफलमश्नुते ॥
 न करालो न लम्बोष्ठो नाव्यक्तो नानुनासिकः ॥२६॥ गद्गदो बद्धजिह्वश्च न वर्णान्वक्तुमर्हति ॥ प्रकृतिर्यस्य कल्याणी दन्तौष्ठौ
 यस्य शोभनौ ॥२७॥ प्रगल्भश्च विनीतश्च स वर्णान्वक्तुमर्हति ॥ शङ्कितं भीतमुद्धृष्टमव्यक्तमनुनासिकम् ॥२८॥ काकस्वरं
 मूर्द्धिर्नगतं तथा स्थानविवर्जितम् ॥ विस्वरं विरसं चैक विश्लिष्टं विषमाहतम् ॥ व्याकुलं तालहीनं च पाठदोषाश्चतुर्दश ॥
 संहितासारबुलः पदसंज्ञासमाकुलः ॥३०॥ क्रमसन्धिसमाकीर्णो दुस्तरः मन्त्रसागरः ॥ ऋक्संहितां त्रिरभ्यस्य यजुषां वा
 समाहितः ॥३१॥ साम्नां वा सरहस्यां च सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ संहिता नयते सूर्यं पदं च शशिनः पदम् ॥३२॥ क्रमश्च नयते
 सूक्ष्मं यत्तत्पदमनामयम् ॥ कालिन्दी संहिता ज्ञेया पदयुक्ता सरस्वती ॥३३॥ क्रमेणावर्त्तयेद्गङ्गा शम्भोर्वाणी तु नान्यथा ॥ यथा
 महाह्रदं प्राप्य क्षिप्तो लोष्ठो विनश्यति ॥३४॥ एवं दुश्चरितं सर्वं वेदे त्रिवृति मज्जति ॥ आम्रपालशबिल्वानामषामार्गशिरीषयोः ॥
 वाग्यतः प्रातरुत्थाय भक्षयेद्दन्तधावनम् ॥३५॥ खदिरश्च कदम्बश्च करवीरकरञ्जकौ ॥ एते कण्टकिनः पुण्याः क्षीरिणस्तु

यशस्विनः ॥३६॥ तेनास्य करणे सूक्ष्मं माधुर्यं चैव जायते ॥ त्रिफलां लवणाक्तेन भक्षयेच्छिष्यकः सदा ॥ क्षीणमेधाजनन्येषा
 स्वरवर्णकरी तथा ॥ हस्तहीनं तु योऽधीते मन्त्रं वेदविदो विदुः ॥ न साधयति यजूंषि भुक्तमव्यञ्जनं यथा ॥३८॥ हस्तहीनं तु
 योऽधीते स्वरवर्णविवर्जितम् ॥ ऋग्यजुःसामभिर्दग्धो वियोनिमधिगच्छति ॥३९॥ ऋचो यजूंषि सामानि हस्तहीनानि यः पठेत् ॥
 अनृचो ब्राह्मणस्तावद्यावत्स्वारं न विन्दति ॥४०॥ ज्ञातव्यश्च तथैवार्थो वेदानां कर्मसिद्धये ॥ पठन्मात्रापपाठात् पङ्के
 गौरिवसीदति ॥४१॥ स्वरवर्णप्रयुञ्जनो हस्तेनाधीतमाचरन् ॥ ऋग्यजुःसामभिः पूतो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥४२॥ न कुर्वीत पदं
 दीर्घं न कुर्वीत विलम्बितम् ॥ आस्येन च शयं कुर्यात्पठन्नान्यमतिर्भवेत् ॥४४॥ न चास्य मुष्टिबन्धी स्यान्न चात्युत्तममाचरेत् ॥
 चुलुनौका स्फुटो दण्डीस्वस्तिको मुष्टिराकृतिः ॥ एते वै हस्तदोषाः स्युः परशुश्चैव सप्तमः ॥४५॥ यथा वाणी तथा पाणी रिक्तं
 तु परिवर्जयेत् ॥ यत्र यत्र स्थिता वाणी पाणिस्तत्रैव तिष्ठति ॥४६॥ यथा धनष्यावितते शरे क्षिप्ते पुनर्गुणः ॥ स्वस्थानं प्रतिपद्येत
 तद्वद्धस्तगतः स्वरः ॥४७॥ उत्तानं सोन्नतं किञ्चित्सुव्यक्ताङ्गुलिरञ्जितम् ॥ स्वरविद्धं करं कुर्यात्प्रादेशोद्देशगामिनम् ॥४८॥
 अङ्गुष्ठस्योत्तरे पर्वे तर्जन्युपरि यद्धवेत् ॥ प्रादेशस्य तु सोद्देशस्तन्मात्रं चालयेत्करम् ॥४९॥ मनुष्यतीर्थोच्चं कृत्वापितृतीर्थोदकं
 व्रजेत् ॥ नामितङ्करपृष्ठे तु सुव्यक्ताङ्गुलिमोक्षणम् ॥५०॥ स्वरिते त्र्यङ्गुलं विद्यान्निपाते तु षडङ्गुलम् ॥ उत्थाने तु
 नवाङ्गुल्यमेतत्स्वरस्य लक्षणम् ॥५१॥ अभ्यासार्थं द्रुतां वृत्तिं प्रयोगार्थं तु मध्यमाम् ॥ शिष्याणामुपदेशार्थं कुर्याद् वृत्तिं
 विलम्बिताम् ॥५२॥ ऐन्द्री तु मध्यमा वृत्तिः प्राजापत्या विलम्बिता ॥ अग्निमारुतयोर्वृत्तिः सर्वशास्त्रेषु निन्दिता ॥५३॥
 मुष्टाकृतिर्मकारे तु नकारे तु नखाग्रतः ॥ अनुस्वारेऽङ्गुष्ठक्षेप ऊष्मान्तेऽङ्गुलिमोक्षणम् ॥५४॥ उदात्तं भुवि पातेन मध्यन्नासाग्रमेव
 च ॥ शेषं षडङ्गुलं विद्यान्निचितं तु विधीयते ॥५५॥ षडङ्गुलं तु जात्यस्य हस्तस्यानुपथस्य च ॥ तच्चतुर्भागमात्रं तु हस्तस्तेनैव

वर्तयेत्॥५६॥ ककारान्ते टकारान्ते डणे चाङ्गुलिं नामयेत्॥ पञ्चाङ्गुल्यं पकारे तु तकारे कुण्डलाकृतिः॥५७॥ ऊर्ध्वक्षेपाच्च
 योष्मा स्यादधः क्षेपाच्च यो भवेत्॥ एकैकामुत्सृजेद्धीरः स्वरिते तूभयं क्षिपेत्॥५८॥ अङ्गुष्ठाकुञ्चनं लघावनुस्वारे
 त्वापा७रसम्॥ दीर्घे रङ्गे च तर्जन्याः प्रसारः परिकीर्त्तितः॥५९॥ तर्जन्यङ्गुष्ठयोः स्पर्शेऽप्युदात्तं प्रतिपद्यते॥ नीचं तु मध्यमां
 कुर्याच्छेषं नीचतरं क्रमात्॥६०॥ स्वरितं यद्भवेत्किञ्चिद्भकारसहसंयुतम्॥ ऊष्माणं तद्विजानीयान्निक्षेप उभयोरपि॥६१॥
 स्वरितसंज्ञे निक्षिप्ते संयोगो यत्र दृश्यते॥ द्विमात्रिके भवेदेकां मात्रिके तूभयं क्षिपेत्॥६२॥ जात्ये च स्वरिते चैव वकारो यत्र
 दृश्यते॥ कर्तव्यस्तूभयोः क्षेपो वायव्या इति दर्शनम्॥६३॥ शृङ्गवद्वाथ वत्सस्य कुमारीकुचयुग्मवत्॥ उभक्षेपः स्वरो यत्र स
 विसर्ग उदाहृतः॥६४॥ विसर्गान्तः स्वरो यत्र स्वरितो यत्र दृश्यते॥ दीर्घश्च सवकारश्च तत्रोभक्षेप उच्यते॥६५॥ त्रिविधस्तु
 भवेदूष्मा प्रचिता बलका तरा॥ स्वरिते प्रचितां विद्यान्निपाते बलकां विदुः॥६६॥ उत्थाने तु तथा तारामेताभिस्त्रिभिरूष्मभिः॥
 मात्रामादौ विदित्वा तु ततः क्षेपं प्रयोजयेत्॥६७॥ अक्षरं भजते काचित्काचिद्द्वित्वे प्रतिष्ठिता॥ समानजातिका
 काचित्काचिदूष्माप्रदायिका॥६८॥ यथा बालस्य सर्पस्य निःश्वासो लघुचेतसः॥ एवमूष्मा प्रयोक्तव्या
 हकारपरिवर्जिता॥६९॥ विवृतिं प्रत्ययामूष्मां प्रवदन्ति मनीषिणः॥ तामेव प्रतिषेधन्ति यथा आ-ई-ऊ-ए इति
 निदर्शनम्॥७०॥ अष्टौ स्वरान्प्रवक्ष्यामि तेषामेव तु लक्षणम्॥ जात्योऽभिनिहितः क्षैप्रः प्रश्लिष्टश्च तथापरः॥७१॥
 (तैरोव्यञ्जनसंज्ञश्च तथा तैरोविरामकः।) पादवृत्तो भवेत्तद्वत्ताथाभाव्य इति स्वराः॥ एकपदे नीचपूर्वः सयवो जात्य इष्यते
 (अपूर्वोऽपि परस्तद्वत् धान्यं-सुप्त्वा-स्वरित्यपि)॥ एकपद इत्याह॥७२॥ नीचपूर्वः सयकारवकारो वा जात्यः स्वरितो
 भवति॥ यथा-जात्यः मनुष्यानिति। सुद्येति। चम्बीव। धान्यम्। कन्या इव। स्वः। वीर्यम्। एवं ह्याह यानि चान्यानीदृग्लक्षणानि

पदानि भवन्ति॥ एओआभ्यामुदात्ताभ्यामकारो रिफितश्च यः॥ अकारो यत्र लुप्येत तं चाभिनिहितं विदुः॥७३॥ यथा कुक्कुटः
 असि कुक्कुटोसि॥ व्वेदः असि॥ व्वेदोसि॥ भागः असि भागोसि॥ मारुतः असि मारुतोसि॥ श्वात्रः असि॥ श्वात्रेसि॥ ते
 अप्सरसाम् तेप्सरसाम्॥ ते अवन्तु तेवन्तु॥ कः असि कोसि॥ सः अहं सोहं॥ एवं हि यानि चान्यानि ईदृग्लक्षणानि पदानि
 भवन्ति॥ इउवर्णौ यदोदात्तावापद्येते यवौ क्वचित्॥ अनुदात्ते पदे नित्यं विद्यात्क्षैप्रस्य लक्षणम्॥७४॥ यथात्रि अम्बकम्
 त्र्यम्बकम्॥ द्रु अन्नः द्वन्नः॥ वीडु अङ्गः वीड्वङ्गः॥ व्वाजी अर्व्वन् व्वाज्यर्व्वन्॥ एवं ह्याह यानि०॥ इकारो यत्र दृश्यते
 इकारेणैव संयुतः॥ उदात्तश्चानुदात्तेन प्रश्लिष्टो भवति स्वरः॥७५॥ यथाअभि इन्धताम् अभीन्धताम्॥ अभि इमम्
 अभीमम्॥ व्वि इहि व्वीहि॥ सुचि इव सुचीव॥ चम्वीवेति चम्वीऽइव॥ एवं ह्याह यानि चान्यानि०॥ उदात्तपूर्वं
 यत्किञ्चिच्छन्दसि स्वरितं पदम्॥ एण सर्वं बहु स्वारस्तैरोव्यञ्जन उच्यते॥७६॥ यथाइडे। रन्ते। हव्व्ये। काम्ये। चन्द्रे। ज्योते।
 अदिति। सरस्वति। महि। व्विश्रुतीति भवन्ति॥ एवं ह्याह यानि भवन्ति॥ अवग्रहात्परो यस्तु स्वरितः स्यादनन्तरम्॥ तैरोविरामं
 तं विद्यादुदात्तो यद्यवग्रहः॥७७॥ यथा गोमदिति गोमत्॥ गोपताविति गोपतौ॥ प्रपेति प्र-प्र॥ विततेति वि-तता॥ समिद्ध इति
 सम्-इद्धः॥ एवं ह्याह यानि० भवन्ति॥ स्वरे च स्वरिते चैव विवृत्तिर्यत्र दृश्यते॥ पादवृत्तो भवेत्स्वारः “श्वित्रऽआदित्य”
 दर्शनम्॥ यथाश्वित्रः आदित्यानाम्॥ श्वित्रऽआदित्यानाम्॥ पुत्रः ईधे। पुत्रऽईधे॥ दात्रे एधि। दात्रऽएधि॥ कः ईम्।
 कऽईम्॥ ताः अस्य। ताऽअस्य॥ एवं ह्याह यानि०॥ उदात्ताक्षरयोर्मध्ये भवेन्नीचस्त्ववग्रहः॥ ताथाभाव्यं भवेत्स्वारः
 “तनूनप्त्रेति” दर्शनम्॥७८॥ यथातनूनप्त्रऽइति तनूऽनप्त्रे॥ तनूनपादिति तनूऽनपात्॥ तनूनपातमिति तनूऽनपातम्॥ एवं ह्याह
 यानि पदानि लक्षणानि भवन्ति॥ इत्यष्टपदसमाप्नाये वैशेषिके याज्ञवल्क्यवचनानां पदानां पाठः समाप्तः॥

॥माध्यन्दिनविरोधी स्यात्ताथाभाव्यस्तु यः स्मृतः॥ स्वरौ नैवात्र दृश्येते भिन्नोदात्तानुदात्तकौ॥१॥ स्वराः स्पर्शान्तःस्थोष्माणः॥
 कण्ठ्यजिह्वामूलीयतालव्यमूर्धन्यदन्त्योष्ठ्ययमा विसर्जनीयनिपाताद्याश्च किंवर्णदैवत्यलिङ्गाः। स्वराः शुक्लाः। नानादैवत्याः॥
 स्पर्शाः कृष्णाः॥ कपिला अन्तःस्थाः। ऊष्माणोऽरुणाः॥ नीला यमाः॥ हरिता नासिक्याः॥ पीतोऽनुस्वारः॥ रक्तो
 जिह्वामूलीयः। पीत उपध्मानीयः॥ श्वेतो विसर्जनीयः॥ शबलो रङ्गः॥ नीलोऽनुनासिक्यः॥ इत्यन्तर्मध्यमयोर्नासिक्यं विद्यात्॥
 द्विरुदात्ताख्या इति स्मृतः॥ उदमनुद निपाते आद्ये चोपसर्गे नामाख्याते चोपसर्गनिपाताश्चेति किंदैवत्याः॥ अक्षराणां च के
 पुरुषाः॥ काः स्त्रियः॥ कानि नपुंसकानि इत्यत्र ब्रूमः॥ कण्ठ्या आग्नेया अकारादयः॥ जिह्वामूलीया नैर्ऋत्याः ककारादयः॥
 तालव्याः सौम्याश्चकारादयः॥ वायव्या मूर्धन्याष्टकारादयः॥ रौद्रा दन्त्यास्तकारादयः॥ औष्ठ्या आश्विन्याः पकारादयः॥
 शेषा वैश्वदेवाः॥ अम् इत्येवमादयः॥ स्वरास्तु ब्राह्मणा ज्ञेया वर्गाणां प्रथमाश्च ये॥ द्वितीयाश्च तृतीयाश्च चतुर्थाश्चापि
 भूमिपाः॥२॥ वर्गाणां पञ्चमा वैश्या अन्तःस्थाश्च तथैव च॥ ऊष्माणश्च हकारश्च शूद्रा एव प्रकीर्त्तिताः॥३॥ शुक्लवर्णानि
 नामानि आख्याता रोहिता मताः॥ कपिञ्जलास्तूपसर्गाः कृष्णाश्चैव निपातकाः॥४॥ भार्गवगोत्राणि नामानि भारद्वाजा
 आख्याताः॥ वासिष्ठा उपसर्गास्तु निपाताः काश्यपाः स्मृताः॥ पीतवर्णश्चोपसर्गो निपातः कृष्णवर्णकः॥ सर्वं तु
 सौम्यमाख्यातं नाम वायव्यं दृश्यते॥ आग्नेयस्तूपसर्गः स्यान्निपातो वारुणः स्मृतः॥५॥ प्रथमाश्च तथान्तःस्थाः स्त्रीलिङ्गाः
 परिकीर्त्तिताः॥ शेषाक्षराणि षण्ढानि प्राहूर्लिङ्गविवेचकाः॥६॥ नाम्नामिन्द्रो देवता वरुण उपसर्गाणामादित्यः सर्वस्याक्षरगणस्य
 स्वरा विसर्जनीयो यमाश्च पुँल्लिङ्गाः॥ डञ्जनमा यरलवाः स्त्रीलिङ्गाः॥ शेषाण्यक्षराणि नपुंसकलिङ्गानीति॥ सन्धिश्चतुर्विधो
 भवतीति॥ लोपागमौ वर्णविकारः प्रकृतिभावश्चेति॥ तद्यथा। तत्र लोपो भवति। अयक्ष्माः मा। अयक्ष्मामा॥ शततेजाः

व्वायुः। शततेजाव्वायुः॥ तिग्मतेजाः द्विषतः॥ तिग्मतेजाद्विषतः॥ इति लोपः॥ आगमो भवति। यथा प्रत्यङ्सोमः
 प्रत्यङ्सोमः॥ प्राङ्सोमः प्राङ्सोमः॥ अस्मान् सीते। अस्मान्सीते॥ त्रीन् समुद्रान्। त्रीन्समुद्रान्॥ इति आममः॥ विकारो
 भवति। यथा आ इदम्। एदम्॥ आ इमे। एमे॥ आ इष्टयः। एष्टयः॥ प्र इषितः। प्रेषितः॥ इति विकारः॥ प्रकृतिभावः।
 यथा आशुः शिशानः॥ युञ्जानः प्रथमम्॥ अदितिः षोडशाक्षरेण॥ देवो वः सविता॥ इति प्रकृतिभावः॥ आकाशस्था यथा
 विद्युत्स्फुटितं मणिसूत्रवत्॥ एष च्छेदोविवृत्तीनां यथा बालेषु कर्तरी॥७॥ द्वयोस्तु स्वरयोर्मध्ये सन्धिर्यत्र न दृश्यते॥ विवृत्तिस्तत्र
 विज्ञेया य ईशेति निदर्शनम्॥८॥ पिपीलिका पाकवती तथा वत्सानुसारिणी॥ वत्सानुसंसृता (जा) चैव चतस्रस्तु
 विवृत्त्यः॥९॥ पञ्च रङ्गाः प्रवर्तन्ते घातनिर्घातवज्रिणः॥ अहरप्रहरो ज्ञेय अइउऋओ इति निदर्शनम्॥१०॥ पिपीलिका
 आद्यन्तदीर्घा नाभ्याऽआसीदिति निदर्शनम्॥ पाकवत्युभयोर्ह्रस्वा विनऽइन्द्रेति निदर्शनम्॥११॥ अन्ते च वत्सानुसृजता
 तानेत्यसौ आवोढमश्विनेति नि०॥ वत्सानुसारिणी चादौ दीर्घा ताऽअस्येति नि०॥१२॥ करिणी कुर्विणी चैव हरिणी हारिणीति
 च॥ तथा हंसपदा नाम पञ्चैताः स्वरभक्तयः॥१३॥ करिणी रहयोर्योगे कुर्विणी लहकारयोः॥ हरिणी र(श)षयोर्योगे हारितं
 ऋषकारयोः॥१४॥ या तु हंसपदा नाम सा तु रेफषकारयोः॥ हरिणी हरयोर्विद्यात्कुर्विणी लृहकारयोः॥१५॥ देवम्बर्हिरिति
 करिणी उपह्व (बल्ह) रेति कुर्विणी॥ हरिणीं अरे(प)षस इत्याहुर्हारिणी शतवल्हेति च॥१६॥ वर्षोवर्षीयतेसीति तथा हंसपदेति
 च॥ स्वरभक्तिं प्रयुञ्जानस्त्रीन्दोषान्परिवर्जयेत्॥१७॥ इकारं चाप्युकारं च ग्रस्तदोषं तथैव च॥ एतल्लक्षणमाख्यातं
 याज्ञवल्क्येन धीमता॥१८॥ सम्यक् पाठस्य सिद्धार्थं शिष्याणां हितकाम्यया॥ अर्धमात्रस्वरं किञ्चित्पृथङ्न्यूनमिवोच्चरन्॥
 ऋकारे च हकारे च हृत्कण्ठमनसानि च॥१९॥ नैतत्स्वरितपूर्वाङ्गे नापराङ्गे कथञ्चन॥ न स्वरे न च मात्रायां कथं स्वारो

विधीयते॥२०॥ पराङ्गस्य तु यत्पूर्वं पूर्वाङ्गस्य तु यत्परम्॥ उभयाद्बर्द्धसंयोगे स्वारं कुर्याद्विचक्षणः॥२१॥ संयोगे तु परं स्वार्थं परं संयोगनामकम्॥ संयुक्तस्य तु वर्णस्य न स्वार्थं पूर्वमक्षरम्॥२२॥ उदात्तादनुदात्ते तु वामाया भ्रुव आरभेत्॥ उदात्तात्स्वरितोदात्तौ क्रमाद्दक्षिणतो न्यसेत्॥२३॥ स्वरितादनुदात्ता ये प्रचयास्तान्प्रचक्षते॥ एकस्वरानपि च तानाहुस्तत्त्वार्थविचिन्तकाः॥२४॥ प्रचयो यत्र दृश्येत तत्र हन्यात्स्वरं बुधः॥ स्वरितः केवलो यत्र मृदुस्तत्र निपातयेत्॥२५॥ दुर्बलस्य यथा राष्ट्रं हरते बलवान्नृपः॥ एवं व्यञ्जनमासाद्य अकारो हरते स्वरम्॥२६॥ उच्चादुच्चतरं नास्ति नीचान्नीचतरं तथा॥ अक्षरात्तुल्ययोगाच्च नीचे नीचगतानि च॥२७॥ स्वर उच्चः स्वरो नीचः स्वरः स्वरित एव च॥ स्वरप्रधानैस्तैः स्वार्यं व्यञ्जनं तेन सस्वरम्॥२८॥ व्यञ्जनान्यनुवर्तन्ते यत्र तिष्ठति सस्वरः॥ स्वरप्रधानं त्रैस्वर्यमाचार्याः प्रवदन्ति हि॥२९॥ मणिवद्व्यञ्जनं विद्यात्सूत्रवच्च स्वरं विदुः॥ आचार्याः सममिच्छन्ति पदच्छेदं तु पण्डिताः॥३०॥ स्त्रियो मधुरमिच्छन्ति विकृष्टमितरे जनाः॥ उदात्तं नानुवर्तन्ते नीचन्न स्वरितं तथा॥३१॥ विस्वरं तं विजानीयाद्दीर्घह्रस्वविवर्जितम्॥ हरिवरुणवरेण्येषु धारापुरुषेषु च॥ स्वरिते रेफवैश्वानरो नकारः शेषाकारः स्वरिता नकाराः॥३२॥ द्वौ वरुणौ च स्वरितौ॥ उदुत्तमं वरुणधारयंवरोरुधारा उरुधारा च होइते॥ मात्रिकं वा द्विमात्रं वा स्वरितं यदिहाक्षरम्॥ तस्यादितोऽर्द्धमात्रा वै शेषं च परतो भवेत्॥३३॥ नकारान्ते पदे पूर्वे श्मश्रुभिः परतः स्थिते॥ छकारं न प्रयुञ्जीत जशसन्धिं समुच्चरेत्॥३४॥ ओकारं प्लुतविज्ञेयं प्लुतमग्नाद्वितीयकम्॥ लाजीं छाचीं तृतीयं च विवेशेति चतुर्थकम्॥३५॥ अधःस्विदासीत्पञ्चमं चोपरिस्विदासीच्च षष्ठकम्॥ सप्तमं तु भ्रुवोःस्मार अष्टमं नैव विद्यते॥३६॥ उच्चस्थानगते हस्ते स्वरितं नोपपद्यते॥ अधःस्था तु यदा गच्छेत्स्वरितं न तदा भवेत्॥ कचटतपा दृश्यन्ते सन्धिस्थानेषु नित्यशः॥ स्ववर्गेणैव संयुक्ता मोक्षं तत्र न कारयेत्॥ तकारान्ते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते॥ प्रत्यारम्भन्न कुर्वीत पापाविति

निदर्शनम्॥ ककारान्ते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते॥ खसवर्णं विजानीयात् भिखक्सेति निदर्शनम्॥ तकारान्ते पदे पूर्वे चवर्गे परतः स्थिते॥ मोक्षं तत्र च कुर्वीत यच्च पापौ निदर्शनम्॥ डकारान्ते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते॥ कसवर्णं विजानीयात्प्राङ्क्सोमेति निदर्शनम्॥ टकारान्ते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते॥ टसवर्णं विजानीयात्सम्भ्राट्सम्भृतेति निदर्शनम्॥ तकारान्ते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते॥ छसवर्णं विजानीयात् तत्सवितुरिति निदर्शनम्॥ नकारान्ते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते॥ तसवर्णं विजानीयात्त्रीन्त्समुद्रेति निदर्शनम्॥ पकारान्ते पदे पूर्वे शकारे परतः स्थिते॥ छसवर्णं विजानीयादनुष्टुप्छारदीति निदर्शनम्॥ मकारान्ते पदे पूर्वे सवर्णे परतः स्थिते॥ मसवर्णं विजानीयादिमम्मेति निदर्शनम्॥ वर्णे तु मात्रिके पूर्वे अनुस्वारो द्विमात्रकः॥ द्विमात्रे मात्रिको ज्ञेयः संयोगाद्यस्य यो भवेत्॥ अनुस्वारो द्विमात्रः स्यादृवर्णव्यञ्जनादिगः॥ ह्रस्वाद्वा यदि वा दीर्घाद्देवानाद्दृहदयेभ्य इति॥ अनुस्वारस्योपरिष्ठात्संवृतं यत्र दृश्यते॥ दीर्घं तं तु विजानीयाच्छ्रोताग्रावाणेति निदर्शनम्॥ अनुस्वारस्योपरिष्ठात्संयोगो यत्र दृश्यते॥ ह्रस्वं तं तु विजानीयात्स०स्थेति निदर्शनम्॥ अनुस्वारश्च यो दीर्घादक्षराद्यो भवेत्परः॥ स तु ह्रस्व इति ज्ञेयो मन्त्रेष्वेव विभाषया॥ ओभावश्च विवृतिश्च सषसा रेफ एव च॥ जिह्वामूलमुपध्मा च गतिरष्टविधोष्मणः॥ यथा भावप्रसन्धानमुकारादिपरं पदम्॥ स्वरान्तं तादृशं विद्याद्यदन्यद्व्यक्तमूष्मणः॥ उभावादुत्थितश्चोष्मा तां तु केलिं विनिर्दिशेत्॥ विवृतं प्रति या ऊष्मा विज्ञेया विकटानना॥ लीढातिलीढविद्युच्च शषसेषु प्रकीर्तिताः॥ जिह्वामूले च रेफे च विज्ञेया विठकाशठाः॥ उपध्मानीयसहितां पुष्पिणीं तां विनिर्दिशेत्॥ अन्यत्र यो भवेदूष्मा सुलभां तां विनिर्दिशेत्॥ पादाद्यन्तं पदाद्यन्तं तथावग्रहकालिकम्॥ ईषत्स्पृष्टं विजानीयात्तस्मिन्काले तु कारयेत्॥ पादादौ च पदादौ च संयोगावग्रहेषु च॥ यः(ष)शब्द इति विज्ञेयो योन्यः स य इति स्मृतः॥ उपसर्गपरो यस्तु पदादिरपि दृश्यते॥ ईषत्स्पृष्टं यथा विद्युत्पदच्छन्दात्परं

भवेत्॥ त्वदर्थवाचिनौ वो वां वा वै यदि निपातजौ॥ आदेराजविकल्पार्था ईषत्स्पृष्टा इति स्मृताः॥ विभाषायामेकारः स्यात्तथा
 नेतैः पदात्परः॥ भवन्तेत्यपि पूर्वैव तथा च सपदादपि॥ यदेव लक्षणं यस्य वकारस्यापि तद्भवेत्॥ यत्र यत्र विशेषः स्यादिदानीं
 स स कथ्यते॥ वकारस्त्रिविधः प्रोक्तो गुरुर्लघुर्लघूत्तरः॥ आदौ गुरुर्लघुर्मध्ये पदान्ते तु लघूत्तरः॥ उपांशु त्वरितं चैव योऽधीते
 हृदि संज्ञकः॥ अपि रूपसहस्रेषु सदेहेषु प्रवर्तते॥ पञ्चविद्यां न गृह्णन्ति जडाः स्तब्धाश्च ये नराः॥ आलस्याश्चैव रोगाश्च
 येषां च विस्मृतं मनः॥ अहिरिव गणाद्धीतः संमानान्नरकादिव॥ राक्षसीभ्य इव स्त्रीभ्यः स विद्यामधिगच्छति॥ न
 भोजनविलम्बी स्यान्न च नारीनिबन्धनः॥ सुदूरमपि विद्यार्थी ब्रजेद्रुडहंसवत्॥ यथा खनन्खनित्रेण नरो वार्यधिगच्छति॥ तथा
 गुरुगतां विद्यां शुश्रूषुरधिगच्छति॥ सुखार्थी चेत्यजेद्विद्यां विद्यार्थी चेत्यजेत्सुखम्॥ सुखिनस्तु कुतो विद्या सुखं विद्यार्थिनः
 कुतः॥ गुणिता शतशो विद्या सहस्रावर्तिता पुनः॥ आगमिष्यति जिह्वाग्रे स्थलनिम्नमिवोदकम्॥ शतेन गुणिता विद्या सहस्रेण च
 तिष्ठति॥ शतानां च सहस्रेण प्रत्यञ्चदवतिष्ठति॥ जलमभ्यासयोगेन शिलायाः कुरुते क्षयम्॥ कर्कार्णामृदुतस्तस्य
 किमभ्यासान्नसाध्यते॥ गुरुशुश्रूषया विद्या पुष्कलेन धनेन वा॥ अथवा विद्यया विद्या चतुर्थं नोपलभ्यते॥ शुश्रूषारहिता विद्या
 ह्यल्पमेधागुणैः सह॥ वन्ध्या च यौवनी तस्या न विद्या फलिनी भवेत्॥ हयानामिव जात्यानामर्द्धमात्रार्द्धशायिनाम्॥ न हि
 विद्यार्थिनां निद्रा चिरं नेत्रेषु तिष्ठति॥ यथा पिपीलिकाभिः पांसुभिर्वल्मीकं क्रियते महत्॥ न तत्र बलसामर्थ्यमुद्यमस्तत्र
 कारणम्॥ अञ्जनस्य क्षयं दृष्ट्वा वल्मीकस्य तु सञ्चयम्॥ अवन्ध्यं दिवसं कुर्याद्द्वानाध्ययनकर्मसु॥
 अन्नव्यञ्जनयोर्भागस्तृतीयमुदकस्य च॥ वायोः सञ्चारणार्थाय चतुर्थमुपकल्पयेत्॥ हकारं पञ्चमैर्युक्तमन्तस्थैश्चापि संयुतम्॥
 औरसं तं विजानीयात्कण्ठ्यमाहुरसंयुतम्॥ हकारो यत्र पूर्वस्थो ह्यन्तस्थाद्यो भवेत्परः॥ पदकाले वियुज्येत संहितायां स

औरसः॥ मेघदुन्दुभिनिर्घोषो ज्ञायते पयसो हृदात्॥ एवं नादं प्रयोक्तव्यं सिंहस्य रुदितं यथा॥ मासे भाद्रपदे मेघाः शब्दं कुर्वन्ति
 यादृशम्॥ एवं गह्वरमासाद्य शुक्रं दुदुहेति दर्शनम्॥ शेषाणां वानरा युद्धमुत्पतन्ति पतन्ति च॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या
 इहेहैषान्निदर्शनम्॥ यथा पुत्रवती स्नेहाच्चुम्बते निजमौरसम्॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या युञ्जानेति निदर्शनम्॥ दुर्दुरो जयदेशे च
 प्रफतेषुर्नयाप्यया॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या अपाम्फेनेति निदर्शनम्॥ यथा भारभराक्रान्ता निश्वसन्ति नरा भुवि॥ एवं वर्णाः
 प्रयोक्तव्या अब्धयः सम्भृत इत्यपि॥ कुक्कुटः कामलुब्धश्च ककारद्वयमुच्चरेत्॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्याः कुक्कुटोसीति
 दर्शनम्॥ वडवा च हयं दृष्ट्वा योनिं विकुरुते यथा॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्याः सदुन्दुभेति दर्शनम्॥ रङ्गे चैव समुत्पन्ने नो
 ग्रसेत्पूर्वमक्षरम्॥ स्वरं दीर्घं प्रयुञ्जीत पश्चान्नासिक्यमाचरेत्॥ यथा सौराष्ट्रिका नारी अराँ इत्यभिभाषते॥ एवं रङ्गः प्रवक्तव्यो
 ङकारः परिवर्जितः॥ द्विमात्रिको मात्रिको वा नासामूलं समाश्रितः॥ अन्ते प्रयुञ्जते रङ्गः पञ्चमैः सानुनासिकः॥ यथा
 सौराष्ट्रिका नारी अराँ इत्यभिभाषते॥ एवं रङ्गं विजानीयात् ङकारपरिवर्जितम्॥ अनन्तरं मकारस्य यो रङ्गस्तत्र रञ्जयते॥
 सर्वानुनासिकं विद्यादेषा मध्योपधानिका॥ यरलवशषसहरज्यन्ते चोपधानिका॥ गर्वान्ते रङ्गते यस्तु सर्वैः सर्वानुनासिका॥
 नासादुत्पद्यते रङ्गः कांस्येन समनिःस्वनः॥ मृदुश्चैव द्विमात्रः स्याद्वृष्टिमान्स्यान्निदर्शनम्॥ यथा व्याघ्री हरेत्पुत्रान्दंष्ट्राभिर्न च
 पीडयेत्॥ भीता पतनभेदाभ्यां तद्वद्वर्णान्प्रयोजयेत्॥ मधुरं च न चाव्यक्तं व्यक्तं चापि न पीडितम्॥ सनाथस्यैकदेशस्य न वर्णाः
 शङ्करं गताः॥ यथा सुमत्तनागेन्द्रः पदात्पदं निधापयेत्॥ एवं पदं पदाद्यन्तं दर्शनीयं पृथक् पृथक्॥ गीती शीघ्री शिरःकम्पी
 यथालिखितपाठकः॥ अनर्थज्ञोऽल्पकण्ठश्च षडेते पाठकाधमाः॥ माधुर्यमक्षरव्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः॥ धैर्यं लयसमत्वं च
 षडेते पाठका गुणाः॥ चतुरक्षरषट्कं च निवर्तेत पुनः पुनः॥ आवर्तते पदं यच्च द्विस्त्रिराम्रेडितं हि तत्॥ यथा धाम्ने धाम्नेति

यजुषे यजुषेति निदर्शनम्॥ हीयते वर्धते चापि पदं यत्र कृशोदरम्॥ उपचारः स विज्ञेय उभे सुश्चन्द्रेति निदर्शनम्॥ अथ सप्तविधाः संयोगपिण्डाः॥ अयःपिण्डो दारुपिण्ड ऊर्णापिण्डो ज्वालापिण्डो मृत्पिण्डो वायुपिण्डो वज्रपिण्डश्चेति॥ यमान्विद्यादयः पिण्डान्सान्तःस्थं दारुपिण्डवत्॥ अन्तःस्थं यमवर्जं तु ऊर्णापिण्डं विनिर्दिशेत्॥ अन्तःस्थं यमसंयोगे विशेषो नोपलभ्यते॥ अशरीरं यमं विद्यादन्तःस्थः पिण्डनायकम्॥ ज्वालापिण्डान्सनासिक्यान्सानुस्वारास्तु मृन्मयान्॥ सोपध्मा वायुपिण्डाश्च जिह्वामूले तु वज्रिणः॥ अयःपिण्डो नाम यथा॥ अग्नीः। पक्वतीः। नातनच्छिम्॥ दारुपिण्डो नाम यथा॥ अश्चः। सूर्यः। विश्वाजतीति भवति॥ तत्र ऊर्णापिण्डो नाम यथा॥ यस्मिन्। अत्यस्मिन् अमुष्मिन्। इति भवति॥ तत्र ज्वालापिण्डो नाम यथा॥ ब्रह्म्मा। वहिन्नः। गृह्णामीति भवति॥ तत्र मृत्पिण्डो नाम यथा॥ सा७स्था स७स्कर्त्तारः। स७स्वर्त्त७इति॥ तत्र वायुपिण्डो नाम यथा॥ देव सवितः। युञ्जानः प्रथमम्। प्रादिवः ककुत्सुप्तमिति भवति॥ तत्र वज्रपिण्डो नाम यथा॥ इष्कृतिः। निष्कृतिः। ऋग्साम इति भवति॥ प्रथममेव षकारेण सकारेणैव संयुतम्॥ एतत्स्वरं समासाद्य अग्निष्वात्तान्निदर्शनम्॥ प्रथमेन ठकारेण थकारेणैव संयुतम्॥ एतत्स्वरं समासाद्य अधिष्ठाननिदर्शनम्॥ प्रथममेव णकारेण नकारेणैव संयुतम्॥ एतत्स्वरं समासाद्य त्रिणवत्त्रयस्त्रिंशाविति निदर्शनम्॥ प्रथममेव रङ्गेण नकारेणैव संयुतम्॥ एतद्रज्जितमासाद्य वृष्टिमानिति निदर्शनम्॥ एते ककारादयो मकारपर्यवसानाः कृष्णा व्याख्याताः॥ शनैश्चरदैवत्याः॥ चत्वार्यन्तस्था यरलवाः कपिलवर्णाः अग्निदैवत्याः॥ चत्वार्युष्माणः शषसहा अरुणवर्णा आदित्यदैवत्याः॥ त्रयस्त्रिंशद्द्व्यञ्जनानि स्पर्शा अन्तःस्था ऊष्माणश्चेति॥ चतुर्विधं करणम्। स्पृष्टमस्पृष्टं संवृतं विवृतं चेति॥ संवृतो घोषा विवृता अघोषाः॥ विंशतिर्घोषास्ते गजडदबा घझढधभा डञ्जनमाः यरलवाश्चेति॥ त्रयोदश अघोषास्ते कचटतपाः

खछठथफाः शषसाश्चेति॥ अष्टौ वर्णस्थानानि भवन्ति॥ उरःकण्ठ्यमूर्द्धन्यतालुदन्त्ये। जिह्वामूलयमानुनासिक्याश्चेति॥ द्वौ
 औरस्यौ। ह हा इति। अआआ ३ त्रयः कण्ठ्याः॥ ऋषट्मूर्द्धन्याः। टठडढणष इति॥ दश तालव्याः चछजझञयशइईई ३इति॥
 अष्ट दन्त्याः। तथादधनलृलसाः॥ एकादश ओष्ठ्याः। पफबभमा उऊऊ ३ छउपध्माचेत्यादयः॥ एको दन्तमूलयो रेफः॥
 जिह्वामूलीयाः पञ्च। कुंखुंगुंधुंडुंइति॥ कमखमग्मधमकुंखुंगुंधुं इति यमाश्चत्वारः। रुक्मेति प्रथमो ज्ञेयः सक् इत्यपरो भवेत्॥
 तृतीयः सद्मा इत्याहुः उपध्मेति चतुर्थकः॥ प्रथमौ चौष्ठनासिक्यावोष्ठनासे उपाश्रितौ॥ द्वितीयः कण्ठ्यदन्त्यश्च
 नासामूलमुपाश्रितः॥ तृतीयः कण्ठ्यजिह्वाग्रे नासायामेव निर्दिशेत्॥ चतुर्थो हृदि नासिक्यः कण्ठे चाभिहिता यमाः॥
 आपञ्चमैश्चैकपादः संयुक्तं पञ्चमाक्षरम्॥ यमास्तत्र निवर्तन्ते श्मशानादिव बान्धवाः॥ यत्किंचिद्वाङ्मयं लोके सर्वमत्र
 प्रतिष्ठितम् ॥ सर्वमत्र प्रतिष्ठितमिति ॥ ऋवर्णेतित्परे सादावनुस्वारो द्विमात्रकः॥ संयोगे परभूतेषु ह्रस्व एवोच्यते बुधैः॥ इति
 श्रीयाज्ञवल्क्यशिक्षा समाप्ता॥